

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Mgr. Helena Opatová

**PRÁVNÍ ASPEKTY SPOLUPRÁCE MEZINÁRODNÍHO
TRESTNÍHO SOUDU A ČESKÉ REPUBLIKY**

Rigorózní práce

Vedoucí rigorózní práce: doc. JUDr. PhDr. Veronika Bílková, E.MA., Ph.D.

Katedra mezinárodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 30. dubna 2014

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracovala samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Berouně, 30. dubna 2014

Mgr. Helena Opatová

*Děkuji doc. JUDr. PhDr. Veronice Bílkové, E.MA., Ph.D., vedoucí mé rigorózní práce,
a Mgr. Miroslavu Kubičkovi za jejich cenné připomínky a pomoc při zpracování této
práce.*

V Berouně, 30. dubna 2014

Mgr. Helena Opatová

Obsah

Úvod.....	6
1 Římský statut Mezinárodního trestního soudu z pohledu ústavního práva České republiky	11
1.1 Otázka souladu Římského statutu s ústavním pořádkem České republiky.....	11
1.2 Postavení Římského statutu v systému mezinárodních smluv	13
1.2.1 Vztah mezi čl. 10 a 10a Ústavy a pojem ústavního pořádku České republiky ..	14
1.2.2 Předběžný přezkum ústavnosti mezinárodní smlouvy.....	19
1.2.3 Římský statut	21
1.3 Imunity ústavních činitelů.....	24
1.4 Předávání osob Mezinárodnímu trestnímu soudu z hlediska ústavního práva	28
1.5 Pravomoc prezidenta republiky udělovat milost a amnestii	35
1.6 Závěrečné shrnutí.....	38
2 Zločiny spadající do jurisdikce Mezinárodního trestního soudu a české trestní právo	39
2.1 Genocida	44
2.2 Zločiny proti lidskosti	48
2.3 Válečné zločiny.....	52
2.4 Zločin agrese	57
2.5 Trestné činy proti výkonu spravedlnosti.....	61
2.6 Zločiny nezahrnuté v Římském statutu.....	62
2.7 Závěrečné shrnutí.....	64
3 Předpoklady pro výkon jurisdikce Mezinárodního trestního soudu a přípustnost věci ve vztahu k řízení před národními soudy	65
3.1 Princip komplementarity.....	65
3.1.1 Pojem „genuinely“	70
3.1.2 Pojem „unwillingness“.....	71
3.1.3 Pojem „inability“	73
3.2 Zásada ne bis in idem.....	74
3.3 Spouštěcí mechanismus Mezinárodního trestního soudu	75
3.3.1 Oznámení smluvní strany dle čl. 14 Římského statutu.....	76
3.3.2 Postup po podání oznámení	78

3.4	Závěrečné shrnutí.....	80
4	Procesní aspekty spolupráce České republiky a Mezinárodního trestního soudu .	81
4.1	Předávání osob Mezinárodnímu trestnímu soudu.....	85
4.2	Právní pomoc v užším smyslu	90
4.3	Výkon rozhodnutí	93
4.4	Předání a převzetí trestního řízení.....	97
4.5	Průvoz	99
4.6	Práva obětí	99
4.6.1	Právo na ochranu.....	100
4.6.2	Právo na náhradu škody	102
4.6.3	Právo na účast na řízení	103
4.7	Zhodnocení právní úpravy podle ZMJS ve srovnání s předchozí právní úpravou podle trestního řádu.....	104
5	Personální účast České republiky u Mezinárodního trestního soudu	106
5.1	Soudci	107
5.2	Žalobce.....	112
5.3	Ostatní personál	114
5.4	Závěrečné shrnutí.....	116
	Závěr	117
	Seznam zkratek	121
	Seznam použité literatury a pramenů.....	123
	Resumé.....	146
	Abstrakt.....	148
	Abstract.....	148
	Klíčová slova – Key words	149

Úvod

V roce 2014 si připomeneme již šestnácté výročí přijetí Statutu Mezinárodního trestního soudu (dále jen „Římský statut“) a páté výročí jeho vstupu v platnost pro Českou republiku. Tato skutečnost vede k zamyšlení nad významem a vlivem, jaký má tento soud pro Českou republiku. Ačkoli se nejedná o historicky první mezinárodní trestní soudní orgán, je z aktuálního hlediska jistě nejdůležitější. Mezinárodní trestní právo se začalo prosazovat teprve začátkem 20. století, ale za posledních sto let jeho vývoj výrazně pokročil a s ním spojená myšlenka mezinárodního trestního soudnictví postupně nabývala na významu.

Jedním z vůbec prvních pokusů o stíhání zločinů podle mezinárodního práva byla Versailleská mírová smlouva z roku 1919, která měla za cíl vydat k potrestání před mezinárodním tribunálem bývalého německého císaře Viléma II. a další osoby, obviněné z „urážky mezinárodní morálky“ a porušení válečného práva (čl. 227 a 228 mírové smlouvy). Moderní mezinárodní trestní právo se však začalo formovat až po druhé světové válce, a to zřízením mezinárodních vojenských tribunálů, Norimberského (1945) a Tokijského (1946), jejichž účelem bylo potrestání hlavních válečných zločinců 2. světové války. V 90. letech 20. století pak došlo k ustavení dvou ad hoc mezinárodních trestních tribunálů, Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii (dále také jako „ICTY“) a Mezinárodního trestního tribunálu pro Rwandu (dále také jako „ICTR“), sloužících k potrestání zločinů spáchaných na území bývalé Jugoslávie a Rwandy. Tyto tribunály jsou nyní v poslední etapě své existence a jejich agenda je postupně přebírána Mezinárodním zbytkovým mechanismem pro trestní tribunály (UNMICT).¹ Současnou podobu mezinárodního trestního soudnictví doplňují ještě tzv. hybridní tribunály zřizované OSN, jako například Zvláštní soud pro Sierra Leone nebo Zvláštní tribunál pro Libanon.²

Mezinárodní trestní soud vznikl v roce 1998 na základě Statutu Mezinárodního trestního soudu (dále jen „Římský statut“) jako opožděná, avšak dlouho očekávaná a připravovaná odpověď mezinárodního společenství na změnu politické situace na konci

¹ Security Council. Resolution 1966(2010), 22 December 2010. [online] [cit. 12. února 2014] Dostupné z WWW: UNMICT, http://unmict.org/files/documents/statute/101222_sc_res1966_statute_en.pdf.

² VÁLEK, Petr. Přínos trestních tribunálů OSN mezinárodnímu trestnímu právu. *Trestněprávní revue*. 2007, roč. 6, č. 3. s. 67-68.

80. let.³ Jeho ustavení započalo zcela novou etapu mezinárodního trestního soudnictví. Jedná se o nezávislý, permanentní trestní soud, který má jurisdikci nad nejzávažnějšími zločiny podle mezinárodního práva spáchanými po 1. červenci 2002, kdy Římský statut oficiálně vstoupil v platnost. Takto pojatou jurisdikcí se liší od výše zmíněných mezinárodních tribunálů, které vždy mají jurisdikci omezenou na zločiny spáchané na jasně vymezeném území ještě před vznikem konkrétního tribunálu.

Římský statut dosud ratifikovalo celkem 122 států a Mezinárodní trestní soud se v současné době zabývá již jednadvaceti trestními případy týkajícími se osmi států, kterými jsou Uganda, Demokratická republika Kongo, Súdán, Středoafriická republika, Keňa, Libye, Pobřeží Slonoviny a Mali. Úřad žalobce současně také provádí prověřování situace například v Afghánistánu, Hondurasu, Kolumbii, Korejské lidově demokratické republice či Nigérii.⁴

Ve své rigorózní práci jsem se rozhodla věnovat vzájemnému vztahu České republiky (dále také jako „ČR“) a Mezinárodního trestního soudu, zejména spolupráci, k níž se Česká republika vůči Mezinárodnímu trestnímu soudu zavázala ratifikací Římského statutu (čl. 86 a čl. 87 odst. 1 Římského statutu). Mým cílem je především zhodnotit reflexi závazků vyplývajících z Římského statutu v českém vnitrostátním právu. Zabývám se tedy zejména otázkou, zda je ústavní pořádek České republiky v souladu s Římským statutem, zda jsou jím upravené zločiny v dostatečné míře obsaženy v českém trestním právu a, v neposlední řadě, zda české právo umožňuje v případě potřeby procesní postup požadovaný úpravou v Římském statutem.

Existují dvě roviny vzájemného vztahu Římského statutu a vnitrostátního právního řádu, a to rovina hmotněprávní, která zahrnuje zejména skutkové podstaty zločinů či nepromlčitelnost těchto zločinů, a rovina procesní, do které lze řadit spolupráci smluvních stran a Mezinárodního trestního soudu.⁵ Ve své rigorózní práci se zabývám oběma těmito rovinami.

³ ŠTURMA, Pavel. Význam přijetí Statutu Mezinárodního trestního soudu. *Právní rozhledy*. 1999, roč. 7, č. 1, s. 10.

⁴ International Criminal Court. *Situations and cases*. [online] [cit. 12. února 2014] Dostupné z WWW, International Criminal Court, http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/situations%20and%20cases/Pages/situations%20and%20cases.aspx.

⁵ KLANDUCH, Peter. Rekodifikácia Trestného zákona vo svetle ustanovení Římského štatútu Medzinárodného trestného súdu. *Justičná revue*. 2007, roč. 59, č. 3, s. 332.

Tato rigorózní práce je částečně založena na mé diplomové práci.⁶ Jelikož jsem se v diplomové práci věnovala převážně vývoji přístupu České republiky k otázce Mezinárodního trestního soudu, kdy jsem podrobně hodnotila několik let trvající proces ratifikace Římského statutu, a dále jsem popisovala aktuální stav české právní úpravy ve srovnání s Římským statutem, rozhodla jsem se na diplomovou práci navázat prací rigorózní. V diplomové práci jsem se řadě témat souvisejících s otázkou spolupráce České republiky a Mezinárodního trestního soudu téměř nevěnovala, činím tak proto v této práci. Jde zejména o vzájemný vztah mezi řízením před Mezinárodním trestním soudem a řízením probíhajícím na vnitrostátní úrovni, s čímž souvisí pro Mezinárodní trestní soud a jeho interakci se státy zcela klíčový princip komplementarity (čl. 17 Římského statutu).

V rigorózní práci jsem se také dále rozhodla detailněji věnovat otázce souladu českého právního řádu se závazky vyplývajícími z Římského statutu, a to především s přihlédnutím k aktuálním razantním změnám v této oblasti. Takovou změnou je v první řadě přijetí nového zákona č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních (dále jako „zákon o mezinárodní justiční spolupráci“ nebo „ZMJS“), který vstoupil v účinnost k 1. lednu 2014 a jehož celá část čtvrtá se věnuje justiční spolupráci České republiky s mezinárodními trestními soudy a tribunály. Nelze však opomenout také s tématem této rigorózní práce související novely ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústavy České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Ústava“), či zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jako „trestní zákoník“ nebo „TZk“).

Vzhledem k tomu, že Mezinárodní trestní soud nedisponuje donucovacím aparátem⁷, je zcela závislý na právní pomoci poskytované mu smluvními stranami a eventuálně i státy, které nejsou smluvní stranou Římského statutu (čl. 87 odst. 5 Římského statutu). Jelikož je význam tohoto soudu jistě nezpochybnitelný, je nezbytné, aby byla Česká republika připravena a ochotna v případě potřeby Mezinárodnímu trestnímu soudu poskytovat nezbytnou součinnost. Pro zajištění úspěšné spolupráce mezi tímto soudem a ČR je potřeba, aby české vnitrostátní právo nebylo v rozporu s Římským statutem. Tato oblast prošla v několika posledních letech a zejména

⁶ OPATOVÁ, Helena. *Česká republika a Mezinárodní trestní soud*. Praha, 2012. 106 s. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, Katedra mezinárodního práva, vedoucí práce doc. JUDr. PhDr. Veronika Bílková, EM.A., Ph.D.

⁷ MIKLÍK, František. Štatút Medzinárodného trestného súdu a právny poriadok Slovenskej republiky. *Justičná revue*. 2002, roč. 54, č. 11, s. 1270.

měsících rapidním vývojem, proto jsem přesvědčena o aktuálnosti tématu své rigorózní práce, jelikož jejím účelem je postihnout veškeré aspekty spolupráce České republiky a Mezinárodního trestního soudu ve světle nedávných změn. Ačkoli zatím vede Mezinárodní trestní soud trestní stíhání pouze v souvislosti se zločiny spáchanými na území Afriky, kdy pravděpodobně nelze očekávat výraznější zapojení České republiky, nemusí tomu tak být navždy. Kdykoli tak může dojít například k situaci, že Česká republika bude požádána o vydání osoby, na kterou byl Mezinárodním trestním soudem vydán zatýkací rozkaz a tato osoba se bude nacházet na českém území. Z tohoto důvodu jsem přesvědčena, že je nutné mít zcela jasnou představu o tom, jak by v takovém případě měly příslušné české státní orgány postupovat.

Svou rigorózní práci jsem rozdělila do pěti kapitol, které se dále člení na podkapitoly. Celá práce je zakončena stručným závěrem a souhrnem použité literatury a jiných pramenů, ze kterých jsem čerpala informace využitě v této práci. První kapitola se podrobně věnuje údajným nesrovnalostem mezi Římským statutem a ústavním pořádkem ČR, přičemž jejím cílem je zejména poskytnout souhrnný přehled o relevantní a značně roztržitě odborné debatě na toto téma a vyhodnotit, jaké důsledky sebou případné nesrovnalosti nesou pro české právo. Ve druhé kapitole se věnuji jednotlivým skutkovým podstatám zločinů v jurisdikci Mezinárodního trestního soudu, které dále srovnávám s úpravou v českém trestním právu, zejména v trestním zákoníku. Účelem třetí kapitoly je zodpovědět otázku, za jakých podmínek je možné zahájení řízení před Mezinárodním trestním soudem a kdy bude dána přednost řízení na vnitrostátní úrovni, přičemž se zaměřuji zejména na princip komplementarity a možnosti zapojení České republiky, jakožto jedné ze smluvních stran Římského statutu, na samém počátku řízení.

Čtvrtá kapitola popisuje procesní postup českých orgánů pro případ, kdy by byla od České republiky vyžadována Mezinárodním trestním soudem jakákoli forma spolupráce, která je blíže upravena Římským statutem v čl. 86 a násl. V této souvislosti kapitola podrobně rozebírá zejména novou právní úpravu podle zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, který oproti původní úpravě v hlavě XXV. zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu, ve znění pozdějších předpisů (dále jako „trestní řád“ nebo „TrŘ“), přinesl mnoho změn a rozšíření. Pátá a zároveň poslední kapitola hodnotí personální zapojení České republiky, resp. jejích státních příslušníků, v mezinárodním trestním soudnictví.

Během přípravy své rigorózní práce jsem vycházela z řady pramenů, vnitrostátních i mezinárodních. Z nejvýznamnějších autorů věnujících se otázce Mezinárodního trestního soudu v širší rovině nelze opominout W. A. Schabas⁸, A. Cassese či O. Triffterera⁹, z českých autorů je nutno zmínit zejména P. Šturmu¹⁰ a V. Bílkovou¹¹. Postavením Římského statutu z hlediska dělení mezinárodních smluv v Ústavě ČR a otázkou imunit čelních státních představitelů se zabýval například J. Malenovský¹² či J. Kysela a Z. Kühn.¹³ Mezi významnými přispěvateli k otázce úpravy zločinů podle mezinárodního práva v českém trestním zákoníku lze zmínit hlavně P. Šámala¹⁴ či B. Repíka.¹⁵ Procesní otázka nebyla českou odbornou veřejností příliš zpracována, ale lze uvést alespoň M. Kubíčka¹⁶ jakožto autora několika z mála existujících příspěvků v odborných periodikách a spoluautora zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních a J. Pipka.¹⁷ V zahraničí se procesní otázce, konkrétně principu komplementarity, věnoval zejména J. Stigen¹⁸ a M. Benzing.¹⁹ Nezpochybnitelnou roli má také judikatura rozličných soudů, právní předpisy a mezinárodní smlouvy.

⁸ např. SCHABAS, William A. *An Introduction to the International Criminal Court*. Third edition. Cambridge : Cambridge University Press, 2007.

⁹ TRIFFTERER, Otto. (ed.). *Commentary on the Rome Statute of the International Criminal Court*. Baden-Baden : Nomos Verlagsgesellschaft, 1999.

¹⁰ ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, 2002.

¹¹ např. BÍLKOVÁ, Veronika. Z Říma do Kampaly. *Mezinárodní politika*. 2010, roč. 34, č. 8; a ONDŘEJ, Jan, ŠTURMA, Pavel, BÍLKOVÁ, Veronika a kol. *Mezinárodní humanitární právo*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010.

¹² např. MALENOVSKÝ, Jiří. Znovu k navrhované ratifikaci Římského statutu Českou republikou. *Právní rozhledy*. 2007, roč. 15, č. 22.

¹³ KÜHN, Zdeněk, KYSELA, Jan. Je Ústavou vždy to, co Ústavní soud řekne, že Ústava je? *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2002, roč. 10., č. 3.

¹⁴ ŠÁMAL, Pavel. Několik poznámek k implementaci Statutu Mezinárodního trestního soudu do vládního návrhu trestního zákoníku. In *Problémy implementace Statutu Mezinárodního trestního soudu do právního řádu : Sborník příspěvků ze semináře pořádaného Českou národní skupinou Mezinárodní společnosti pro trestní právo*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004.

¹⁵ REPÍK, Bohumil. Problémy implementace Statutu Mezinárodního trestního soudu do trestního práva České republiky. In *Problémy implementace Statutu Mezinárodního trestního soudu do právního řádu : Sborník příspěvků ze semináře pořádaného Českou národní skupinou Mezinárodní společnosti pro trestní právo*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004.

¹⁶ KUBÍČEK, Miroslav. Základní principy a obecná pravidla spolupráce justičních orgánů České republiky s mezinárodními trestními soudy a tribunály z pohledu platné právní úpravy. *Trestněprávní revue*. 2010, roč. 9, č. 4; a KUBÍČEK, Miroslav. Jednotlivé typy spolupráce justičních orgánů České republiky s mezinárodními trestními soudy a tribunály z pohledu platné právní úpravy. *Trestněprávní revue*. 2010, roč. 9, č. 9.

¹⁷ PIPEK, Jiří. Jurisdikce Mezinárodního trestního soudu a princip ne bis in idem. *Právník*. 2003, roč. 142, č. 12.

¹⁸ STIGEN, Jo. *The Relationship between the International Criminal Court and the National Jurisdictions : The Principle of Complementarity*. Leiden : Koninklijke Brill N.V., 2008.

¹⁹ BENZING, Markus. The Complementary Regime of the International Criminal Court : International Criminal Justice between State Sovereignty and the Fight against Impunity. In *Max Planck Yearbook of United Nations Law*, Volume 7, 2003.

1 Římský statut Mezinárodního trestního soudu z pohledu ústavního práva České republiky

Mezinárodní trestní soud byl založen mnohostrannou mezinárodní smlouvou nazvanou Statut Mezinárodního trestního soudu. Tento Statut byl přijat na Diplomatické konferenci zplnomocněných zástupců ke zřízení Mezinárodního trestního soudu, která se konala od 15. června do 17. července 1998 v Římě (z čehož se odvozuje obecně vžitý název Římský statut) a v platnost vstoupil dne 1. července 2002, po dosažení potřebných 60 ratifikací (čl. 126 odst. 1 Římského statutu).

Česká republika podepsala Římský statut dne 13. dubna 1999, ale jeho ratifikace trvala dalších deset let, jelikož nejprve bylo třeba vyřešit otázku souladu Římského statutu s ústavním pořádkem ČR a případně přijmout změny Ústavy České republiky.

K ratifikaci Římského statutu v České republice došlo na základě vládního návrhu z 18. února 2008, jehož navrhovateli byli tehdejší ministr zahraničních věcí K. Schwarzenberg a ministr spravedlnosti J. Pospíšil.²⁰ Tento návrh vycházel z názoru vlády, že k ratifikaci není potřeba provedení žádných ústavních změn. Poslanecká sněmovna vyslovila souhlas s ratifikací 29. října 2008, tedy téměř o čtyři měsíce později než Senát, který souhlas s ratifikací vyslovil 16. července 2008. Ratifikační proces byl završen 8. července 2009 podpisem prezidenta republiky. Římský statut vstoupil pro Českou republiku v platnost ke dni 1. října 2009, čímž se ČR stala v pořadí 110. smluvní stranou Mezinárodního trestního soudu.

1.1 Otázka souladu Římského statutu s ústavním pořádkem České republiky

S otázkou ratifikace Římského statutu byla spojena řada otázek týkajících se jeho možného nesouladu s ústavním pořádkem České republiky a případné nutnosti provést určité ústavní změny. Postoje k této otázce se během let měnily a v průběhu doby bylo nutno vzít v úvahu i ústavní novely a nálezy Ústavního soudu.

²⁰ Vládní návrh ze dne 23. ledna 2008 na vyslovení souhlasu s ratifikací Římského statutu Mezinárodního trestního soudu. Předkládací zpráva pro Parlament, část IV., s. 21. [online] [cit. 1. února 2014] Dostupný z WWW: Parlament České republiky, Kancelář Poslanecké sněmovny, <http://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=26244>. (dále citováno jen jako „Návrh na ratifikaci“).

V roce 1999 byla v rámci Ministerstva spravedlnosti a Ministerstva zahraničních věcí ustanovena vládní expertní skupina,²¹ která měla za úkol odhalit veškeré případné nesrovnalosti. Expertní skupina upozornila na nutnost změnit Ústavu v oblasti imunit prezidenta republiky, členů Parlamentu a soudců Ústavního soudu a v oblasti udělování prezidentských milostí a amnestií. Dále byly shledány vážné rozpory s čl. 14 odst. 4 ústavního zákona č. 2/1993 Sb., Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), který zakazuje nucení občanů k opuštění vlasti.²²

V Příručce pro ratifikaci a provádění Římského statutu, vypracované v roce 2008 Mezinárodním centrem pro reformu trestního práva a trestní soudnictví, jsou stanoveny tři základní možnosti implementace Římského statutu pro státy zabývající se konfliktem jejich ústav s touto mezinárodní smlouvou.²³ Jedná se o a) změnu ústavy, b) interpretaci ústavy tak, aby touto interpretací bylo možné vyřešit jakýkoli vzniklý rozpor, nebo c) odložení řešení problému stranou do doby případného vzniku problému. Příručka dále upozorňuje na skutečnost, že velmi málo států opravdu přistoupilo ke změně své ústavy. Francie zvolila řešení zapracováním jediného nového ustanovení, kterým uznala jurisdikci Mezinárodního trestního soudu souladně s úpravou v Římském statutu (čl. 53-2 francouzské ústavy). Podobné změny byly provedeny také Portugalskem, Kolumbií či Lucemburskem. Většina států ale zvolila interpretační přístup, ačkoli mnohé z nich byly nuceny se nejprve zabývat otázkou imunit hlav států.²⁴

V návaznosti na zjištění vládní expertní skupiny bylo nutné vyřešit, jakým způsobem bude třeba postupovat, aby mohlo dojít k ratifikaci Římského statutu. Ústavněprávní výbor Poslanecké sněmovny ve svém usnesení ze dne 20. dubna 2005 označil za nejvhodnější řešení provedení přímých ústavních změn a následnou ratifikaci Římského statutu podle čl. 49 Ústavy.²⁵ Konkrétní změny toto usnesení přenechalo dalším diskusím. Usnesení však nakonec nebylo zohledněno. Vláda naopak navrhla

²¹ Usnesení vlády č. 253 ze dne 22. března 1999. [online] [cit. 10. ledna 2014] Dostupné z WWW: Vláda ČR, http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/EB13EAAE120650F2C12571B60070DD14. (dále citováno jen jako „Usnesení vlády č. 253“)

²² Návrh na ratifikaci, cit. 20, část II, bod 4.1, s. 11.

²³ *International Criminal Court : Manual for the Ratification and Implementation of the Rome Statute*. Third edition. Vancouver : International Centre for Criminal Law and Reform and Criminal Justice Policy, 2008, s. 19. [online] [Cit. 15. února 2011] Dostupný z WWW: The International Centre for Criminal Law and Criminal Justice Policy, <http://www.icclr.law.ubc.ca/Site%20Map/Publications%20Page/International.htm>.

²⁴ Tamtéž, s. 20-21.

²⁵ Usnesení ústavněprávního výboru Poslanecké sněmovny ČR č. 176 ze dne 20. dubna 2005 [online] [cit. 21. listopadu 2013] Dostupný z WWW: Parlament České republiky, Kancelář Poslanecké sněmovny: <http://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=2334>.

ratifikovat Římský statut ústavní většinou v souladu s čl. 10a Ústavy a bez jakýchkoli ústavních změn.²⁶

1.2 Postavení Římského statutu v systému mezinárodních smluv

K úspěšnému provedení ratifikace bylo potřeba vyřešit otázku, zda je či není Římský statut mezinárodní smlouvou podle čl. 10a Ústavy. Oba názory lze celkem přesvědčivě ústavně zdůvodnit, proto se odborná veřejnost v odpovědi na tuto důležitou otázku značně liší. Nutno podotknout, že i samotný čl. 10a Ústavy také do jisté míry vyvolává neshody.

Zmiňovaný čl. 10a Ústavy se stal součástí českého ústavního pořádku na základě tzv. euronovely Ústavy, účinné od 1. června 2002.²⁷ Tato úprava zavedla zcela novou kategorii mezinárodních smluv, čímž došlo k významným ústavním změnám. Bylo změněno původní znění čl. 10 Ústavy, který dosud upravoval mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách. Jeho současné znění „*Vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva*“, zavazuje k přímému použití konkrétní mezinárodní smlouvy, pokud dojde ke splnění stanovených podmínek (tj. smlouva musí být součástí právního řádu a v daném případě stanoví něco jiného než zákon). Její nepoužití by znamenalo porušení Ústavy.²⁸ Čl. 10 Ústavy tedy nezohledňuje možnost, že by v konkrétním případě mohla být zákonná úprava širší a pro jednotlivce výhodnější než „povinně aplikovaná“ mezinárodní smlouva. Jak však upozorňuje J. Malenovský,²⁹ v praxi by se přesto v takovém případě použila příznivější zákonná úprava, a to s ohledem na tzv. zpětný odkaz mezinárodních smluv o lidských právech, který jim v podobných situacích brání se proti danému zákonu prosadit a zajišťuje tak uplatnění příznivější zákonné úpravy. Příkladem může být čl. 5 odst. 2 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech (vyhlášen pod č. 120/1976 Sb.), který uvádí, že „*Jakákoli základní lidská práva uznávaná nebo existující v kterémkoli státě, jenž je smluvní stranou tohoto Paktu, na základě zákona, úmluv,*

²⁶ Návrh na ratifikaci, cit. 20, s. 3.

²⁷ Ústavní zákon č. 395 ze dne 18. října 2001, kterým se mění ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů, čl. 10a.

²⁸ MALENOVSKÝ, Jiří. Postavení mezinárodních smluv o lidských právech v českém právu po 1. červnu 2002. *Právník*. 2002, roč. 141, č. 9, s. 924-926.

²⁹ Tamtéž, s. 927.

*předpisů nebo obyčejně nebudou omezena nebo zmenšena pod záminkou, že Pakt taková práva neuznává, nebo je uznává v menším rozsahu“.*³⁰ Smlouvy podle čl. 10 Ústavy jsou přijímány oběma komorami Parlamentu podle čl. 49 Ústavy.

Čl. 10a Ústavy upravuje pouze mezinárodní smlouvy, jejichž ratifikací souhlasí Česká republika s přenesením některých pravomocí svých orgánů na mezinárodní organizaci či instituci. Smlouvy podle tohoto ustanovení mají přednost před zákonem a pro ratifikaci vyžadují souhlasu třípětinové většiny všech poslanců a třípětinové většiny přítomných senátorů (čl. 39 odst. 4 Ústavy). Je možné také jejich přijetí v referendu. Před ratifikací mohou být podrobeny na základě čl. 87 odst. 2 Ústavy posouzení Ústavním soudem ČR ohledně jejich souladu s českým ústavním pořádkem.

Znění čl. 10a Ústavy vyvolává řadu sporů. Jedná se zejména o otázku postavení mezinárodních smluv podle tohoto ustanovení v ústavním pořádku ČR, vztah mezi čl. 10 a 10a Ústavy či možnou šíři přezkumu těchto mezinárodních smluv Ústavním soudem. Nejdůležitější otázkou vzhledem k tématu této práce zůstává, zda Římský statut je či není mezinárodní smlouvou podle čl. 10a Ústavy.

1.2.1 Vztah mezi čl. 10 a 10a Ústavy a pojem ústavního pořádku České republiky

Z hlediska posouzení vztahu mezi čl. 10 a 10a Ústavy považují za klíčové dva rozdílné názory, z nichž jeden zastává J. Malenovský a druhý Z. Kühn a J. Kysela.

J. Malenovský považuje smlouvy dle čl. 10a za podmnožinu smluv podle čl. 10 Ústavy. Uvádí, že účely obou ustanovení jsou rozdílné a nezaměnitelné, ale nevylučují se, nýbrž se logicky doplňují.³¹ Od ostatních smluv podle čl. 10 se odlišují způsobem svého přijetí, tzn. stejně, jako jsou přijímány ústavní zákony. Právě tento způsob schvalování zmíněných smluv ve svém důsledku znamená, že mezinárodní smlouvy podle čl. 10a mohou ústavnímu pořádku konkurovat. Tato schopnost ale nepodmiňuje jejich kvalifikaci jako smluv podle čl. 10a, ta je podmíněna delegačním smyslem těchto smluv, tj. že je jimi přenášena pravomoc orgánů ČR. Kromě možnosti konkurovat ústavním zákonům se na mezinárodní smlouvy dle čl. 10a vztahuje také

³⁰ Další podobná ustanovení lze nalézt např. v Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech (čl. 5 odst. 2), Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod (čl. 53), Evropské sociální chartě (čl. 32) apod.

³¹ MALENOVSKÝ, Jiří. Ve věci ústavního základu působení komunitárního práva uvnitř ČR nebylo řečeno poslední slovo. *Právní rozhledy*. 2004, roč. 12, č. 6, s. 228.

obecné pravidlo aplikační přednosti vůči zákonům, upravené čl. 10 Ústavy. Mezinárodní smlouvy dle čl. 10a tedy mají postavení *leges speciales* vůči zákonům, včetně zákonů ústavních.³²

Z. Kühn a J. Kysela naopak obě množiny mezinárodních smluv (smlouvy podle čl. 10 a smlouvy podle čl. 10a) považují za disjunktní a tvrdí, že tyto smlouvy je nutné od sebe odlišovat. „Článek 10 Ústavy se podle našeho názoru vztahuje na „obyčejné“ mezinárodní smlouvy, naopak čl. 10a [...] upravuje smlouvy jiného typu, totiž smlouvy delegační.“³³ Svě tvrzení obhajují zejména zněním čl. 87 odst. 2 Ústavy, který odlišuje smlouvy podle čl. 10a a podle čl. 49 (při předběžném přezkumu Ústavním soudem), dále faktem, že k ratifikaci smluv dle čl. 10 může dát souhlas pouze Parlament, zatímco se smlouvami dle čl. 10a lze vyslovit souhlas i v referendu, a konečně aplikační předností (alespoň faktickou) smluv podle čl. 10a před ústavním pořádkem. K poslednímu argumentu ale dodávají, že Ústava těmto smlouvám nemůže přiznat vyšší stupeň právní síly, než má sama, a to proto, že by „přestala být ohniskem právního řádu a jí konstituovaný stát by přestal být suverénním“.³⁴ Způsob inkorporace plyne přímo z inkorporovaného práva, jelikož ústavodárce ratifikací smlouvy podle čl. 10a Ústavy souhlasí s přenesením některých pravomocí a tuto přenesenou část již dále nemůže nijak upravovat. Čl. 10a tedy není pouze delegační, ale také implicitně inkorporační normou.³⁵ S tímto závěrem se ztotožnil také Ústavní soud ve svém nálezu o cukerných kvótách III³⁶, který označil čl. 10a Ústavy za „obousměrný.“ Proti tomuto tvrzení ale stojí J. Malenovský, který uvádí, že konkurující výklad přiznává čl. 10a pouze jednosměrné účinky, a to směrem ven ve smyslu přenosu pravomocí. Ostatní účinky se vztahují toliko k čl. 10.³⁷

Jistý kompromis nabízí P. Bříza, když tvrdí, že čl. 10a je *lex specialis*, ke kterému lze subsidiárně použít čl. 10 Ústavy, pokud systém, na nějž byly přeneseny pravomoci, sám neurčuje způsob inkorporace. Čl. 10a sám o sobě pro inkorporaci

³² MALENOVSKÝ, Jiří. Znovu k navrhované ratifikaci Římského statutu Českou republikou. *Právní rozhledy*. 2007, roč. 15, č. 22, s. 804 a 808.

³³ KÜHN, Zdeněk, KYSELA, Jan. Na základě čeho bude působit komunitární právo v českém právním řádu? *Právní rozhledy*. 2004, roč. 12, č. 1, s. 24.

³⁴ Tamtéž, s. 24.

³⁵ Tamtéž, s. 24-25.

³⁶ Nález Ústavního soudu, sp. zn. Pl. ÚS 50/04, ze dne 8. března 2006, publikován pod č. 154/2006 Sb., část VI.B. (dále citováno jen jako „Nález ÚS 50/04“)

³⁷ MALENOVSKÝ, Jiří. K nové doktríně Ústavního soudu ČR v otázce vztahů českého, komunitárního a mezinárodního práva. *Právní rozhledy*. 2006, roč. 14, č. 21, s. 775.

nestačí, ačkoli určité inkorporační účinky má, což je dáno jeho postavením hned za čl. 10 Ústavy.³⁸ Opírá se zde tedy zejména o systematický výklad Ústavy.

J. Malenovský upozorňuje, že „*pravidlo inkorporace mezinárodních smluv by bylo pouhým lex imperfecta bez úpravy aplikační přednosti těchto smluv vůči různým formám českého práva*“.³⁹ Uvádí, že v případě mezinárodních smluv podle čl. 10a Ústavy je nutné vykládat slovo „zákon“, obsažené v čl. 10, jako „zákon ústavní“. Stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než ústavní zákon, použije se tato mezinárodní smlouva, a to kvůli jejímu postavení jako *lex specialis*. Jedná se ale pouze o podmíněnou aplikační přednost, nesouladná část ústavního pořádku zůstává nadále v platnosti.

S postavením těchto mezinárodních smluv souvisí tedy také pojem „ústavní pořádek“, jak je definován v čl. 112 odst. 1 Ústavy, zejména tedy otázka, zda je tento pojem možné dále rozšiřovat. J. Malenovský souhlasí⁴⁰ s tvrzením P. Holländera, který je přesvědčen o možnosti rozšíření výkladu legální definice ústavního pořádku za pomoci systematického výkladu Ústavy, zejména na základě zakotvení principu dodržování závazků mezinárodního práva v čl. 1 odst. 2 Ústavy.⁴¹ S tímto názorem se ztotožnil také Ústavní soud, který opakovaně uvedl, že ústavní pořádek není v čl. 112 vymezen taxativně a je nutno jej vykládat s přihlédnutím k ustanovení čl. 1 odst. 2 Ústavy.⁴² S podobnými tvrzeními ale nesouhlasí A. Gerloch, který uvádí, že mezinárodní smlouvy dle čl. 10a nejsou a ani nemohou být součástí ústavního pořádku ČR, a to s odkazem na čl. 9 odst. 1 Ústavy, podle kterého může být ústavní pořádek doplňován či měněn pouze ústavními zákony. Použití čl. 1 odst. 2 je v tomto případě limitováno jeho mezinárodním, nikoli vnitrostátním, významem.⁴³ S tvrzením nesouhlasí také Z. Kühn a J. Kysela, kteří podotýkají, že vzhledem k právu Ústavního soudu posuzovat soulad mezinárodních smluv podle čl. 10a s ústavním pořádkem,

³⁸ BRÍZA, Petr. Jaké jsou dopady „Lisabonského nálezu“ (nejen) pro ústavní roviny vztahu českého a unijního práva? *Soudní rozhledy*. 2009, roč. 15, č. 6, s. 208-209.

³⁹ MALENOVSKÝ, Jiří. Mezinárodní smlouvy podle čl. 10a Ústavy ČR. *Právník*. 2003, roč. 142, č. 9, s. 848.

⁴⁰ Tamtéž, s. 849-851.

⁴¹ HOLLÄNDER, Pavel. Dotváření Ústavy judikaturou Ústavního soudu. In FILIP, Jan. *Deset let Ústavy České republiky : východiska, stav, perspektivy : sborník příspěvků*. 1. vydání. Praha : Eurolex Bohemia, 2003, s. 133.

⁴² Nález Ústavního soudu, sp. zn. Pl.ÚS 36/01, ze dne 25.června 2002, publikován pod č. 403/2002 Sb., část VII. Srov. nález Ústavního soudu, sp. zn. Pl.ÚS 44/03, ze dne 5. dubna 2005, SbNU 73/37; nález Ústavního soudu, sp. zn. I.ÚS 733/05, z 20. prosince 2006, SbNU 230/43.

⁴³ GERLOCH, Aleš. Zamyšlení nad implementací Římského statutu do českého ústavního pořádku. In *Sborník příspěvků ze Semináře o Mezinárodním trestním soudu*. Praha : Mezinárodněprávní odbor Ministerstva zahraničních věcí ČR, 2007, s. 30-31.

platilo by při akceptaci mezinárodních smluv jakožto součásti ústavního pořádku ČR, že Ústavní soud má právo posuzovat soulad ústavního pořádku s ústavním pořádkem. Jsou tedy toho názoru, že se v případě ústavního pořádku jedná o uzavřenou množinu, která je taxativně vymezena v čl. 112 Ústavy.⁴⁴

K bližšímu vymezení účelu čl. 10a je vhodné použití jazykového výkladu, tj. zkoumání jeho přesného jazykového znění, zejména co měl ústavodárce na mysli formulací „přenos některých pravomocí“. K tomuto pojmu se krátce vyjadřuje již důvodová zpráva k euronovelle Ústavy, jelikož variantní návrh smíšené pracovní komise mluvil o „přenesení některých působností“, nikoli pravomocí. Pravomoc je způsobilost orgánu veřejné moci tuto moc vykonávat, zatímco působnost vymezuje okruh vztahů, na něž lze pravomoc uplatnit.⁴⁵ J. Kysela uvádí, že ačkoli není nakonec schválené znění čl. 10a, obsahující pojem pravomoci, chybné, dochází použitím daného ustanovení spíše k přenesení působnosti.⁴⁶ K tomuto závěru se přiklonil při posuzování věci ve vztahu k přistoupení České republiky k Evropské unii, ale účinky jsou stejné při každém použití čl. 10a Ústavy, tedy i v případě Římského statutu.⁴⁷

Ústavní soud ve svém nálezu o cukerných kvótách III označuje přenesení pravomocí jako „propůjčení“. Zdůrazňuje, že se jedná o propůjčení podmíněné, protože originárním nositelem suverenity, a tedy také od ní odvozených pravomocí, je i nadále Česká republika. Tato podmíněnost se projevuje ve dvou rovinách, a to v rovině formální a v rovině materiální: „*První z těchto rovin se týká samotných mocenských atributů státní svrchovanosti, druhá rovina se týká obsahových komponent výkonu státní moci. Jinak řečeno, delegace části pravomocí vnitrostátních orgánů může trvat potud, pokud tyto pravomoci jsou [...] vykonávány způsobem slučitelným s uchováním základů státní suverenity České republiky a způsobem, jenž neohrožuje samotnou podstatu materiálního právního státu.*“⁴⁸ Pokud by tedy konkrétní mezinárodní organizace či instituce, na které byly pravomoci přeneseny, svým jednáním ohrožovaly státní svrchovanost České republiky nebo podstatné náležitosti demokratického

⁴⁴ KÜHN, Zdeněk, KYSELA, Jan. Je Ústavou vždy to, co Ústavní soud řekne, že Ústava je? *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2002, roč. 10., č. 3, s. 209 a 214.

⁴⁵ PAVLÍČEK, Václav a kol. *Ústavní právo a státověda : 1.díl : Obecná státověda*. Praha : Linde, 1998, s. 134-135.

⁴⁶ KYSELA, Jan. K dalším důsledkům přijetí tzv. euronovely Ústavy ČR. *Právní rozhledy*. 2002, roč. 10, č. 11, s. 529-530.

⁴⁷ BAHYLOVÁ, Lenka, SUCHÁNEK, Radovan. *Ústava České republiky : komentář*. Praha : Linde, 2010, s. 214.

⁴⁸ Nález ÚS 50/04, cit. 36, část. VI.B.

právního státu podle čl. 9 odst. 2 Ústavy, bylo by nutné trvat na tom, aby se přenesené pravomoci vrátily zpět orgánům České republiky.⁴⁹

V jiném svém nálezu, nálezu o Lisabonské smlouvě (dále jen „Lisabonský nálezu“), Ústavní soud uvedl, že mezinárodní smlouvou dle čl. 10a lze přenést pouze některé pravomoci, nikoli všechny. Toto ustanovení je nutno interpretovat zejména v souvislosti s čl. 1 odst. 1 a čl. 9 odst. 2 Ústavy. Prostřednictvím čl. 10a nelze přenést takové pravomoci, jejichž přenosem by došlo k narušení svrchovanosti státu či jeho podstaty jakožto demokratického právního státu (tzn. materiální jádro Ústavy). Ústavní soud se vyhnul definování konkrétních pravomocí a shrnul, že pro přenos pravomocí existují jisté limity, které by měl blíže specifikovat zákonodárce, jelikož se jedná o otázku politickou.⁵⁰ Dále zmínil potřebu zřetelnější ohraničenosti (zejména určitelnosti a rozpoznatelnosti) přenášených pravomocí.⁵¹ Ohraničeností se přitom myslí požadavek, aby pravomoci byly v momentě přenosu „konkrétně identifikovatelné, tedy dostatečně určité a rozpoznatelné“.⁵²

Podle J. Malenovského není nutné postupovat podle čl. 10a při jakémkoli přenosu pravomocí, nýbrž jen při přenosu významných pravomocí zakotvených ústavním pořádkem. U méně významných transferů navrhuje uplatňovat klauzuli *de minimis* a při schvalování příslušných mezinárodních smluv postupovat podle čl. 49 Ústavy.⁵³ Pro posouzení klasifikace pravomocí je nejdůležitějším prvkem jejich právní základ. Pravomoci založené Ústavou je nutno přenášet pouze na základě čl. 10a, zatímco pravomoci zakotvené jinými právními předpisy nikoli. Při takovém přístupu je zde ale nebezpečí příliš širokého volného uvážení zákonodárce.⁵⁴

Podle mého názoru od sebe nelze mezinárodní smlouvy podle čl. 10 a podle čl. 10a Ústavy zcela odlišovat, jak navrhují Z. Kühn a J. Kysela.⁵⁵ Ztotožňuji se spíše s názorem P. Břízy, že čl. 10a tvoří *lex specialis* vůči čl. 10 Ústavy, který lze použít subsidiárně.⁵⁶ Při interpretaci Ústavy metodou systematického výkladu si nelze nevděkovat nikoli náhodného řazení těchto ustanovení hned za sebou.

⁴⁹ Tamtéž, část VI.B.

⁵⁰ Nález Ústavního soudu, sp. zn. Pl.ÚS 19/08, ze dne 26. listopadu 2008, publikován pod č. 446/2008 Sb., bod 97 a 109. (dále citován jen jako „Nález ÚS 19/08“)

⁵¹ Tamtéž, bod 135.

⁵² BŘÍZA, cit. 38, s. 204.

⁵³ MALENOVSKÝ (2007), cit. 32, s. 806.

⁵⁴ KLÍMA, Karel et al. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009, s. 144.

⁵⁵ KÜHN, KYSELA (2004), cit. 33, s. 24.

⁵⁶ BŘÍZA, cit. 38, s. 208-209.

Zároveň jsem přesvědčena o aplikační přednosti⁵⁷ smluv podle čl. 10a před zákony, a to včetně zákonů ústavních, ačkoli nesouhlasím s tvrzením, že tyto smlouvy lze řadit do ústavního pořádku ČR.⁵⁸ Naopak se přikláním k názoru A. Gerlocha, že mezinárodní smlouvy dle čl. 10a nejsou a ani nemohou být součástí ústavního pořádku, a to vzhledem ke znění čl. 9 odst. 1 Ústavy, podle kterého může být ústavní pořádek doplňován či měněn pouze ústavními zákony.⁵⁹ Mezinárodní smlouvy nejsou ústavními zákony, ačkoli jsou přijímány stejnou procedurou.

Souhlasím s názorem Ústavního soudu, že mezinárodní smlouvou dle čl. 10a je možné přenášet pouze některé pravomoci České republiky, nikoli však všechny. Tento závěr vyplývá již ze samotného znění zmíněného ustanovení a dále z čl. 1 odst. 1 a čl. 9 odst. 2 Ústavy, na základě kterých není možné přenést pravomoci tvořící materiální jádro Ústavy. Ačkoli Ústavní soud nedefinoval jasně konkrétní pravomoci a upozornil pouze na nutnost dodržování jistých limitů přenosu,⁶⁰ jsem přesvědčena, že lze použít závěr J. Malenovského, který pro přenos podle čl. 10a vyhradil pouze pravomoci založené Ústavou a vynechal tak ostatní pravomoci upravené jinými právními předpisy.⁶¹

1.2.2 Předběžný přezkum ústavnosti mezinárodní smlouvy

S mezinárodními smlouvami podle čl. 10a Ústavy se pojí také otázka předběžného přezkumu jejich souladu s českým ústavním pořádkem. Vůbec poprvé byl tento přezkum proveden Lisabonským nálezem. Klíčovým se zde ukázalo být vymezení referenčního rámce pro přezkum ústavnosti, resp. nutnost rozhodnout, zda je jím celý ústavní pořádek, nebo pouze tzv. materiální ohnisko Ústavy. Prvně se k této otázce Ústavní soud vyjádřil již v nálezu o cukerných kvótách III, když za referenční hledisko přezkumu v podstatě označil pouze tři ustanovení Ústavy, a to čl. 10a, čl. 1 odst. 1 a čl. 9 odst. 2.⁶² V Lisabonském nálezem se od svého předchozího nálezem odchýlil a za referenční hledisko přezkumu ústavnosti označil celý ústavní pořádek. Vycházel přitom z čl. 87 odst. 2 Ústavy, podle kterého Ústavní soud rozhoduje o souladu mezinárodní smlouvy podle čl. 10a a čl. 49 Ústavy s českým ústavním pořádkem ještě před její ratifikací. Ústavní soud uvedl, že Ústava neodlišuje mezinárodní smlouvy podle čl. 10a

⁵⁷ MALENOVSKÝ (2003), cit. 39, s. 848.

⁵⁸ HOLLÄNDER (2003), cit. 41, s. 133.

⁵⁹ GERLOCH, cit. 43, s. 30-31.

⁶⁰ Nález ÚS 19/08, cit. 50, bod 97 a 109.

⁶¹ MALENOVSKÝ (2007), cit. 32, s. 806.

⁶² Nález ÚS 50/04, cit. 36, část VI.B.

od smluv dle čl. 49 a v obou případech stanoví stejnou proceduru přezkumu ústavnosti. Dále se Ústavní soud opřel o text důvodové zprávy k euronovele Ústavy, který v souvislosti s novým odstavcem 3 čl. 89 Ústavy stanoví, že pokud Ústavní soud autoritativně vysloví nesoulad mezinárodní smlouvy a ústavního pořádku, není možné smlouvu ratifikovat, dokud nebude takový nesoulad odstraněn. Uvedl, že nesoulad mezinárodních smluv s ústavním pořádkem je možné odstranit změnou Ústavy, která je ale v případě materiálního ohniska Ústavy zcela vyloučena. Ústavní soud má tedy za to, že přezkum má být proveden vzhledem k ústavnímu pořádku jako celku, ačkoli materiální ohnisko Ústavy představuje hlavní kritérium přezkumu.⁶³

Vysvětlení, co se rozumí materiálním ohniskem Ústavy, nepatří k nejjednodušším. Přesto lze přijmout názor, vyslovený Ústavním soudem právě ve zmíněném Lisabonském nálezu, že materiální ohnisko tvoří podstatné náležitosti demokratického právního státu, jejichž změna je podle čl. 9 odst. 2 Ústavy nepřípustná. Zároveň zde ale Ústavní soud uvedl, že materiální ohnisko nemůže být kritériem jediným, jelikož by tím institut předběžné kontroly ústavnosti začal postrádat svůj smysl.⁶⁴

Ztotožňuji se s názorem J. Malenovského, který kritizuje Lisabonský nálezh pro použití celého ústavního pořádku jakožto referenčního hlediska, a to proto, že mezinárodní smlouvy podle čl. 10a jsou (na rozdíl od smluv dle čl. 49) rovnocenné ústavním zákonům, tudíž má být přezkoumáván pouze jejich soulad s materiálním ohniskem Ústavy. Poukazuje také na fakt, že samotná myšlenka přenesení pravomocí je závažným průlomem do běžného chápání svrchovanosti, proto by v případě přezkumu souladu mezinárodní smlouvy s celým ústavním pořádkem musela být paradoxně označena za nesouladnou.⁶⁵ P. Molek souhlasí s důležitostí přezkumu souladu s materiálním ohniskem Ústavy⁶⁶, ale uvádí, že vhodné by bylo alespoň informativní posouzení souladu vzhledem ke zbytku ústavního pořádku. Může to být užitečný impuls pro ústavodárce pro přijetí určitých ústavních změn dříve, než k nim dojde ratifikací dané mezinárodní smlouvy podle čl. 10a – připustíme-li domněnku, že mezinárodní smlouva může takové účinky vůbec mít. Na mezinárodní smlouvy dle čl. 10a také nelze aplikovat názor Ústavního soudu ohledně nemožnosti ratifikace

⁶³ Nález ÚS 19/08, cit. 50, body 88 – 93.

⁶⁴ Tamtéž, body 90, 91 a 93.

⁶⁵ MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné, jeho obecná část a poměr k jiným právním systémům, zvláště k právu českému*. 5. vydání. Brno : Masarykova univerzita a Doplněk, 2008, s. 491-492.

⁶⁶ BAHYLOVÁ, SUCHÁNEK, cit. 47, s. 210-213

smlouvy, dokud nebude odstraněn nalezený nesoulad s Ústavou (s výjimkou materiálního hlediska). Nesoulad mezinárodní smlouvy dle čl. 10a s jinou částí ústavního pořádku než je materiální hledisko Ústavy by totiž byl odstraněn již přímo vstupem v platnost dané mezinárodní smlouvy.⁶⁷ Tím, že Ústavní soud stanovil referenčním hlediskem celý ústavní pořádek, ale zároveň uvedl, že nejvýznamnějším pro přezkum ústavnosti je jeho materiální ohnisko, vyjádřil svou nejistotu a váhavost.⁶⁸

1.2.3 Římský statut

Dle názoru vlády je Římský statut smlouvou podle čl. 10a Ústavy, jelikož splňuje znaky tam stanovené, tzn. Mezinárodní trestní soud je mezinárodní institucí a Česká republika předává část svých pravomocí této mezinárodní instituci.⁶⁹ Česká republika tedy ratifikací Římského statutu projevila souhlas s tím, že Mezinárodní trestní soud dle svého uvážení a za smluvně dohodnutých podmínek převezme jednostranně vyšetřování a stíhání konkrétních pachatelů místo ní. Vládní návrh z roku 2008 uvádí: „[...]protože ustanovení ŘS jsou dostatečně konkrétní a z hlediska svého obsahu přímo aplikovatelná, plyne z toho, že nebude třeba doplňovat vlastní text Ústavy ani Listiny – ustanovení ŘS budou bezprostředně závazná, budou mít sílu ústavního zákona a vůči Ústavě a Listině se v ústavních podmínkách ČR uplatní přímo, místo dotčených ustanovení Ústavy a Listiny. Ratifikací ŘS tedy dojde k průlomů dosavadních ústavních pravidel v těch oblastech, kde ŘS stanoví něco jiného.“⁷⁰

Uvedený názor vlády, že smlouvy podle čl. 10a Ústavy mají rovnocenné postavení jako ústavní zákony, zastává také J. Malenovský, který zdůrazňuje zejména postavení Římského statutu jako *lex specialis* ve vztahu k ústavnímu pořádku. Je to dáno jejich nestejnou mírou obecnosti, jelikož Ústava obecně upravuje veškeré náležitosti spojené s fungováním suverénního státu, zatímco Římský statut zasahuje do těchto vztahů jen ve velmi omezeném rámci, směřujícím pouze k potlačování nejzávažnějších mezinárodních zločinů. J. Malenovský dále upozorňuje na skutečnost, že Mezinárodní trestní soud nedisponuje žádnou původní pravomocí stíhat a trestat osoby, nýbrž tuto pravomoc získává až ve chvíli, kdy mu ji předají smluvní strany na základě jimi provedené ratifikace Římského statutu. Mezinárodní trestní soud je

⁶⁷ Tamtéž, s. 212.

⁶⁸ KYSELA, Jan. Mezinárodní smlouvy podle čl. 10a Ústavy po „lisabonském nálezu“ Ústavního soudu. In GERLOCH, Aleš, WINTR, Jan. *Lisabonská smlouva a ústavní pořádek ČR*. Plzeň : Aleš Čeněk 2009, s. 55.

⁶⁹ Návrh na ratifikaci, cit. 20, část II, bod 4.1, s. 12-13.

⁷⁰ Tamtéž, část II, bod 4.1, s. 13.

oprávněn ke stíhání a trestání osob jen v rozsahu předaných pravomocí.⁷¹ Pravomocí se rozumí „*způsobilost orgánu veřejné moci tuto moc vykonávat*“⁷². V daném případě se jedná o pravomoc vést trestní řízení, která v České republice v souladu s § 1 odst. 1 trestního řádu náleží orgánům činným v trestním řízení. Pokud však Česká republika, tj. příslušné orgány činné v trestním řízení, není schopna či ochotna vést vyšetřování či stíhání zločinu upraveného v čl. 5 Římského statutu, může takové stíhání, po splnění dalších podmínek, zahájit Mezinárodní trestní soud. Případné stíhání konkrétní osoby Mezinárodním trestním soudem je tedy důsledkem jednostranného rozhodnutí tohoto soudu onu osobu stíhat na základě principu komplementarity, nikoli dvoustranným aktem mezinárodní spolupráce. Souhlas konkrétního státu byl totiž udělen *a priori* již provedením ratifikace.⁷³

Stálá komise Senátu pro Ústavu ČR a parlamentní procedury podpořila vládní návrh, když dne 17. dubna 2008 schválila stanovisko, ve kterém uvádí, že ačkoli vládou navrhovaný postup ratifikace Římského statutu, tj. podle čl. 10a Ústavy, není pravděpodobně jediný možný, nabízí účelné provedení Římského statutu do českého práva, zohledňuje euronovelu Ústavy i mnoho doktrinárních názorů týkajících se mezinárodních smluv podle čl. 10a včetně názorů Ústavního soudu a je způsobilý měnit ústavní pořádek České republiky v rámci institutu aplikační přednosti.⁷⁴

Odlišné stanovisko vůči výše uvedeným názorům zaujal Ústavní soud (vycházíme-li ze srovnání Římského statutu s Lisabonským nálezem) a Legislativní odbor Kanceláře prezidenta republiky (dále také jako „KPR“).

Jak je již uvedeno výše, Ústavní soud nepřiznává mezinárodním smlouvám podle čl. 10a stejné postavení jako ústavním zákonům a pro případ eventuálního nesouladu mezi obsahem takové mezinárodní smlouvy a Ústavy požaduje změnu rozporných ústavních ustanovení. Z tohoto názoru Ústavního soudu převážně vycházelo Stanovisko Legislativního odboru Kanceláře prezidenta republiky, kterým bylo popřeno, že by Římský statut byl mezinárodní smlouvou podle čl. 10a Ústavy, a zdůrazněno, že výše uvedeným ústavním nálezem bylo zcela odmítnuto vládní chápání mezinárodních smluv podle čl. 10a Ústavy jako součásti ústavního pořádku. Proto tyto mezinárodní smlouvy nemohou mít stejnou právní sílu jako ústavní zákony a nemohou

⁷¹ MALENOVSKÝ (2007), cit. 36, s. 805

⁷² KYSELA (2002), cit. 46, s. 529.

⁷³ MALENOVSKÝ (2007), cit. 32, s. 805.

⁷⁴ Usnesení Stálé komise Senátu pro Ústavu České republiky a parlamentní procedury č. 8 ze dne 17. dubna 2008. [online] [cit. 17. dubna 2011] Dostupné z WWW: Senát ČR, <http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/htmlhled?action=doc&value=46644>.

tedy ani nahrazovat nesouladná ustanovení Ústavy.⁷⁵ Prezident republiky svým dopisem ministrovi zahraničních věcí z 21. ledna 2009 požadoval formální přizpůsobení Ústavy (napadených ustanovení) Římskému statutu nebo alespoň přezkoumání Římského statutu Ústavním soudem.⁷⁶

Legislativní odbor KPR s vládou nesouhlasil také v otázce přenosu pravomocí, když ve svém Stanovisku zastává názor, že v případě Římského statutu nedochází k čistému přenosu pravomocí, ale spíše k jejich zdvojení, jelikož České republice veškeré pravomoci zůstávají a Mezinárodní trestní soud je na základě principu komplementarity pouze doplňuje.⁷⁷

Důvodová zpráva k euronovele Ústavy uvádí, že smyslem euronovely je vytvořit prostor pro přistoupení České republiky k Evropské unii a pro „[...] vstup do dalších mezinárodních institucí, které budou spojeny například se společnou trestní jurisdikcí (společným postihem určitých skutkových podstat trestných činů)“.⁷⁸ Smyslem euronovely Ústavy tedy bylo zejména zajistit, aby byl vůbec možný vstup České republiky do takovéto instituce a aby byla Česká republika po tomto vstupu schopná plnit členské povinnosti. Z uvedeného textu důvodové zprávy lze snadno dovodit, že ústavodárce předpokládal případné využití novely v budoucnosti také pro ratifikaci Římského statutu.

V otázce postavení Římského statutu se po zvážení všech výše uvedených argumentů ztotožňují s názorem vlády, že se skutečně jedná o mezinárodní smlouvu podle čl. 10a Ústavy.⁷⁹ Ratifikací Římského statutu Česká republika odevzdala část svých pravomocí Mezinárodnímu trestnímu soudu. Důkazem tohoto přenosu pravomocí může být také uplatnění zásady *ne bis in idem* dle čl. 20 Římského statutu (viz § 11 odst. 1 písm. j) TrŘ a § 11 TZ), kdy platí, že pokud již bylo ve věci rozhodnuto Mezinárodním trestním soudem, není možné, aby o věci znovu rozhodoval vnitrostátní soud, a naopak, pokud již došlo k řízení před vnitrostátním soudem, nemůže znovu

⁷⁵ Odbor legislativy a práva KPR. *Stanovisko k ratifikaci Římského statutu Mezinárodního trestního soudu*, bod č. 27-32. Kancelář prezidenta republiky : Praha, 2009. [online] [cit. 3. dubna 2011] Dostupný z WWW: Správa Pražského hradu, <http://www.hrad.cz/cs/pro-media/informace-soudnim-sporum/5.shtml> (dále citováno jako „Stanovisko KPR“)

⁷⁶ OCHVAT, Radim. *Římský statut: míč není na straně prezidenta republiky*. Tiskové sdělení mluvčího prezidenta republiky ze dne 4. února 2009, příloha. [online] [cit. 18. října 2011] Dostupný z WWW: Václav Klaus, <http://www.klaus.cz/clanky/1871>.

⁷⁷ Stanovisko KPR, cit. 75, body 33-34.

⁷⁸ Sněmovní tisk č. 884 ze dne 22. března 2001, obecná část, Ad.2. [online] [cit. 10. září 2013] Dostupný z WWW: Parlament České republiky, Kancelář Poslanecké sněmovny, <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=513&ct1=0>. (dále citováno jen jako „Sněmovní tisk č. 884“)

⁷⁹ Návrh na ratifikaci, cit. 20, s. 12-13.

rozhodovat v totožné věci Mezinárodní trestní soud (až na výjimky, kdy by řízení před vnitrostátním soudem bylo vedeno s úmyslem chránit pachatele nebo by nebylo vedeno nestranně a nezávisle v souladu s mezinárodním právem). Přijetím Římského statutu jakožto smlouvy dle čl. 10a Ústavy získal Římský statut aplikační přednost před zákony (i ústavními), ačkoli netvoří součást ústavního pořádku České republiky podle čl. 112 Ústavy.⁸⁰ Ve vztahu Mezinárodního trestního soudu vůči České republice hraje významnou roli princip komplementarity, který ale neumožňuje, jak ostatně upozornil J. Malenovský⁸¹, aby po provedení ratifikace stát zasahoval do jednání Mezinárodního trestního soudu v otázce zahájení vyšetřování a stíhání (pokud tedy toto vyšetřování či stíhání dříve nezahájil stát sám a dále v něm efektivně nepokračoval).

1.3 Imunity ústavních činitelů

Vážený nesoulad mezi Římským statutem a Ústavou byl shledán v otázce imunit čelních představitelů státu, zejména imunity prezidenta republiky.

Imunitou neboli exempcí se rozumí nepřipustnost trestního stíhání stanoveného okruhu osob. Je upravena jak v Ústavě, tak v § 11 trestního řádu. Rozlišujeme exempci hmotněprávní, tj. beztrestnost, a exempci procesněprávní, tzn. nestíhatelnost. V případě hmotněprávní imunity, která je trvalá, není spáchaný čin vůbec trestným činem. Povahou dočasná procesněprávní imunita znamená, že proti jejímu nositeli nelze zahájit a vést trestní řízení či provádět jakékoli procesní úkony. Ve vnitrostátním právu můžeme nalézt různé typy a rozsahy imunit u prezidenta republiky, poslanců a senátorů Parlamentu ČR, poslanců Evropského parlamentu, soudců a veřejného ochránce práv.⁸² Během ratifikace Římského statutu činila nejvíce potíží zejména imunita prezidenta republiky, jelikož na základě tehdejšího znění čl. 65 Ústavy se jednalo o absolutní (hmotněprávní) imunitu týkající se všech trestných činů spáchaných prezidentem po dobu výkonu funkce a o dočasnou (procesněprávní) imunitu vůči trestným činům spáchaným před jeho nástupem do funkce.⁸³

Soudci Ústavního soudu mohou být zbaveni imunity (procesněprávní) rozhodnutím Senátu; soudce obecných soudů, kteří mají ale pouze částečnou procesní exempci, zbavuje imunity prezident republiky. Veřejného ochránce práv lze trestně

⁸⁰ GERLOCH, cit. 43, s. 30-31.

⁸¹ MALENOVSKÝ (2007), cit. 32, s. 805.

⁸² JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 1. vydání. Praha : Leges, 2010, s. 69-73.

⁸³ Čl. 65 odst. 1 Ústavy ve znění k 8. březnu 2013.

stíhat po udělení souhlasu Poslaneckou sněmovnou. Imunitu poslanců a senátorů Parlamentu lze rozlišovat na imunitu v užším smyslu a na indemnitu. Indemnita je procesněprávní imunita s účinky imunity hmotněprávní, tj. znamená nestíhatelnost a beztrestnost člena Parlamentu za projevy a hlasování v příslušné komoře a jejích orgánech. Ke stíhání poslanců a senátorů za jiné než výše uvedené jednání je nutný souhlas příslušné komory, a není-li takový souhlas dán, je jejich stíhání po dobu trvání mandátu vyloučeno.⁸⁴ Poslanci Evropského parlamentu mají imunitu velmi podobnou imunitě poslanců a senátorů Parlamentu ČR, ke zbavení imunity je zde příslušný Evropský parlament.⁸⁵

K absolutní imunitě poslanců a senátorů za projevy učiněné v příslušné komoře Parlamentu a zejména k obavám, že by Římský statut mohl způsobit omezení této svobody projevu, se vyjádřil J. Malenovský. Uvedl, že svoboda projevu, a to včetně svobody projevu českého zákonodárce, není neomezené právo, a to zejména ve světle čl. 10 odst. 2 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, který uvádí důvody omezení této svobody, např. právě předcházení zločinu. Tuto svobodu nelze tedy vykládat tak, aby se jejím prostřednictvím dostalo ochrany jednání majícímu znaky nejzávažnějších zločinů podle mezinárodního práva.⁸⁶

Původně velmi rozsáhlá hmotněprávní imunita prezidenta republiky byla novelou Ústavy ČR z 8. února 2012, která nabyla účinnosti k 8. březnu 2013⁸⁷, oproti původní úpravě značně omezena. Prezidenta republiky nelze po dobu jeho funkce zadržet, trestně stíhat ani stíhat pro přestupek nebo jiný správní delikt (čl. 65 odst. 1 Ústavy). Prezident republiky může být stíhán pouze pro velezradu nebo porušení Ústavy (či jiné části ústavního pořádku ČR), a to před Ústavním soudem na základě žaloby vznesené Senátem se souhlasem Poslanecké sněmovny (čl. 65 odst. 2 Ústavy). Ze znění čl. 65 odst. 1 Ústavy lze dovodit, že proti prezidentu republiky je možno zahájit trestní stíhání v okamžiku skončení jeho funkčního období.

P. Šturma upozornil, že česká právní úprava imunit státních představitelů se dostává do rozporu s čl. 27 Římského statutu, který upravuje zákaz zohledňování veřejné funkce a přímo stanoví, že imunity upravené vnitrostátním právem nemohou tvořit překážku pro výkon jurisdikce nad konkrétní osobou. P. Šturma navrhoval

⁸⁴ Ústavní zákon č. 98/2013 Sb., kterým se mění ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

⁸⁵ JELÍNEK, cit. 82, s. 72-74.

⁸⁶ MALENOVSKÝ (2007), cit. 32, s. 808.

⁸⁷ Ústavní zákon č. 71/2012 Sb., kterým se mění ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních předpisů.

provedení ústavní změny,⁸⁸ ke které ale nedošlo. S tímto návrhem P. Šturmy vyslovil nesouhlas J. Kratochvíl, který argumentoval zejména nutností aplikace čl. 1 odst. 2 Ústavy. V tomto ustanovení se Česká republika zavazuje k dodržování závazků vyplývajících z mezinárodního práva, z čehož plyne, že ústavní normy je nutno vykládat tak, aby Česká republika neporušovala své mezinárodní závazky.⁸⁹ Povinnost stíhat pachatele zločinů podle mezinárodního práva bez ohledu na jeho postavení v příslušném státě je zakotvena v mnoha pramenech mezinárodního práva, např. v Úmluvě o zabránění a trestání zločinu genocidia (čl. 4), v Úmluvě proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (čl. 4) či v mnoha mezinárodních lidskoprávních smlouvách (např. Mezinárodní pakt o občanských a politických právech). Nevyplývá ale pouze z výše uvedených mezinárodních smluv, nýbrž je také přímo pravidlem mezinárodního obyčejového práva. Česká republika už tedy před ratifikací Římského statutu měla povinnost stíhat veškeré osoby, odpovědné za spáchání těchto zločinů, bez ohledu na jejich imunitu přiznanou jim vnitrostátním právem. Čl. 65 odst. 3 Ústavy⁹⁰ je tedy nutno vykládat tak, že tam zmíněné trestné činy nepokrývají zločiny podle mezinárodního práva; za tyto zločiny vzniká odpovědnost přímo z mezinárodního práva. J. Kratochvíl vyjadřuje dokonce myšlenku, že nehraje roli, zda je dané jednání vůbec zakázáno také vnitrostátním právním řádem.⁹¹

Obdobně se k věci vyjádřil Legislativní odbor KPR, který uvedl, že trestnost (a také nepromlčitelnost) zločinů podle Římského statutu není založena tímto dokumentem, nýbrž vyplývá již z obecného mezinárodního práva a opírá se tak o vůli celého mezinárodního společenství, postupně vznikající již od ukončení 1. světové války. Jelikož mezinárodní právo neposkytuje na tyto zločiny žádnou imunitu, nevztahuje se na ně ani imunita zakotvená v českém ústavním pořádku.⁹² K podobnému závěru došel také například nizozemský soud v závazném rozhodnutí *Wijngaarde et al. v Bouterse* z roku 2000, který uvedl, že „*imunity nestanoví překážku trestního stíhání ve věcech zločinů podle mezinárodního práva*“.⁹³

⁸⁸ ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, 2002, s. 193.

⁸⁹ KRATOCHVÍL, Jan. Římský statut Mezinárodního trestního soudu není v rozporu s ústavou. *Právní rozhledy*. 2007, roč. 15., č. 15, s. 539-541.

⁹⁰ Jedná se o znění čl. 65 odst. 3 Ústavy ve znění k 8. březnu 2013: „*Trestní stíhání pro trestné činy spáchané po dobu výkonu funkce prezidenta republiky je navždy vyloučeno.*“

⁹¹ KRATOCHVÍL, cit. 91, s. 540 -541.

⁹² Stanovisko KPR, cit. 77, bod 47 a 53.

⁹³ Court of Appeal of Amsterdam. *Wijngaarde et al. v Bouterse*, order of 20 November 2000, LJN: AA8395.

S takto silným postavením čl. 1 odst. 2 Ústavy však nesouhlasí J. Malenovský, který upozorňuje na fakt, že ústavní pořádek České republiky se rozhodně nemusí zcela přizpůsobit každému závazku plynoucímu z mezinárodního práva. Znamenalo by to totiž sílu ústavního zákona pro všechny mezinárodní závazky, což v žádném případě neodpovídá ani jejich přijetí do českého práva, ani celosvětové praxi. J. Malenovský má v této souvislosti na mysli mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci není potřeba ústavní většina dle čl. 39 odst. 4 Ústavy, nýbrž postačí souhlas obou komor Parlamentu – stejně, jak je tomu u obyčejného zákona, nikoli však zákona ústavního. Tento svůj názor blíže vysvětluje tak, že pravidlo souladného výkladu českého právního řádu a mezinárodních závazků České republiky je nutno uplatňovat přiměřeně, a to s přihlédnutím k povaze konkrétní vykládané právní normy.⁹⁴

Podle čl. 65 odst. 2 je možné stíhat prezidenta republiky za velezradu před Ústavním soudem. Nejedná se zde ovšem o odpovědnost trestněprávní, nýbrž ústavněprávní. Tato ústavní žaloba není totožná s trestněprávní obžalobou a příslušné řízení před Ústavním soudem není trestním řízením, na rozdíl od úpravy v Ústavě ČSR z roku 1920 (§ 67 odst. 1), kde bylo stíhání prezidenta republiky pro velezradu považováno za trestní stíhání. Současná úprava má ale spíše znaky zvláštního kárného řízení, ačkoli se dle § 108 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), subsidiárně použije také trestní řád. Cílem ústavní žaloby je odstranit prezidenta z funkce hlavy státu nikoli z politických důvodů, nýbrž z důvodu jeho jednání při výkonu prezidentských kompetencí, které porušuje určité náležitosti ústavního pořádku.⁹⁵ Velezradou se dle čl. 65 odst. 2 Ústavy rozumí „*jednání prezidenta republiky směřující proti svrchovanosti a celistvosti republiky, jakož i proti jejímu demokratickému řádu.*“ Mezi jednání prezidenta směřující proti demokratickému řádu republiky lze zařadit také dodržování základních lidských práv, a proto by bylo možné prezidenta stíhat za zločiny podle mezinárodního práva i touto cestou. Sankcí by zde byla ztráta prezidentského úřadu a způsobilosti jej znovu nabýt. Dle názoru J. Kratochvíla, se kterým se ztotožňuji, by tak po ztrátě úřadu nic nestálo v cestě stíhání prezidenta standardním postupem.⁹⁶

Je třeba si také uvědomit, jak upozorňuje J. Malenovský, že Česká republika jakožto svrchovaný stát se sama rozhodla omezit trestní odpovědnost prezidenta

⁹⁴ MALENOVSKÝ (2007), cit. 32, s. 807.

⁹⁵ WAGNEROVÁ, Eliška a kol. *Zákon o Ústavním soudu s komentářem*. Praha : ASPI, a.s., 2007, s. 498-502.

⁹⁶ KRATOCHVÍL, cit. 89, s. 541.

republiky a ostatních čelních představitelů státu, tudíž musí také disponovat inverzní pravomocí, tedy možností kdykoli opět obnovit plný výkon trestní jurisdikce, a to jak změnou Ústavy, tak převzetím mezinárodněprávního závazku ratifikací mezinárodní smlouvy.⁹⁷

Osobně souhlasím s názorem J. Kratochvíla⁹⁸, že Ústavu je nutno vykládat konformně s přijatými mezinárodními závazky (viz čl. 1 odst. 2 Ústavy), a to z důvodu vzájemné závislosti práva mezinárodního a práva vnitrostátního. V globalizovaném světě není možné, aby ústava jakéhokoli státu fungovala zcela nezávisle na mezinárodním společenství, ačkoli rozsah nutné konformity jejího výkladu s mezinárodním právem musí být limitován.

1.4 Předávání osob Mezinárodnímu trestnímu soudu z hlediska ústavního práva

Devátá část Římského statutu upravuje mezinárodní justiční spolupráci a právní pomoc. Přijetím Římského statutu se smluvní strany zavazují poskytnout Mezinárodnímu trestnímu soudu „*plnou součinnost při vyšetřování a stíhání zločinů spadajících do jurisdikce Soudu*“.⁹⁹ Velmi důležitý je čl. 88, který smluvním stranám ukládá povinnost zajistit, „*aby v jejich vnitrostátním právu byly k dispozici postupy pro všechny formy spolupráce uvedené v této části*“¹⁰⁰ (tzn. v části 9 Římského statutu). Následuje několik ustanovení s bližším vymezením konkrétních forem možné spolupráce. Z hlediska tématu této kapitoly je významný zejména čl. 89, který upravuje předávání osob Mezinárodnímu trestnímu soudu.¹⁰¹ Domnívám se, že tato tři výše zmíněná ustanovení Římského statutu jasně zavazují všechny státy, které Římský statut ratifikovaly, ke spolupráci s Mezinárodním trestním soudem při předávání osob, a to i v případě, že se jedná o státního občana dožádaného státu. Na státech je ponecháno, aby v případě potřeby přizpůsobily své vnitrostátní právo tomuto závazku.

⁹⁷ MALENOVSKÝ, Jiří. Důvody pro použitelnost čl. 10a Ústavy ČR při ratifikačním procesu Římského statutu v ČR. In *Sborník příspěvků ze Semináře o Mezinárodním trestním soudu*. Praha : Mezinárodněprávní odbor Ministerstva zahraničních věcí ČR, 2007, s. 26.

⁹⁸ KRATOCHVÍL, cit. 89, s. 539-541.

⁹⁹ Viz čl. 86 Římského statutu.

¹⁰⁰ Viz čl. 88 Římského statutu.

¹⁰¹ „*Soud může zaslat žádost o zatčení a předání osoby, společně s podklady uvedenými v článku 91, kterémukoli státu, na jehož území se osoba zdržuje, a požádat tento stát o spolupráci při zatčení a předání této osoby. Smluvní strany vyřídí žádosti o zatčení a předání osob v souladu s ustanoveními této části a postupy svého vnitrostátního práva.*“ Viz čl. 89 odst. 1 Římského statutu.

V České republice bývá ale v této souvislosti namítáno porušení čl. 14 odst. 4 Listiny, který ve své druhé větě upravuje zákaz nucení občana k opuštění vlasti. Interpretací Římského statutu lze ale dovodit, že smluvní strany se nemohou vyhýbat plnění žádosti Mezinárodního trestního soudu o předání odvoláváním se na své vnitrostátní předpisy, které zakazují extradici státních občanů. Stát by tímto porušil své mezinárodní závazky vyplývající z Římského statutu.¹⁰²

V české právní úpravě lze nalézt jak klasický extradiční proces, tak speciální úpravu předávání osob podle rámcového rozhodnutí Rady EU ze dne 13. června 2002 o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy.¹⁰³

Trestní právo vysvětluje pojem extradice jako vydání osoby jedním státem druhému, a to za účelem trestního stíhání nebo výkonu trestu. K vydání osoby dochází na žádost jednoho státu druhému a povinnost k vydání se odvozuje od různých mezinárodních smluv (extradiční smlouvy, smlouvy o právní pomoci v širším smyslu). Jednou z nejvýznamnějších smluv v této oblasti je Evropská úmluva o vydávání (vyhlášena pod č. 549/1992 Sb.), která byla uzavřena v rámci Rady Evropy. Klasický extradiční proces se neobejde bez účasti ministra spravedlnosti, který zde reprezentuje moc výkonnou.¹⁰⁴ Klasickou extradicí od 1. ledna 2014 upravuje § 78 a násl. zákona č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních (dále jen „ZMJS“). Tímto postupem není možné vydat státního občana České republiky, pokud se svým vydáním nevyslovil souhlas (§ 10 odst. 1 TZk a § 91 odst. 1 písm. a) ZMJS).

Postup dle rámcového rozhodnutí o evropském zatýkacím rozkazu se od klasické extradice značně odlišuje a jeho cílem je zejména proces předávání osob zjednodušit a urychlit. Dochází ke spolupráci konkrétních soudů a osoba je předávána přímo na základě rozhodnutí soudu dožádaného členského státu Evropské unie. Je také možné předání vlastního státního občana (§ 10 odst. 2 TZk a § 205 odst. 2 písm. a), b) ve spojení s § 203 odst. 5 ZMJS), ačkoli pouze při splnění podmínky spáchání trestného činu, pro který je občan předáván, až po nabytí účinnosti zákona č. 539/2004 Sb., ve

¹⁰² DEEN-RACSMÁNY, Zsuzsanna. Lessons of the European Arrest Warrant for Domestic Implementation of the Obligation to Surrender Nationals to the International Criminal Court. *Leiden Journal of International Law*. 2007, Vol. 20, Issue 1, s. 168.

¹⁰³ Council Framework Decision of 13 June 2002 on the European Arrest Warrant and the surrender procedures between Member States. In *Official Journal of the European Communities*, L 190/1, 18. července 2002 [online] [cit. 2. března 2013] Dostupné z WWW: European Union, <http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?uri=OJ:L:2002:190:SOM:EN:HTML>. (dále citováno jen jako „Rámcové rozhodnutí o EZR“)

¹⁰⁴ MUSIL, Jan; KRATOCHVÍL, Vladimír; ŠÁMAL, Pavel a kol. *Kurs trestního práva : Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, s. 1050-1057.

znění zákona č. 253/2006 Sb. V trestním řádu jsou uvedeny také výjimky, které předání občana zakazují, ale spektrum těchto důvodů není tak široké jako při klasické extradici.

Římský statut rozlišuje pojmy „předání“ a „extradice“, přičemž předáním je myšleno předání osoby státem Mezinárodnímu trestnímu soudu a extradicí vydání osoby jedním státem jinému, a to obvykle na základě mezinárodní smlouvy či národní právní úpravy (čl. 102 Římského statutu). V souvislosti s rozdělením pojmů „extradice“ a „předání“ je nutno zmínit dělení mezinárodní justiční spolupráce na dva druhy, a to na spolupráci horizontální (tj. mezi suverénními státy) a vertikální (mezi státem a mezinárodním trestním tribunálem). Základy tohoto dělení byly položeny Mezinárodním trestním tribunálem pro bývalou Jugoslávii v rozsudku Blaškić.¹⁰⁵ Pro zdůvodnění tvrzení, že se při spolupráci s ICTY jedná o vertikální model, byla zdůrazněna zejména nadřazenost ICTY nad národními soudy a jeho schopnost vydávat rozhodnutí, která jsou pro státy závazná.¹⁰⁶ Ačkoli Mezinárodní trestní soud nemá v tomto s ICTY zcela shodné postavení, je spolupráce s ním považována za kombinaci horizontálního a vertikálního modelu s převahou modelu vertikálního a tento fakt hraje významnou roli při argumentaci pro povolování předávání státních občanů.¹⁰⁷ Vertikální model se u Mezinárodního trestního soudu projevuje nejsilněji v případech, kdy oznámení o spáchání zločinu spadajícím do jurisdikce Mezinárodního trestního soudu podala Rada bezpečnosti OSN v souladu s čl. 13 písm. b) Římského statutu. Horizontální model od modelu vertikálního odlišuje mimo jiné možnost vynucení požadované spolupráce. Možnost tohoto vynucení je silnější u modelu vertikálního, kdy se státy mohou obracet na Radu bezpečnosti OSN.¹⁰⁸ Tak tomu však není v případě Mezinárodního trestního soudu, kdy by případnou neochotu ke spolupráci ze strany

¹⁰⁵ International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia. *Prosecutor v. Tihomir Blaškić*. Judgement on the Request of Croatia for Review of the Decision of Trial Chamber II of 18 July 1997. Case No. IT-95-14, A.Ch., 29 October 1997, para. 47. [online] [cit. 10. prosince 2012] Dostupný z WWW: ICTY, <http://www.icty.org/x/cases/blaskic/acdec/en/71029JT3.html>. (dále citováno jako „Prosecutor v. Blaškić“)

¹⁰⁶ „In 1993 the Security Council for the first time established an international criminal court endowed with jurisdiction over individuals living within sovereign States, be they States of the former Yugoslavia or third States, and, in addition, conferred on the International Tribunal primacy over national courts. By the same token, the Statute granted the International Tribunal the power to address to States binding orders concerning a broad variety of judicial matters (including the identification and location of persons, the taking of testimony and the production of evidence, the service of documents, the arrest or detention of persons, and the surrender or transfer of indictees to the International Tribunal). Clearly, a "vertical" relationship was thus established...” Viz *Prosecutor v. Blaškić*, cit. 107, para. 47.

¹⁰⁷ DEEN-RACSMÁNY, cit. 102, s. 176-177.

¹⁰⁸ WILLIAMS, Sarah. International Cooperation. In MCCORQUODALE, Robert. *The Rule of Law in International and Comparative Context*. London : British Institute of International and Comparative Law, 2010.

konkrétního státu řešilo primárně Shromáždění smluvních stran (čl. 119 Římského statutu), tedy opět státy. Dle jiného názoru¹⁰⁹ je znakem vertikální spolupráce zejména povinnost států požadovanou spoluprací poskytnout, k čemuž se státy v případě Mezinárodního trestního soudu zavázaly ratifikací Římského statutu (čl. 86 Římského statutu). Ačkoli tedy souhlasím s tím, že v případě Mezinárodního trestního soudu se skutečně jedná spíše o kombinaci horizontálního a vertikálního modelu spolupráce, jsem přesvědčena, že vertikální model spolupráce převažuje¹¹⁰ a z tohoto tedy vycházím i v této práci.

Argumentaci výše specifikovaným rozdělením mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech na dva modely použil na Slovensku také M. Haťapka, který označil vertikální spolupráci za historicky zcela novou a odlišnou formu spolupráce, kdy stát nevydává svého občana jinému státu, nýbrž orgánu, kterému už předtím odevzdal část své trestněprávní pravomoci. Upozorňuje, že smyslem ustanovení čl. 23 odst. 4 Ústavy Slovenské republiky je ochrana státních občanů před extradicí jiným státům, a tudíž toto ustanovení nezakazuje vydání slovenských občanů mezinárodnímu trestnímu soudu, protože tento soud není „jiným státem“ a ani orgánem „jiného státu“.¹¹¹ Jelikož znění slovenského čl. 23 odst. 4 je velmi podobné českému čl. 14 odst. 4 Listiny, ze kterého slovenští ústavodárci při tvorbě své ústavy v roce 1992 vycházeli, lze předpokládat, že smysl těchto dvou ustanovení lze také vykládat obdobně. Argument M. Haťapky tedy považuji za relevantní i ve vztahu k české úpravě vydávání občanů.

Pro posouzení otázky, zda předáním českého státního občana Mezinárodnímu trestnímu soudu dojde k porušení zákazu nucení občana k opuštění vlasti dle čl. 14 odst. 4 Listiny, je vhodné uvážit také význam čl. 1 odst. 2 Ústavy, který obsahuje obecný princip, podle něhož Česká republika dodržuje závazky, které pro ni vyplývají z mezinárodního práva. Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 3. května 2006 uvádí, že na základě tohoto ustanovení by Ústava měla být vykládána konformně z hlediska mezinárodního práva, protože sama je hodnotově vůči mezinárodnímu právu

¹⁰⁹ CAIANIELLO, Michele. Models of Judicial Cooperation with Ad Hoc Tribunals and with the Permanent International Criminal Court in Europe. In RUGGERI, Stefano. *Transnational Inquiries and the Protection of Fundamental Rights in Criminal Proceedings : A Study in Memory of Vittorio Grevi and Giovanni Tranchina*. Heidelberg : Springer, 2013. S. 587, s. 114.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 114-116.

¹¹¹ HAŤAPKA, Miloš. K problému (ne)vydávania vlastných štátnych občanov. *Justičná revue*. 2001, roč. 53, č. 1, s. 29-30.

otevřená.¹¹² Tento výklad Ústavy je však třeba provádět ve vztahu k vnitrostátnímu právu.¹¹³ Z. Kühn označuje vztah mezi Ústavou a mezinárodním právem za obousměrný a udává, že „*mezinárodní smlouvě by měl být přikládán pokud možno ústavně konformní význam, stejně jako ústavě by měl být přikládán význam konformní z hlediska mezinárodního práva.*“¹¹⁴ Uvedený čl. 1 odst. 2 Ústavy ale nemá způsobilost samovolně měnit význam jiných ústavních ustanovení, protože právo ke změně Ústavy má pouze ústavodárce.¹¹⁵

Odlišný názor předkládá H. Duffy, která obdobná ústavní ustanovení (můžeme je nalézt také např. v ústavách Polska či Estonska¹¹⁶) považuje za řešení problému. Tvrdí, že ratifikací se Římský statut stává součástí ústavního pořádku daného státu a tím je způsobilý překonat eventuelní ústavní překážky ratifikace.¹¹⁷ S tímto tvrzením nesouhlasí Z. Deen-Racsmány, která uvádí, že „*tento postoj je příliš zjednodušený a přehnaně optimistický*“.¹¹⁸ Osobně se ztotožňuji s názorem Z. Kühna¹¹⁹ o obousměrnosti Ústavy a mezinárodního práva. Jsem přesvědčena, že vnitrostátní právo, a to včetně práva ústavního, nemůže existovat nezávisle, nýbrž musí vždy zohledňovat právo mezinárodní, zejména státem přijaté mezinárodní závazky. Na druhou stranu ale nelze používat argument potřeby interpretace Ústavy konformně s mezinárodním právem jako zdůvodnění libovolného výkladu či změn Ústavy.¹²⁰

Čl. 14 odst. 4 Listiny obsahuje pojem „zákaz nucení k opuštění vlasti“. Ústavní soud došel k názoru, že při posuzování významu tohoto ustanovení hraje roli zejména historický výklad a uvádí, že znění uvedeného ustanovení se poprvé objevilo v návrhu Listiny ve zprávě ústavněprávních výborů Sněmovny národů a Sněmovny lidu

¹¹² Nález Ústavního soudu, sp. zn. Pl.ÚS 66/04, ze dne 3. května 2006, publikován pod č. 434/2006 Sb., bod 79. (dále citován jako „Nález ÚS 66/04“)

¹¹³ Nález Ústavního soudu, sp. zn. Pl.ÚS 56/05, ze dne 27. března 2008, publikován pod č. 257/2008 Sb., bod 48.

¹¹⁴ KÜHN, Zdeněk. Samovykonatelnost, přímá účinnost a některé teoretické otázky aplikace mezinárodních smluv ve vnitrostátním právu. *Právník*. 2004, roč. 143, č. 5, s. 499.

¹¹⁵ HOLLÄNDER, Pavel. Materiální ohnisko ústavy a diskrece ústavodárce. *Právník*. 2005, roč. 144, č. 4, s. 333.

¹¹⁶ Srov. *Constitution of the Republic of Poland*, Article 9. [online] [cit. 23. září 2011] Dostupné z WWW: <http://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/angielski/kon1.htm>; *Constitution of the Republic of Estonia*, § 3. [online] [cit. 23. září 2011] Dostupné z WWW: <http://www.president.ee/en/republic-of-estonia/the-constitution/index.html>.

¹¹⁷ DUFFY, Helen. National Constitutional Compatibility and the International Criminal Court. *Duke Journal of Comparative & International Law*. 2001, Vol. 11, Issue 1, s. 7-8. [online] [cit. 22. září 2011] Dostupný z WWW: Duke University School of Law, <http://www.law.duke.edu/shell/cite.pl?11+Duke+J.+Comp.+&+Int'l+L.+5>.

¹¹⁸ DEEN-RACSMÁNY, cit. 102, s. 181.

¹¹⁹ KÜHN, cit. 114, s. 499.

¹²⁰ HÖLLÄNDER (2005), cit. 115, s. 333.

dne 7. ledna 1991, přičemž žádná dřívější československá ústava podobné ustanovení neobsahovala. Ústavní soud podotýká, v souladu s dalšími prameny¹²¹, že vznik tohoto ustanovení zcela jistě ovlivnila zkušenost se zločiny komunistického režimu a s akcí známou pod názvem Asanace, při níž byly režimu nepohodlné osoby nuceny k opuštění vlasti. „*Historický výklad tedy svědčí pro to, že ustanovení článku 14 odst. 4 Listiny se nikdy netýkalo extradice.*“¹²²

Podle tohoto názoru Ústavního soudu, se kterým se ve svém stanovisku ztotožňuje například také Legislativní odbor KPR,¹²³ by se tedy ani předání občana České republiky Mezinárodnímu trestnímu soudu nestavělo proti původnímu smyslu čl. 14 odst. 4 Listiny. Občan případným předáním Mezinárodnímu trestnímu soudu není nucen k trvalému opuštění území státu, nýbrž se po vydání osvobozujícího rozsudku nebo po vykonání uloženého trestu může svobodně vrátit zpět do České republiky. Nejedná se tudíž o případ trvalého vyhoštění, vztah mezi občanem a státem není nijak narušen a občan zůstává po celou dobu pod ochranou českého státu.¹²⁴ Česká republika zároveň během ratifikace Římského statutu využila svého práva podle čl. 103 odst. 1 písm. a) Římského statutu vyjádřit ochotu přijímat osoby odsouzené Mezinárodním trestním soudem, čili i její státní občany, k výkonu trestu na jejím území.¹²⁵

Ministerstvo spravedlnosti vypracovalo návrh změny Listiny s cílem rozšířit čl. 14 Listiny o nový pátý odstavce (před původní pátý odstavce, který se měl změnit na odstavce šestý), který by umožnil předání českého státního občana jak Mezinárodnímu trestnímu soudu, tak členskému státu Evropské unie na základě evropského zatýkacího rozkazu.¹²⁶ Návrh dne 29. října 2003 projednala vláda, která jej ale zúžila pouze na předávání občanů podle evropského zatýkacího rozkazu.¹²⁷ Tento zúžený návrh byl

¹²¹ Srov. např. KAVĚNA, Martin. Základní právo občana ČR nebýt nucen k opuštění své vlasti, evropský zatýkací rozkaz a mezinárodní trestní soud. *EMP*. 2004, roč. 13, č. 5, s. 42-44. KYSELA, Jan. Rok 2004 ve vývoji vybraných institutů českého ústavního práva – 1. část. *Právní rozhledy*. 2005, roč. 13., č. 12, s. 425-426. VANTUCH, Pavel. Evropský zatýkací rozkaz. *Právní rádce*. 2004, roč. 12., č. 4, s. 63.

¹²² Nález ÚS 66/04, cit. 112, bod 66.

¹²³ Stanovisko KPR, cit. 75, bod 39-41.

¹²⁴ Nález ÚS 66/04, cit. 112, bod 62 a 95.

¹²⁵ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Římského statutu Mezinárodního trestního soudu, publikováno pod č. 68/2009 Sb. m. s.

¹²⁶ KAVĚNA, cit. 121, s. 44.

¹²⁷ Text zúženého navrhovaného čl. 14 odst. 5 zněl: „*Občan může být vydán členskému státu Evropské unie k trestnímu stíhání nebo k výkonu trestu odnětí svobody, pokud to vyplývá ze závazků České republiky jako členského státu Evropské unie, které nelze omezit ani vyloučit.*“ Viz sněmovní tisk č. 513/0 ze dne 29. října 2003, vládní návrh na vydání zákona, kterým se mění ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb. [online] [cit. 29. září 2013] Dostupné na WWW: Parlament České republiky, Kancelář Poslanecké sněmovny, <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=513&ct1=0>.

v Poslanecké sněmovně projednán jako sněmovní tisk č. 513/0 a byl zamítnut ve druhém čtení. V důvodové zprávě k návrhu se uvádí, že novelizace je nezbytná z důvodu nutnosti prolomení zásady nevydávání vlastních občanů, přičemž pojem nevydávání striktně odděluje od pojmu vyhoštění: „[...]předání občana České republiky dočasně orgánu jiného státu Evropské unie za účelem provedení trestního řízení nemá nic společného s aktem vyhoštění, které má povahu trvalého nebo dočasného zákazu, omezujícího takovou osobu v realizaci své vůle vrátit se na území republiky a dále tam žít a volně se pohybovat. Násilné omezení, spojené s předáním vlastního občana do ciziny na základě evropského zatýkacího rozkazu je striktně omezeno co do důvodů, formy, délky doby a navíc je podrobena i dalším pravidlům, umožňujícím v různých fázích trestního řízení navrácení takové osoby coby občana do jeho domovského státu a dokončení aktu trestní spravedlnosti ve vlastní jurisdikci tohoto státu.“¹²⁸

Dle mého názoru se předávání vlastních občanů nelze vyhnout, jelikož tato povinnost pro Českou republiku jasně vyplývá z ustanovení Římského statutu, zejména z jeho čl. 86 až 89, které zavazují státy ke spolupráci s Mezinárodním trestním soudem, a to včetně provedení případných nutných úprav vnitrostátního práva tak, aby tento závazek mohl být naplněn. V souladu s tímto závazkem je české státní občanství jakožto důvod nepřipustnosti předání takové osoby Mezinárodnímu trestnímu soudu vyloučeno přímo zákonem (§ 164 ve spojení s § 91 odst. 1 písm. a) a § 145 odst. 1 písm. a) ZMJS). Posouzením výše uvedených tvrzení, zejména argumentů ohledně původního úmyslu zákonodárců¹²⁹ při psaní Listiny postihnout vyhoštění občana, nikoli extradici, jsem došla k závěru, že by při případném předání státního občana Mezinárodnímu trestnímu soudu k porušení ustanovení Listiny, a potažmo lidských práv vůbec, nedošlo. Zároveň souhlasím s tvrzením M. Haťapky, který uvedl, že smyslem „extradičního“ ustanovení slovenské ústavy (čl. 23 odst. 4), které je dle mého názoru velmi podobné českému čl. 14 odst. 4 Listiny, je ochrana státních občanů před extradicí jiným státům, nikoli před jejich předáním mezinárodnímu orgánu, kterému už předtím stát odevzdal část svých trestněprávních pravomocí.¹³⁰ K předání příslušných pravomocí došlo v případě České republiky na základě čl. 10a Ústavy. Lze uzavřít, že Mezinárodní trestní soud by tedy takto přeneseně vykonával pravomoc českých orgánů.

¹²⁸ Sněmovní tisk č. 884 ze dne 22. března 2001, cit. 78, zvláštní část.

¹²⁹ Nález ÚS 66/04, cit. 112, bod 66.

¹³⁰ HAŤAPKA, cit. 111, s. 29-30.

Předání osoby Mezinárodnímu trestnímu soudu tedy není klasickou extradicí, protože nedochází k vydání této osoby orgánu cizí moci.

K výše uvedenému je dále třeba doplnit, že Mezinárodní trestní soud funguje na základě principu komplementarity, dle kterého jsou k vyšetřování a stíhání zločinů spadajících do jurisdikce Mezinárodního trestního soudu primárně příslušné vždy státy. Teprve pokud stát není schopen či ochoten skutečně vést vyšetřování či stíhání, přichází na řadu výkon jurisdikce Mezinárodního trestního soudu.¹³¹ V souladu s § 6 trestního zákoníku je Česká republika vždy příslušná k vedení trestního řízení, jedná-li se o trestný čin spáchaný jejím občanem a může tak vést vyšetřování či stíhání sama. Římský statut tedy umožňuje, aby státy za splnění určitých podmínek nikdy nemusely vydat vlastního občana ke stíhání před Mezinárodním trestním soudem.¹³²

1.5 Právní moc prezidenta republiky udělovat milost a amnestii

Právní moc prezidenta republiky k udělení individuální milosti je zakotvena v čl. 62 písm. g) Ústavy. Pro udělení milosti prezidentem není vyžadována kontrasignace. Právní moc k udělení amnestie, tj. plošné milosti, je obsaženo v čl. 63 písm. j) a k jeho provedení je nutná kontrasignace předsedou vlády nebo jím pověřeného člena vlády. Další úpravu těchto institutů můžeme nalézt v § 11 odst. 1 písm. a) a v § 366 a násl. trestního řádu.

Samotný výraz „milost“ Ústava nezná. Trestní řád jej sice obsahuje, ale přesto nedefinuje. Má se za to, že se jím rozumí právní mocí prezidenta republiky vyjmenované v čl. 62 písm. g) Ústavy.¹³³ V historii bylo udělení milosti tradičním privilegiem panovníka, který takto mohl odpouštět či zmírňovat soudem uložené tresty.¹³⁴ Institut milosti byl obsažen například také v Ústavě ČSR z roku 1920 (§ 64 odst. 1 bod 11), ačkoli zde ještě nebyla rozlišena amnestie (tj. milost hromadná) a milost individuální. Amnestie znamená právo prezidenta republiky odpustit výkon (celého nebo části) uloženého trestu nebo nařídít, aby se vůbec nezahajovalo trestní stíhání či aby se v již zahájeném trestním stíhání nepokračovalo. Jedná se o hromadný akt, dotčené osoby

¹³¹ Čl. 17 Římského statutu.

¹³² KAVĚNA, Martin. Ústava ČR a ratifikace Římského statutu Mezinárodního trestního soudu. *Trestněprávní revue*. 2003, roč. 2, č. 12, s. 360-362, s. 361.

¹³³ PAVLÍČEK, Václav. O ústavních problémech milosti a amnestie v České republice. In VANDUCHOVÁ, Marie, GRIVNA, Tomáš. *Pocta prof. JUDr. Otovi Novotnému k 70. narozeninám*. 1. vydání. Praha : CODEX Bohemia, s.r.o., 1998, s. 151.

¹³⁴ SLÁDEČEK, Vladimír; MIKULE, Vladimír; SYLLOVÁ, Jindřiška. *Ústava České republiky : Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, s. 444.

tedy nejsou určeny individuálně, nýbrž např. podle druhu trestného činu nebo délky uloženého trestu. Samotná amnestie ještě nezaručuje automatický nárok konkrétní osoby na propuštění z výkonu trestu (nebo jeho snížení, nenastoupení apod.); o tom, zda bude osoba danou amnestií dotčena, rozhoduje soud.¹³⁵

Na udělení milosti ani amnestie není právní nárok, jsou udělovány na základě uvážení prezidenta republiky. Rozhodnutím z 29. listopadu 2013 prezident přenesl svou pravomoc vést řízení o žádostech o milost a zamítat takové žádosti (až na jedinou výjimku, kterou představuje vážné onemocnění žadatele) na ministra spravedlnosti.¹³⁶

Vládní expertní skupina, ustavená pro posouzení souladu českého ústavního pořádku s Římským statutem, upozorňovala na rozpor mezi úpravou práva k udělování milostí a amnestií v Ústavě a Římským statutem, zejména na údajné omezení tohoto práva Římským statutem.¹³⁷ Odborná veřejnost se v této otázce kupodivu až překvapivě shoduje, a to v přesvědčení, že úprava milosti a amnestie v Ústavě není v nesouladu s Římským statutem a naopak.

Stanovisko KPR zdůrazňuje, že prezident ani nemůže být Římským statutem nikterak omezován při výkonu pravomoci omilostnit nebo amnestovat osobu odsouzenou Mezinárodním trestním soudem, a to z toho důvodu, že prezident tuto pravomoc vůbec nemá. Jeho pravomoc v dané oblasti je totiž soustředěna pouze na rozsudky vnitrostátních soudů.¹³⁸

Vláda udává, že pravomoc prezidenta republiky udělovat milost či amnestii není s Římským statutem v rozporu, dokud tímto aktem prezident neporuší mezinárodní závazky z Římského statutu vyplývající, tzn. zejména, snažil-li by se tak vědomě bránit výkonu spravedlnosti. V takovém případě by Mezinárodní trestní soud měl právo zahájit trestní stíhání sám.¹³⁹ Podle J. Kratochvíla by se muselo jednat o případ, kdy by prezident osobě podezřelé nebo již odsouzené za spáchání daného zločinu opravdu milost udělil, případně by se na ni vztahovala jeho amnestie, a Česká republika by poté ještě i odmítla spolupracovat s Mezinárodním trestním soudem při dalším stíhání této osoby.¹⁴⁰

¹³⁵ Tamtéž, s. 464-465.

¹³⁶ Rozhodnutí prezidenta republiky ze dne 29. listopadu 2013 o přenesení pravomoci v řízení o udělení milosti, vyhlášeno pod č. 378/2013 Sb.

¹³⁷ Viz KOMÁREK, Jan. Tajná demokracie. *Respekt*. 2009, roč. 20, č. 5, s. 15. Srov. usnesení vlády č. 253, cit. 21.

¹³⁸ Stanovisko KPR, cit. 73, bod č. 42-44.

¹³⁹ Návrh na ratifikaci, cit. 20, s. 13.

¹⁴⁰ KRATOCHVÍL, cit. 89, s. 541.

Tímto jednáním by také došlo k porušení mezinárodních závazků podle čl. 1 odst. 2 Ústavy a potažmo všech zásad, na kterých je založen ústavní pořádek České republiky, jako je například úcta k ochraně lidských práv, lidské důstojnosti a svobodě. Jelikož prezident republiky musí ve své činnosti respektovat závazky České republiky plynoucí z mezinárodního práva,¹⁴¹ lze říci, že právo udělovat milost není zcela absolutní. Dle názoru J. Kratochvíla, se kterým se ztotožňuji, lze interpretací Ústavy dojít k závěru, že v případě zločinů podle mezinárodního práva je udělení milosti či amnestie vyloučeno, jelikož spáchání těchto zločinů je v přímém rozporu se zásadami, na nichž je založen ústavní pořádek České republiky, a udělením milosti či amnestie pachatelům těchto zločinů by došlo k porušení mezinárodních závazků České republiky.¹⁴² Považuji za nutné připomenout již samotné znění preambule Římského statutu, která ve svém čtvrtém, pátém a šestém odstavci zdůrazňuje nutnost a povinnost smluvních stran nejen stíhat zločiny dále upravené v čl. 5 a násl. Římského statutu, nýbrž tyto zločiny také trestat.

Přesto je dle mého názoru upraveno i řešení situace, pokud by k udělení milosti nebo amnestie skutečně došlo, a to stálou existencí povinnosti takovou osobu předat, protože ustanovením § 164 ve spojení s § 91 odst. 1 písm. d) ZMJS je vyloučeno udělení milosti či amnestie jako možný důvod odmítnutí předání osoby Mezinárodnímu trestnímu soudu. Proto by v případě udělení milosti či amnestie mohl na základě principu komplementarity (takové jednání by mohlo být označeno za neochotu státu vést stíhání, a to konkrétně tak, že se stát svým jednáním snaží chránit osobu před trestní odpovědností za zločiny spadající do jurisdikce Mezinárodního trestního soudu, viz čl. 17 odst. 1 písm. a) a b) Římského statutu¹⁴³) zahájit trestní stíhání této osoby žalobce Mezinárodního trestního soudu (v souladu s čl. 53 odst. 1 písm. b) Římského statutu) a dále požádat Českou republiku o předání této osoby na základě čl. 89 Římského statutu.

¹⁴¹ SLÁDEČEK, MIKULE, SYLLOVÁ, cit. 134, s. 14.

¹⁴² KRATOCHVÍL, cit. 89, s. 541.

¹⁴³ Ustanovení čl. 17 odst. 1 písm. a) a b) Římského statutu upravuje situaci, kdy stát je neochotný nebo neschopný skutečně vést trestní stíhání nebo vyšetřování a dále situaci, kdy sice stát vede vyšetřování, ale rozhodne se nestíhat dotčenou osobu.

1.6 Závěrečné shrnutí

Podle mého názoru Římský statut neodporuje ústavnímu pořádku České republiky a konečné provedení jeho ratifikace bez přijetí jakýchkoli ústavních změn¹⁴⁴ považuji za rozumné řešení. Tento závěr lze odůvodnit čl. 1 odst. 2 Ústavy, podle kterého je nutno vykládat ústavní zákony konformně s přijatými mezinárodními závazky, a dále akceptací názoru, že Římský statut je mezinárodní smlouvou podle čl. 10a Ústavy.¹⁴⁵

Ratifikací Římského statutu Česká republika odevzdala Mezinárodnímu trestnímu soudu část svých pravomocí a Římský statut zároveň získal aplikační přednost před zákony (i ústavními).¹⁴⁶ Provedením ratifikace se Česká republika také zavázala ke spolupráci s Mezinárodním trestním soudem (čl. 86 a násl. Římského statutu). V rámci této spolupráce může být Česká republika požádána o předání osoby stíhané Mezinárodním trestním soudem, přičemž v takovém případě nelze brát ohled na občanství takové osoby, nebo na případnou existenci imunity podle vnitrostátního práva.¹⁴⁷ Jsem přesvědčena, že interpretace Ústavy, resp. celého ústavního pořádku, konformně s přijatými mezinárodními závazky (viz čl. 1 odst. 2 Ústavy)¹⁴⁸ plynoucími z Římského statutu, který je zároveň mezinárodní smlouvou podle čl. 10a Ústavy, umožňuje překonat překážky v podobě ústavního zakotvení imunit čelních představitelů státu i zákazu nucení občanů k opuštění vlasti dle čl. 14 odst. 4 Listiny bez nutnosti ústavních změn.¹⁴⁹ Tento argument je dále podpořen původním smyslem ustanovení zakazujícího nucení občanů k opuštění vlasti (čl. 14 odst. 4 Listiny¹⁵⁰, resp. čl. 23 odst. 4 slovenské ústavy¹⁵¹), tj. ochranou občanů před nedobrovolným vyhoštěním z vlasti a před extradicí jiným státům, nikoli před jejich předáním orgánu, kterému už provedením ratifikace stát odevzdal část svých pravomocí. S tímto souvisí také odlišování pojmů „vydání“ (tj. klasické extradice) a „předání“ (jako zvláštního postupu předávání osob Mezinárodnímu trestnímu soudu) podle čl. 102 Římského statutu. Zároveň je nutno upozornit, že dle § 164 ve spojení s § 91 odst. 1 písm. a) ZMJS není

¹⁴⁴ Návrh na ratifikaci, cit. 20, část IV., s. 21.

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 12-13.

¹⁴⁶ MALENOVSKÝ (2003), cit. 39, s. 848.

¹⁴⁷ KUBÍČEK, Miroslav. Jednotlivé typy spolupráce justičních orgánů České republiky s mezinárodními trestními soudy a tribunály z pohledu platné právní úpravy. *Trestněprávní revue*. 2010, roč. 9, č. 9, s. 277.

¹⁴⁸ KRATOCHVÍL, cit. 89.

¹⁴⁹ MALENOVSKÝ (2007a), cit. 97, s. 26.

¹⁵⁰ Nález ÚS 66/04, cit. 112, bod 66.

¹⁵¹ HAŤAPKA, cit. 111, s. 29-30.

existence českého státního občanství u osoby důvodem nepřipustnosti jejího předání Mezinárodnímu trestnímu soudu.

Na čl. 1 odst. 2 Ústavy lze odkázat také v otázce udělování prezidentských milostí a amnestií a uvést, že udělení milosti nebo amnestie za zločiny podle mezinárodního práva ani není možné, vzhledem ke skutečnosti, že by tímto jednáním došlo, vyjma porušení přijatých mezinárodních závazků, také k porušení zásad, na kterých je založen ústavní pořádek ČR, jako je například úcta k ochraně lidských práv, lidské důstojnosti a svobodě.¹⁵² Pokud by i přesto taková situace nastala, mohl by na základě principu komplementarity zahájit vyšetřování a následné trestní stíhání žalobce Mezinárodního trestního soudu v souladu s čl. 53 odst. 1 písm. b) Římského statutu, přičemž by se na Českou republiku stále vztahovala povinnost na základě žádosti tuto osobu předat Mezinárodnímu trestnímu soudu (§ 164 ve spojení s § 91 odst. 1 písm. d) ZMJS).

2 Zločiny spadající do jurisdikce Mezinárodního trestního soudu a české trestní právo

Římský statut nezakládá zcela nové mezinárodní trestní právo, jelikož převážně potvrzuje obecně platné mezinárodní právo obyčejové, obsahující ta lidská práva a závazky humanitárního práva, které by neměly být beztrestně porušovány.¹⁵³ Pojmem „zločiny podle mezinárodního práva“ rozumíme jednání fyzických osob porušující závazky plynoucí z mezinárodního práva. Trestnost těchto zločinů lze odvozovat přímo z obecného mezinárodního práva, a to i v případě, že nejsou trestné podle vnitrostátního práva jednotlivých států.¹⁵⁴ Mnohé z těchto zločinů byly již právně upraveny v různých mezinárodních smlouvách (např. Úmluva o zabránění a trestání zločinu genocidia z roku 1948 apod.).

¹⁵² KRATOCHVÍL, cit. 89, s. 541.

¹⁵³ ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, 2002, s. 27.

¹⁵⁴ PODLAHOVÁ, Veronika. Zločiny proti lidskosti (nejvýznamnější historické události a jejich postih v praxi mezinárodních trestních tribunálů). In *VIII. studentská vědecká konference mezinárodního práva veřejného zaměřená zejména na mezinárodní ochranu lidských práv, uprchlické právo, mezinárodní humanitární právo, mezinárodní právo trestní, právo mezinárodních prostorů a právní úpravu zákazu obchodování s lidmi : Sborník studentských prací*. 1. vydání. Praha : Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2007, s. 67.

Mezinárodní trestní soud není prvním soudem, který se zabývá stíháním nejzávažnějších zločinů podle mezinárodního práva. Základy trestního stíhání nejzávažnějších zločinů lze spatřovat zejména u Norimberského tribunálu, vytvořeného po druhé světové válce za účelem stíhání a potrestání hlavních válečných zločinců evropské Osy, či u Mezinárodního vojenského tribunálu pro Dálný východ (tzv. Tokijský tribunál), jehož účelem bylo stíhání a potrestání japonských válečných zločinů po druhé světové válce. Oba tyto tribunály byly příslušné ke stíhání zločinů proti míru, válečných zločinů a zločinů proti lidskosti.

Významný přínos měly (a dosud mají) také mezinárodní trestní tribunály, tj. Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii (ICTY) a Mezinárodní trestní tribunál pro Rwandu (ICTR). ICTY je příslušný ke stíhání zločinu genocidy, zločinu závažných porušení Ženevských úmluv, porušení pravidel a obyčejů války a zločinů proti lidskosti (čl. 2 až 5 Statutu ICTY). Úprava věcné příslušnosti ICTR se od úpravy ve Statutu ICTY liší, jelikož ICTR není vzhledem k samotné podstatě událostí, ke kterým v roce 1994 ve Rwandě došlo, příslušný ke stíhání porušení pravidel a obyčejů války (čl. 2 – 4 Statutu ICTR).

Mezinárodní trestní soud je věcně příslušný ke stíhání zločinu genocidy, zločinů proti lidskosti, válečných zločinů a zločinu agrese (čl. 5), k jejichž bližší interpretaci slouží kromě ustanovení v Římském statutu (čl. 6, 7, 8 a 8bis Římského statutu) také dokument nazvaný Základní znaky skutkových podstat trestných činů (Elements of Crimes).¹⁵⁵

Na rozdíl od Římského statutu a na něj navazujících Základních znaků skutkových podstat trestných činů není ve statutech ICTY a ICTR obsažena podrobná definice trestných činů, k jejichž stíhání jsou tribunály příslušné. Základní znaky skutkových podstat trestných činů Mezinárodního trestního soudu slouží ke snazší interpretaci a aplikaci příslušných ustanovení Římského statutu, přičemž pro každou formu jednání je vždy znovu formulována skutková podstata daného zločinu.¹⁵⁶ Mezinárodní trestní soud se dále řídí Jednacím a důkazním řádem¹⁵⁷, který byl

¹⁵⁵ International Criminal Court. *Elements of Crimes*. ICC-ASP/1/3(part II-B), 9. září 2002. [online] [cit. 11. února 2014] Dostupné z WWW: International Criminal Court, http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/legal%20texts%20and%20tools/official%20journal/Pages/elements%20of%20crimes.aspx. (dále citováno jako „Elements of Crimes“)

¹⁵⁶ MIKLÍK, František. Štatút Medzinárodného trestného súdu a právny poriadok Slovenskej republiky. *Justičná revue*. 2002, roč. 54, č. 11, s. 1256.

¹⁵⁷ International Criminal Court. *Rules of Procedure and Evidence*. ICC-ASP/1/3(part II-A). 9. září 2002. [online] [cit. 11. února 2014] Dostupné z WWW: International Criminal Court, <http://www.icc->

v souladu s § 146 odst. 2 zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních vyhlášen ve Sbírce mezinárodních smluv formou sdělení Ministerstva zahraničních věcí ČR.¹⁵⁸ Kromě těchto dokumentů se Mezinárodní trestní soud při své činnosti řídí také aplikovatelnými mezinárodními smlouvami a zásadami mezinárodního práva, případně obecnými zásadami práva odvozenými z vnitrostátních právních řádů. Mezinárodní trestní soud může taktéž vycházet ze své předchozí judikatury (čl. 21. odst. 1, odst. 2 Římského statutu).

Čl. 5 Římského statutu omezuje jurisdikci Mezinárodního trestního soudu pouze na nejzávažnější zločiny dotýkající se celého mezinárodního společenství. Toto omezení je klíčové pro vymezení jurisdikce Mezinárodního trestního soudu a dle W. Schabase tvoří určitou kvaziústavní překážku případného nadbytečného rozšiřování jurisdikce Mezinárodního trestního soudu.¹⁵⁹ F. Neubacher použitou formulaci považuje za znak toho, že Mezinárodní trestní soud odvozuje svou legitimitu od myšlenky univerzální ochrany lidských práv, nikoli od snahy zabránit mezistátním konfliktům, které by mohly vzniknout právě z důvodu závažného porušování základních lidských práv.¹⁶⁰

J. Pipek je přesvědčen, že pojem zločinu podle Římského statutu lze dělit na dvě části, a to obecnou charakteristiku zmíněného zločinu a vymezení jeho formálních znaků. Co se týče charakteristiky, musí se jednat o nejzávažnější zločin dotýkající se celého mezinárodního společenství. Tato skutečnost tvoří formální znaky zločinu podle Římského statutu a určuje, že se jedná o zločin podle mezinárodního práva, který je univerzální povahy.¹⁶¹ Opačný názor zastává V. Kratochvíl, který zmiňovaný znak „nejzávažnější zločin dotýkající se celého mezinárodního společenství“ považuje za materiální stránku zločinu, a to proto, že míru závažnosti zločinu není možné vymezit jiným způsobem než právě ve vztahu k mezinárodnímu společenství jako celku.¹⁶²

cpi.int/en_menus/icc/legal%20texts%20and%20tools/official%20journal/Pages/rules%20of%20procedure%20and%20evidence.aspx.

¹⁵⁸ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o přijetí aktů o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, publikováno pod č. 68/2013 Sb. m. s.

¹⁵⁹ SCHABAS, William A. *The International Criminal Court : A Commentary on the Rome Statute*. Oxford : Oxford University Press, 2010, s. 108.

¹⁶⁰ NEUBACHER, Frank. Legitimace a význam stálého Mezinárodního trestního soudu – trestněprávní, kriminologické a kriminálně-politické úvahy. *Trestněprávní revue*. 2003, roč. 2, č. 6, s. 173.

¹⁶¹ PIPEK, Jiří. Mezinárodní trestní soud – k některým aspektům Římského statutu. *Trestněprávní revue*. 2004, roč. 3., č. 2, s. 43-44.

¹⁶² KRATOCHVÍL, Vladimír. Trestný čin (zločin) ve smyslu Statutu Mezinárodního trestního soudu – pojem a jeho implementace do právního řádu ČR. In *Problémy implementace Statutu Mezinárodního trestního soudu do právního řádu : Sborník příspěvků ze semináře pořádaného Českou národní skupinou Mezinárodní společnosti pro trestní právo*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004, s. 74.

Mezinárodní trestní soud má jurisdikci nad zločiny spáchanými na území smluvní strany Římského statutu nebo zločiny spáchanými státním příslušníkem smluvní strany. Nad územím či občany nesmluvních států může mít Mezinárodní trestní soud jurisdikci jen v případě prohlášení takového státu, že přijímá jurisdikci Mezinárodního trestního soudu nad konkrétním zločinem, nebo pokud o prošetření zločinů zažádá Rada bezpečnosti OSN (čl. 12 a 13 Římského statutu).

Mezinárodní trestní soud je založen na principu individuální trestní odpovědnosti. Vykonává tedy jurisdikci pouze nad fyzickými osobami (čl. 25 Římského statutu), přičemž věková hranice trestní odpovědnosti je v čl. 26 Římského statutu stanovena na osmnáct let věku. Mezinárodní trestní soud nebere ohled na oficiální postavení osoby v konkrétním státě, tj. nezohledňuje imunity podle vnitrostátního práva (čl. 27).

Z hlediska časové působnosti dopadá Římský statut pouze na zločiny spáchané až po jeho vstupu v platnost (čl. 11 odst. 2 Římského statutu) dne 1. července 2002. Státy, které se staly smluvní stranou po tomto datu, spadají pod jurisdikci soudu až od okamžiku, kdy Římský statut vstoupil v platnost pro tento konkrétní stát, pokud stát neučinil prohlášení, že akceptuje jurisdikci Mezinárodního trestního soudu již od dřívějšího data (čl. 11 odst. 2 Římského statutu). Česká republika takové prohlášení neučinila a Římský statut tak pro ni vstoupil v platnost až od 1. října 2009.¹⁶³

Římský statut také respektuje jeden z nejzákladnějších principů mezinárodního práva *nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege* (čl. 22 odst. 1 a čl. 23 Římského statutu), podle kterého je osoba trestně odpovědná pouze za čin, který v době jejího jednání byl zločinem podle Římského statutu, a může za něj být odsouzena jen v souladu s Římským statutem.¹⁶⁴ Tento princip je upraven také v čl. 39 Listiny, který uvádí, že pouze zákon stanoví, jaké jednání je trestným činem a jaký trest za něj lze uložit.

Vzhledem k výše uvedenému lze konstatovat, že úprava místní a časové jurisdikce v Římském statutu se výrazně liší od dosud známé úpravy ve statutech ICTY a ICTR, podle kterých mají oba tribunály retroaktivní působnost a mohou stíhat pouze zločiny spáchané na jasně vymezeném území. V případě ICTY má tribunál pravomoc stíhat osoby odpovědné za zločiny spáchané na území bývalé Jugoslávie od roku 1991

¹⁶³ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Římského statutu Mezinárodního trestního soudu, publikováno pod č. 84/2009 Sb. m. s.

¹⁶⁴ ŠTURMA, Pavel. Význam přijetí Statutu Mezinárodního trestního soudu. *Právní rozhledy*. 1999, roč. 7, č. 1, s. 13.

(čl. 1 Statutu ICTY). Statut ICTR je v tomto ohledu ještě striktnější, jelikož pravomoc tribunálu stíhat zločiny spáchané na území Rwandy či rwandskými občany na území sousedních států omezuje jen na období od 1. ledna 1994 do 31. prosince 1994 (čl. 1 Statutu ICTR). V této souvislosti lze připomenout také Chartu Norimberského tribunálu a Chartu Mezinárodního vojenského tribunálu pro Dálný východ. Také tyto dva tribunály měly retroaktivní působnost.¹⁶⁵

Na zločiny upravené Římským statutem se také vztahuje pravidlo o jejich nepromlčitelnosti, které je zakotveno jak v čl. 29 Římského statutu, tak vyplývá i přímo z mezinárodního práva. Nepromlčitelnost těchto zločinů byla zakotvena již v Úmluvě o nepromlčitelnosti válečných zločinů a zločinů proti lidskosti (vyhlášena pod č. 53/1974 Sb.) z roku 1968. Zločiny podle Římského statutu jsou s menšími odchylkami shodné se zločiny upravenými v této úmluvě.¹⁶⁶

Římský statut až na jednu výjimku, kterou tvoří trestné činy proti výkonu spravedlnosti (které však nejsou zločiny podle mezinárodního práva), neukládá smluvním stranám povinnost recipovat zločiny v něm obsažené do jejich vnitrostátního práva.¹⁶⁷ Předpokládá ale, že taková povinnost plyne z jiných pramenů mezinárodního práva, a dále na ni odkazuje¹⁶⁸, přičemž způsob úpravy ponechává na daném státu. Povinnost stíhat nebo vydat (*aut dedere aut judicare*) osobu, která spáchala zločin genocidia, zločin proti lidskosti a válečný zločin, vyplývá například z Úmluvy o předcházení a stíhání zločinu genocidia (1948) nebo z Ženevských úmluv na ochranu obětí války a jejich dvou Dodatkových protokolů.¹⁶⁹

Trestní odpovědnost pachatele za zločin podle Římského statutu je podmíněna naplněním subjektivní stránky trestného činu. Čl. 30 odst. 1 Římského statutu totiž

¹⁶⁵ Norimberský tribunál byl založen Dohodou sjednanou vládou Spojeného království Velké Británie a Severního Irska, vládou Spojených států amerických, Prozatímní vládou Francouzské republiky a vládou Svazu sovětských socialistických republik o stíhání a potrestání hlavních válečných zločinců evropské osy, která byla podepsána v Londýně 8. srpna 1945 a vyhlášena ve Sbírce zákonů pod č. 164/1947 Sb. Přílohou této dohody je Statut Mezinárodního vojenského soudního dvora (dále jako „Charta Norimberského tribunálu“). Srov. Charta Mezinárodního vojenského tribunálu pro Dálný východ, Tokio, 19. ledna 1946. [online] [cit. 15. února 2014] Dostupné z WWW: University of Oslo, <http://www.jus.uio.no/english/services/library/treaties/04/4-06/military-tribunal-far-east.xml>.

¹⁶⁶ ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní a evropské kontrolní mechanismy v oblasti lidských práv*. 3. doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2010. S. 117-118.

¹⁶⁷ MIKLÍK, cit. 156, s. 1259.

¹⁶⁸ Preambule Římského statutu upozorňuje na nutnost stíhání a trestání nezávažnějších zločinů podle mezinárodního práva a připomíná, že je povinností každého státu tyto zločiny trestně postihovat. (Římský statut Mezinárodního trestního soudu, Preambule, odstavec 4 a 6)

¹⁶⁹ REPIK, Bohumil. Problémy implementace Statutu Mezinárodního trestního soudu do trestního práva České republiky. In *Problémy implementace Statutu Mezinárodního trestního soudu do právního řádu : Sborník příspěvků ze semináře pořádaného Českou národní skupinou Mezinárodní společnosti pro trestní právo*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004. S. 31-32.

požaduje, aby pachatel spáchal daný zločin úmyslně a vědomě. Úmyslem se rozumí, že osoba plánuje dopustit se určitého jednání nebo způsobit určitý následek, nebo si je možností způsobení takového následku vědoma (čl. 30 odst. 2 Římského statutu). Vědomím se rozumí vědomí existence určitých okolností nebo vědomí, že může dojít k určitému následku (čl. 30 odst. 3 Římského statutu). U zločinů genocidy, zločinů proti lidskosti a zločinu agrese se pro jejich mimořádnou závažnost očekává, že mohou být spáchány pouze úmyslně. Pouze válečné zločiny je možné spáchat také nedbalostním jednáním (např. čl. 8 odst. 1 písm. a) body iv či vii, písm. b) bod v) Římského statutu).¹⁷⁰

2.1 Genocida

Pojem „genocida“ vytvořil R. Lemkin spojením řeckého slova *genos* (rod, druh) s francouzskou příponou *cide* (původně pocházející z latinského slova *caedere* – pobíjeti¹⁷¹). Lemkin genocidu popsal jako „zničení národa nebo etnické skupiny“.¹⁷² Následně byla genocida uznána jako zločin podle mezinárodního práva rezolucí Rady bezpečnosti OSN ze dne 11. prosince 1946.¹⁷³ Rezoluce vztahuje genocidu k rasové, náboženské, politické nebo jiné skupině.

Později byla genocida definována v Úmluvě o zabránění a trestání zločinu genocidia, přijaté OSN dne 8. prosince 1948 (vyhlášena pod č. 32/1955 Sb.). V době sjednávání Úmluvy se diskutovalo o třech formách genocidy, a to o genocidě fyzické, biologické a kulturní. Kulturní genocida byla nakonec z důvodu své nejednoznačnosti z textu úmluvy vynechána.¹⁷⁴

Zločin genocidia je speciálním případem vůči zločinům proti lidskosti, od kterých se oddělil. Tyto dva zločiny se částečně překrývají. Čl. I výše uvedené úmluvy uvádí, že zločin genocidia lze spáchat jak za války, tak v míru. ICTR ve svém rozsudku *Prosecutor v. Kambanda* označil genocidu za „zločin zločinů“.¹⁷⁵ V Římském statutu je

¹⁷⁰ ŠTURMA (2002), cit. 153, s. 158.

¹⁷¹ PRAŽÁK, Josef M. a kol. *Latinsko-český slovník : A-K*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1955, s. 168-169.

¹⁷² LEMKIN, Raphael. *Axis Rule in Occupied Europe : Laws of Occupation – Analysis of Government – Proposals for Redress*. Washington D.C. : Carnegie Endowment for International Peace, 1944, s. 79.

¹⁷³ General Assembly. Resolution 96 (I) The Crime of Genocide, 11 December 1946 [online] [cit. 15. srpna 2013] Dostupný z WWW: <http://www.un.org/documents/ga/res/1/ares1.htm>.

¹⁷⁴ SCHABAS, William A. *An Introduction to the International Criminal Court*. Third edition. Cambridge : Cambridge University Press, 2007, s. 94.

¹⁷⁵ International Criminal Tribunal for Rwanda. *Prosecutor v. Jean Kambanda*. Case No. ICTR-97-23-S, Judgement and Sentence of 4 September 1998, para. 16. [online] [cit. 31. října 2012] Dostupný z WWW: ICTR, <http://www.unictr.org/Portals/0/Case/English/Kambanda/decisions/kambanda.pdf>.

zločin genocidia upraven v čl. 6, přičemž jeho přijetí jako jediného ze všech nakonec akceptovaných zločinů bylo relativně snadné, jelikož Římský statut zcela přejímá definici podle Úmluvy o zabránění a trestání zločinu genocidia.

Genocidou se rozumí čin spáchaný v úmyslu zničit (v této souvislosti lze také použít výraz „vyhladit“) úplně nebo částečně některou ze čtyř chráněných skupin, a to skupinu národní, etnickou, rasovou nebo náboženskou. Podstata definice tkví ve formulaci „v úmyslu zničit úplně nebo částečně“. Pro naplnění skutkové podstaty zločinu genocidy není nutné, aby pachatel směřoval ke zničení celé skupiny, ale musí se jednat o podstatnou část dané skupiny.¹⁷⁶ Zároveň platí, že skupina musí být jasně určitelná a nelze ji vymezit negativně nebo odkazem na její vztah vůči jiné skupině (např. osoby, které nevyznávají islám).¹⁷⁷ W. Schabas podotýká, že většina dosud zřízených trestních tribunálů se v otázce definování konkrétní skupiny přiklonila spíše k subjektivnímu přístupu, tzn. podle postoje pachatelů genocidy, místo přístupu založeném na přednastavených znacích.¹⁷⁸ Nezbytné je také úmyslné jednání pachatele; genocidu nelze za žádných okolností spáchat nedbalostním jednáním.

Taxativní výčet pěti možných skutkových podstat, doplňujících uvedenou základní definici, je obsažen v čl. II Úmluvy o zabránění a trestání zločinu genocidia a v čl. 6 Římského statutu. Jsou to:

a) Usmrcení příslušníků této skupiny

V této souvislosti je napadán anglický termín „killing“ (zabití, usmrcení) jako příliš zobecňující, protože může zahrnovat také neúmyslné zabití. Přesnějším bývá shledáván francouzský výraz „meurtre“ (vražda), který je také použit ve francouzských verzích jak Římského statutu, tak Úmluvy o zabránění a trestání zločinu genocidia.¹⁷⁹

b) Způsobení těžkých tělesných ublížení nebo duševních poruch členům takové skupiny

ICTR ve svém rozsudku *Prosecutor v. Akayesu* z 2. září 1998 vyložil, že pro naplnění dané skutkové podstaty není nutné, aby újma byla trvalá nebo

¹⁷⁶ Draft Code of Crimes against the Peace and Security of Mankind. In *Report of the International Law Commission on the work of its forty-eighth session*. Official Records of General Assembly, Doc. A/51/10 (1996), s. 45-46. [online] [cit. 31. října 2011] Dostupný z WWW: United Nations, http://untreaty.un.org/ilc/documentation/english/A_51_10.pdf.

¹⁷⁷ *International Criminal Court : Manual for the Ratification and Implementation of the Rome Statute*. [online]. Third edition. Vancouver : International Centre for Criminal Law and Reform and Criminal Justice Policy, 2008, s. 74. [cit. 15. února 2013] Dostupný z WWW: The International Centre for Criminal Law and Criminal Justice Policy, <http://www.icclr.law.ubc.ca/Site%20Map/Publications%20Page/International.htm>.

¹⁷⁸ SCHABAS (2007), cit. 174, s. 96.

¹⁷⁹ ŠTURMA (2002), cit. 153, s. 129-130.

nenapravitelná.¹⁸⁰ Na druhou stranu Přípravný výbor pro Mezinárodní trestní soud vysvětlil pojem újmy na duševním zdraví tak, že se jím chápe „*více než nepatrné nebo dočasné poškození duševních schopností*“.¹⁸¹ Toto vysvětlení vychází z názoru Spojených států amerických z doby ratifikace Úmluvy o zabránění a trestání zločinu genocidia, které újmou na duševním zdraví chápou trvalé poničení duševních schopností na základě drog, mučení nebo podobných postupů.¹⁸²

c) Úmyslné uvedení kterékoli skupiny do takových životních podmínek, které mají přivodit její úplné nebo částečné fyzické zničení

V tomto případě pachatel nepůsobí bezprostřední smrt příslušníkům skupiny dle definice, ale v závěru jeho jednání stejně vede k jejich fyzickému zničení. Může se jednat například o vyhánění osob z jejich domovů nebo nepřiměřené omezení zdravotních služeb.¹⁸³

d) Opatření směřující k tomu, aby se v takové skupině bránilo rození dětí

Jedná se o tzv. genocidu v biologickém smyslu. Mezi příklady takového jednání lze řadit oddělení osob různého pohlaví, sterilizaci, nucené potraty apod. ICTR dokonce uvedl, že jednání pachatele může být jak fyzické, tak psychické. Tím je myšlena zejména situace, kdy znásilněná žena odmítá nadále rodit děti. Může se také jednat o případ, kdy je žena z jedné skupiny nedobrovolně přivedena do jiného stavu příslušníkem jiné skupiny, aby tak bylo změněno etnikum.¹⁸⁴

e) Násilné převádění dětí z jedné skupiny do jiné

ICTR tuto skutkovou podstatu vykládá jednak jako samotný fyzický úkon převedení, ale také jako psychické útrapy s tím spojené.¹⁸⁵ Tento čin lze ale spáchat pouze ve vztahu k dětem.

Trestní zákoník převzal skutkovou podstatu genocidia z § 259 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon (dále také jako „TZ“). Trestní zákoník ve svém § 400 rozšiřuje trestnost genocidia také o jeho spáchání na „třídní nebo jiné podobné skupině

¹⁸⁰ International Criminal Tribunal for Rwanda. *Prosecutor v. Jean-Paul Akayesu*. Case No. ICTR-96-4-T, Judgement of 2 September 1998, bod 502. [online] [cit. 2. února 2013] Dostupný z WWW: ICTR, <http://www.unictr.org/Portals/0/Case/English/Akayesu/judgement/akay001.pdf>. (dále citováno jako „Prosecutor v. Akayesu“)

¹⁸¹ Report of the Preparatory Committee. In *United Nations Diplomatic Conference of Plenipotentiaries on the establishment of an International Criminal Court : Reports and other documents*. A/CONF.183/13 (Vol. III), s. 14. New York : United Nations, 2002. [online] [cit. 31. října 2011] Dostupný z WWW: United Nations, http://untreaty.un.org/cod/icc/rome/proceedings/E/Rome%20Proceedings_v3_e.pdf.

¹⁸² SCHABAS, William A. Article 6. In TRIFFTERER, Otto. (ed.). *Commentary on the Rome Statute of the International Criminal Court*. Baden-Baden : Nomos Verlagsgesellschaft, 1999, s. 33.

¹⁸³ *Prosecutor v. Akayesu*, cit. 180, body. 505 a 506.

¹⁸⁴ Tamtéž, body 507 a 508.

¹⁸⁵ Tamtéž, bod 509.

lidí“ (tzn. politická skupina). Politická skupina není pokryta obecnou definicí dle Úmluvy o zabránění a trestání zločinu genocidia. P. Šámal ale uvádí, že není na překážku, pokud vnitrostátní právo poskytuje širší ochranu než právo mezinárodní.¹⁸⁶ K tomuto tvrzení je třeba dodat, že i v případě takového rozšíření vnitrostátního práva oproti právu mezinárodnímu je možné aplikovat zásadu univerzality, která obecně znamená, že stát je oprávněn stíhat a trestat pachatele zločinů podle mezinárodního práva bez ohledu na občanství pachatele či oběti nebo místo spáchání takového zločinu.

Zásada univerzality vyjadřuje zájem celého mezinárodního společenství na stíhání určitých zločinů.¹⁸⁷ Nejčastěji se uplatňuje tzv. užší pojetí univerzální jurisdikce, tj. stíhání provádí stát, na jehož území došlo k zadržení obviněného a tento obviněný nebyl vydán k trestnímu stíhání do jiného státu. České trestní právo zakotvuje zásadu univerzality v § 7 odst. 1 TZk a pro možnost zahájení stíhání tam taxativně vypočtených trestných činů nevyžaduje přítomnost obviněného na území ČR (jedná se mimo jiné také o trestný čin genocidia). Toto široké pojetí zásady univerzality s sebou nese řadu obtíží, proto se v praxi příliš nevyskytuje a její použití z hlediska mezinárodněprávního není obligatorní.¹⁸⁸ Mezi nejznámější příklady jejího uplatnění patří soudní procesy ve věci *Eichmann*¹⁸⁹ v Izraeli nebo *Pinochet*¹⁹⁰ ve Velké Británii. Dalším známým příkladem může být belgický zákon z 16. června 1993, který upravoval trestání závažných porušení humanitárního práva, a to bez ohledu na místo jejich spáchání či existenci imunity u stíhané osoby. V roce 2003 došlo k výraznému omezení použití tohoto zákona, a to zejména kvůli rozsudku Mezinárodního soudního dvora ve sporu *Demokratická republika Kongo v. Belgie* (2002).¹⁹¹ Tento spor se týkal zatýkáckého rozkazu ze dne 11. dubna 2002 vydaného podle výše uvedeného zákona na konžského ministra zahraničních věcí za jeho podíl na porušení Ženevských úmluv a na

¹⁸⁶ ŠÁMAL, Pavel. Několik poznámek k implementaci Statutu Mezinárodního trestního soudu do vládního návrhu trestního zákoníku. In *Problémy implementace Statutu Mezinárodního trestního soudu do právního řádu : Sborník příspěvků ze semináře pořádaného Českou národní skupinou Mezinárodní společnosti pro trestní právo*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004, s. 83.

¹⁸⁷ ONDŘEJ, Jan, ŠTURMA, Pavel, BÍLKOVÁ, Veronika a kol. *Mezinárodní humanitární právo*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 484.

¹⁸⁸ Tamtéž, s. 485-486.

¹⁸⁹ Supreme Court of Israel. *Adolf Eichmann v. The Attorney General*, Criminal Appeal 336/61, judgement of 29 May 1962.

¹⁹⁰ House of Lords, *R. v. Bow Street Stipendiary Magistrate and others, ex parte Pinochet Ugarte*, 2 All ER 97-192, judgement of 24 March 1999.

¹⁹¹ International Court of Justice. *Democratic Republic of the Congo v. Belgium*, Judgement of 14 February 2002. [online] [cit. 10. prosince 2011] Dostupný z WWW: International Court of Justice, <http://www.icj-cij.org/docket/index.php?p1=3&p2=3&k=36&case=121&code=cobe&p3=4>.

zločinech proti lidskosti. Mezinárodní soudní dvůr ve svém rozsudku upřednostnil imunity čelních představitelů států před neomezenou aplikací zásady univerzality.¹⁹²

Úprava zločinu genocidia v trestním zákoníku bývá kritizována kvůli ne zcela doslovnému vyjmenování jednotlivých skutkových podstat genocidia (ve srovnání s Římským statutem) a jejich částečnému sloučení.¹⁹³ Složitě může být hledání odpovídajících znaků skutkových podstat. Příkladem lze zmínit čl. 6 písm. b) Římského statutu, který upravuje znak „těžkého tělesného ublížení a duševní poruchy“. V českém trestním zákoníku tomuto znaku skutkové podstaty odpovídá „těžká újma na zdraví“ (§ 400 odst. 1 písm. d) TZk), která je definována v § 122 odst. 2 trestního zákoníku a blíže rozvedena také v judikatuře. Lze vycházet zejména z rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR č. 9/1981-II Sb. rozh. tr., podle kterého je těžkou újmou na zdraví delší dobu trvající vážná porucha zdraví, a to jak zdraví fyzického, tak psychického.¹⁹⁴ I přes zmíněnou kritiku lze mít obecně za to, že úprava v českém trestním právu pokrývá zločin genocidia z hlediska jeho úpravy v Římském statutu dostatečně.

Podle § 24 TZk je trestné účastenství na zločinu genocidy. Je upravena také trestnost veřejného podněcování ke spáchání tohoto zločinu, a to v § 356 odst. 1 TZk (podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod), dále také nepřekážení trestnému činu genocidy (§ 367 TZk), jeho neoznámení (§ 368 TZk) a nadržování pachateli tohoto trestného činu (§ 366 odst. 2 TZk). Trestný je také pokus (§ 21) a příprava (§ 20 a § 400 odst. 3 TZk).

2.2 Zločiny proti lidskosti

Definice zločinů proti lidskosti byla prvně obsažena v Chartě Norimberského tribunálu, dle které se zločiny proti lidskosti rozumí „*vražda, vyhlazování, zotročování, deportace nebo jiné nelidské činy spáchané proti jakémukoliv civilnímu obyvatelstvu před válkou nebo za války, nebo pronásledování z příčin politických, rasových či náboženských při provádění kteréhokoliv zločinu spadajícího pod pravomoc Soudního dvora nebo ve spojení s takovým zločinem, bez ohledu na to, zda bylo porušeno místní právo země, kde zločiny byly spáchaný*“.¹⁹⁵ V průběhu doby však v této oblasti došlo

¹⁹² Tamtéž, body 59, 70 a 71.

¹⁹³ ŠÁMAL, cit. 186, s. 83.

¹⁹⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 2. července 1980, sp. zn. 4 To 24/80, publikované pod č. 9/1981-II Sb. rozh. tr.

¹⁹⁵ Charta Norimberského tribunálu, cit. 165, čl. 6 písm. c).

k velkému posunu. Zejména je nutno zdůraznit, že právě až Římský statut obsáhl vůbec první ucelené vymezení všech činů, které jsou považovány za zločiny proti lidskosti.¹⁹⁶

Římský statut zejména nově zavedl, že zločiny proti lidskosti lze spáchat i bez souvislosti s ozbrojeným konfliktem (tzv. *war nexus*). Tato myšlenka byla prvně vyjádřena již v roce 1954, ale realizovat se jí podařilo až v Římském statutu.¹⁹⁷ Statut ICTY podmínku spáchání tohoto zločinu v souvislosti s ozbrojeným konfliktem obsahuje, ale v judikatuře tribunálu byla kritizována a označena za příliš limitující pro výkon jurisdikce ICTY.¹⁹⁸ Také Statut ICTR ve svém čl. 4 vyslovil podmínku nezbytné souvislosti mezi ozbrojeným konfliktem (vnitrostátním) a zločinným jednáním.¹⁹⁹ Této podmínce byla v judikatuře ICTR věnována značná pozornost. Rozsudek ve věci *Georges Anderson Nderubumwe Rutaganda v. The Prosecutor* uvádí, že existence válečného konfliktu nemusí být příčinou zločinného jednání, nýbrž postačí, že k takovému jednání došlo v přímé souvislosti s ozbrojeným konfliktem.²⁰⁰

Římský statut zavádí jiné omezení, a to konkrétně podmínku, že zločin proti lidskosti musí být vždy spáchán v rámci rozsáhlého nebo systematického útoku, který je zaměřen proti civilnímu obyvatelstvu. P. Hwang odděluje pojmy „systematický“ a „rozsáhlý“, přičemž uvádí, že podmínka rozsáhlosti má význam spíše z kvalitativního hlediska, nikoli z kvantitativního.²⁰¹ B. Repík zastává názor, že formulace „rozsáhlý nebo systematický útok“ má přínos pouze pro výkon jurisdikce Mezinárodního trestního soudu, když takto omezuje jeho jurisdikci pouze na nejzávažnější případy tohoto zločinu. Ze stejného důvodu by ale neměla být tato slova převzata do vnitrostátního práva.²⁰² S tímto tvrzením souhlasím. Jsem přesvědčena, že primární funkcí uvedené formulace je pouze omezit jurisdikci Mezinárodního trestního soudu na

¹⁹⁶ AKSAR, Yusuf. *Implementing International Humanitarian Law : From The Ad Hoc Tribunals to a Permanent International Criminal Court*. Taylor & Francis e-library, 2005. S. 240.

¹⁹⁷ HWANG, Phyllis. *Defining Crimes Against Humanity in the Rome Statute of the International Court*. *Fordham International Law Journal*. 1998, Volume 22, Issue 2, s. 501. [online] [cit. 12. února 2014] Dostupné z WWW: Berkley Electronic Press, <http://ir.lawnet.fordham.edu/ilj>.

¹⁹⁸ International Criminal Tribunal for former Yugoslavia. *Prosecutor v. Dusko Tadic*. Decision on the Defence Motion for Interlocutory Appeal on Jurisdiction of 2 October 1995, para 141. [online] [cit. 12. února 2014] Dostupné z WWW: ICTY, <http://www.icty.org/x/cases/tadic/acdec/en/51002.htm>.

¹⁹⁹ United Nations. *Statute of the International Criminal Tribunal for Rwanda*, čl. 4. January 2010. [online] [cit. 10. října 2012]. Dostupný z WWW: ICTR, <http://www.unictr.org/Legal/StatuteoftheTribunal/tabid/94/Default.aspx>. (Dále citováno jako „Statut ICTR“).

²⁰⁰ International Criminal Tribunal for Rwanda. *Georges Anderson Nderubumwe Rutaganda v. The Prosecutor*. Case No. ICTR-96-3-A, Judgement of 26 May 2003, body 569, 570. [online] [cit. 3. dubna 2014] Dostupný z WWW: ICTR, <http://www.unictr.org/Portals/0/Case/English/Rutaganda/decisions/030526.pdf>.

²⁰¹ HWANG, cit. 197, s. 502.

²⁰² REPÍK, cit. 169, s. 38-40.

nejnaléhavější případy zločinů proti lidskosti, aby bylo zajištěno respektování principu komplementarity. Vnitrostátní právo podobná omezení nepotřebuje, naopak musí být schopno stíhat veškeré projevy tohoto zločinu, a k jeho odlišení od podobných trestných činů spáchaných proti jednotlivcům dostatečně slouží znak, že k naplnění skutkové podstaty se musí jednat o útok zaměřený proti civilnímu obyvatelstvu. Pojem „civilní obyvatelstvo“ v tomto kontextu B. Repík používá k označení rozsáhlosti takového útoku, který není zaměřen „jen“ proti jednotlivci či jednotlivcům.²⁰³ Přesto trestní zákoník obsahuje i znak rozsáhlého nebo systematického útoku (§ 401 odst. 1 TZk) a ostatní projevy zločinů proti lidskosti, které nesplňují tento znak, by tak bylo možné stíhat pouze podle „jednodušších“ skutkových podstat (např. vražda nebo znásilnění).

Římský statut celkově rozšířil počet činů, které za splnění všech stanovených podmínek tvoří skutkovou podstatu zločinu proti lidskosti. Zároveň také obsahuje definice jednotlivých skutků tvořících zločiny proti lidskosti a nenechává tuto úpravu pouze na vnitrostátním právu, jak to bylo dosud.²⁰⁴

Základem skutkové podstaty zločinu proti lidskosti je dle čl. 7 Římského statutu jeho spáchání útokem proti civilnímu obyvatelstvu. Tento útok musí být páchan opakovaně a zásadně pouze osobami jednajícími *de facto* nebo *de iure* jménem státu nebo určité organizace, přičemž pojem organizace není blíže vymezen.²⁰⁵ Nejedná se tedy o izolované činy jakýchkoli osob. Čl. 7 dále obsahuje výčet (odst. 1) a bližší specifikaci (odst. 2) skutkových podstat jednotlivých činů, jako například vyhlazování, zotročování, mučení, deportace nebo násilný přesun obyvatelstva. Jednotlivé skutkové podstaty jsou dále přiblíženy v dokumentu Základní znaky skutkových podstat trestných činů.²⁰⁶

V trestním zákoníku jsou zločiny proti lidskosti upraveny v § 401 a § 402 a rozumíme jimi například vyhlazování lidí, vynucenou sterilizaci, mučení či zotročování. Skutková podstata tohoto zločinu je koncipována tak, aby odpovídala požadavkům nejen Římského statutu, ale také úpravě ve Statutu ICTY (čl. 5) a Statutu ICTR (čl. 3).

Již samotná důvodová zpráva k vládnímu návrhu trestního zákoníku obsahuje v souvislosti s příslušnými ustanoveními (viz § 401 a 402, v návrhu ještě jako § 398 a 399) přímý odkaz na Římský statut jakožto pramen, ze kterého je třeba vycházet.

²⁰³ Tamtéž, s. 39.

²⁰⁴ ŠTURMA (2002), cit. 153, s. 133.

²⁰⁵ ŠTURMA (1999), cit. 164, s. 11.

²⁰⁶ Elements of Crimes, cit. 155.

Ustanovení trestního zákoníku jsou proto s Římským statutem v souladu, ačkoli trestní zákoník výslovně neobsahuje například pojem „věznění“ (čl. 7 odst. 1 písm. e) Římského statutu). Podle důvodové zprávy je ale v případě českého práva „věznění“ nutno podřadit pod „zbavení osobní svobody“, které je obsaženo v § 401 odst. 1 písm. g) TZk. Důvodová zpráva v tomto svém tvrzení vychází z dostupné judikatury.²⁰⁷ Zpráva dále uvádí, že znak skutkové podstaty úmyslného způsobení velkých útrap nebo těžké tělesné újmy či poruchy duševního nebo tělesného zdraví (čl. 7 odst. 1 písm. k) Římského statutu) je nutno podřadit pod obecnější znak jiného nelidského činu obdobné povahy (§ 401 odst. 1 písm. j) TZk), což umožní případné rozšiřování této skutkové podstaty do budoucna.²⁰⁸

Vyhlazování (čl. 7 odst. 1 písm. b) Římského statutu a § 401 odst. 1 písm. a) TZk) je velmi podobné genocidě podle podkapitoly 2.1 písm. c) a znamená uvedení do takových životních podmínek, které mají potenciál zničit část obyvatelstva. V případě vyhazování se musí jednat o více osob, nejen o přesně vymezenou skupinu. Z otročování (čl. 7 odst. 1 písm. c) Římského statutu a § 401 odst. 1 písm. b) TZk) má své kořeny již v dávné historii a je upraveno v mnoha mezinárodních úmluvách, např. v Úmluvě o otroctví z roku 1926 (vyhlášena pod č.165/1930 Sb. z. a n.). Jedná se o vykonávání pravomocí plynoucích z vlastnického práva k osobám. Jednou z nově zařazených skutkových podstat je nedobrovolné mizení osob (čl. 7 odst. 1 písm. i) Římského statutu a § 401 odst. 1 písm. g) TZk), jímž je myšleno zejména zatýkání nebo únosy osob prováděné státem nebo organizací (nebo z jejich pověření) a následné odmítání poskytnutí jakýchkoli informací ohledně dalšího osudu těchto osob.²⁰⁹

Dalšími skutkovými podstatami zločinů proti lidskosti, upravenými obdobně Římským statutem i TZk, jsou například deportace, nucené těhotenství, mučení, vražda apod. Deportací (čl. 7 odst. 1 písm. d) Římského statutu, § 401 odst. 1 písm. c) TZk) se rozumí násilné vyhoštění nebo jiný způsob násilného přesunu osob z místa jejich pobytu bez jakékoli opory pro toto jednání v mezinárodním právu. Nuceným těhotenstvím (čl. 7 odst. 1 písm. g) Římského statutu, § 401 odst. 1 písm. d) TZk)

²⁰⁷ Srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. října 1999, sp. zn. 4 Tz 149/99, vyhlášené pod č. 41/2000-II Sb. rozh. tr., kde se uvádí, že zbavením osobní svobody se rozumí „*trvalý nebo alespoň dlouhotrvající zásah do osobní svobody člověka, který se svou povahou blíží uvěznění i tím, že možnost osvobození toho, jehož svoboda je omezena, je výrazně ztížena*“.

²⁰⁸ Sněmovní tisk č. 410/0 z 25. února 2008, návrh trestního zákoníku. Důvodová zpráva, zvláštní část, k § 398 a 399. [online] [cit. 30. prosince 2013] Dostupné z WWW: Parlament České republiky, Kancelář Poslanecké sněmovny, <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=410&CT1=0>. (dále citováno jako „DZ k návrhu TZk“)

²⁰⁹ ŠTURMA (2002), cit. 153, s. 134 – 137.

chápeme přirozené či umělé oplodnění ženy proti její vůli s úmyslem ovlivnit tak složení obyvatelstva (etnické, náboženské apod.). Tato skutková podstata, velmi související se skutkovou podstatou znásilnění upravenou ve stejných ustanoveních Římského statutu a TZk, vznikla relativně nově po zkušenostech se zločiny spáchanými během 90. let 20. století.²¹⁰ Mučení je upraveno v čl. 7 odst. 1 písm. f) Římského statutu a v § 401 odst. 1 písm. h) TZk a jedná se o úmyslné působení psychického či fyzického utrpení nezákonně držené osobě, přičemž se toto ustanovení ale nevztahuje na jakékoli útrapy způsobené během zákonného zadržení (např. vazba nebo trest odnětí svobody).²¹¹

V § 402 je samostatně upraven zločin apartheidu a jiné diskriminace osob. Zločin apartheidu, kterým se rozumí činy páchané v rámci nadvlády jedné rasy nad jinou nebo jinými rasovými skupinami a jejich systematický útlak,²¹² je v trestním zákoníku upraven zvlášť, což je odůvodňováno tím, že dle Mezinárodní úmluvy o potlačení a trestání zločinu apartheidu z roku 1973 (vyhlášena pod č. 116/1976 Sb.) není nutné, aby byl tento zločin spáchán pouze rozsáhlým nebo systematickým útokem proti civilnímu obyvatelstvu.²¹³ Římský statut tento zločin upravuje ve svém čl. 7 odst. 1 písm. j). Bude-li však tento trestný čin spáchán rozsáhlým či systematickým útokem proti civilnímu obyvatelstvu, bude pachatel postihován za zločin útoku proti lidskosti podle § 401 odst. 1 písm. f) TZk, který je přísněji trestný.

Pokus i příprava trestného činu útoku proti lidskosti a trestného činu apartheidu jsou trestné (§ 21, § 401 odst. 2 a § 402 odst. 3 TZk). Trestné je také nepřekážení těmto trestným činům (§ 367 TZk), jejich neoznámení (§ 368 TZk) a nadržování jejich pachateli (§ 366 odst. 2 TZk).

2.3 Válečné zločiny

Válečné zločiny jsou upraveny v mnoha pramenech mezinárodního práva, zejména v Petrohradské deklaraci o zákazu používání výbušných nábojů ve válce z roku 1868, Úmluvě o zákonech a obyčejích pozemní války a Řádu války pozemní z roku 1907, Ženevských úmluvách z roku 1949 a jejich Dodatkových protokolech z roku 1977, Protokolu o zákazu užívání ve válce dusivých, otravných nebo podobných

²¹⁰ Tamtéž, s. 135-136.

²¹¹ Tamtéž, s. 135.

²¹² Tamtéž, s. 136.

²¹³ DZ k návrhu TZK, cit. 208, k § 398 a 399.

plynů a prostředků bakteriologických z roku 1925 či v Úmluvě o zákazu vojenského nebo jakéhokoli jiného nepřátelského použití prostředků měnících životní prostředí z roku 1973.

V Římském statutu jsou válečné zločiny obsaženy v rozsáhlém čl. 8, který se vztahuje jak na mezinárodní, tak na vnitrostátní ozbrojené konflikty. Římský statut jako vůbec první dokument v rámci mezinárodního práva kvalifikoval také zločiny páchané v rámci vnitrostátního ozbrojeného konfliktu jako zločiny podle mezinárodního práva.²¹⁴ I přes svou obsáhlost však čl. 8 Římského statutu nezahrnuje zcela všechny případy porušení mezinárodního humanitárního práva, příkladem lze uvést použití zakázaných typů zbraní či úmyslné vyhladovění obyvatelstva.²¹⁵

Čl. 8 odst. 1 Římského statutu stanoví, že „*Soud má jurisdikci nad válečnými zločiny, zejména jsou-li páchany v rámci plánu či politické linie nebo v rámci rozsáhlého páchání trestné činnosti tohoto typu*“. Použití výrazu „zejména“ ukazuje, že je možný postih i jednotlivých válečných zločinů, nikoli pouze zločinů páchaných v širokém měřítku.²¹⁶ F. Miklík upozorňuje, že omezení jurisdikce Mezinárodního trestního soudu podmínkou rozsáhlosti páchání není vhodné pro vnitrostátní právní úpravu a nebylo využito ani ve statutech ICTY či ICTR, jelikož účelem těchto tribunálů je stíhání zločinů spáchaných na úzce vymezeném území a podmínka rozsáhlosti pátrání by dosažení tohoto účelu znemožnila.²¹⁷

Čl. 8 odst. 2 Římského statutu postupně vyjmenovává jednotlivé skutkové podstaty. Jako první jsou upravena závažná porušení Ženevských úmluv z 12. srpna 1949, které upravují mezinárodní ozbrojené konflikty (čl. 8 odst. 2 písm. a) Římského statutu). Naplnění této skutkové podstaty válečného zločinu je zde tedy podmíněno jeho spácháním v rámci mezinárodního konfliktu. Pouze čl. 3 (a Druhý dodatkový protokol z roku 1977), který je společný všem čtyřem Ženevským úmluvám, je možné použít na konflikty jiné než mezinárodní povahy (čl. 8 odst. 2 písm. c) Římského statutu). Toto ustanovení se ale nevztahuje na případy vnitřních nepokojů nebo napětí. Zbývající dvě skutkové podstaty tvoří jiné případy závažného porušení zákonů a obyčejů platných v mezinárodních ozbrojených konfliktech (čl. 8 odst. 2 písm. b) Římského statutu) a ostatní závažná porušení zákonů a obyčejů platných v ozbrojených konfliktech jiné než

²¹⁴ ŠTURMA (2002), cit. 153, s. 137-140.

²¹⁵ DÖRMANN, Knut. War Crimes under the Rome Statute of the International Criminal Court, with the Special Focus on the Negotiations on the Elements of Crimes. *Max Planck Yearbook of United Nations Law : Volume 7*. Leiden : Koninklijke Brill N. V, 2003, s. 345-348.

²¹⁶ ŠTURMA (2002), cit. 153, s. 137-139.

²¹⁷ MIKLÍK, cit. 156, s. 1264.

mezinárodní povahy (čl. 8 odst. 2 písm. e) Římského statutu), přičemž výčty těchto porušení si částečně odpovídají.

Během první revizní konference konané sedm let po vstupu Římského statutu v platnost v ugandské Kampale došlo k rozšíření jednání považovaných za válečný zločin spáchaný v rámci vnitrostátních ozbrojených konfliktů o tři nové skutkové podstaty (tzv. Belgický návrh). Těmi jsou: používání jedu či otravných zbraní; používání dusivého, jedovatého a jiného plynu a všech podobných tekutin, materiálů a prostředků; a používání střel, které se mohou v lidském těle snadno rozpínat nebo zplošťovat, například střel s tvrdým pláštěm, který zcela nezakrývá jádro nebo je perforován zářezy (čl. 8 odst. 2 písm. e) Římského statutu). Úprava těchto tří nových skutkových podstat nenaplnila zcela představy České republiky, která usilovala o omezení zákazu používání výše uvedených nábojů tak, aby se tento zákaz netýkal „[...]použití těchto nábojů při činnostech policejního charakteru v rámci vynucování práva a zajišťování veřejné bezpečnosti, které nezakládají přímou účast v ozbrojeném konfliktu, jako je například záchrana rukojmích a zneškodnění únosců civilních letadel“.²¹⁸ W. Schabas příslušné přijaté změny zkritizoval poznámkou, že se jedná o značně archaické zbraně, nepříliš často využívané v moderním boji, nemluvě o tom, že jejich případné použití by bylo možné trestat jako zločin proti lidskosti a eventuálně dokonce jako zločin genocidy. Upozornil, že by bylo potřebnější zakotvit zákaz používání zbraní 21. století, a to zejména protipěchotních min, kazetové či klastrové munice, zbraní s ochuzeným uranem a samozřejmě nukleárních zbraní.²¹⁹ Změny přijaté v souvislosti s válečnými zločiny jsou odbornou veřejností vnímány jako důležité, ale přesto nedostatečně zásadní ve srovnání s aktuální potřebou.²²⁰

Česká republika již zahájila proces ratifikace uvedené změny Římského statutu, když dne 19. února 2014 byl návrh Ministerstva zahraničních věcí ČR na

²¹⁸ Příloha k usnesení vlády č. 393 ze dne 24. května 2010. [online] [cit. 24. listopad 2011] Dostupné z WWW: Vláda ČR, http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/web/cs?Open&2010&05-24.

²¹⁹ SCHABAS, William A. *An Assessment of Kampala : the Final Blog*. [online] [cit. 24. listopad 2011] Dostupné z WWW: The ICC Review conference, <http://iccreviewconference.blogspot.com/2010/06/assessment-of-kampala-final-blog.html>.

²²⁰ CLARK, Roger S. Amendments to the Rome Statute of the International Criminal Court Considered at the first Review Conference on the Court, Kampala, 31 May-11 June 2010. *Goettingen Journal of International Law*. 2010, Issue 2, s. 689-711, s. 709. Srov. ALAMUDDIN, Amal, WEBB, Philippa. Expanding Jurisdiction over War Crimes under Article 8 of the ICC Statute. *Journal of International Criminal Justice*. 2010, Issue 8, s. 1219-1243, s. 1241-1242.

ratifikaci této změny schválen vládou²²¹ a následně dne 1. dubna 2014 předložen ke schválení Poslanecké sněmovně ČR.²²²

Původní úprava v TZ nepokrývala veškeré činy obsažené v čl. 8 Římského statutu. TZ zejména nerozlišoval mezinárodní ozbrojený konflikt a vnitrostátní ozbrojený konflikt a dále nezohledňoval řadu Římským statutem výslovně upravených jednání, a to ani odkazem na mezinárodní právo.

B. Repík za nejvhodnější řešení implementace považoval použití kombinace popisných a blanketních skutkových podstat,²²³ k čemuž také posléze došlo v novém trestním zákoníku. Trestní zákoník zároveň postihuje ta jednání, která v něm nejsou výslovně upravena mezi válečnými zločiny, podle skutkových podstat zločinů proti lidskosti, zločinu genocidia a dokonce i „jednodušších“ skutkových podstat (např. brání rukojmí nebo vražda). P. Šámal upozornil, že blanketní skutková podstata není ani v nejmenším v rozporu se zásadou zákonnosti.²²⁴

Trestní zákoník upravuje válečné zločiny v § 411 až § 417, přičemž většinu skutkových podstat těchto zločinů převzal z původního TZ a blíže je upřesnil. Rozšířil také možnost aplikace těchto ustanovení i na skutky v rámci ozbrojeného konfliktu, a to použitím pojmů „za války nebo jiného ozbrojeného konfliktu“. Válkou je zde myšlen ozbrojený konflikt mezi dvěma a více státy, zatímco jiným ozbrojeným konfliktem se rozumí ozbrojený konflikt, ve kterém bojují národy proti okupaci nebo cizí nadvládě nebo proti rasistickému režimu v úmyslu uplatnit své právo na sebeurčení, a také ozbrojený konflikt v rámci jednoho státu mezi jeho ozbrojenými silami a jinými organizovanými skupinami vykonávajícími efektivní kontrolu nad částí území daného státu (občanská válka).²²⁵

U trestného činu používání zakázaného bojového prostředku a nedovoleného vedení boje (§ 411 TZk) došlo oproti původní úpravě k odstranění omezení, že tento zločin může spáchat pouze velitel nařizující takové jednání.²²⁶ Zavedení trestnosti tohoto jednání má zabezpečit dodržování určitých válečných pravidel za účelem

²²¹ Usnesení vlády č. 106 z 19. února 2014. [online] [cit. 22. dubna 2014] Dostupné z WWW: Vláda ČR, <https://apps.odok.cz/djv-agenda?date=2014-02-19>.

²²² Sněmovní tisk 161/0 ze dne 1. dubna 2014. [online] [cit. 22. dubna 2014] Dostupné z WWW: Parlament České republiky, Kancelář Poslanecké sněmovny, <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=161&CT1=0>.

²²³ REPÍK, cit. 169, s. 41.

²²⁴ ŠÁMAL (2004), cit. 186, s. 93-94.

²²⁵ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II : § 140 až 421 : Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 3230.

²²⁶ ŠÁMAL (2004), cit. 186, s. 93.

minimalizace dopadů ozbrojených konfliktů na zdraví a život lidí či jejich majetek. Zakázaným bojovým prostředkem se rozumí například použití jedů či bakteriologických a biologických zbraní. Zakázaným způsobem vedení boje je jeho vedení v rozporu se závazky vyplývajícími z mezinárodního práva, tzn. například útoky proti civilnímu obyvatelstvu nebo na nemocnice, používání lidských štítů apod.²²⁷

Trestný čin perzekuce obyvatelstva (§ 413 TZk), přičemž perzekucí se obecně rozumí „*nespravedlivé, ze zaujatosti předsevzaté pronásledování někoho nebo potlačování něčeho*“,²²⁸ byl rozšířen o postih národnostní, náboženské, třídní či jiné diskriminace a v souladu s čl. 8 Římského statutu zavedl trestnost odvodu dětí ke službě ve zbraní (došlo tedy ke zvýšení věkové hranice z 15 na 18 let).²²⁹ Byla rozšířena také skutková podstata zločinu plenění v prostoru válečných operací (§ 414 TZk), a to odstraněním omezujících znaků využití něčí tísňe nebo záminky válečné potřeby,²³⁰ přičemž prostorem válečných operací se chápe místo konání boje, k němu přiléhající prostory sloužící k soustřeďování a přesunu vojsk a další související prostory. Pleněním může být například okrádání padlých (a to jak příslušníků bojujících stran, tak civilních osob) nebo ničení majetku.²³¹ Trestní zákoník také zavedl zcela novou skutkovou podstatu trestného činu zneužití vlajky a příměří (§ 416 TZk), který na rozdíl od trestného činu zneužití mezinárodně uznávaných a státních znaků (§ 415), jenž postihuje zneužití označení zdravotnických institucí či vlajky neutrálního státu, trestá zneužití vlajky, státního nebo vojenského znaku, insignie či stejnokroje státu, který je se stranou v konfliktu. Z oddílu upravujícího trestné činy vojenské byl přesunut trestný čin ublížení parlamentáři (§ 417 TZk), kam logicky patří, tj. do hlavy XVIII. (upravující trestné činy proti lidskosti, proti míru a válečné trestné činy), díky čemuž se již nevztahuje pouze na speciální subjekt vojáka.²³² Parlamentář je fyzická osoba zmocněná jednou z bojujících stran vést vyjednávání se stranou druhou. Příchod signalizuje bílým praporem. Členové jeho průvodu, kterými mohou být například praporečník či tlumočník, mají také právo na nedotknutelnost, o kterou mohou tyto

²²⁷ NOVOTNÝ, František a kol. *Trestní zákoník 2010 : stav k 1. 4. 2010 : komentář, judikatura, důvodová zpráva*. Praha : Eurounion Praha, s.r.o., 2010, s. 817-821.

²²⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 20. května 1930, sp. zn. Zm I 250/30.

²²⁹ ŠÁMAL, cit. 186, s. 93.

²³⁰ Tamtéž, s. 93.

²³¹ NOVOTNÝ, cit. 227, s. 826.

²³² ŠÁMAL, cit. 186, s. 93.

osoby (včetně samotného parlamentáře) přijít pouze zneužitím svého postavení např. k vyzvědačským účelům.²³³

Pokus i příprava válečných zločinů jsou trestné (§ 21, § 411 odst. 4, § 413 odst. 4 a § 414 odst. 2 TZk). Trestné je také nepřekážení těmto zločinům (§ 367 TZk), jejich neoznámení (§ 368 TZk) a nadřzování jejich pachatelům (§ 366 odst. 2 TZk).

2.4 Zločin agrese

Zločin agrese ohrožuje celé mezinárodní společenství. Jeho základy byly položeny již v Úmluvě o zákonech a obyčejích pozemní války a Řádu války pozemní (tzv. Haagská úmluva z let 1899 a 1907) a v Briand-Kelloggově paktu (vyhlášen pod č. 126/1929 Sb. z. a n.), který, ač neobsahoval žádnou definici a ani zmínku o agresi, svým čl. 1 odsoudil válku jako způsob řešení mezinárodních sporů a zakotvil odhodlání států zřici se jí jakožto prostředku státní politiky.²³⁴

První skutečnou definici zločinu agrese můžeme nalézt v Chartě Norimberského tribunálu, připojené k Dohodě o stíhání a potrestání hlavních válečných zločinců evropské Osy (vyhlášena pod č. 164/1947 Sb.). Místo označení zločinu agrese zde byl raději použit termín zločiny proti míru, kterým se rozumí: „*osnování, příprava, podněcování nebo podniknutí útočné války nebo války porušující mezinárodní smlouvy, dohody nebo záruky, anebo účast na společném plánu nebo spiknutí ku provedení čehokoliv z toho, co výše uvedeno*“.²³⁵ Bližší vymezení skutkové podstaty chybí, ale nadále lze čerpat z judikatury Norimberského tribunálu, ze které je zřejmé, že tribunál vycházel z premisy, že trestné činy podle mezinárodního práva páchají lidé, nikoli abstraktní entity, tj. státy.²³⁶ Agrese je zločinem tzv. vůdcovského charakteru, což znamená, že pachatelem tohoto trestného činu může být pouze osoba, která vykonává takovou kontrolu nad státem nebo nad jeho politickými či vojenskými akcemi, že je schopna zrealizovat ozbrojený útok vůči jinému státu.²³⁷

²³³ Čl. 32 a 33 Úmluvy o zákonech a obyčejích pozemní války přijaté 18. října 1907 v Haagu.

²³⁴ Briand-Kelloggův pakt, vyhlášen pod č. 126/1929 Sb. z. a n., čl. 1. [online] [cit. 17. listopadu 2011] Dostupný z WWW: http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/.cmd/ad/.c/313/.ce/10821/.p/8411?PC_8411_l=126/1929&PC_8411_ps=10#10821. Ministerstvo vnitra,

²³⁵ Charta Norimberského tribunálu, cit. 165, čl. 6 písm. a).

²³⁶ Rozsudek Norimberského tribunálu z 1. října 1946, bod 447. *The Trial of German Major War Criminals*. Proceedings of the International Military Tribunal sitting at Nuremberg, Germany, Part. 22. 22 August 1946 to 1 October 1946. [online] [cit. 13. února 2014] Dostupný z WWW: http://crimeofaggression.info/documents/6/1946_Nuremberg_Judgement.pdf.

²³⁷ CLARK, cit. 220, s. 696-697.

Další definice agrese, tentokrát jako aktu státu bez přímé zmínky o odpovědnosti jednotlivce,²³⁸ byla vyjádřena v příloze rezoluce 3314 Valného shromáždění OSN ze dne 14. prosince 1974. Rezoluce zločinem agrese v čl. 1 přílohy chápe „*použití ozbrojené síly státem proti svrchovanosti, územní celistvosti nebo politické nezávislosti jiného státu nebo jakýmkoli jiným způsobem neslučitelným s Chartou OSN*“. Čl. 3 poté obsahuje výčet skutkových podstat konkrétních činů, které lze za splnění všech podmínek považovat za agresi.²³⁹ Tento výčet je ale pouze demonstrativní a není zcela jasné, zda všechny tyto skutky jsou součástí mezinárodního obyčejového práva.²⁴⁰ Nutno si také uvědomit, že rezoluce Valného shromáždění OSN není právně závazná. Tato skutečnost a fakt, že o existenci nebo neexistenci agrese má právo rozhodovat pouze Rada bezpečnosti OSN (čl. 2 přílohy k rezoluci a čl. 39 Charty OSN) vede k tomu, že uvedená definice není považována za příliš zdařilou.²⁴¹

V Římském statutu je zločin agrese uveden v čl. 5 odst. 1 písm. d) jako jeden ze zločinů podléhajících jurisdikci Mezinárodního trestního soudu. Odstavec 2 tohoto ustanovení ale dočasně suspendoval jurisdikci k tomuto zločinu až do chvíle, kdy revizní konference přijme definici zločinu agrese. K tomu došlo na revizní konferenci po sedmi letech účinnosti Římského statutu, konané ve dnech 31. května až 11. června 2010 v ugandské Kampale. Zde skutečně byla přijata dlouho očekávaná definice, a to jejím zakotvením v novém čl. 8bis Římského statutu, který zločinem agrese rozumí „*plánování, přípravu, zahájení nebo provedení aktu agrese, který představuje zjevné porušení Charty OSN, osobou, která je v postavení umožňujícím efektivně vykonávat kontrolu nad politickými nebo vojenskými akcemi státu*“.²⁴² Tato definice kombinuje prvky z obou výše zmíněných definic agrese a lze ji dělit na tři části. První upravuje popis jednání zakládající akt agrese. Druhá část vymezuje útočný čin státu, jak je zakotven v druhém odstavci čl. 8bis, přičemž vychází z definice agrese podle rezoluce Valného shromáždění č. 3314. Za zločin agrese považuje jakýkoli ze sedmi skutků vyjmenovaných v této rezoluci (čl. 3 přílohy rezoluce). Část třetí upravuje tzv.

²³⁸ GLENNON, Michael J. The Blank-Prose Crime of Aggression. *The Yale Journal of International Law*. 2010, Vol. 35, issue 1, s. 79. [online] [cit. 12. prosince 2013] Dostupné z WWW: The Yale Journal of International Law, <http://www.yjil.org/print/volume-35-issue-1/the-blank-prose-crime-of-aggression>.

²³⁹ General Assembly. Resolution 3314 (XXIX) Definition of Aggression. 14 December 1974. [online] [cit. 17. listopadu 2013] Dostupný z WWW: United Nations, <http://www.un.org/documents/ga/res/29/ares29.htm>.

²⁴⁰ ŠTURMA (2002), cit. 153, s. 122 - 123.

²⁴¹ ŠTURMA (2010), cit. 166, s. 246.

²⁴² International Criminal Court. Resolution RC/Res.6, adopted on 11 June 2010. Annex I. [online] [cit. 17. listopadu 2013] Dostupné z WWW: International Criminal Court, http://icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/Resolutions/RC-Res.6-ENG.pdf.

vůdcovskou klauzuli, ze které vyplývá, že k naplnění skutkové podstaty zločinu agrese je nutný speciální subjekt, tj. pouze osoba, která je způsobilá efektivně působit na politické či vojenské akce státu.²⁴³

Konference také upravila podmínky výkonu jurisdikce nad tímto zločinem (čl. 15bis) a tento výkon odložila až na dobu po 1. lednu 2017, kdy změnu Římského statutu musí znovu potvrdit smluvní strany Římského statutu. Mezinárodní trestní soud bude mít možnost stíhat zločiny agrese spáchané až jeden rok po ratifikaci této změny Římského statutu minimálně třiceti smluvními stranami (čl. 15bis odst. 2 a 3). Zároveň pokud Mezinárodní trestní soud zahájí vyšetřování zločinu agrese jinak než na základě podnětu Rady bezpečnosti OSN (tzn. z iniciativy žalobce nebo na základě oznámení smluvní strany), nemá jurisdikci vůči tomuto zločinu spáchanému na území státu, který není smluvní stranou Římského statutu, nebo jeho státními příslušníky (čl. 15bis odst. 5), ani vůči státům, které jsou sice smluvními stranami, ale na základě prohlášení neuznávají jurisdikci Mezinárodního trestního soudu nad zločinem agrese (čl. 15bis odst. 4).

Česká republika zahájila proces ratifikace uvedené změny Římského statutu týkající se zločinu agrese, přičemž návrh Ministerstva zahraničních věcí ČR na ratifikaci této změny dne 19. února 2014 schválila vláda²⁴⁴ a následně byl dne 1. dubna 2014 předložen ke schválení Poslanecké sněmovně ČR.²⁴⁵

V návaznosti na přijetí definice zločinu agrese na konferenci v Kampale bylo do trestního zákoníku jeho novelou č. 105/2013 Sb. s účinností od 1. ledna 2014 přidáno nové ustanovení upravující trestný čin agrese (§ 405a TZk). Nejedná se o kazuistickou úpravu, jelikož ustanovení raději blanketně odkazuje na mezinárodní právo, když stanoví, že trestného činu agrese se dopustí ten, „*kdo v postavení, které mu umožňuje vykonávat kontrolu nad některým státem nebo řídit jeho politické anebo vojenské akce, v rozporu s ustanoveními mezinárodního práva plánuje, připravuje, zahájí nebo provede útočný čin, který spočívá v použití ozbrojené síly takovým státem proti svrchovanosti, územní celistvosti nebo politické nezávislosti jiného státu nebo v použití ozbrojené síly takovým státem jakýmkoli jiným způsobem neslučitelným s*

²⁴³ BÍLKOVÁ, Veronika. Z Říma do Kampaly. *Mezinárodní politika*. 2010, roč. 34, č. 8, s. 38.

²⁴⁴ Usnesení vlády č. 105 z 19. února 2014. [online] [cit. 22. dubna 2014] Dostupné z WWW: Vláda ČR, <https://apps.odok.cz/djv-agenda?date=2014-02-19>.

²⁴⁵ Sněmovní tisk 160/0 ze dne 1. dubna 2014. [online] [cit. 22. dubna 2014] Dostupné z WWW: Parlament České republiky, Kancelář Poslanecké sněmovny, <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=160&CT1=0>.

Chartou Organizace spojených národů a který svou povahou, závažností a rozsahem zakládá zjevné porušení Charty Organizace spojených národů“.

Trestní zákoník dále mezi zločiny proti míru upravuje trestný čin přípravy útočné války (§ 406 TZk) a podněcování útočné války (§ 407 TZk), přičemž ale trestnost těchto jednání je na rozdíl od trestného činu agrese podle § 405a TZk omezena podmínkou účasti České republiky na útočné válce. Přípravou či podněcováním útočné války musí být vyvoláno nebezpečí války přímo pro Českou republiku a podle těchto ustanovení tedy nelze stíhat přípravu či podněcování k jakékoli útočné válce.²⁴⁶ Z tohoto důvodu se dle mého názoru nejedná o útočnou válku (tj. agresi) ve smyslu mezinárodního práva, nýbrž spíše o uplatnění zásady ochrany podle § 7 odst. 1 TZk.²⁴⁷ Ve společném ustanovení § 408 trestní zákoník dále vymezuje, kdy se o tyto trestné činy nejedná, tedy např. jednání v souvislosti s účastí České republiky v obranných systémech mezinárodní organizace nebo je-li třeba plnit mezinárodní závazky o společné obraně proti napadení. Ustanovení § 408 lze však v případě potřeby obejít použitím § 405a TZk, které je oproti skutkovým podstatám trestných činů přípravy útočné války a podněcování útočné války širší a nevyžaduje účast ČR na útočné válce.²⁴⁸

Trestný čin přípravy útočné války považuje již přípravné jednání za dokonáný trestný čin. Trestný čin podněcování útočné války lze spáchat veřejným podněcováním, propagací nebo jinou podporou útočné války, na které se má podílet Česká republika. K dokonání trestného činu dojde již tímto jednáním, není nutné dosažení jakýchkoli následků. Jedná se tedy o tzv. předčasně dokonáný trestný čin. Nepřekážení, neoznámení či nadržování pachateli trestného činu agrese dle § 405a a trestného činu přípravy útočné války dle ustanovení § 406 a je taktéž trestné (§ 367, § 368 TZk).

Právní úprava zločinů proti míru v hlavě XVIII. TZk nahradila trestný čin proti míru upravený zákonem č. 165/1950 Sb., na ochranu míru, z 20. prosince 1950, který ve svém § 1 zavedl trestnost podněcování k válce, její propagace a podpory.

²⁴⁶ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 1. vydání. Praha : Leges, 2009, s. 853.

²⁴⁷ Sněmovní tisk 647/0 z 23. března 2012, vládní návrh zákona o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních. Důvodová zpráva. K části jedenácté, k bodu 9, § 405a. [online] [cit. 22. dubna 2014] Dostupné z WWW: Parlament České republiky, Kancelář Poslanecké sněmovny, <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=647&CT1=0>. (dále citováno jako „Důvodová zpráva k zákonu č. 105/2013 Sb.“) Srov. FENYK, Jaroslav, HÁJEK, Roman, STRÍŽ, Igor, POLÁK, Přemysl. *Trestní zákoník a trestní řád : Průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou : 1. díl : Trestní zákoník*. Praha : Linde, 2010. S. 24.

²⁴⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 105/2013 Sb., cit. 247, k části jedenácté, k bodu 9, § 405a.

Trestní zákoník oproti předchozí úpravě také zavedl zcela novou skutkovou podstatu trestného činu styku ohrožujícího mír (§ 409 TZk). Tento trestný čin spáchá osoba, která naváže či udržuje styky s cizí mocí za účelem vyvolání války nebo ozbrojené akce proti České republice nebo jinému státu. Čin je dokonán již navázáním tohoto styku a cizí mocí se rozumí jakýkoli stát kromě České republiky bez ohledu na jeho postoj vůči České republice, ale také mezinárodní organizace, jíž není Česká republika členem.²⁴⁹

2.5 Trestné činy proti výkonu spravedlnosti

Trestné činy proti výkonu spravedlnosti, upravené v čl. 70 Římského statutu, nejsou zločiny podle mezinárodního práva. Smyslem jejich zakotvení v Římském statutu je ochrana řízení vedeného Mezinárodním trestním soudem před zásahy při poskytování součinnosti tomuto soudu.²⁵⁰ Rozumí se jimi například křivá výpověď, předkládání nepravdivých nebo padělaných důkazů, podplácení svědka, pomsta svědkovi za výpověď, zastrasování pracovníka Mezinárodního trestního soudu, vyžadování či přijímání úplatku pracovníkem tohoto soudu apod.

Smluvní strany Římského statutu mají dle čl. 70 odst. 4 Římského statutu povinnost rozšířit své vnitrostátní právní předpisy, postihující trestné činy proti řádnému průběhu vyšetřování a soudního řízení, i na trestné činy proti výkonu spravedlnosti dle jejich úpravy v čl. 70 odst. 1 Římského statutu spáchané na území daného státu nebo jeho státním občanem. Státy mají rovněž povinnost na žádost Mezinárodního trestního soudu postoupit takový trestný čin příslušným vnitrostátním orgánům, které zahájí trestní stíhání, ačkoli jinak zde platí primární jurisdikce Mezinárodního trestního soudu (čl. 70 odst. 1, odst. 4 písm. b) Římského statutu).

Podobný závazek pro Českou republiku vyplývá také z Úmluvy OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu (tzv. Palermská úmluva, která byla vyhlášena pod č. 75/2013 Sb. m. s.), jejíž čl. 23 upravuje trestnost maření výkonu spravedlnosti.

Trestné činy podle čl. 70 Římského statutu jsou v českém trestním právu upraveny zejména v hlavě X. trestního zákoníku, jedná se tedy o trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných. Trestný čin křivé výpovědi podle čl. 70 odst. 1 písm. a) Římského statutu můžeme přiřadit k trestnému činu křivé výpovědi podle § 346 odst. 2 a odst. 3 TZk, přičemž trestní zákoník obsahuje přímý odkaz na mezinárodní soudní orgán, kterým je i Mezinárodní trestní soud (§ 346 odst. 2 TZk), a křivou výpovědí

²⁴⁹ JELÍNEK, cit. 246, s. 852 – 855.

²⁵⁰ REPÍK, cit. 169, s. 50.

rozumí situaci, kdy svědek uvede nepravdu o okolnosti významné pro rozhodnutí nebo tuto okolnost zamlčí. Římský statut neobsahuje širší vymezení skutkové podstaty tohoto trestného činu. Trestný čin ztěžování splnění úkolu pracovníka Mezinárodního trestního soudu, jeho zastrašování či působení na něj s úmyslu donutit nebo přesvědčit tohoto pracovníka, aby vůbec nekonal nebo konal nesprávně některou ze svých povinností (čl. 70 odst. 1 písm. d) Římského statutu) a trestný čin pomsty vůči pracovníkovi Mezinárodního trestního soudu pro výkon povinností tohoto nebo jiného pracovníka (čl. 70 odst. 1 písm. e) Římského statutu) lze ve vnitrostátní úpravě kvůli velmi širokému vymezení jednotlivých znaků skutkové podstaty nalézt ve více trestných činech, jako např. trestný čin násilí proti úřední osobě (§ 325 TZk) a trestný čin vyhrožování s cílem působit na úřední osobu (§ 326 TZk), ale také trestný čin ublížení na zdraví (§ 146 TZk) či vraždy (§ 140 TZk). Úřední osobou by v takovém případě v souladu s § 127 odst. 3 TZk ve spojení s čl. 54 odst. 2 či čl. 99 odst. 4 Římského statutu mohl být zejména žalobce Mezinárodního trestního soudu. Trestný čin vyžadování či přijímání úplatku pracovníkem Mezinárodního trestního soudu v souvislosti s jeho úředními povinnostmi je v trestním zákoníku upraven v § 331 odst. 3 písm. b) – trestný čin přijetí úplatku – v souladu s ustanovením § 334 odst. 2 písm. b) TZk, který tento trestný čin vztahuje i na pracovníky Mezinárodního trestního soudu.

Dle mého názoru Česká republika dostatečně naplňuje požadavky čl. 70 Římského statutu a je schopná poskytovat Mezinárodnímu trestnímu soudu spolupráci při stíhání trestných činů proti výkonu spravedlnosti, ale jejich provedení českým trestním zákoníkem je příliš roztržštěné. Bylo by proto vhodné tyto nedostatky odstranit vhodnější úpravou trestných činů proti výkonu spravedlnosti.

2.6 Zločiny nezahrnuté v Římském statutu

Během přípravných prací na návrhu Římského statutu se uvažovalo o zařazení také několika tzv. smluvních zločinů, tj. zločinů, které nevycházejí z mezinárodního obyčejového práva, ale jsou zakotveny pouze v mezinárodních smlouvách. Nakonec však Přípravný výbor omezil příslušnost Mezinárodního trestního soudu jen na základní a zároveň nejzávažnější zločiny podle mezinárodního práva s cílem kodifikovat pouze zločiny existující v mezinárodním obyčejovém právu.²⁵¹

²⁵¹ ŠTURMA (2002), cit. 153, s. 126 – 127.

Mezi zvažovanými smluvními zločiny byly například trestné činy týkající se nedovoleného obchodu s omamnými a psychotropními látkami, trestný čin terorismu nebo zločiny proti OSN a doprovodnému personálu.²⁵² Některé z těchto trestných činů byly v Římském statutu přece jen zohledněny, ačkoli pouze v rámci úpravy ostatních zločinů. Mezi válečnými zločiny tak můžeme nalézt útok proti OSN a doprovodnému personálu (čl. 8 odst. 2 písm. b) bod (iii) a písm. e) bod (iii) Římského statutu) a mezi zločiny proti lidskosti byl zařazen zločin apartheidu (čl. 7 odst. 1 písm. j) Římského statutu).

Zločin terorismu nebyl do Římského statutu zařazen zejména z důvodu neexistence obecně přijímané definice tohoto zločinu. Mezinárodní úmluvy pokrývají pouze dílčí projevy terorismu – například Úmluva o potlačování teroristických bombových útoků z 15. prosince 1997. Mnoho států, zejména karibských, navrhovalo také přijetí zločinu nedovoleného obchodu s drogami, přičemž skutková postata tohoto zločinu měla být přejata z Úmluvy OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami z roku 1988. Návrh byl odmítnut, jelikož panovaly obavy, že tyto zločiny nenaplní základní smysl Mezinárodního trestního soudu, kterým je stíhání a trestání pouze nezávažnějších zločinů podle mezinárodního práva, a také že četnost těchto zločinů by mohla Mezinárodní trestní soud nepřiměřeně zahltit.²⁵³

V souvislosti s konferencí v Kampale konané v roce 2010 po sedmi letech fungování Mezinárodního trestního soudu byla opět představena celá řada návrhů na rozšíření a doplnění Římského statutu. Kromě již výše zmíněných změn v podobě rozšíření čl. 8 (válečné zločiny) a přijetí definice zločinu agrese lze zmínit např. mexický návrh na zákaz jaderných zbraní, nizozemskou iniciativu zařadit do Římského statutu zločin terorismu či snahu Trinidadu a Tobaga prosadit úpravu drogových zločinů.²⁵⁴ Pro tyto návrhy se však nepodařilo sehnat dostatečnou podporu.

V souvislosti s revizí Římského statutu po sedmi letech fungování Mezinárodního trestního soudu byla také vytvořena Pracovní skupina Shromáždění smluvních stran, jejímž úkolem je zabývat se návrhy na doplnění Římského statutu či

²⁵² Draft Statute for the International Criminal Court. In *United Nations Diplomatic Conference of Plenipotentiaries on the establishment of an International Criminal Court : Addendum*. A/CONF.183/2/Add1. Rome : United Nations, 1998. S. 127 – 128. [online] [cit. 29. října 2011] Dostupný z WWW: United Nations, <http://www.un.org/law/n9810105.pdf>.

²⁵³ ŠTURMA (2002), cit. 153.

²⁵⁴ International Criminal Court, Assembly of States Parties. Report of the Bureau on the Review Conference, ICC-ASP/8/43/Add.1. 10. listopad 2009, Annex III - V. [online] [cit. 12. února 2014] Dostupné z WWW: International Criminal Court: http://www.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/ASP8/ICC-ASP-8-43-Add.1-ENG.pdf.

Jednacího a důkazního řádu Mezinárodního trestního soudu.²⁵⁵ Lze tedy očekávat, že do budoucna se bude jurisdikce Mezinárodního trestního soudu dále rozšiřovat.

2.7 Závěrečné shrnutí

Jednotlivé skutkové podstaty zločinu genocidia jsou v trestním zákoníku upraveny mírně odlišně oproti znění čl. 6 Římského statutu. Jedná se ale pouze o gramatické a formální rozdíly, které nic nemění na skutečnosti, že rozsah úpravy v trestním zákoníku zcela pokrývá tento zločin v souladu s jeho zakotvením v Římském statutu, dokonce v určitých případech obsahuje úpravu širší (viz např. třídní nebo jiná podobná skupina lidí podle § 400 TZk). U zločinů proti lidskosti došlo k využití obecnějších skutkových podstat a při úpravě válečných zločinů byly použity zejména blanketní skutkové podstaty, jejichž uplatnění nijak neodporuje zásadě zákonnosti.²⁵⁶ Z hlediska zločinu agrese je třeba připomenout nedávné významné rozšíření trestního zákoníku o ustanovení upravující tento zločin (§ 405a TZk), k čemuž došlo zákonem č. 105/2013 Sb. s účinností od 1. ledna 2014.

Přestože úprava zločinů v trestním zákoníku není zcela totožná s úpravou v Římském statutu, lze přijmout závěr, že došlo k úspěšnému pokrytí všech skutkových podstat zločinů zakotvených v Římském statutu. Tomuto napomohlo také využití blanketních a obecných skutkových podstat, které odkazují přímo na mezinárodní právo a mohou být nápomocné při řešení situací, kdy bude nutné další rozšíření skutkových podstat. Trestní zákoník zároveň postihuje ta jednání, která v něm nejsou výslovně upravena mezi zločiny v hlavě XVIII. (zločiny proti lidskosti, proti míru a válečné trestné činy), podle „jednodušších“ skutkových podstat (např. braní rukojmí nebo vražda).²⁵⁷

²⁵⁵ International Criminal Court, Assembly of States Parties. Resolution ICC-ASP/8/Res.6. 26. listopad 2009. [online] [cit. 12. února 2014] Dostupné z WWW: International Criminal Court, http://www.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/Resolutions/ICC-ASP-8-Res.6-ENG.pdf.

²⁵⁶ ŠÁMAL (2004), cit. 186, s. 93-94.

²⁵⁷ Vládní návrh ze dne 23. ledna 2008 na vyslovení souhlasu s ratifikací Římského statutu Mezinárodního trestního soudu. Předkládací zpráva pro Parlament, část II, bod 4.1, s. 14-16. [online] [cit. 1. února 2014] Dostupný z WWW: Parlament České republiky, Kancelář Poslanecké sněmovny, <http://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=26244>.

3 Předpoklady pro výkon jurisdikce Mezinárodního trestního soudu a přípustnost věci ve vztahu k řízení před národními soudy

Jurisdikci Mezinárodního trestního soudu se věnovala již předchozí kapitola. S výše uvedeným jsou však spojeny i další otázky, a to zejména přípustnost vedení řízení ve věci před Mezinárodním trestním soudem a s tím související vztah mezi řízením před Mezinárodním trestním soudem a řízením probíhajícím na vnitrostátní úrovni. Z tohoto pohledu je třeba se zabývat především principem komplementarity, který je pro činnost Mezinárodního trestního soudu naprosto zásadní. Komplementarita nemá přímý vliv na existenci jurisdikce, reguluje však její výkon.²⁵⁸ Mezinárodní trestní soud proto vždy nejprve posoudí, zda má v konkrétním případě jurisdikci, a následně se zabývá otázkou přípustnosti věci v souladu s principem komplementarity.²⁵⁹

3.1 Princip komplementarity

J. Stigen rozděluje mezinárodní jurisdikci na několik typů, a to na jurisdikci obligatorní nebo fakultativní a na jurisdikci výlučnou nebo konkurenční. Konkurenční jurisdikci lze dále dělit na jurisdikci primární a komplementární. Obligatorní jurisdikce je závazná *ipso facto*. Jejím příkladem může být rozhodnutí vítězných států po ukončení války. Jurisdikce fakultativní vyžaduje předchozí souhlas států, obvykle udělovaný na ad hoc bázi. V této souvislosti J. Stigen připouští ještě existenci tzv. smíšené jurisdikce, která znamená obligatorní jurisdikci ve vztahu k jednomu či více z nejzávažnějších zločinů, zatímco vůči ostatním spáchaným zločinům je aplikována jurisdikce fakultativní. Výlučná mezinárodní jurisdikce má vždy přednost před jurisdikcí státu, a to i bez jeho souhlasu. V případě jurisdikce konkurenční je možné uplatnění jak mezinárodní, tak národní jurisdikce. Aby nebyla porušena zásada *ne bis in idem*, je potřeba stanovit bližší pravidla. Jak již bylo řečeno výše, konkurenční jurisdikci lze

²⁵⁸ BENZING, Markus. The Complementary Regime of the International Criminal Court : International Criminal Justice between State Sovereignty and the Fight against Impunity. *Max Planck Yearbook of United Nations Law : Volume 7*. Leiden : Koninklijke Brill N. V, 2003, s. 594.

²⁵⁹ International Criminal Court. *Rules of Procedure and Evidence*. ICC-ASP/1/3(part II-A). 9. září 2002. Rule 58 odst. 4. [online] [cit. 11. února 2014] Dostupné z WWW: International Criminal Court, http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/legal%20texts%20and%20tools/official%20journal/Pages/rules%20of%20procedure%20and%20evidence.aspx. (Dále citováno jako „Rules of Procedure and Evidence“).

dělit na primární a komplementární. Jedná-li se o primární mezinárodní jurisdikci, má jurisdikce mezinárodní vždy přednost před národní. Na druhou stranu na základě komplementarity má přednost jurisdikce národní a mezinárodní přijde na řadu až v případě, že stát svou jurisdikci neuplatní nebo ji uplatní nedostatečně. Jedná se tedy o určitý druh podmíněné primární jurisdikce států.²⁶⁰

Norimberský a Tokijský tribunál jsou příklady obligatorní výlučné jurisdikce.²⁶¹ P. Šturma ji označuje za tzv. dělenou jurisdikci.²⁶² Podle Dohody o stíhání a potrestání hlavních válečných zločinců Evropské Osy měl Norimberský tribunál za úkol stíhat výlučně hlavní válečné zločince, „*jejichž trestné činy nelze zvláště zeměpisně umístiti a kteří budou potrestáni společným rozhodnutím spojeneckých vlád*“.²⁶³ Ostatní váleční zločinci byli stíháni před vnitrostátními soudy.²⁶⁴

Na druhou stranu soudobé ad hoc tribunály ICTY či ICTR vykonávají obligatorní konkurenční jurisdikci.²⁶⁵ Ačkoli se v zásadě jedná o jurisdikci primární, není tomu tak vždy, jelikož čl. 10 odst. 2 Statutu ICTY připouští dostatečnost vedení trestního řízení před národním soudem, pokud jsou splněny nezbytné podmínky (tj. spáchaný čin nebyl stíhán pouze jako „obyčejný“ trestný čin a soudní řízení před národním soudem bylo nestranné a nezávislé a nesloužilo pouze k ochraně stíhané osoby před spravedlností).²⁶⁶ I pokud jsou splněny uvedené podmínky, může trestní stíhání převzít žalobce ICTY (nebo ICTR), a to zejména, je-li třeba zodpovědět významné právní či skutkové otázky související s daným případem nebo jedná-li se o

²⁶⁰ STIGEN, Jo. *The Relationship between the International Criminal Court and the National Jurisdictions : The Principle of Complementarity*. Leiden : Koninklijke Brill N.V., 2008, s. 5.

²⁶¹ Charta Norimberského tribunálu, která je součástí Dohody sjednané vládou Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku, vládou Spojených států amerických, Prozatímní vládou Francouzské republiky a vládou Svazu sovětských socialistických republik o stíhání a potrestání hlavních válečných zločinců evropské osy, Londýn, 8. srpna 1945. Vyhlášena ve Sbírce zákonů pod č. 164/1947 Sb. Čl. 1, čl. 6. Srov. Charta Mezinárodního vojenského tribunálu pro Dálný východ, Tokio, 19. ledna 1946. Čl. 5. [online] [cit. 15. února 2014] Dostupné z WWW: University of Oslo, <http://www.jus.uio.no/english/services/library/treaties/04/4-06/military-tribunal-far-east.xml>.

²⁶² ŠTURMA, Pavel. Význam přijetí Statutu Mezinárodního trestního soudu. *Právní rozhledy*. 1999, roč. 7, č. 1, s. 10.

²⁶³ Preambule a čl. 1 Dohody o stíhání a potrestání hlavních válečných zločinců evropské Osy, Londýn, 8. srpna 1945, vyhlášena pod sp. zn. 164/1947 Sb.

²⁶⁴ Tamtéž, Preambule a čl. 6.

²⁶⁵ United Nations. Updated Statute of the International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia, čl. 9. September 2009. [online] [cit. 19. února 2014] Dostupné z WWW: ICTY, <http://www.icty.org/sid/135>. (dále citováno jako „Statut ICTY“). Srov. United Nations. Statute of the International Criminal Tribunal for Rwanda, čl. 8. January 2010. [online] [cit. 10. října 2012]. Dostupný z WWW: ICTR, <http://www.unictr.org/Legal/StatuteoftheTribunal/tabid/94/Default.aspx>. (dále citováno jako „Statut ICTR“).

²⁶⁶ Zásada *ne bis in idem*, viz též Statut ICTR, cit. 265, čl. 9.

natolik závažný zločin, že by měl být vyšetřován na mezinárodní úrovni.²⁶⁷ Dle názoru soudce ICTY F. Pocara se u ICTY ve skutečnosti jedná o komplementární jurisdikci, přičemž režim primární jurisdikce byl zvolen zejména pro dobu krátce po zahájení činnosti tribunálu, kdy nebyly národní soudy republik bývalé Jugoslávie schopny nebo ochotny zajistit výkon spravedlnosti. Primární jurisdikce dle F. Pocara nevyklučuje jurisdikci komplementární, jelikož tyto dva typy jurisdikce nejsou vzájemně protikladné.²⁶⁸

Odstavec 10 preambule a čl. 1 Římského statutu stanoví, že Mezinárodní trestní soud funguje na principu obligatorní komplementární jurisdikce. Její detailní úprava je obsažena v čl. 17 Římského statutu. Komplementární jurisdikce Mezinárodního trestního soudu znamená, že státy mají při vyšetřování a stíhání pachatelů zločinů upravených v Římském statutu vždy přednost, zatímco Mezinárodní trestní soud je ke stíhání příslušný pouze, není-li takto schopen nebo ochoten postupovat příslušný stát.²⁶⁹ Výjimku tvoří pouze čl. 70 Římského statutu, který upravuje trestné činy proti výkonu spravedlnosti, nad kterými má Mezinárodní trestní soud primární jurisdikci a státy spáchání těchto trestných činů mohou stíhat pouze na žádost Mezinárodního trestního soudu (čl. 70 odst. 1, odst. 4 písm. b) Římského statutu).

Princip komplementarity zajišťuje, aby závažné zločiny podle mezinárodního práva nezůstaly nepotrestány, zároveň ale respektuje suverenitu států v oblasti soudnictví.²⁷⁰ S tímto souvisí také skutečnost, že Mezinárodní trestní soud sám o sobě by nebyl schopen postihovat veškeré zločiny spadající do jeho jurisdikce.²⁷¹ Zároveň také panuje přesvědčení, že vyšetřování a stíhání zločinů je lépe uskutečnitelné na

²⁶⁷ United Nations. *Rules of Procedure and Evidence of the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia*, čl. 9. IT/32/Rev.49. 22 May 2013. [online] [cit. 19. listopadu 2013] Dostupné z WWW: ICTY, <http://www.icty.org/sections/LegalLibrary/RulesofProcedureandEvidence>. Srov. United Nations. *Rules of Procedure and Evidence of the International Criminal Tribunal for Rwanda*, čl. 9. 10 April 2013. [online] [cit. 12. září 2013] Dostupné z WWW: ICTR, <http://www.unictr.org/tabid/95/default.aspx>.

²⁶⁸ POCAR, Fausto. Completion or Continuation Strategy? Appraising Problems and Possible Developments in Building the Legacy of the ICTY. *Journal of International Criminal Justice*. 2008, č. 6, s. 655 a 658.

²⁶⁹ PIPEK, Jiří. Jurisdikce Mezinárodního trestního soudu a princip ne bis in idem. *Právník*, 2003, roč. 142, č. 12, s. 1256.

²⁷⁰ BERNARD Diane. Art. 17 Issues of admissibility. In DE HERT, Paul, HOLVOET, Mathias (eds.) *Code of International Criminal Law and Procedure : annotated*. Brussel : Groupe Larcier s. a., 2013, s. 109.

²⁷¹ United Nations Diplomatic Conference of Plenipotentiaries on the Establishment of the International criminal Court, Volume II, bod 111, s. 221. Rome 15 June – 17 July 1998. [online] [cit. 2. února 2014] Dostupné z WWW: United Nations, <http://legal.un.org/icc/rome/proceedings/contents.htm>.

národní úrovni, konkrétně přímo dotčenými státy, a to zejména vzhledem k bezprostřednímu vztahu k místu spáchání stíhaného zločinu, snáze dostupným důkazům či svědkům.²⁷² Otázkou však je hrozba možného porušení zásady nestrannosti a nezávislosti soudu či bezpečnost a stabilita v příslušném státě, jelikož mnoho ozbrojených konfliktů probíhá dlouhé roky a vyšetřování spáchaných zločinů může být zahájeno ještě před ukončením konfliktu. I pokud již konflikt skončil, situace v dané zemi často nebývá příliš stabilní.²⁷³

Státy se ratifikací Římského statutu zavázaly ke stíhání zločinů v něm zakotvených.²⁷⁴ Římský statut však neobsahuje žádné ustanovení, na základě kterého by bylo možné na státech splnění tohoto závazku vyžadovat. Dle P. Akhavana je absence takového ustanovení jedním z největších nedostatků úpravy komplementární jurisdikce v Římském statutu.²⁷⁵ Podle mého názoru však skutečnost, že Římský statut neobsahuje možnost přímého donucení státu k zahájení trestního stíhání, není nikterak výjimečná. Závazek trestně stíhat zločiny, které spadají do jurisdikce Mezinárodního trestního soudu, vyplývá z mnoha dalších mezinárodních smluv, které také neobsahují možnost přímého donucení států ke splnění takového závazku. Přesto je takový závazek státy uznáván. Jedná se například o Úmluvu o zabránění a trestání zločinu genocidia (vyhlášena pod č. 32/1995 Sb., čl. 1) či Úmluvu proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (vyhlášena pod č. 143/188 Sb., čl. 2). Z poslední jmenované pro státy, které neplní své závazky z této úmluvy, plyne pouze povinnost podat vysvětlení či prohlášení o opatřeních přijatých k nápravě Výboru proti mučení zřízenému touto úmluvou (čl. 21 odst. 1 písm. a) uvedené úmluvy).

²⁷² STIGEN, cit. 260, s. 20-21.

²⁷³ Příkladem může být situace v Mali. Vyšetřování zločinů spáchaných na území Mali od doby vypuknutí ozbrojeného konfliktu v lednu 2012 bylo zahájeno dne 16. ledna 2013, tedy v době, kdy konflikt na severu země stále probíhal. Viz International Criminal Court. Prosecutor opens investigation into war crimes in Mali : „The legal requirements have been met. We will investigate.“ Press Release. ICC-OTP-20130116-PR869 [online] [cit. 5. února 2014] Dostupné z WWW: International Criminal Court, http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/press%20and%20media/press%20releases/news%20and%20highlights/Pages/pr869.aspx.

²⁷⁴ Odst. 6 Preambule Římského statutu. Srov. také International Criminal Court. Situation in the Democratic Republic of the Congo. *Judgement on the Prosecutor's Appeal against the decision of the Pre-Trial Chamber I entitled „Decision on the Prosecutor's Application for Warrants of Arrest,*“ Article 58, Separate and partly dissenting opinion of Judge Georghios M. Pikis, para 31. 13 July 2006. ICC-01/04-169. [online] [cit. 1. února 2014] Dostupné z WWW: http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/situations%20and%20cases/situations/situation%20icc%200104/court%20records/chambers/appeals%20chamber/Pages/judgment%20on%20the%20prosecutor_s%20appeal%20against%20the%20decision%20of%20pre_trial%20chamber%20i%20.aspx.

²⁷⁵ AKHAVAN, Payam. Whither National Courts? The Rome Statute's Missing Half : Towards an Express and Enforceable Obligation for the National Repression of International Crimes. *Journal of International Criminal Justice*. 2010, č. 8, s. 1247.

Pro Českou republiku vyplývá povinnost vyšetřovat a stíhat zločiny upravené v Římském statutu mimo jiné také ze zásady legality, jednoho z klíčových právních principů, jelikož platí, že „*státní zástupce je povinen stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví*“.²⁷⁶ V České republice existuje pouze tzv. veřejná žaloba, tj. žaloba státu proti obviněnému, kterou dle Ústavy České republiky zastupuje státní zástupce. S uvedeným souvisí v českém právním řádu upravená zásada obžalovací, dle které lze vést řízení před soudem pouze na základě předchozí obžaloby, kterou podává státní zástupce,²⁷⁷ přičemž však platí, že závisí na úvaze orgánů činných v trestním řízení, „*jak vyhodnotí existující skutkové okolnosti a vůči komu uplatní prostředky trestního práva*“.²⁷⁸

Z čl. 17 Římského statutu lze odvodit, že případná nepřipustnost řízení před Mezinárodním trestním soudem je vázána pouze na již proběhlá nebo aktuálně probíhající řízení před národními soudy států, které jsou příslušné k vedení řízení v konkrétní věci. Pokud tedy daný případ není a nebyl vyšetřován žádným státem, je automaticky přípustné vyšetřování a stíhání daného zločinu Mezinárodním trestním soudem (jsou-li splněny další podmínky přípustnosti).²⁷⁹

Je třeba se také zabývat situací, kdy příslušný stát sice zatím vyšetřování spáchaných zločinů nezačal, ale stále je zde možnost, že tak učiní. Ačkoli v teoretické rovině není k této neaktivitě státu při posuzování otázky přípustnosti vedení trestního stíhání Mezinárodním trestním soudem třeba přihlížet, v praxi se žalobce Mezinárodního trestního soudu bude zabývat otázkou, zda je pravděpodobné, že stát vyšetřování v přiměřené době zahájí.²⁸⁰

Důvodem nepřipustnosti vyšetřování a stíhání konkrétního případu Mezinárodním trestním soudem může být již probíhající řízení v příslušném státě (čl. 17 odst. 1 písm. a) Římského statutu), skutečnost, že příslušný stát vedl vyšetřování a rozhodl se osobu dále nestíhat (čl. 17 odst. 1 písm. b) Římského statutu), osoba již byla pro spáchané skutky odsouzena na národní úrovni (čl. 17 odst. 1 písm. c) Římského statutu), nebo nedostatečná závažnost dané věci (čl. 17 odst. 1 písm. d) Římského

²⁷⁶ § 2 odst. 3 trestního řádu.

²⁷⁷ Nález Ústavního soudu z 27. září 2000, sp. zn. I. ÚS 249/2000. Viz také čl. 80 odst. 1 Ústavy a § 2 odst. 8 trestního řádu.

²⁷⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. srpna 2010, sp. zn. 5 Tdo 130/2010.

²⁷⁹ International Criminal Court. Situation in the Democratic Republic of the Congo, *Prosecutor v. Germain Katanga and Mathieu Ngudjolo Chui*. Judgment on the Appeal of Mr. Germain Katanga against the Oral Decision of the Trial Chamber II of 12 June 2009 on the Admissibility Case, para 78. 16 June 2009. ICC-01/04-01/07. [online] [cit. 29. ledna 2014] Dostupné z WWW: International Criminal Court, <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/doc/doc746819.pdf>.

²⁸⁰ STIGEN, cit. 260, s. 202.

statutu). Omezujícím prvkem důvodů nepřipustnosti vyšetřování a stíhání podle písmena a) a b), tj. probíhající stíhání v příslušném státě nebo rozhodnutí státu ve stíhání nepokračovat, je případná neochota nebo neschopnost příslušného státu skutečně vést vyšetřování či stíhání. V případě obav žalobce Mezinárodního trestního soudu o kvalitu vyšetřování či stíhání vedeného státem příslušným v dané věci má žalobce právo požádat stát o informace týkající se probíhajícího vyšetřování a případného stíhání, pokud je zahájeno (čl. 18 odst. 5 Římského statutu).

Na základě zjištěných informací, tj. prokáže-li se neochota či neschopnost příslušného státu, může žalobce Mezinárodního trestního soudu přehodnotit své rozhodnutí o odložení vyšetřování (čl. 18 odst. 2, odst. 3 Římského statutu).

Pro stanovení přípustnosti či nepřipustnosti vedení vyšetřování a stíhání Mezinárodním trestním soudem je nejprve třeba správně porozumět několika pojmům s touto otázkou neodmyslitelně spojených. Jedná se zejména o pojem neschopnosti („inability“) a neochoty („unwillingness“), ale také o pojem vedení skutečného vyšetřování či stíhání („genuinely“).

3.1.1 Pojem „genuinely“

Pojem „genuinely“ v kontextu čl. 17 lze vykládat různě, nicméně v českém znění Římského statutu byl použit termín „skutečně“.²⁸¹ Dle J. Stigena má tento pojem objektivní a subjektivní stránku. Z pohledu objektivnosti musí být probíhající řízení „*tím, za co se považuje*“,²⁸² zatímco jeho subjektivní stránka znamená, že řízení musí být opravdové, tj. musí být vedeno seriózně.²⁸³ Subjektivní stránka pojmu je blíže vysvětlena ve druhém odstavci, kde je uvedeno, že účelem trestního řízení vedeného v příslušném státě nesmí být ochrana odpovědné osoby před trestní odpovědností, v řízení by nemělo docházet k neopodstatněným průtahům neslučitelným se snahou o dosažení spravedlnosti a řízení musí být vedeno nestranně a nezávisle.²⁸⁴ S tímto názorem se ztotožňuje také M. El Zeidy, který uvádí, že podmínka opravdovosti (serióznosti) znamená, že musí být zajištěn řádný proces se zachováním všech práv obviněného, případně obžalovaného.²⁸⁵ Odstavec 3 se pak týká objektivní stránky

²⁸¹ Čl. 17 odst. 1 písm. b) Římského statutu, vyhlášen pod č. 84/2004 Sb. m. s.

²⁸² STIGEN, cit. 260, s. 215.

²⁸³ Tamtéž, s. 215.

²⁸⁴ Čl. 17 odst. 2 písm. a) – c) Římského statutu, viz také STIGEN, cit. 260, s. 218.

²⁸⁵ EL ZEIDY, Mohamed. *The Principle of Complementarity in International Criminal Law : Origin, Development and Practice*. Leiden : Martinus Nijhoff Publishers, 2008, s. 166.

pojmu „genuinely“, když stanoví, že stát by měl být schopen „zajistit obviněného či potřebné důkazy a výpovědi“.²⁸⁶

3.1.2 Pojem „unwillingness“

Neochota („unwillingness“) státu podle čl. 17 odst. 2 Římského statutu znamená, že stát, který má v konkrétní věci jurisdikci, se zcela vědomě rozhodne, že vyšetřování či stíhání nepovede nebo jej nepovede „skutečně“. Jedná se o subjektivní kritérium (na rozdíl od neschopnosti, kterou J. Stigen považuje za kritérium objektivní).²⁸⁷ Neochotu může vyvolat jak nedostatečný zájem státu o vedení vyšetřování a stíhání, tak i přímá snaha státu, aby dotčená osoba zůstala nepotrestána. Zpravidla se jedná o případ, kdy byl zločin spáchán státní mocí nebo v její prospěch.²⁸⁸ Zásadní podmínkou však je, že neochotný stát musí alespoň do určité míry skutečně aktivně jednat. Pokud by totiž stát byl od počátku zcela nečinný, nastala by přípustnost vedení řízení před Mezinárodním trestním soudem automaticky.²⁸⁹ Dalším důležitým poznatkem je, že se musí jednat o takový projev neochoty, který lze přičítat celému státu, nikoli pouze jednotlivci.²⁹⁰

Taxativní výčet případů neochoty státu skutečně vést vyšetřování či stíhání je uveden v čl. 17 odst. 2 Římského statutu.

Jedním z nich je snaha státu chránit odpovědnou osobu před trestní odpovědností (čl. 17 odst. 2 písm. a) Římského statutu), a to jak úplně (smyslem jednání státu tedy je, aby se dotčená osoba zcela vyhnula trestu), nebo částečně (osobě je uložen neadekvátně nízký trest). Příkladem částečné ochrany dotčené osoby může být také její stíhání pro „obyčejný“ trestný čin (např. vraždu), ačkoli se jedná o pachatele zločinu závažnějšího (např. genocidy). Aby bylo možné prokázat neochotu státu vést skutečně vyšetřování či stíhání, je potřeba nejprve prokázat příčinnou souvislost mezi postupem státu a jeho úmyslem ochránit pachatele zločinu před spravedlností.²⁹¹ J. Stigen v této souvislosti upozorňuje, že není nutné, aby se vždy jednalo o konkrétní osobu. Zcela postačí, jedná-li stát na základě pouhé obavy, že by se případné vyšetřování či stíhání mohlo týkat pro stát zájmové osoby, i když není konkrétně určena. Mezi příklady toho typu neochoty státu patří také různé formy

²⁸⁶ Čl. 17 odst. 3 Římského statutu, viz také STIGEN, cit. 256, s. 218

²⁸⁷ STIGEN, cit. 260, s. 251.

²⁸⁸ PIPEK, cit. 269, s. 1261.

²⁸⁹ STIGEN, cit. 260, s. 251.

²⁹⁰ Tamtéž, s. 254.

²⁹¹ Tamtéž, s. 260.

účelových amnestií, a to zejména amnestie ještě před pravomocným meritorním rozhodnutím ve věci.²⁹²

Dalším případem neochoty státu jsou neopodstatněné průtahy řízení (čl. 17 odst. 2 písm. b) Římského statutu), které mohou vést až k beztrestnosti. Vzhledem k tomu, že vedení vyšetřování a stíhání zločinů podle mezinárodního práva je obecně velmi zdlouhavé, je nutno případné průtahy posuzovat vždy relativně v souvislosti s konkrétním případem a s přihlédnutím k právnímu systému příslušného státu (možné je také srovnání s právními systémy jiných států). Příkladem opodstatněných průtahů řízení může být neochota svědka ke spolupráci či závažné onemocnění obviněné (případně obžalované) osoby.²⁹³ Během příprav Římského statutu několik států vzneslo otázku, zda lze za projev neochoty státu považovat také neopodstatněné průtahy řízení, které však nebyly způsobeny zlým úmyslem státu. Většina států se však shodla, že k určení neochoty státu v souvislosti s neopodstatněnými průtahy řízení je nezbytný zlý úmysl státu.²⁹⁴

K výše uvedenému je třeba dodat, že právo být souzen bez zbytečných průtahů je zakotveno jak v Římském statutu²⁹⁵, tak ve Statutu ICTY²⁹⁶ a Statutu ICTR²⁹⁷ a v neposlední řadě také v Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod²⁹⁸ a v Mezinárodním paktu o občanských a politických právech.²⁹⁹

Posledním případem neochoty státu je vyšetřování či stíhání, které není vedeno nezávisle, nestranně nebo tak, aby mohla být odpovědná osoba postavena před soud (čl. 17 odst. 2 písm. c) Římského statutu). Pojem nezávislosti soudního řízení je velice široký. V souvislosti s posouzením případné neochoty státu skutečně vést vyšetřování či stíhání je důležité zejména zachování nezávislosti soudcovského rozhodování, soudci by tedy během svého rozhodování neměli být vystaveni např. politickému tlaku či hrozbám v souvislosti se svým rozhodnutím.³⁰⁰ Požadavek

²⁹² Tamtéž, s. 261.

²⁹³ Tamtéž, s. 288 - 289.

²⁹⁴ United Nations Press Release L/2773: Preparatory Committee on International Criminal Court Continues Considering Complementarity between National, International Jurisdictions, 2 April 1996. [online] [cit. 31. ledna 2014] Dostupné z WWW: United Nations, <http://www.un.org/News/Press/docs/1996/19960402.l2773.html>.

²⁹⁵ Čl. 67 odst. 1 písm. c) Římského statutu.

²⁹⁶ Statut ICTY, cit. 265, čl. 21 odst. 4 písm. c).

²⁹⁷ Statut ICTR, cit. 265, čl. 20 odst. 4 písm. c).

²⁹⁸ Čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění Protokolů 3, 5 a 8, vyhlášena pod č. 209/1992 Sb.

²⁹⁹ Čl. 14 odst. 3 písm. c) Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, vyhlášen pod č. 120/1976 Sb.

³⁰⁰ STIGEN, cit. 260, s. 300 - 302.

neustrannosti znamená, že soudci musí rozhodovat objektivně, s přihlédnutím ke konkrétním skutkovým zjištěním a platnému právu.³⁰¹ Požadavek na nestranné a nezávislé soudní řízení může být porušen jak ve prospěch, tak v neprospěch obviněného.³⁰²

3.1.3 Pojem „inability“

I pokud je stát ochotný vést skutečně vyšetřování či stíhání, nemusí toho být schopný. Pojem neschopnosti („inability“) není v Římském statutu přímo definován, pro jeho bližší vymezení slouží ustanovení čl. 17 odst. 3 Římského statutu. Nejčastějším projevem neschopnosti státu vést řízení je jeho celková nečinnost. Jak už ale bylo uvedeno výše, pokud by byl stát nečinný, může být (po splnění dalších podmínek stanovených Římským statutom) řízení vedeno před Mezinárodním trestním soudem.³⁰³ V souvislosti s posouzením neschopnosti státu v kontextu čl. 17 Římského statutu je proto třeba vycházet jen ze situace, kdy příslušný stát vyšetřování či stíhání zahájil, není jej však schopen adekvátně vést. K tomu dojde tehdy, není-li stát schopen zajistit obviněného či důkazy nebo není-li schopen vést řízení kvůli (úplnému či částečnému) zhroucení či nedostupnosti vnitrostátního soudnictví (čl. 17 odst. 3 Římského statutu). Opět je zde podmínka příčinné souvislosti.³⁰⁴

Úplným zhroucením soudnictví rozumíme naprostou nefunkčnost celého soudního systému,³⁰⁵ příkladem může být situace ve Rwandě v roce 1994.³⁰⁶ Částečné zhroucení soudnictví není sice takového rozsahu jako zhroucení úplně, musí se ale jednat o kolaps natolik závažný, aby případné trestní řízení nemohlo dojít svého účelu (může se například jednat o lokální zhroucení).³⁰⁷

Nedostupností soudnictví (čímž však není myšlena jeho neexistence) v kontextu Římského statutu chápeme situaci, kdy sice nedošlo k úplnému kolapsu

³⁰¹United Nations Basic Principles of the Independence of the Judiciary, adopted at the Seventh Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, Milan 26 August to 6 September 1985, endorsed by General Assembly resolutions 40/32 and 40/146, Principle 2. [online] [cit. 31. ledna 2014] Dostupné z WWW: <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/IndependenceJudiciary.aspx>. OHCHR,

³⁰² PIPEK, cit. 269, s. 1262.

³⁰³ STIGEN, cit. 260, s. 251.

³⁰⁴ Tamtéž, s. 314.

³⁰⁵ Tamtéž, s. 315.

³⁰⁶ Report on the situation of the human rights in Rwanda, Economic and Social Council UN, 12 August 1994. Para 10. Srov. Report on the situation of the human Rights in Rwanda, 11 November 1994, para 36. [online] [cit. 1. února 2014] Dostupné z WWW: OHCHR, http://ap.ohchr.org/documents/dpage_e.aspx?c=154&su=154.

³⁰⁷ STIGEN, cit. 260, s. 316.

soudnictví, ale jeho stav není schopný zajistit potřeby trestního řízení vedeného v souvislosti se spácháním zločinu podle Římského statutu.³⁰⁸ Příkladem může být situace v Darfúru, kdy súdánský trestní zákon dostatečně neupravuje válečné zločiny a zločiny proti lidskosti a jejich stíhání v Súdánu tak není možné.³⁰⁹ I pokud takový stát vyšetřování či stíhání zahájí, může Mezinárodní trestní soud na základě principu komplementarity rozhodnout o přípustnosti vedení řízení před Mezinárodním trestním soudem.³¹⁰

Zajištěním obviněného rozumíme schopnost státu zajistit přítomnost dotčené osoby před soudem, a to buď na základě její dobrovolné účasti, nebo zbavením její osobní svobody, zatímco zajištěním důkazů možnost státu shromáždit dostatek důkazů potřebných pro vedení trestního řízení.³¹¹

Ohledně jiných důvodů neschopnosti státu vést adekvátně trestní řízení lze uvést, že tyto důvody pokrývají situaci, kdy je stát i přes úspěšné splnění ostatních kritérií neschopen skutečně vést trestní řízení (například tím, že není schopen správně posoudit shromážděný důkazní materiál).³¹²

3.2 Zásada *ne bis in idem*

S úpravou nepřipustnosti věci v čl. 17 úzce souvisí zásada *ne bis in idem* zakotvená v čl. 20 Římského statutu. Jedná se o jednu z nejzákladnějších zásad vnitrostátního procesního práva, která však sama o sobě není uznávána tradičním mezinárodním právem. Zásada však byla univerzálně uznána v čl. 20 odst. 1, odst. 2 Římského statutu, podle něž má obviněný právo dovolávat se této zásady jak před národními soudy smluvních stran Římského statutu, tak před Mezinárodním trestním soudem.³¹³

Zásada *ne bis in idem* znamená, že o věci, o které již bylo jednou pravomocně rozhodnuto (meritorním rozhodnutím), nemůže být rozhodováno znovu, jestliže

³⁰⁸ Tamtéž, s. 317.

³⁰⁹ Report of the International Commission of Inquiry on Darfur to the United Nations Secretary-General (pursuant to UNSCR 1564 of 18 September 2004), Geneva, 25 January 2005, para 451. [online] [cit. 1. února 2014] Dostupné z WWW: www.un.org/News/dh/sudan/com_inq_darfur.pdf.

³¹⁰ KLANDUCH, Peter. Rekodifikácia Trestného zákona ve svetle ustanovení Římského štatútu Medzinárodného trestného súdu. *Justičná revue*. 2007, roč. 59, č. 3, s. 335.

³¹¹ STIGEN, cit. 260, s. 326.

³¹² Tamtéž, s. 327-328.

³¹³ PIPEK, Jiří. Princip *ne bis in idem* v konkurenci jurisdikcí. *Trestněprávní revue*. 2004, roč. 3, č. 4, s. 97.

původní rozhodnutí nebude nejprve zrušeno v řízení k tomu určeném.³¹⁴ Rozhodujícím faktorem pro uplatnění zásady *ne bis in idem* je totožnost skutku,³¹⁵ přičemž skutkem je „určitá událost ve vnějším světě vyvolaná jednáním člověka“.³¹⁶ Výjimku představuje odstavec 2 čl. 20, který stanoví, že nikoho nelze před vnitrostátním soudem soudit pro zločin podle Římského statutu, pokud tato osoba již byla odsouzena (nebo zproštěna obvinění) Mezinárodním trestním soudem. Zde je tedy podstatou právní kvalifikace spáchaného skutku.³¹⁷

Odstavce 1 a 2 čl. 20 Římského statutu se věnují situaci, kdy již došlo k odsouzení osoby Mezinárodním trestním soudem. Odstavec třetí, který s principem komplementarity upraveným v čl. 17 Římského statutu souvisí nejúžeji, naopak upravuje případy, kdy řízení proběhlo nebo probíhá na vnitrostátní úrovni. Dochází zde k určitému prolomení zásady *ne bis in idem*, jelikož vzhledem k principu komplementarity je za určitých okolností umožněn dvojí postih téhož skutku.³¹⁸ Je tomu tak za situace, kdy bylo smyslem řízení na vnitrostátní úrovni pouze ochránit osobu před trestní odpovědností, nebo řízení neproběhlo nestranně a nezávisle a jeho cílem nebylo zajištění spravedlnosti. Jedná se o totožná kritéria, která jsou uvedena v čl. 17 odst. 2 písm. a) a c) Římského statutu, kterým jsem se věnovala již výše.

Zásada *ne bis in idem* není pro české právo neznámá. Je upravena v mnoha mezinárodních dokumentech, jejichž smluvní stranou je Česká republika. Je tak jedním z práv garantovaných Mezinárodním paktem o občanských a politických právech (čl. 14 odst. 7) či Dodatkovým protokolem č. 7 k Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod (čl. 4 odst. 1). Zásada je upravena také v čl. 40 odst. 5 Listiny, a to jako součást práva na soudní a jinou právní ochranu.

3.3 Spouštěcí mechanismus Mezinárodního trestního soudu

Možné způsoby zahájení řízení před Mezinárodním trestním soudem jsou jednou z nejzásadnějších otázek, které byla na konferenci v Římě věnována rozsáhlá

³¹⁴ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. Praha : Leges, 2010, s. 431.

³¹⁵ BERNARD, cit. 270, Article 20, s. 126.

³¹⁶ JELÍNEK, cit. 314, s. 537.

³¹⁷ Čl. 20 odst. 3 Římského statutu.

³¹⁸ PIPEK (2003), cit. 269, s. 1260.

diskuze.³¹⁹ V Římském statutu je tato otázka upravena zejména v čl. 13, který stanoví tři způsoby zahájení řízení, a to:

- a) oznámení smluvní strany Římského statutu,
- b) oznámení Rady bezpečnosti OSN v souladu s kapitolou VII Charty OSN, nebo
- c) zahájení řízení žalobcem Mezinárodního trestního soudu.

Za nejdůležitější způsob zahájení řízení je považováno oznámení ze strany Rady bezpečnosti OSN³²⁰, při kterém se však neuplatní princip komplementarity.³²¹ Vzhledem k tématu této práce se nadále zaměřím pouze na zahájení řízení na základě oznámení smluvní strany Římského statutu podle čl. 13 písm. a) Římského statutu, které je blíže upraveno v čl. 14 Římského statutu.³²²

3.3.1 Oznámení smluvní strany dle čl. 14 Římského statutu

Oznámení o situaci, která nasvědčuje, že došlo ke spáchání zločinu v jurisdikci Mezinárodního trestního soudu, může podat stát, který je smluvní stranou Římského statutu, žalobci Mezinárodního trestního soudu. Oznámení musí být podáno písemně a jeho obsahem by mělo být vylíčení skutkových okolností a související dokumentace, kterou má oznamující stát k dispozici.³²³ Oznámení je možné podat pouze, pokud ke spáchání daného zločinu mělo dojít na území státu, který je smluvní stranou Římského statutu, nebo pokud zločin spáchal státní příslušník smluvní strany Římského statutu.³²⁴

V prvních letech fungování Mezinárodního trestního soudu bylo oznámení smluvní strany téměř výlučným způsobem zahájení řízení.³²⁵ Prvním takovým případem bylo oznámení o situaci v Ugandě v souvislosti s činností Armády Božího odporu na severu země. Oznámení podal ugandský prezident Yoweri Museveni

³¹⁹ ŠTURMA, Pavel. Princip komplementarity a spouštěcí mechanismus Mezinárodního trestního soudu. In *Mezinárodní trestný súd na začiatku 21. storočia : Zborník z medzinárodnej konferencie*. Bratislava : Slovenská spoločnosť pre medzinárodné právo při Slovenskej akadémii vied, 2006. S. 26.

³²⁰ DE HERT, Paul, HOLVOET, Mathias. Article 13 : Exercise of jurisdiction. In *Code of International Criminal Law and Procedure, Annotated*. Brussel : Larcier, 2013, s. 82.

³²¹ ŠTURMA (2006), cit. 319, s. 25.

³²² Čl. 14 odst. 1 Římského statutu zní: „Smluvní strana může podat žalobci oznámení o situaci nasvědčující tomu, že byl spáchán zločin nebo zločiny spadající do jurisdikce Soudu a požádat žalobce o vyšetření situace s cílem zjistit, zda je důvod vznést proti určité osobě nebo osobám obvinění z takových zločinů.“

³²³ Čl. 14 Římského statutu a Rules of Procedure and Evidence, cit. 259, Rule 45

³²⁴ Čl. 12 odst. 2 Římského statutu.

³²⁵ DE HERT, HOLVOET, cit. 320, s. 84.

v prosinci 2003.³²⁶ Výsledkem bylo vydání mezinárodních zatýkacích rozkazů na pět velitelů Armády Božího odporu včetně jejího hlavního vůdce Josepha Konyho (žádný z nich však nebyl dosud zadržen).³²⁷ Dalšími státy, které podaly oznámení žalobci Mezinárodního trestního soudu, jsou: Demokratická republika Kongo (oznámení podal prezident republiky)³²⁸, Středoafriická republika (oznámení podala vláda)³²⁹ a Mali (oznámení předáno ministerstvem spravedlnosti).³³⁰

Za Českou republiku je k podání oznámení podle čl. 14 Římského statutu příslušné Ministerstvo zahraničních věcí ČR jakožto hlavní gestor³³¹ Římského statutu. Pokud by se však jednalo o oznámení o zločinech, ohledně nichž by již v České republice probíhalo trestní stíhání, bylo by takové oznámení považováno za žádost o předání trestního řízení Mezinárodnímu trestnímu soudu,³³² k jejímuž podání by na základě předchozí iniciace ze strany příslušného státního zástupce či soudce bylo oprávněno Nejvyšší státní zastupitelství (v přípravném řízení) nebo Ministerstvo spravedlnosti České republiky (v řízení před soudem).³³³

³²⁶ International Criminal Court. President of Uganda refers situation concerning the Lord's Resistance Army (LRA) to the ICC. Press Release. ICC-20040129-44. 29. ledna 2004. [online] [cit. 4. února 2014] Dostupné z WWW: International Criminal Court, http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/press%20and%20media/press%20releases/2004/Pages/president%20of%20uganda%20refers%20situation%20concerning%20the%20lord_s%20resistance%20army%20_lra_%20to%20the%20icc.aspx.

³²⁷ International Criminal Court. Situation in Uganda. ICC-02/04. [online] [cit. 4. února 2014] Dostupné z WWW: International Criminal Court, http://www.icc-cpi.int/EN_Menus/ICC/Situations%20and%20Cases/Situations/Situation%20ICC%200204/Pages/situation%20index.aspx.

³²⁸ International Criminal Court. Prosecutor receives referral of the situation in the Democratic Republic of Congo. Press Release. ICC-OTP-20040419-50. 19. dubna 2004. [online] [cit. 4. února 2014] Dostupné z WWW: International Criminal Court, http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/press%20and%20media/press%20releases/2004/Pages/prosecutor%20receives%20referral%20of%20the%20situation%20in%20the%20democratic%20republic%20of%20congo.aspx.

³²⁹ International Criminal Court. Prosecutor receives referral concerning Central African Republic. Press Release. ICC-OTP-20050107-86. 7. ledna 2005. [online] [cit. 4. února 2014] Dostupné z WWW: International Criminal Court, http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/press%20and%20media/press%20releases/2005/Pages/otp%20prosecutor%20receives%20referral%20concerning%20central%20african%20republic.aspx.

³³⁰ International Criminal Court. Renvoi de la situation au Mali, 13. června 2012. [online] [cit. 4. února 2014] Dostupné z WWW: ICC, <http://www.icc-cpi.int/NR/rdonlyres/A245A47F-BFD1-45B6-891C-3BCB5B173F57/0/ReferralLetterMali130712.pdf>.

³³¹ Ministerstvo zahraničních věcí ČR. Mezinárodní humanitární právo a trestní soudnictví. Uveřejněno 14. srpna 2008. [online] [cit. 6. února 2014] Dostupné z WWW: Ministerstvo zahraničních věcí ČR, http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/mezinarodni_humanitarni_pravo_a_trestni/index.html.

³³² § 181 odst. 2 ZMJS.

³³³ § 106 odst. 1, odst. 2 ve spojení s § 181 odst. 2 ZMJS.

3.3.2 Postup po podání oznámení

Po podání oznámení podle čl. 14 Římského statutu jej přezkoumá žalobce Mezinárodního trestního soudu, a to zejména z hlediska závažnosti³³⁴ poskytnutých informací, jurisdikce a přípustnosti věci.³³⁵ Dojde-li k závěru, že by ve věci mělo být zahájeno vyšetřování, informuje o tom všechny smluvní strany a dále státy, které nejsou smluvní stranou Římského statutu, ale které nad danými zločiny mají jurisdikci.³³⁶ Jedním z nedostatků této úpravy je, že jurisdikce je upravena vnitrostátním právem jednotlivých států, případně jinou mezinárodní smlouvou. Pro žalobce Mezinárodního trestního soudu je tedy velice obtížné určit všechny státy, které jsou v dané věci příslušné.³³⁷ Čl. 18 Římského statutu uvedené zužuje, když stanoví, že se jedná o státy, které by měly nad danými zločiny jurisdikci „*podle dostupných informací za běžných okolností*“.³³⁸ Vzhledem k tomu, že se jedná o velice vágní formulaci, nelze vyloučit možnost opomenutí některého z příslušných států.³³⁹

Vyrozuměné státy mohou Mezinárodní trestní soud ve lhůtě jednoho měsíce informovat o případném vyšetřování či stíhání daného zločinu probíhajícím na vnitrostátní úrovni. Státy mohou v této souvislosti také požádat žalobce Mezinárodního trestního soudu o odložení vyšetřování. Žalobce žádosti státu buď vyhoví, nebo může požádat přípravný senát o povolení vyšetřování. Povolil-li žalobce odklad vyšetřování (nebo nevyhověl-li přípravný senát jeho žádosti o povolení vyšetřování), má žalobce Mezinárodního trestního soudu právo přezkoumat rozhodnutí o odkladu vyšetřování po uplynutí šesti měsíců od data tohoto rozhodnutí nebo kdykoli v případě změny okolností. Žalobce žádá přípravný senát o povolení vyšetřování i přes žádost státu o jeho odložení obvykle jen ve výjimečných případech. Proti rozhodnutí přípravného senátu Mezinárodního trestního soudu se může dotčený stát bránit odvoláním k odvolacímu senátu v souladu s čl. 82 odst. 2 Římského statutu.³⁴⁰

V případě zjištění nových skutečností nebo podstatné změny okolností (např. není-li stát již dále neochoten či neschopen vést trestní stíhání) může stát napadnout

³³⁴ Dostatečná závažnost věci je jednou z podmínek přípustnosti podle čl. 17 odst. 1 písm. d) Římského statutu. Dle čl. 53 odst. 1 písm. c) žalobce hodnotí závažnost věci za účelem určení, zda by případné vyšetřování sloužilo zájmům spravedlnosti.

³³⁵ Čl. 18 odst. 1, čl. 19 odst. 1, čl. 53 odst. 1, odst. 2 Římského statutu.

³³⁶ Čl. 18 odst. 1 Římského statutu.

³³⁷ MIKLÍK, František. Štatút Medzinárodného trestného súdu a právny poriadok Slovenskej republiky. *Justičná revue*. 2002, roč. 54, č. 11, s. 1260.

³³⁸ Čl. 18 odst. 1 Římského statutu.

³³⁹ TAYOR, Melinda. Article 18 : Preliminary rulings regarding admissibility. In *Code of International Criminal Law and Procedure, Annotated*. Brussel : Larcier, 2013, s. 115.

³⁴⁰ Čl. 18 odst. 2, odst. 3, odst. 4 Římského statutu.

přípustnost věci či jurisdikci Mezinárodního trestního soudu nad daným případem, až na výjimky (jde-li o případ podle čl. 17 odst. 1 písm. c) Římského statutu) tak však může učinit pouze před zahájením řízení ve věci a pouze jednou.³⁴¹ Jako příklad takového postupu lze uvést podání vlády Libye³⁴² podle čl. 19 odst. 2 písm. b) Římského statutu ve věci trestního stíhání Abdullaha Al-Senussiho, kterým libyjská vláda namítla nepřípustnost vedení trestního stíhání před Mezinárodním trestním soudem s ohledem na ochotu a schopnost Libye vést trestní stíhání před vnitrostátním soudem. Přípravný senát Mezinárodního trestního soudu námitce libyjské vlády následně dne 11. října 2013 vyhověl.³⁴³

Podá-li stát oznámení podle čl. 14 Římského statutu a žalobce Mezinárodního trestního soudu ve věci neshledá dostatečný důvod k zahájení vyšetřování (či později stíhání), může tento stát požádat Přípravný senát Mezinárodního trestního soudu o přezkum rozhodnutí žalobce dále se věcí nezabývat.³⁴⁴ V praxi však dosud k takové situaci nedošlo. Žalobce neshledal dostatečné důvody k zahájení trestního stíhání pouze v případech Iráku, Venezuely a Palestiny, přičemž ani v jednom z těchto případů se ale nejednalo o oznámení smluvní strany podle čl. 14 Římského statutu.³⁴⁵

Bude-li Mezinárodnímu trestnímu soudu podáno oznámení v souladu s čl. 14 Římského statutu, na základě kterého dojde žalobce k závěru, že existují oprávněné důvody ve věci zahájit vyšetřování, a bude-li ve věci současně vedeno trestní stíhání na území České republiky, bude k informování žalobce Mezinárodního trestního soudu o probíhajícím trestním stíhání, k žádosti o odložení věci, k případnému odvolání proti rozhodnutí přípravného senátu, k napadení přípustnosti věci a k dalším souvisejícím úkonům podle čl. 18 a čl. 19 Římského statutu příslušné Nejvyšší státní zastupitelství

³⁴¹ Čl. 18 odst. 7, čl. 19 odst. 2 písm. b), odst. 4 Římského statutu.

³⁴² International Criminal Court. Situation in Libya. *Prosecutor v. Saif Al-Islam Gaddafi and Abdullah Al-Senussi*. Application on behalf of the Government of Libya relating to Abdullah Al-Senussi pursuant to Article 19 of the ICC Statute, 2 April 2013. ICC-01/11-01/11. [online] [cit. 22. dubna 2014] Dostupné z WWW: ICC, <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/doc/doc1575650.pdf>.

³⁴³ International Criminal Court. Situation in Libya. *Prosecutor v. Saif Al-Islam Gaddafi and Abdullah Al-Senussi*. Decision on the admissibility of the case against Abdullah Al-Senussi of 11 October 2013. ICC-01/11-01/11. [online] [cit. 22. dubna 2014] Dostupné z WWW: ICC, <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/doc/doc1663102.pdf>.

³⁴⁴ Čl. 53 odst. 1, odst. 2, odst. 3 písm. a) Římského statutu.

³⁴⁵ International Criminal Court. Preliminary Examinations : Completed – Decision not to proceed. [online] [cit. 22. dubna 2014] Dostupné z WWW: International Criminal Court, http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/structure%20of%20the%20court/office%20of%20the%20prosecutor/comm%20and%20ref/pe-cdnp/Pages/default.aspx.

(v přípravném řízení) a Ministerstvo spravedlnosti České republiky (v řízení před soudem).³⁴⁶

K uvedenému je s ohledem na skutečnost, že rozlišování jednotlivých fází trestního řízení dle Římského statutu neodpovídá zcela úpravě v českém trestním řádu, třeba doplnit, že pod pojem vyšetřování věci dle čl. 17 odst. 1 a čl. 18 odst. 2 Římského statutu lze zařadit taktéž stádium prověřování dle § 157 a násl. trestního řádu.³⁴⁷

3.4 Závěrečné shrnutí

K určení, zda je v konkrétní věci přípustné řízení před Mezinárodním trestním soudem, je dle mého názoru nezbytné zejména správné posouzení vnitrostátní právní úpravy států, které mají v daném případě jurisdikci, a zhodnocení jejich aktuální vnitropolitické situace. Ačkoli je přípustnost potřeba posoudit v každém jednotlivém případě zvlášť, a to s přihlédnutím k aktuálním okolnostem, jsem přesvědčena, že česká právní úprava je dostatečně široká na to, aby umožňovala jak případné vyšetřování či stíhání zločinu upraveného Římským statutem na vnitrostátní úrovni,³⁴⁸ tak aktivní participaci příslušných českých orgánů při řešení otázky přípustnosti zahájení vyšetřování věci před Mezinárodním trestním soudem.³⁴⁹ Nelze však vyloučit, že v budoucnu by mohlo dojít k rapidní změně situace, jejímž následkem bude neochota či neschopnost České republiky vést trestní stíhání ohledně zločinů podle mezinárodního práva.

Problematickou by mohla být právní úprava imunit ústavních činitelů v ústavním pořádku ČR, zejména imunita prezidenta republiky podle čl. 65 odst. 1 Ústavy, která představuje určitou překážku vedení trestního stíhání v České republice a je v rozporu s čl. 27 Římského statutu, který upravuje zákaz zohledňování veřejné funkce a přímo stanoví, že imunity upravené vnitrostátním právem nemohou tvořit překážku pro výkon jurisdikce nad konkrétní osobou.³⁵⁰ Pro Českou republiku však

³⁴⁶ § 153, § 181 odst. 3 ZMJS.

³⁴⁷ Sněmovní tisk 646/0 z 23. března 2012, návrh zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních. Důvodová zpráva, k § 146. [online] [cit. 2. ledna 2014] Dostupné z WWW: Parlament České republiky, Kancelář Poslanecké sněmovny, <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=646&CT1=0>. (dále citováno jen jako „DZ k ZMJS“).

³⁴⁸ § 4 až § 9 trestního zákoníku upravující působnost souladně s Římským statutem, kdy české orgány činné v trestním řízení stíhají trestné činy spáchané na území republiky i trestné činy spáchané občany České republiky mimo její území. Viz také předchozí kapitola věnující se otázce souladu úpravy trestního zákoníku s úpravou obsaženou v Římském statutu.

³⁴⁹ § 181 odst. 2, odst. 3 ZMJS.

³⁵⁰ ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, 2002, s. 193.

závazek stíhat pachatele zločinů podle mezinárodního práva vyplývá z obecného mezinárodního práva. Příslušná ustanovení Ústavy České republiky upravující imunitu je tedy nutno vykládat v souladu s čl. 1 odst. 2 Ústavy tak, že tam zmíněné trestné činy nepokrývají zločiny podle mezinárodního práva; za tyto zločiny vzniká odpovědnost přímo z mezinárodního práva.³⁵¹

4 Procesní aspekty spolupráce České republiky a Mezinárodního trestního soudu

Pro efektivní výkon mezinárodního trestního práva jsou klíčové zejména účinné procesní nástroje, mezi které lze řadit jak horizontální spolupráci probíhající mezi státy v případě, že je zločin stíhán před vnitrostátním soudem, tak vertikální spolupráci mezi státy a mezinárodními trestními soudy či tribunály, které pro vnitrostátní soudy mohou představovat jistou formu konkurence.³⁵² Mezinárodní justiční spolupráce je upravena jak v mezinárodních smlouvách, tak ve vnitrostátním právu. Mezinárodní trestní soud nedisponuje žádným donucovacím aparátem,³⁵³ a proto je zcela závislý na právní pomoci poskytované mu smluvními stranami a eventuálně i státy, které nejsou smluvní stranou Římského statutu (čl. 87 odst. 5 Římského statutu).

Ratifikací Římského statutu se Česká republika zavázala poskytovat Mezinárodnímu trestnímu soudu plnou spolupráci při vyšetřování a stíhání zločinů v jeho jurisdikci (čl. 86 a čl. 87 odst. 1 Římského statutu). Tato povinnost je dále podložena čl. 10 a 10a Ústavy, na základě kterých došlo k přenosu příslušných pravomocí České republiky na Mezinárodní trestní soud, a čl. 1 odst. 2 Ústavy, který vyžaduje interpretaci právního řádu České republiky konformní s přijatými mezinárodními závazky.

Vertikální spolupráce podle Římského statutu je vzájemná, což znamená, že právní pomoc poskytuje jak smluvní strana Mezinárodnímu trestnímu soudu, tak tento

³⁵¹ KRATOCHVÍL, Jan. Římský statut Mezinárodního trestního soudu není v rozporu s ústavou. *Právní rozhledy*. 2007, roč. 15., č. 15, s. 539-541.

³⁵² KUBÍČEK, Miroslav. Základní principy a obecná pravidla spolupráce justičních orgánů České republiky s mezinárodními trestními soudy a tribunály z pohledu platné právní úpravy. *Trestněprávní revue*. 2010, roč. 9, č. 4, s. 106-107.

³⁵³ MIKLÍK, František. Štatút Medzinárodného trestného súdu a právny poriadok Slovenskej republiky. *Justičná revue*. 2002, roč. 54, č. 11, s. 1251-1276, s. 1270.

soud danému státu.³⁵⁴ Justiční pomoc poskytovaná Mezinárodním trestním soudem státům (čl. 93 odst. 10 Římského statutu) je ale omezená pouze na některé formy právní pomoci, jako například provedení některých důkazů nebo jejich předání,³⁵⁵ a nelze očekávat, že by byla v praxi příliš často využívána. Zaměřím se proto zejména na právní pomoc poskytovanou soudy ze strany států.

Pod obecný pojem mezinárodní justiční spolupráce řadíme vydávání osob, průvoz územím České republiky, žádost o právní pomoc (tj. dožádání), převzetí a předání trestního řízení a uznání a výkon rozhodnutí.³⁵⁶ Pro označení mezinárodní justiční spolupráce mezi orgány ČR a cizozemskými orgány nebo orgány mezinárodních soudů a tribunálů se již tradičně používá pojem *právní styk s cizinou*. Z něj se dále vyděluje pojem *právní pomoc v užším smyslu*,³⁵⁷ tj. dožádání o provedení určitého právního úkonu. Od právní pomoci v užším smyslu, která má za cíl provést úkon v trestním řízení, jež má být použit při dokazování, je nezbytné odlišovat také mezinárodní policejní spolupráci, v rámci níž jsou plněny pravomoci policie mimo trestní řízení.³⁵⁸

V praxi českých státních orgánů zatím nebyla mezinárodní justiční spolupráce s Mezinárodním trestním soudem či mezinárodními trestními tribunály příliš často využívána. V této souvislosti ale lze upozornit na jiný typ spolupráce České republiky s mezinárodními trestními tribunály, a to spolupráci ve formě Dohody mezi Českou republikou a OSN o relokaci svědků Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii z 15. září 2006, která byla vyhlášena pod č. 56/2007 Sb. m. s. a která umožňuje relovat svědky či jejich příbuzné na území České republiky, kde jim je poté udělen humanitární azyl (čl. 6 odst. 1 této dohody) a v případě potřeby poskytnuta ochrana (čl. 3 odst. 4 uvedené dohody). Česká republika má v otázce přijímání svědků ICTY diskreční pravomoc (čl. 3 odst. 6 dohody). Předpisy mezinárodních trestních soudů a tribunálů považují ochranu svědka za jednu z forem mezinárodní justiční

³⁵⁴ REPÍK, Bohumil. Problémy implementace Statutu Mezinárodního trestního soudu do trestního práva České republiky. In *Problémy implementace Statutu Mezinárodního trestního soudu do právního řádu : Sborník příspěvků ze semináře pořádaného Českou národní skupinou Mezinárodní společnosti pro trestní právo*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004, s. 47.

³⁵⁵ Tamtéž, s. 47.

³⁵⁶ MUSIL, Jan, KRATOCHVÍL, Vladimír, ŠÁMAL, Pavel. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, s. 1038-1039.

³⁵⁷ KLOUČKOVÁ, Světlana, FENYK, Jaroslav. *Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha : Linde, 2005, s. 81. ISBN 80-7201-527-3, 1019 s. Srov. KAMLACH, Milan, REPÍK, Bohumil. *Mezinárodní spolupráce v trestním a občanskoprávním řízení*. Praha : Panorama, 1990, s. 93.

³⁵⁸ MUSIL, KRATOCHVÍL, ŠÁMAL, cit. 356, s. 1038-1039.

spolupráce (např. čl. 93 odst. 1 písm. j) Římského statutu), ačkoli v České republice je tento typ spolupráce zajišťován Policií ČR ve spolupráci s Ministerstvem vnitra ČR (zejména zákony č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením, a č. 325/1999 Sb., o azylu) a jedná se tedy spíše o spolupráci policejní.³⁵⁹ Mezinárodní trestní soud tento typ spolupráce řadí mezi právní pomoc v užším smyslu, do zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních bylo proto vloženo ustanovení § 154, které na vnitrostátní úrovni umožňuje, aby žádost Mezinárodního trestního soudu o zajištění ochrany svědka přijal justiční orgán, který ji dále postoupí příslušnému vnitrostátnímu orgánu. Pro tento typ spolupráce s Mezinárodním trestním soudem proto již není potřeba uzavírat speciální mezinárodní smlouvu, neboť zcela postačuje vnitrostátní úprava.³⁶⁰

Dalším příkladem participace České republiky v oblasti mezinárodní trestní justice byla nepochybně také Smlouva mezi vládou České republiky a Organizací spojených národů o zapůjčení vězeňského personálu Mezinárodnímu trestnímu tribunálu pro bývalou Jugoslávii (vyhlášena pod č. 69/2007 Sb. m. s.), podepsaná v nizozemském Haagu dne 23. března 2006 s účinností na dobu tří let, která umožnila vyslání několika příslušníků Vězeňské služby České republiky k působení ve Vazební věznici ICTY v Haagu.

Římský statut rozeznává dva druhy justiční spolupráce, a to předání osoby Mezinárodnímu trestnímu soudu (čl. 89 Římského statutu) a jiné formy spolupráce (čl. 93 Římského statutu). Jistou spolupráci od států vyžaduje také výkon rozhodnutí (čl. 103 Římského statutu).

Vláda ČR došla ještě před provedením ratifikace Římského statutu k závěru, že orgány činné v trestním řízení jsou schopny efektivně spolupracovat s Mezinárodním trestním soudem bez jakékoli změny trestního řádu,³⁶¹ jelikož § 375 odst. 2 až 5 TrŘ rozšířil aplikovatelnost hlavy XXV., která až do 1. ledna 2014 upravovala mezinárodní

³⁵⁹ Sněmovní tisk 646/0 z 23. března 2012, návrh zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních. Důvodová zpráva, k § 146. [online] [cit. 2. ledna 2014] Dostupné z WWW: Parlament České republiky, Kancelář Poslanecké sněmovny, <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=646&CT1=0>. (dále citováno jen jako „DZ k ZMJS“).

³⁶⁰ Sněmovní tisk 783/0, návrh zákona, kterým se mění zákon č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením. Důvodová zpráva. [online] [cit. 24. ledna 2014] Dostupné z WWW: Parlament České republiky, Kancelář Poslanecké sněmovny, <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=783&CT1=0>. (dále „DZ k zákonu č. 349/2005 Sb.“)

³⁶¹ Vládní návrh ze dne 23. ledna 2008 na vyslovení souhlasu s ratifikací Římského statutu Mezinárodního trestního soudu. Předkládací zpráva pro Parlament, část 4.2.2., s. 17. [online] [cit. 1. února 2014] Dostupný z WWW: Parlament České republiky, Kancelář Poslanecké sněmovny, <http://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=26244>.

justiční spolupráci v trestních věcech, také na dožádání od mezinárodních trestních soudů a tribunálů. Pojem *dožádání* je přitom dle M. Kubíčka nutno chápat jako „*jakoukoli žádost mezinárodního trestního soudu nebo ad hoc tribunálu, a nikoli pouze jako žádost o právní pomoc v užším smyslu*“.³⁶² Úprava v hlavě XXV. však nebyla shledána příliš vhodnou,³⁶³ proto byla od 1. ledna 2014 nahrazena zákonem o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních (ZMJS), který přinesl výrazné změny týkající se mezinárodní justiční spolupráce s mezinárodními trestními soudy a tribunály.

ZMJS ve své části čtvrté, která obsahuje speciální úpravu spolupráce České republiky s mezinárodními trestními soudy a tribunály, výslovně zavazuje justiční orgány České republiky poskytovat součinnost mezinárodním soudům a tribunálům (§ 146 odst. 1 ZMJS), přičemž tyto instituce rozděluje do jednotlivých skupin, a to na mezinárodní trestní soudy zřízené přímo mezinárodní smlouvou dle čl. 10a Ústavy (§ 145 odst. 1 písm. a) bod 1; v současnosti pouze Mezinárodní trestní soud), dále mezinárodní trestní tribunály zřízené rezolucí Rady bezpečnosti OSN podle VII. kapitoly Charty OSN jako její pomocné orgány (§ 145 odst. 1 písm. a) bod 2; tzv. ad hoc tribunály, nyní ICTY, ICTR a Mezinárodní zbytkový mechanismus pro trestní tribunály³⁶⁴), mezinárodní trestní soudy a tribunály, ke spolupráci s nimiž se Česká republika zavázala v mezinárodní smlouvě, zvláštním zákoně, anebo ji ke spolupráci zavazuje rezoluce Rady bezpečnosti (§ 145 odst. 1 písm. a), b) a c); bez ohledu na zřízení takového soudu či tribunálu; v současnosti žádný takový typ mezinárodního trestního soudu či tribunálu není). Toto dělení umožňuje zohledňovat různorodost závazků České republiky při mezinárodní justiční spolupráci a také se snáze přizpůsobovat dalšímu vývoji v oblasti mezinárodní trestní justice.³⁶⁵ Ustanovením § 147 odst. 1 byla zavedena legislativní zkratka „mezinárodní soud“, která označuje nejen všechny mezinárodní soudy a tribunály, ale také jejich orgány, kterými jsou např. úřad žalobce či specializovaný útvar pro pomoc obětem či svědkům.³⁶⁶

Co se týče konkrétního poskytování potřebné součinnosti Mezinárodnímu trestnímu soudu, je třeba upozornit na § 146 odst. 2 ZMJS, který stanoví

³⁶² KUBÍČEK (2010), cit. 352, s. 109.

³⁶³ Tamtéž, s. 109.

³⁶⁴ Mezinárodní zbytkový mechanismus pro trestní tribunály byl založen rezolucí Rady bezpečnosti OSN č. 1966 z 22. prosince 2010 za účelem převzetí činnosti ICTR (od 1. července 2012) a ICTY (od 1. července 2013).

³⁶⁵ DZ k ZMJS, cit. 359, Zvláštní část, K části čtvrté.

³⁶⁶ DZ k ZMJS, cit. 359, k § 145.

aplikovatelnost předpisů mezinárodní organizace či mezinárodního soudu upravující řízení před tímto soudem. V případě Mezinárodního trestního soudu se tedy jedná nejen o Římský statut, ale také o Jednací a důkazní řád Mezinárodního trestního soudu.³⁶⁷ Tento předpis má přednost před částí čtvrtou ZMJS (nikoli však před zákonem obecně).³⁶⁸ Jelikož jsou předpisy uvedené v § 146 odst. 2 ZMJS pro spolupráci českých justičních orgánů s mezinárodními soudy a tribunály zcela nezbytné, bylo ve Sbírce mezinárodních smluv pod č. 68/2013 Sb. m. s. publikováno sdělení Ministerstva zahraničních věcí podle § 5 odst. 1 písm. b), c), odst. 3 věty druhé zákona č. 309/1999 Sb., o Sbírce zákonů a o Sbírce mezinárodních smluv ve znění pozdějších předpisů,³⁶⁹ které informuje o Jednacím a důkazním řádu Mezinárodního trestního soudu a o skutečnosti, že do jeho textu je možné nahlédnout na Ministerstvu zahraničních věcí.

Dle prohlášení učiněného Českou republikou při ratifikaci Římského statutu³⁷⁰ má Mezinárodní trestní soud možnost zasílat své žádosti o spolupráci České republice jak diplomatickou cestou, tak přímo, a to buď Nejvyššímu státnímu zastupitelství (před zahájením hlavního líčení), nebo Ministerstvu spravedlnosti (předání nebo průvoz osoby; ostatní formy spolupráce až po zahájení hlavního líčení). Zákon o mezinárodní justiční spolupráci způsob styku českých justičních orgánů s Mezinárodním trestním soudem dále upravil tak, že vyloučil zasílání žádostí diplomatickou cestou, jelikož přímý styk umožňuje vyřídit žádosti Mezinárodního trestního soudu přednostně a s nevyšším urychlením (§ 146 odst. 3 a 4 spolu s § 9 odst. 2 ZMJS). Rychlé vyřizování žádostí je potřebné zejména proto, že lze s jistotou předpokládat, že ve většině případů se bude jednat o záležitosti vazební, kdy dotčená osoba bude vazbu vykonávat buď v České republice, nebo (a to převážně) u Mezinárodního trestního soudu.³⁷¹

4.1 Předávání osob Mezinárodnímu trestnímu soudu

Nejdiskutovanější formou mezinárodní justiční spolupráce v souvislosti s Mezinárodním trestním soudem je bezpochyby předávání osob podle čl. 89 Římského

³⁶⁷ International Criminal Court. *Rules of Procedure and Evidence*. ICC-ASP/1/3(part II-A). 9. září 2002. Rule 58 odst. 4. [online] [cit. 11. února 2014] Dostupné z WWW: International Criminal Court, http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/legal%20texts%20and%20tools/official%20journal/Pages/rules%20of%20procedure%20and%20evidence.aspx. (Dále citováno jako „Rules of Procedure and Evidence“).

³⁶⁸ DZ k ZMJS, cit. 359, k § 146.

³⁶⁹ Rovněž také náleží Ústavního soudu z 3. června 2009, sp. zn. I. ÚS 420/09.

³⁷⁰ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Římského statutu Mezinárodního trestního soudu, publikováno pod č. 84/2009 Sb. m. s.

³⁷¹ DZ k ZMJS, cit. 359, k § 146.

statutu. Ústavněprávní stránkou předávání osob a rozdílem mezi předáváním (tj. pojmem používaným právě v Římském statutu) a vydáváním jsem se zabývala již v první kapitole. Naváží tedy na výše uvedené.

Při předávání osob Mezinárodnímu trestnímu soudu nelze nevyhovět žádosti o předání vlastních státních příslušníků, osob stíhaných pro vojenské, politické či fiskální trestné činy a ani osob, kterým byla v České republice udělena mezinárodní ochrana. Ačkoli se jedná o tradiční překážky klasické extradice, tj. horizontální justiční spolupráce, při předávání osob Mezinárodnímu trestnímu soudu se neuplatní.³⁷²

Pro zdůvodnění možnosti předání osob se statutem uprchlíka je nutné upozornit na přinejmenším značně nepravděpodobné porušení základních lidských práv ze strany Mezinárodního trestního soudu,³⁷³ a dále na skutečnost, že v případě mezinárodní ochrany udělované Českou republikou podle zákona č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění pozdějších předpisů, se jedná o ochranu před cizím státem, nikoli před mezinárodním soudem či tribunálem.³⁷⁴ Zároveň s ohledem na jurisdikci Mezinárodního trestního soudu a čl. 1 odst. F písm. a) Úmluvy o právním postavení uprchlíků z 28. července 1951 (vyhlášena pod č. 208/1993 Sb.) lze konstatovat, že se ustanovení této úmluvy na osoby podezřelé ze spáchání trestných činů podle Římského statutu ani nevztahují.³⁷⁵

Nevyužije se ani vnitrostátní úprava trestní odpovědnosti osob, jelikož tato otázka je upravena také Římským statutem (čl. 25 a 26) a je tedy nutno postupovat podle jeho ustanovení (čl. 21 odst. 1 Římského statutu).

Zákon o mezinárodní justiční spolupráci shodně s předchozí právní úpravou v hlavě XXV. trestního řádu vylučuje (§ 164 spolu s § 90 ZMJS) také aplikaci ustanovení o extradičních trestných činech s odůvodněním, že „[...] zločiny, jejichž stíhání a trestání je v jurisdikci mezinárodních trestních soudů a tribunálů, jsou vnímány jako nejzávažnější zločiny, které jsou státy povinny univerzálně postihovat [...]“.³⁷⁶

³⁷² Viz § 164 spolu s § 91 odst. 1 ZMJS.

³⁷³ KUBÍČEK, Miroslav. Jednotlivé typy spolupráce justičních orgánů České republiky s mezinárodními trestními soudy a tribunály z pohledu platné právní úpravy. *Trestněprávní revue*. 2010, roč. 9, č. 9, s. 277.

³⁷⁴ DZ k ZMJS, cit. 359, k § 164.

³⁷⁵ Ustanovení čl. 1 odst. F písm. a) Úmluvy o právním postavení uprchlíků stanoví: „Ustanovení této úmluvy se nevztahují na žádnou osobu, o níž jsou vážné důvody se domnívat, že a) se dopustila zločinu proti míru, válečného zločinu nebo zločinu proti lidskosti, ve smyslu mezinárodních dokumentů obsahujících ustanovení o těchto zločinech.“

³⁷⁶ DZ k ZMJS, cit. 359, k § 164.

Dále je vyloučeno uplatnění imunit státních představitelů, protože hlavními pachateli zločinů v jurisdikci Mezinárodního trestního soudu jsou nejčastěji právě představitelé států. Římský statut zohledňuje pro vynětí osoby z trestní odpovědnosti (jejímž důsledkem je jak nemožnost vedení trestního stíhání proti takové osobě, tak i její předání) pouze některé imunity plynoucí z mezinárodního práva (čl. 27 a 98 Římského statutu).

Proces předání konkrétní osoby Mezinárodnímu trestnímu soudu je zahájen zasláním žádosti o zatčení a předání osoby příslušnému státu; pro Českou republiku je příslušným orgánem k vyřízení žádosti Ministerstvo spravedlnosti ČR. K žádosti se připojuje kopie mezinárodního zatýkacího rozkazu a další relevantní dokumenty (čl. 89 odst. 1 a čl. 91 odst. 2 Římského statutu), kterými mohou být například informace o pravděpodobném místě pobytu dané osoby, popis osoby potřebný k její úspěšné identifikaci apod. Pokud se jedná o předání již odsouzené osoby, přikládá se mj. kopie rozhodnutí o vině, eventuálně kopie výroku o trestu (čl. 92 odst. 3). Žádost může Mezinárodní trestní soud podat také prostřednictvím Mezinárodní organizace kriminální policie (dále jen „Interpol“).³⁷⁷

Podmínky, za kterých může Ministerstvo spravedlnosti odmítnout žádost o předání, jsou taxativně stanoveny v § 89 odst. 1 ZMJS a jsou omezeny na situace, kdy požadovaná osoba zemřela, má imunitu nebo jinou výsadu (v souladu s čl. 98 Římského statutu), pro kterou nespadá do pravomoci orgánů činných v trestním řízení, nebo není známo, zda se tato osoba vyskytuje na území ČR (§ 89 odst. 1 ZMJS ve spojení s § 164 ZMJS). Tyto podmínky nelze nijak rozšiřovat.

Mezinárodní trestní soud je oprávněn požádat stát o uvalení předběžné vazby na danou osobu; v takovém případě musí doručit žádost o předání do šedesáti dnů ode dne vzetí této osoby do předběžné vazby (čl. 92 odst. 3 Římského statutu, přičemž lhůta je blíže specifikována v čl. 188 Jednacího a důkazního řádu Mezinárodního trestního soudu³⁷⁸). Není-li žádost včas doručena, musí být tato osoba z předběžné vazby propuštěna. Toto pravidlo se neuplatní, pokud daná osoba ještě před uplynutím stanovené lhůty vyjádří souhlas s předáním (čl. 92 odst. 3 Římského statutu). Samotné

³⁷⁷ Čl. 87 odst. 1 písm. b) Římského statutu. Viz též Cooperation agreement between the Office of the Prosecutor of the International Criminal Court and the International Criminal Police Organization-Interpol, podepsaná dne 22. prosince 2004 a platná od 22. března 2005. [online] [cit. 15. prosince 2011] Dostupná z WWW: Interpol, <http://www.interpol.int/About-INTERPOL/Legal-materials/International-Cooperation-Agreements>.

³⁷⁸ Rules of Procedure and Evidence, cit. 367, Section III, Rule 188.

vzetí osoby do předběžné vazby, které je možné i bez předchozí žádosti, upravuje v českém právním řádu § 166 odst. 1 spolu s § 93 ZMJS.

K zadržení osoby je oprávněn státní zástupce či policejní orgán (se souhlasem státního zástupce). Státní zástupce také podává návrh na vzetí osoby do předběžné vazby, která není podmíněna vazebními důvody dle § 94 odst. 1 ZMJS, jelikož předběžná vazba je v případě předávání osoby Mezinárodnímu trestnímu soudu obligatorní (§ 93 odst. 1 spolu s § 166 odst. 1 ZMJS). Opět zde platí lhůta šedesáti dnů pro doručení žádosti o předání, pokud k uvalení předběžné vazby došlo ještě před jejím doručením (§ 166 odst. 2 ZMJS v souladu s čl. 188 Jednacího a důkazního řádu Mezinárodního trestního soudu).

Pokud Ministerstvo spravedlnosti žádost o předání neodmítne, postoupí ji Krajskému státnímu zastupitelství v Praze k provedení přezkumu v rámci tzv. předběžného šetření (§ 165, § 92 spolu s § 164 ZMJS).³⁷⁹ Předběžné šetření je dle § 167 odst. 1 ZMJS, který na rozdíl od předchozí právní úpravy v trestním řádu zcela odpovídá požadavkům čl. 59 odst. 2 Římského statutu, omezeno pouze na ověření totožnosti osoby a zjištění, zda k zadržení této osoby došlo v souladu se zákonem a zda byla dodržena její práva.³⁸⁰ Došlo-li k zadržení osoby na základě žádosti Mezinárodního trestního soudu o vzetí osoby do předběžné vazby, může být předběžné šetření zahájeno ještě před doručením žádosti o předání, o takovém postupu je však nutné vyrozumět Mezinárodní trestní soud (§ 92 odst. 2 ZMJS). Po ukončení předběžného šetření podává státní zástupce návrh na vyslovení přípustnosti předání, o němž rozhoduje Krajský soud v Praze (§ 165 ZMJS).

Pokud osoba po zadržení a náležitém poučení projeví souhlas s předáním, proběhne tzv. zjednodušené předání podle § 96 spolu s § 164 ZMJS. O možnosti vyslovení souhlasu se svým předáním a o postupu ve zjednodušeném řízení jsou osobu, o jejíž předání jde, povinny v průběhu zadržení poučit státní zástupce či policejní orgán (§ 93 odst. 1 a 2 ZMJS). Pokud tak neučiní, poučí osobu státní zástupce během předběžného šetření (§ 92 odst. 4 ZMJS). Souhlas osoba, o jejíž předání jde, vyslovuje před předsedou senátu Krajského soudu v Praze za obligatorní přítomnosti svého obhájce. Před vyslovením souhlasu je osoba znovu poučena předsedou senátu o

³⁷⁹ Krajské státní zastupitelství v Praze bylo vybráno z toho důvodu, že největší počet zatčení by pravděpodobně probíhal na Letišti Praha - Ruzyně, které spadá do příslušnosti Městského soudu v Praze. Tento soud je ale příliš vytížen, byl proto pro případné řízení o předání osoby Mezinárodnímu trestnímu soudu zvolen soud jiný, a to Krajský soud v Praze. Přezkumné řízení by tedy bylo vedeno pod něj spadajícím krajským státním zastupitelstvím. (viz DZ k ZMJS, cit. 359, k § 165)

³⁸⁰ DZ k ZMJS, cit. 359, k § 167.

veškerých důsledcích spojených s tímto souhlasem (§ 96 odst. 1 ZMJS). Nespornou výhodou zjednodušeného řízení je, že v případě souhlasu osoby s předáním není nutné čekat na formální doručení žádosti, nýbrž je možné toto předání realizovat přímo, jelikož je osoba po skončení předběžného šetření vzata rovnou do vydávací vazby a státní zástupce prostřednictvím Ministerstva spravedlnosti ČR ihned vyrozumí Mezinárodní trestní soud.³⁸¹ Při zjednodušeném předání se z hlediska Římského statutu jedná o postup *extra legem*, jelikož orgány postupují pouze dle vnitrostátní právní úpravy a úprava Římského statutu se nepoužije.³⁸²

Pokud osoba souhlas nevysloví, je její předání realizováno na základě příkazu k předání této osoby orgánům Mezinárodního trestního soudu ve třicetidenní lhůtě od okamžiku obdržení žádosti (§ 168 odst. 1 ZMJS). Ve věci tedy vůbec nerozhoduje ministr spravedlnosti (viz § 164 a § 97 ZMJS), jak je tomu v „klasickém“ extradičním řízení. Na základě vydání příkazu k předání je na požadovanou osobu uvalena vydávací vazba (nebo dojde k přeměně z vazby předběžné na vazbu vydávací), jejíž délka je v souladu s předešlou právní úpravou v trestním řádu stanovena na tři měsíce (§ 101 ZMJS). Ke konečnému předání osoby orgánům Mezinárodního trestního soudu může dojít jak na území České republiky, tak v cizině, přičemž platí, že předání zajišťuje Policie České republiky (§ 168 odst. 3 ZMJS) a přesný termín sjednává Ministerstvo spravedlnosti. Očekává se, že v praxi se více využije druhá varianta, konkrétně předávání osoby přímo na území Nizozemska (nejpravděpodobněji letiště Schiphol), jelikož Mezinárodní trestní soud nedisponuje žádnými bezpečnostními složkami.³⁸³

ZMJS v § 170 ve vztahu k Mezinárodnímu trestnímu soudu zcela prolamuje zásadu speciality, která omezuje možnost trestního stíhání předané osoby pouze na jednání zakládající trestný čin, pro který byla předána, a případnou nutnost souhlasu předávajícího státu s rozšířeným předáním. ZMJS však stanoví, že pro stíhání osoby předané Mezinárodnímu trestnímu soudu nebo vydané cizímu státu, ze kterého byla poté předána Mezinárodnímu trestnímu soudu, za jiný skutek, než pro který bylo povoleno dané předání, není vůbec třeba souhlasu České republiky s tímto rozšířeným předáním.³⁸⁴

³⁸¹ Tamtéž, k § 96.

³⁸² KUBÍČEK (2010a), cit. 373, s. 277.

³⁸³ DZ k ZMJS, cit. 359, k § 168.

³⁸⁴ Tamtéž, k § 170.

4.2 Právní pomoc v užším smyslu

Právní pomoc v užším smyslu je vůbec nejrozšířenější formou mezinárodní justiční spolupráce, a to zejména proto, že v rámci zachování suverenity států nejsou státy oprávněny (až na několik specifických výjimek) provádět úkony trestního řízení mimo své území a musejí proto využívat pomoci ostatních států.³⁸⁵ Právní pomocí v užším smyslu neboli dožádáním se rozumí „*úkony, které se k žádosti orgánů České republiky provádějí v cizině, resp. úkony, které se v České republice provádějí k žádosti cizozemských orgánů*“.³⁸⁶ Trestní právo zná čtyři základní druhy dožádání, a to a) procesní úkony (tj. úkony vyšetřovací či zajišťovací, zejména opatření důkazního prostředku), b) doručování rozhodnutí a dalších písemností, c) opatření a postoupení spisového materiálu a dostupných informací a d) postoupení informací o cizí právní úpravě.³⁸⁷ Obecná definice dožádání ale není příliš vhodná pro specifickou formu dožádání fungující mezi Mezinárodním trestním soudem a jeho smluvními stranami, ačkoli základní princip je stejný.

Pod pojem právní pomoci v užším smyslu se řadí zejména identifikace a zjišťování místa výskytu osob či věcí, zajištění a předkládání důkazů, výslech osob, doručování písemností, ochrana obětí a svědků apod. Demonstrativní výčet jednotlivých forem této právní pomoci je obsažen v čl. 93 odst. 1 Římského statutu. B. Repík upozornil na skutečnost, že některé z těchto forem právní pomoci nejsou procesní povahy, nýbrž se jedná spíše o policejní úkony (např. identifikace osob či zjišťování výskytu věci).³⁸⁸

Právní pomoc poskytovaná Českou republikou Mezinárodnímu trestnímu soudu je upravena § 155 a násl. ZMJS. Jedná se o pomoc při doručování písemností, vydávání souhlasu k použití informace či věci, která byla poskytnuta cizímu státu v jiném trestním řízení, a tzv. zvláštní druhy dožádání jako např. zajištění a odevzdání věci či výslech pomocí videokonference.

Žádost o právní pomoc (tj. dožádání) musí být doručena Ministerstvu spravedlnosti ČR a v přípravném řízení Nejvyššímu státnímu zastupitelství. V této souvislosti je třeba poukázat na skutečnost, že Mezinárodní trestní soud může žádat o právní pomoc už ve stádiu pouhého prověřování, tedy ještě před samotným zahájením

³⁸⁵ MUSIL, KRATOCHVÍL, ŠÁMAL, cit. 356, s. 1044-1045.

³⁸⁶ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád : Komentář : II. díl (§ 180 až 471)*. 5. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2005, s. 2639.

³⁸⁷ Tamtéž, s. 2639-2640.

³⁸⁸ REPÍK, cit. 354, s. 49.

trestního stíhání. Zároveň přípravné řízení před Mezinárodním trestním soudem není ukončeno klasickým podáním obžaloby, nýbrž pouze tzv. potvrzením obvinění (čl. 61 Římského statutu upravuje tzv. confirmation of charges), které však s institutem obžaloby nelze v žádném případě ztotožňovat. Pro zamezení případných nesrovnalostí v otázce ústředních orgánů k určení příslušnosti stanoven jako rozhodný až okamžik zahájení hlavního líčení, nikoli podání obžaloby.³⁸⁹

Žádost se podává písemně a měla by obsahovat hlavně popis, účel a důvody požadované pomoci, údaje o pobytu a totožnosti osoby, vylíčení základních okolností apod. (čl. 96 odst. 1 a 2 Římského statutu). Příslušný orgán přezkoumá žádost o právní pomoc a následně ji buď postoupí příslušnému justičnímu orgánu k vyřízení, nebo ji vrátí spolu s důvody, pro které nemohlo dojít k postoupení, nebo si vyžádá doplnění této žádosti (§ 48 odst. 1 a 2 ZMJS).

Vyřízení žádosti probíhá v souladu s právem České republiky a s požadavky konkrétní žádosti (čl. 99 odst. 1 Římského statutu). Justičním orgánem příslušným k provedení požadovaného úkonu je krajské státní zastupitelství (v přípravném řízení) nebo krajský soud (v ostatních případech), v jejichž obvodu má k provedení takového úkonu dojít (§ 48 odst. 5 ZMJS). Pokud se jedná o neodkladnou záležitost, nebo je zde jiný důležitý důvod, může příslušný orgán úkon provést i mimo svůj obvod (§ 48 odst. 7 ZMJS). Pokud je to v dané situaci vhodnější nebo se jedná o jednoduchý úkon, může krajské státní zastupitelství nebo krajský soud požadovaný úkon vykonat prostřednictvím dožádání k okresnímu státnímu zastupitelství nebo k okresnímu soudu, v jehož obvodu má být úkon prováděn (§ 48 odst. 8 ZMJS). Zároveň platí, že pokud o to orgán Mezinárodního trestního soudu požádá, musí mu být umožněna účast na veškerých úkonech právní pomoci a má také právo klást osobě, které se úkon týká, doplňující otázky (§ 148 odst. 1 ZMJS). ZMJS takto rozšiřuje úpravu obsaženou v Římském statutu, podle kterého může žalobce Mezinárodního trestního soudu po splnění všech podmínek (zejména konzultace s dožádaným státem) žádost, kterou lze vyřídit i bez použití donucovacích opatření (např. dobrovolný pohovor) a je-li to pro úspěšné vyřízení této žádosti nezbytné, vyřídit na území daného státu i bez účasti orgánů tohoto státu (čl. 99 odst. 4 Římského statutu).

V této souvislosti je nutno upozornit na skutečnost, že výše uvedený postup je možný i bez souhlasu dožádaného státu, pokud je stát neschopný nebo neochotný sám

³⁸⁹ DZ k ZMJS, cit. 359, k § 156.

vyhovět žádosti Mezinárodního trestního soudu (čl. 56 odst. 1 písm. a) a čl. 57 odst. 3 písm. d) Římského statutu).

Česká republika má velmi omezené právo odmítnout poskytnutí právní pomoci. Je tak možno učinit pouze v souvislosti s ohrožením bezpečnosti státu, a to pokud by mělo dojít k poskytnutí písemností nebo zpřístupnění jakýchkoli důkazů, které by mohly zapříčinit narušení bezpečnosti ČR. I tak musí stát nejprve zvážit, zda nemůže požadovanou pomoc poskytnout alespoň částečně, za určitých omezení či později (čl. 93 odst. 3, 4 a 5 Římského statutu). V praxi by se jednalo hlavně o ochranu utajovaných informací, které ale většinou lze předat pod podmínkou jejich důvěrnosti. Ve výjimečných případech je možná konzultace s Národním bezpečnostním úřadem, eventuálně lze požádat o rozhodnutí Nejvyšší soud (na návrh státního zástupce nebo soudu).³⁹⁰

Zvláštností ZMJS oproti předchozí úpravě v trestním řádu je výslovné zmocnění pro Nejvyšší státní zastupitelství a Ministerstvo spravedlnosti v § 153 ZMJS k předání takových důkazů nebo informací orgánům Mezinárodního trestního soudu, o kterých se předpokládá, že jejich předání tomuto soudu napomůže při vyšetřování a stíhání zločinů zakotvených v Římském statutu. K předání může dojít i bez předchozí žádosti Mezinárodního trestního soudu. Znění tohoto konkrétního ustanovení vychází z čl. 7 Úmluvy o vzájemné právní pomoci v trestních věcech mezi členskými státy Evropské unie³⁹¹ a z čl. 11 Druhého dodatkového protokolu k Evropské úmluvě o vzájemné pomoci ve věcech trestních (vyhlášen pod č. 48/2006 Sb. m. s.), avšak bez využití omezujících podmínek. Toto spontánní předávání důkazů a jiných informací je vzhledem k závažnosti zločinů v jurisdikci Mezinárodního trestního soudu žádoucí chápat spíše jako povinnost, nikoli pouze možnost,³⁹² a to z toho důvodu, že státy ratifikací Římského statutu vyjádřily potřebu a úmysl stíhat nejzávažnější zločiny podle mezinárodního práva a zdůraznily tak důležitost takového počínání (preambule a čl. 1 Římského statutu).

Orgány České republiky činné v trestním řízení mají povinnost vyhovět veškerým požadavkům Mezinárodního trestního soudu na zvláštní postup při

³⁹⁰ DZ k ZMJS, cit. 359, k § 158.

³⁹¹ Council Act of 29 May 2000 establishing in accordance with Article 34 of the Treaty on European Union the Convention on Mutual Assistance in Criminal Matters between the Member States of the European Union. In *Official Journal of the European Communities*, C 197/1, 12. července 2000. [online] [cit. 16. ledna 2012] Dostupný z WWW: European Union, <http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?uri=OJ:C:2000:197:SOM:EN:HTML>.

³⁹² DZ k ZMJS, cit. 359, k § 153.

poskytování právní pomoci, přičemž zvláštním postupem je myšleno např. poučení zúčastněných osob, způsob protokolace v souladu s požadavky Mezinárodního trestního soudu či požadavek na zajištění ochrany svědků. Zvláštní postup je uplatňován z důvodu zajištění použitelnosti výsledků těchto úkonů v řízení před Mezinárodním trestním soudem.³⁹³

Oproti úpravě v trestním řádu umožňuje ZMJS ve svém § 161 přímé doručování písemností Mezinárodním trestním soudem prostřednictvím poštovních služeb. Tato možnost je nad rámec závazků vyžadovaných po České republice Římským statutem a byla inspirována možností přímého doručování mezi státy Schengenského systému či smluvními stranami Druhého dodatkového protokolu k Evropské úmluvě o vzájemné pomoci ve věcech trestních.³⁹⁴

S otázkou právní pomoci v užším smyslu souvisí také dožádání opačné, tj. směřující od státu k Mezinárodnímu trestnímu soudu, který může být dožádanou stranou při stíhání zločinů upravených v Římském statutu před vnitrostátními soudy. Tato forma právní pomoci je zakotvena v čl. 93 odst. 10 Římského statutu a zahrnuje především předávání listin a jiných důkazů získaných Mezinárodním trestním soudem, doručování písemností osobě, která byla na základě rozhodnutí Mezinárodního trestního soudu zbavena osobní svobody apod. V českém právním řádu se této formě spolupráce s Mezinárodním trestním soudem věnuje § 163 ZMJS, který stanoví přiměřenou aplikovatelnost ustanovení ZMJS upravujících právní pomoc obecně, tj. v rámci horizontální spolupráce. Lze však předpokládat, že tento typ spolupráce se nebude v praxi vyskytovat příliš často. Dle veřejnosti dostupných informací tuto možnost spolupráce žádný stát dosud nevyužil.

4.3 Výkon rozhodnutí

Pro podporu mezinárodního trestního soudnictví je vedle předávání osob a právní pomoci v užším smyslu důležité také zajištění výkonu rozsudků mezinárodních trestních soudů a tribunálů, a to jak rozsudků odsuzujících k trestu odnětí svobody, tak rozsudků ukládajících peněžité tresty a tresty propadnutí majetku.

Římský statut ve svém čl. 77 upravuje tresty, které je možné uložit za zločiny spadající do jurisdikce Mezinárodního trestního soudu. Je to zejména trest odnětí svobody, a to buď na určitý počet let s maximální hranicí třiceti let, nebo trest odnětí

³⁹³ Tamtéž, k § 157.

³⁹⁴ Tamtéž, k § 161.

svobody na doživotí. Kromě těchto trestů je také možný peněžitý trest nebo trest propadnutí výnosů, majetků a aktiv pocházejících z trestné činnosti.

Výkon trestu uloženého rozsudkem Mezinárodního trestního soudu je zajištěn smluvními stranami Římského statutu (čl. 103 odst. 1 písm. a) Římského statutu). Státy svou ochotu přijímat odsouzené sdělují tajemníkovi Kanceláře Mezinárodního trestního soudu, který vede seznam těchto států, a to ve formě prohlášení nebo bilaterální dohody mezi konkrétním státem a Mezinárodním trestním soudem.³⁹⁵ Státy mohou určit podmínky, za kterých budou ochotny přijímat odsouzené; s těmito podmínkami však musí souhlasit Předsednictvo Mezinárodního trestního soudu. I pokud už stát vyslovil svou ochotu přijímat odsouzené, může svůj souhlas odvolat. V takovém případě se ale rozhodnutí státu nadále nepřijímat odsouzené nedotkne osob, které již byly do státu k výkonu trestu předány.³⁹⁶

Podobný typ spolupráce úspěšně funguje například ve vztahu k ICTY. Tribunál (resp. OSN) má v současnosti sjednány dohody o předávání odsouzených osob se 17 evropskými státy (včetně Ukrajiny, která však dosud nedokončila ratifikační proces) a do současné doby bylo takto předáno 48 odsouzených do celkem 13 států (dohodu s ICTY sice uzavřelo, ale žádného odsouzeného dosud nepřevzalo Slovensko, Polsko, Ukrajina a Albánie). Řada předaných odsouzených již trest vykonala a byla propuštěna na svobodu, v současnosti tedy trest uložený tribunálem vykonává pouze 18 osob.³⁹⁷ O uzavření této dohody s ICTY aktuálně uvažuje taktéž Česká republika.³⁹⁸

Při rozhodování o tom, ve kterém státě bude odsouzená osoba vykonávat svůj trest, zohledňuje Mezinárodní trestní soud kritéria uvedená v čl. 103 odst. 3 Římského statutu a v čl. 201 Jednacího a důkazního řádu Mezinárodního trestního soudu, mezi která mimo jiné patří zásada rovnoměrného geografického rozložení, počet již předaných odsouzených osob v jednotlivých státech, státní občanství a názor odsouzené osoby. O předání k výkonu trestu do konkrétního státu informuje odsouzenou osobu Předsednictvo Mezinárodního trestního soudu.

³⁹⁵ Čl. 103 odst. 1 písm. a) Římského statutu ve spojení s Rules of Procedure and Evidence, cit. 367, Rule 200.

³⁹⁶ Čl. 103 odst. 1 písm. b) Římského statutu ve spojení s Rules of Procedure and Evidence, cit. 367, Rule 200.

³⁹⁷ International Criminal Tribunal for Former Yugoslavia, Member States Cooperation, Agreements on the Enforcement of Sentences. [online] [cit. 16. ledna 2014] Dostupné z WWW: ICTY, <http://www.icty.org/sid/137>.

³⁹⁸ Pracovní skupina pro mezinárodní trestní soudnictví. *Mezinárodní trestní soudnictví a Česká republika*, s. 10. [online] [cit. 6. dubna 2014] Dostupné z WWW: Český červený kříž, http://www.cervenyrkruz.eu/cz/nsmhp_mts/Mezinarodni-trestni-soudnictvi-a-CR.pdf.

Předsednictvo Mezinárodního trestního soudu zasílá vybranému státu své rozhodnutí o předání odsouzeného do tohoto státu, k němuž přiloží informace a dokumenty uvedené v čl. 204 Jednacího a důkazního řádu Mezinárodního trestního soudu, mezi které kromě odsuzujícího rozsudku patří také informace o délce a počátku běhu uloženého trestu či o zdravotním stavu odsouzené osoby. V této souvislosti je třeba upozornit, že dle části 10. Římského statutu se na území smluvních stran nevykonávají rozsudky Mezinárodního trestního soudu, nýbrž jen uložené tresty.

Původní právní úprava týkající se výkonu trestů obsažená v trestním řádu byla značně problematická, jelikož jí nastavený postup pro výkon rozhodnutí mezinárodních soudů na území ČR, který vyžadoval vydání uznávacího rozsudku (§ 452 odst. 2 TrŘ), byl v ostrém protikladu k Římskému statutu, který výkon trestu na území smluvní strany Římského statutu podmiňuje pouze jednostranným pověřením státu ze strany Mezinárodního trestního soudu, nikoli uznávacím rozsudkem.³⁹⁹

Tento rozpor zcela odstranil ZMJS, dle kterého již nedochází k rozhodování o uznání rozsudku Mezinárodního trestního soudu, nýbrž jen k nařízení výkonu jím uloženého trestu, a to soudem na návrh Ministerstva spravedlnosti ČR (§ 172 odst. 1 ZMJS). Z tohoto důvodu je vyloučeno uplatnění podmínek uznání cizozemského rozhodnutí, které jsou taxativně vyjmenovány v § 120 odst. 1 ZMJS. Jedná se např. o podmínku oboustranné trestnosti či podmínku, že osoba nebyla odsouzena za trestný čin výlučně politického či vojenského charakteru. Podmínka, že výkon trestu nesmí být promlčen (§ 120 odst. 1 písm. e) ZMJS), se neuplatní z toho důvodu, že u většiny trestných činů podle Římského statutu se jedná o trestné činy, u kterých je promlčení výkonu trestu zcela vyloučeno podle § 95 ve spojení s § 35 písm. a) TZk.

Zákon o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních dále vylučuje podmínku státního občanství odsouzené osoby a umožňuje převzít k výkonu trestu také osoby, které nejsou občany České republiky ani nemají na jejím území trvalý pobyt, pokud Mezinárodní trestní soud zajistí úhradu nákladů výkonu trestu (§ 174 odst. 1 písm. b) ZMJS). V této souvislosti bylo nutno přistoupit ke změně prohlášení České republiky učiněné během ratifikace Římského statutu, které omezovalo ochotu České republiky přijímat odsouzené pouze na občany a osoby s trvalým pobytem na území

³⁹⁹ Čl. 103 Římského statutu a Rules of Procedure and Evidence, cit. 367, Rule 204. Srov. MIKLÍK, cit. 353, s. 1273.

republiky.⁴⁰⁰ Vláda ČR dne 30. října 2013 souhlasila s návrhem na změnu tohoto prohlášení tak, aby odpovídalo úpravě v ZMJS.⁴⁰¹ Výslovně⁴⁰² nejsou z použití vyloučeny pouze dvě z podmínek upravených v § 120 odst. 1 ZMJS, a to podmínka trestní odpovědnosti vzhledem k věku odsouzené osoby podle právního řádu České republiky (§ 120 odst. 1 písm. h) ZMJS) a podmínka, že odsouzená osoba nepožívá výsad a imunit, pro které by byla vyňata z pravomoci orgánů činných v trestním řízení (§ 120 odst. 1 písm. j) ZMJS).

Zejména druhá jmenovaná podmínka však v praxi vzhledem ke shora uvedenému (viz 1. kapitola této práce) nebude reálně využívána. Ani první podmínka, tj. trestní odpovědnost osoby vzhledem k jejímu věku, nemá z praktického hlediska žádný význam, a to i přesto, že mezinárodní právo obecně nestanoví věkovou hranici trestní odpovědnosti a vnitrostátní hranice není pro řízení před mezinárodními soudy či tribunály použitelná.⁴⁰³ Ustanovení čl. 26 Římského statutu však stanoví, že Mezinárodní trestní soud má jurisdikci pouze nad osobami staršími osmnácti let. Tato věková hranice proto nepředstavuje žádný problém pro hranici patnácti let stanovenou vnitrostátním právem (§ 25 TZk).

K rozhodnutí o zařazení odsouzeného do konkrétního typu věznice dojde ještě před nařízením výkonu rozhodnutí Mezinárodního trestního soudu. K realizaci předání odsouzené osoby je příslušná Vězeňská služba ČR, ačkoli v praxi se z důvodu úspory nákladů očekává spíše předávání odsouzených orgány Mezinárodního trestního soudu, eventuálně státu, ve kterém odsouzená osoba dosud vykonávala trest (například při změně určení státu, v němž má být trest vykonáván).⁴⁰⁴

Po převzetí osoby odsouzené k trestu odnětí svobody se konkrétní podmínky výkonu trestu řídí právním řádem České republiky, ačkoli odsouzený dále podléhá doзору Mezinárodního trestního soudu (čl. 106 odst. 1 a 2 Římského statutu). Vnitrostátní soudy nemají právo rozhodovat o upuštění od zbytku trestu odnětí svobody nebo o podmíněném propuštění, k tomu je oprávněn pouze Mezinárodní trestní soud (čl. 110 Římského statutu). Mezinárodní trestní soud také jako jediný rozhoduje o

⁴⁰⁰ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Římského statutu Mezinárodního trestního soudu, cit. 370. Srov. DZ k ZMJS, cit. 359, k § 171.

⁴⁰¹ Usnesení vlády ČR č. 819 z 30. října 2013 k návrhu na odvolání některých výhrad a návrhům na změny některých prohlášení České republiky k mnohostranným mezinárodním smlouvám v souvislosti se zákonem o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních. [online] [cit. 10. února 2014] Dostupné z WWW: Vláda ČR, <https://apps.odok.cz/djv-agenda?date=2013-10-30>.

⁴⁰² § 171 ZMJS spolu s § 120 odst. 1 ZMJS.

⁴⁰³ DZ k ZMJS, cit. 359, k § 164.

⁴⁰⁴ Tamtéž, k § 174-177.

odvoláních a žádostech o přezkum (čl. 105 odst. 2 Římského statutu). Z těchto důvodů § 176 odst. 1 ZMJS upravuje dočasné předání odsouzené osoby zpět k Mezinárodnímu trestnímu soudu, aby tato osoba mohla být osobně přítomna přezkumnému řízení.

V případě peněžitých trestů nebo trestů propadnutí majetku je pro Mezinárodní trestní soud důležité zejména předání majetku nebo výnosu z prodeje takového majetku, který je výkonem rozhodnutí získán, zpět Mezinárodnímu trestnímu soudu (čl. 109 odst. 3). V případě, že by se výkon rozhodnutí týkal věcí, které tvoří součást národního kulturního pokladu, či jiných neobchodovatelných věcí, bude postup konzultován s Mezinárodním trestním soudem (§ 178 odst. 2 ZMJS). Z předaného majetku či výnosů dochází zejména k odškodňování obětí,⁴⁰⁵ které probíhá prostřednictvím Svěřeneckého fondu pro oběti zločinů a jejich rodinné příslušníky (čl. 79 odst. 1 a 2 Římského statutu). Tento způsob odškodňování obětí se značně liší od starší varianty odškodňování, která je známá zejména od tribunálů Rady bezpečnosti OSN a vyznačuje se nutností vlastní iniciativy oprávněné osoby (tj. oběti nebo pozůstalých po obětech, které byly usmrceny) v občanskoprávním řízení před vnitrostátním soudním orgánem.⁴⁰⁶

4.4 Předání a převzetí trestního řízení

Institut předání trestního řízení se zabývá předáním trestního řízení vedeného v České republice k Mezinárodnímu trestnímu soudu (jak na žádost justičního orgánu České republiky, tak na žádost Mezinárodního trestního soudu) a převzetím trestního řízení původně vedeného u Mezinárodního trestního soudu Českou republikou. V této souvislosti bude potřeba kromě důkazního materiálu předat také osobu obviněného (bude-li se nacházet ve vazbě u Mezinárodního trestního soudu nebo na území České republiky).

K žádosti či příkazu Mezinárodního trestního soudu o předání trestního řízení může dojít až po posouzení otázky přípustnosti vyšetřování či trestního stíhání podle čl. 17 Římského statutu. I pokud je spáchaný čin zločinem podle mezinárodního práva

⁴⁰⁵ KUBÍČEK (2010a), cit. 373, s. 280

⁴⁰⁶ United Nations. *Rules of Procedure and Evidence of the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia*, čl. 106 odst. B. IT/32/Rev.49. 22 May 2013. [online] [cit. 19. listopadu 2013] Dostupné z WWW: ICTY, <http://www.icty.org/sections/LegalLibrary/RulesofProcedureandEvidence>. (dále citováno jako „Rules of Procedure ICTY“). Srov. United Nations. *Rules of Procedure and Evidence of the International Criminal Tribunal for Rwanda*, čl. 106 odst. B. 10 April 2013. [online] [cit. 12. září 2013] Dostupné z WWW: ICTR, <http://www.unictr.org/tabid/95/default.aspx>. (dále citováno jako „Rules of Procedure ICTR“).

upraveným v čl. 5 Římského statutu, ještě to neznamena, že pachatel či pachatelé tohoto zločinu budou opravdu stíháni a následně potrestáni Mezinárodním trestním soudem. Konkrétní případ musí být vždy posouzen kromě otázky jurisdikce také z hlediska principu komplementarity⁴⁰⁷ podle čl. 17 odst. 1 písm. a) a b) Římského statutu a z hlediska principu *ne bis in idem* podle čl. 17 odst. 1 písm. c) a čl. 20 Římského statutu. Principu komplementarity se blíže věnuje předchozí kapitola této práce.

Předání a převzetí trestního řízení je upraveno v ustanovení § 181 a násl. ZMJS. K přijetí žádosti či příkazu Mezinárodního trestního soudu o předání trestního řízení je příslušné Nejvyšší státní zastupitelství, případně Ministerstvo spravedlnosti (§ 181 odst. 1 ZMJS). Proti rozhodnutí Mezinárodního trestního soudu o převzetí trestního řízení je možné podat opravný prostředek k odvolacímu senátu Mezinárodního trestního soudu (čl. 82 odst. 2 Římského statutu). K podání opravného prostředku je příslušné Nejvyšší státní zastupitelství nebo Ministerstvo spravedlnosti. (§ 181 odst. 3 ZMJS). O předání trestního řízení Mezinárodnímu trestnímu soudu může požádat také příslušný justiční orgán České republiky, a to opět prostřednictvím Nejvyššího státního zastupitelství nebo Ministerstva spravedlnosti (§ 181 odst. 2 spolu s § 106 odst. 1 ZMJS). Před předáním trestního řízení Mezinárodnímu trestnímu soudu je v souladu s § 108 ZMJS potřeba rozhodnout o dočasném upuštění od některých úkonů trestního řízení.

Zákon o mezinárodní justiční spolupráci umožňuje také převzetí trestního řízení od Mezinárodního trestního soudu do České republiky (§ 183 odst. 1 ZMJS). Může se tak stát například v souvislosti se zahlcením Mezinárodního trestního soudu množstvím případů nebo v případě změny místních podmínek (např. odpadnutí předchozí neschopnosti či neochoty státu vést trestní řízení). Jednalo by se obvykle o trestní řízení spojená s trestným činem spáchaným na území ČR.⁴⁰⁸ Je také možné, že v případě trestního řízení, které již bylo jednou předáno Mezinárodnímu trestnímu soudu, dojde po změně situace k jeho opětovnému předání, tj. k jeho předání zpět vnitrostátním orgánům.⁴⁰⁹ Ve všech případech předání trestního řízení od Mezinárodního trestního soudu do České republiky je nicméně Mezinárodnímu trestnímu soudu zachována možnost monitorování takto předaného trestního řízení, a to

⁴⁰⁷ STIGEN, Jo. *The Relationship between the International Criminal Court and the National Jurisdictions : The Principle of Complementarity*. Leiden : Koninklijke Brill N.V., 2008, s. 3.

⁴⁰⁸ DZ k ZMJS, cit. 359, k § 183.

⁴⁰⁹ Tamtéž.

včetně osobní přítomnosti představitelů Mezinárodního trestního soudu při úkonech převzatého trestního řízení (§ 183 odst. 2 ZMJS).

4.5 Průvoz

V případě potřeby přepravy osoby, kterou jiný stát předává Mezinárodnímu trestnímu soudu, přes území ČR, je Česká republika povinna tento průvoz povolit (čl. 89 odst. 3 písm. a) Římského statutu). Odmítnutí je možné pouze při hrozbě zdržení nebo zabránění předání. Mezinárodní trestní soud v této souvislosti zasílá státu žádost o průvoz, která musí obsahovat zejména popis osoby, popis skutkové podstaty a rozkaz k zatčení a předání přepravované osoby. Tato osoba musí být po celou dobu průvozu omezena na svobodě (čl. 89 odst. 3 Římského statutu).

ZMJS stanoví pro průvoz osob postup obdobný předávacímu řízení. Z tohoto důvodu zohledňuje velmi omezené možnosti odmítnutí předání osoby a ve svém § 184 odst. 3 umožňuje Mezinárodnímu trestnímu soudu průvoz i bez předchozího povolení, k jehož vydání je jinak příslušné Ministerstvo spravedlnosti ČR. V praxi lze ale očekávat alespoň oznámení o chystaném průvozu orgánům České republiky, a to zejména z důvodu bezpečnosti a plynulé organizace (pobyt eskorty a provážené osoby na letišti apod.).⁴¹⁰

4.6 Práva obětí

Obětí rozumíme osobu, která v souvislosti se spácháním zločinu zakotveného v Římském statutu utrpěla újmu, a to nejen újmu fyzickou, ale také psychickou, citové strádání, ekonomickou ztrátu nebo porušení základních práv. Oběti mohou být přímé či nepřímé, přičemž nepřímými oběťmi mohou být například pozůstalí.⁴¹¹ Obětí může být fyzická osoba a, za splnění určitých podmínek (tj. újma byla způsobena na majetku určenému k náboženským nebo charitativním účelům apod.), i organizace či instituce.⁴¹² Organizace či instituce však může být pouze obětí přímou.⁴¹³

⁴¹⁰ Tamtéž, k § 184.

⁴¹¹ International Criminal Court. Situation in the Democratic Republic of the Congo. *Prosecutor v. Thomas Lubanga Dyilo*. Decision on victims' participation. Trial Chamber I, 18 January 2008. ICC-01/04-01/06. Paras 91 a 92. [online] [cit 26. dubna 2014]. Dostupné z WWW: International Criminal Court, <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/doc/doc409168.PDF>.

⁴¹² Rules of Procedure and Evidence, cit. 367, Rule 85.

⁴¹³ CRYER, Robert a kol. *An Introduction to International Criminal Law and Procedure*. Second Edition. Cambridge : Cambridge University Press, 2010. S. 481.

V českém právním řádu jsou oběti trestných činů upraveny v několika právních předpisech, z nich nejdůležitější a nejkomplexnější je úprava v trestním řádu a v zákoně č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů). Z hlediska českého trestního řádu o oběti trestného činu hovoříme jako o poškozeném. Ustanovení § 43 odst. 1 TrŘ stanoví, že poškozeným je „ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma, nebo ten, na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil“. Jedná se však termín procesní, který označuje jednu ze stran trestního řízení. Oběť trestného činu však může vystupovat také „jen“ v postavení svědka (nositel důkazu).⁴¹⁴

Římský statut do oblasti mezinárodního trestního soudnictví vnesl dosud nejširší nabídku práv obětí zločinů v něm upravených. Oproti dřívější praxi Norimberského tribunálu⁴¹⁵ či ICTY⁴¹⁶ a ICTR⁴¹⁷, u kterých oběti mohly vystupovat pouze v roli svědků, přičemž s nároky na náhradu škody byly odkazovány na vnitrostátní soudy, Římský statut obětem přiznává právo účasti na řízení, právo na ochranu a právo žádat náhradu škody.

4.6.1 Právo na ochranu

Dle čl. 93 odst. 1 písm. j) Římského statutu je ochrana obětí a svědků považována za jednu z forem justiční spolupráce mezi státem a Mezinárodním trestním soudem. V České republice je však tento typ spolupráce zajišťován Policií ČR ve spolupráci s Ministerstvem vnitra ČR (zejména zákony č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením, č. 325/1999 Sb., o azylu, a č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů) a z hlediska českého právního řádu se tak jedná spíše o spolupráci policejní.⁴¹⁸

⁴¹⁴ Sněmovní tisk 617/0 ze dne 27. února 2012, návrh zákona o obětech trestných činů a změně některých zákonů. Důvodová zpráva, Obecná část. [online] [cit. 19. dubna 2014] Dostupné z WWW: Parlament České republiky, Kancelář Poslanecké sněmovny, <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=617&CT1=0>. (dále citováno jako DZ k zákonu č. 45/2013 Sb.).

⁴¹⁵ Charta Norimberského tribunálu, která je součástí Dohody mezi USA, Velkou Británií, Francií a SSSR o stíhání a potrestání hlavních vojenských zločinců evropské Osy, Londýn, 8. srpna 1945. Vyhlášena ve Sbírce zákonů pod č. 164/1947 Sb. Čl. 15 písm. c).

⁴¹⁶ United Nations. Updated *Statute of the International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia*, čl. 18 odst. 2, čl. 22. September 2009. [online] [cit. 19. února 2014] Dostupné z WWW: ICTY, <http://www.icty.org/sid/135>. (dále citováno jako „Statut ICTY“).

⁴¹⁷ United Nations. *Statute of the International Criminal Tribunal for Rwanda*, čl. 17 odst. 2, čl. 21. January 2010. [online] [cit. 10. října 2012]. Dostupný z WWW: ICTR, <http://www.unictr.org/Legal/StatuteoftheTribunal/tabid/94/Default.aspx>.

⁴¹⁸ DZ k ZMJS, cit. 359, k § 154.

Zákon o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních obsahuje ustanovení § 154, na základě kterého po přijetí žádosti Mezinárodního trestního soudu o zajištění ochrany svědka českým justičním orgánem tento orgán žádost dále postoupí vnitrostátnímu orgánu příslušnému k poskytování ochrany. Ochranou však není myšlena pouze zvláštní ochrana svědka ve smyslu zákona o zvláštní ochraně svědka, nýbrž jí může být i udělení mezinárodní ochrany (tj. humanitárního azylu) podle zákona o azylu nebo dokonce jen umožnění pobytu osoby (například po jejím propuštění z vazby) na území České republiky po dobu vedení trestního řízení před Mezinárodním trestním soudem na základě příslušných ustanovení zákona o pobytu cizinců na území České republiky.

K rozhodnutí o udělení humanitárního azylu je příslušné Ministerstvo vnitra, konkrétně jeho odbor azylové a migrační politiky.⁴¹⁹ Udělení humanitárního azylu je zcela na uvážení Ministerstva vnitra a není na něj právní nárok.⁴²⁰

Účelem zákona o zvláštní ochraně svědka je „*poskytování zvláštní ochrany a pomoci svědku a dalším osobám, kterým v souvislosti s trestním řízením zřejmě hrozí újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí*“.⁴²¹ Zvláštní je tato ochrana proto, že se použije pouze v případě, kdy není možné ochranu svědků a dalších osob zajistit běžným způsobem,⁴²² tj. postupem podle zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. Zvláštní ochranou je myšlena například osobní ochrana osoby spočívající v přítomnosti příslušníků policie nebo vězeňské služby v bezprostřední blízkosti osoby či v jejím sledování, v zastírání totožnosti osoby vytvořením zcela nové identity nebo v přestěhování chráněné osoby a příslušníků její domácnosti.⁴²³ Zvláštní ochrana je osobě poskytována na základě návrhu policie, který schvaluje ministr vnitra. Na žádost Mezinárodního trestního soudu je možné poskytnout zvláštní ochranu i osobě, které

⁴¹⁹ Ministerstvo vnitra ČR, Odbor azylové a migrační politiky. [online] [cit 21. dubna 2014]. Dostupné z WWW: Ministerstvo vnitra ČR, <http://www.mvcr.cz/clanek/oddeleni-mezinarodni-ochrany.aspx>.

⁴²⁰ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 22. ledna 2004, sp. zn. 5 Azs 47/2003, publikován pod č. 112/2004 Sb. NSS.

⁴²¹ § 1 odst. 1 zákona č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením a o změně zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. (dále citováno jako „Zákon o zvláštní ochraně svědka“)

⁴²² Sněmovní tisk 697/0, návrh zákona o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením. Důvodová zpráva, Obecná část. [online] [cit 23. dubna 2014]. Dostupné z WWW: Parlament České republiky, Kancelář Poslanecké sněmovny, <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=697&CT1=0>.

⁴²³ Tamtéž, Zvláštní část, k § 3.

v souvislosti s trestním řízením nebezpečí nehrozí, pokud s takovým postupem dotčená osoba vysloví souhlas.⁴²⁴

Vzhledem k obsáhlé vnitrostátní úpravě ochrany obětí a svědků není pro tento typ spolupráce s Mezinárodním trestním soudem potřeba uzavírat speciální mezinárodní smlouvu, neboť vnitrostátní úprava zcela postačuje.⁴²⁵ S ohledem na důvěrnou povahu poskytování ochrany však není známo, zda a v jaké míře již byla tato forma spolupráce s Mezinárodním trestním soudem v praxi využita.

4.6.2 Právo na náhradu škody

Článek 75 Římského statutu upravuje právo obětí na odškodnění. O rozsahu a výši škody či újmy způsobené obětí rozhoduje Mezinárodní trestní soud a povinnost poskytnout obětem odškodnění může uložit přímo odsouzenému. V případě výkonu tohoto rozhodnutí Mezinárodního trestního soudu Českou republikou by bylo postupováno obdobně jako při výkonu peněžitého trestu nebo trestu propadnutí majetku v souladu s čl. 109 Římského statutu⁴²⁶ a s § 179 ZMJS. Oběti mohou být odškodněny také ze Svěřeneckého fondu určeného pro oběti zločinů spadajících do jurisdikce Mezinárodního trestního soudu a jejich rodinné příslušníky (čl. 79 odst. 1 a 2 Římského statutu). Tento způsob odškodňování obětí se výrazně odlišuje od předchozího způsobu odškodňování obětí známého zejména od tribunálů Rady bezpečnosti OSN a založeného na nutnosti vlastní iniciativy oprávněné osoby (tj. oběti nebo pozůstalých po obětech, které byly usmrceny) v občanskoprávním řízení před vnitrostátními soudy.⁴²⁷

Česká republika od roku 2011 pravidelně dobrovolně přispívá do Svěřeneckého fondu pro oběti zločinů a jejich rodinné příslušníky, a to každoroční částkou ve výši 470 000 Kč.⁴²⁸

V případě vedení řízení před vnitrostátním soudním orgánem je právo obětí na odškodnění upraveno v § 228 a § 229 trestního řádu a v zákoně o obětech trestných činů. Poškozený (tj. oběť trestného činu) své právo na náhradu škody uplatňuje u příslušného soudu rozhodujícího v trestním řízení (tzv. adhezní řízení), přičemž tento soud buď nárok poškozeného uzná, nebo jej odkáže na občanskoprávní řízení.

⁴²⁴ Zákon o zvláštní ochraně svědka, cit. 421, § 21a.

⁴²⁵ DZ k zákonu č. 349/2005 Sb., cit. 360.

⁴²⁶ Čl. 75 odst. 5 Římského statutu.

⁴²⁷ Rules of Procedure ICTY, cit. 406, čl. 106 odst. B. Srov. Rules of Procedure ICTR, cit. 406, čl. 106 odst. B.

⁴²⁸ Pracovní skupina pro mezinárodní trestní soudnictví. *Mezinárodní trestní soudnictví a Česká republika*, cit. 398, s. 5.

4.6.3 Právo na účast na řízení

Oběti zločinů upravených Římským statutem mají řadu možností účasti na řízení před Mezinárodním trestním soudem, a to jak v roli svědků, tak v postavení účastníků řízení. Oběti mohou podávat informace o spáchaných zločinech (čl. 15 odst. 1, odst. 3 Římského statutu), vyjadřovat se k otázkám jurisdikce či přípustnosti vedení řízení před Mezinárodním trestním soudem (čl. 19 odst. 3 Římského statutu), svědčit před soudem v postavení svědků (čl. 54 odst. 3 písm. b) Římského statutu), podávat odvolání (čl. 82 odst. 1, odst. 4 Římského statutu) apod. Účastníkem řízení mohou být ve všech jeho fázích, a to po přechozím podání žádosti (Request for Participation in Proceedings) o umožnění účasti na řízení a jejím schválením Mezinárodním trestním soudem. V případě odmítnutí má oběť možnost podávat žádost o účast opakovaně.⁴²⁹ Aby mohla být osoba účastníkem řízení před Mezinárodním trestním soudem (v postavení oběti), musí zejména prokázat, že je skutečně obětí zločinu upraveného Římským statutem a že byly dotčeny její osobní zájmy. Nezbytná je příčinná souvislost mezi spáchaním zločinu a utrpěnou újmou.⁴³⁰ Soud má při posuzování žádostí diskreční pravomoc (čl. 68 odst. 3 Římského statutu).

Oběti mají právo zvolit si svého právního zástupce. Pokud je obětí více, mohou si zvolit společného právního zástupce. Kancelář Mezinárodního trestního soudu v této souvislosti nabízí obětem bezplatnou právní konzultaci a nezbytnou pomoc, a to včetně případné finanční asistence.⁴³¹

Český právní řád nabízí obětem, tj. poškozeným, taktéž určitou možnost účasti na řízení, a to právo navrhnout doplnění dokazování, nahlížet do spisů, zúčastnit se hlavního líčení nebo veřejného zasedání v odvolacím řízení, před skončením řízení se vyjádřit, uplatňovat nárok na náhradu škody apod. (§ 43 odst. 1 TrŘ). Poškození se mohou nechat zastupovat zmocněncem (§ 50 odst. 1 TrŘ) a v případě jejich většího počtu mohou být zastoupeni společným zmocněncem (§ 44 odst. 2 TrŘ). Poškozený je tedy nositelem řady procesních práv, jejichž výkon směřuje zejména k dosažení účelu trestního řízení.⁴³²

⁴²⁹ Rules of Procedure and Evidence, cit. 367, Rule 89.

⁴³⁰ CRYER, cit. 413, s. 486.

⁴³¹ International Criminal Court. Victims before the International Criminal Court : A Guide for participation of victims in the proceedings of the Court, s. 17-18. [online] [cit 26. dubna 2014]. Dostupné z WWW, International Criminal Court, http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/structure%20of%20the%20court/victims/participation/Pages/booklet.aspx.

⁴³² DZ zákonu č. 45/2013 Sb., cit. 414, Obecná část.

4.7 Zhodnocení právní úpravy podle ZMJS ve srovnání s předchozí právní úpravou podle trestního řádu

Právní úprava justiční spolupráce České republiky s Mezinárodním trestním soudem obsažená až do 31. prosince 2013 v hlavě XXV. TrŘ byla nedostatečná a příliš formální. Zaměřovala se spíše na mezinárodní justiční spolupráci obecně, tzn. horizontální spolupráci s cizími státy, a jen velmi málo zohledňovala specifické požadavky spolupráce s mezinárodními trestními soudy a tribunály. Zákon o mezinárodní justiční spolupráci proto nabídl jednodušší, méně formální postup předávání osob, výkonu trestů i poskytování právní pomoci v užším smyslu.⁴³³

ZMJS obsahuje speciální úpravu justiční spolupráce s mezinárodními soudy a tribunály⁴³⁴ a je dostatečně otevřen k případným dalším budoucím rozšířením a úpravám v této oblasti. Co se týče jeho negativ, je nutno upozornit hlavně na jistou nepřehlednost úpravy, kdy text obsahuje značné množství odkazů na ustanovení z obecných částí ZMJS a poznámek ohledně toho, která z těchto ustanovení se v daném případě nepoužijí a která jen přiměřeně. Tyto odkazy vznikly z legislativně-technických důvodů.⁴³⁵ I přesto je nová právní úprava mnohem komplexnější než předchozí úprava v trestním řádu.

Ve věci předávání osob Mezinárodnímu trestnímu soudu se ZMJS odchyluje od úpravy v TrŘ například znatelným omezením rozsahu přezkumu pouze na zjištění totožnosti osoby a zákonnosti jejího zadržení (včetně dodržení jejích práv)⁴³⁶ či zavedením obligatorní předběžné vazby (§ 93 odst. 1, § 166 odst. 1 ZMJS). Za nejvýznamnější rozdíl ale osobně považuji realizaci předání osoby pouze na základě příkazu k předání (§ 165 ZMJS), tedy bez potřeby žádat o souhlas ministra spravedlnosti (§ 164 a § 97 ZMJS). Soud tak již nerozhoduje o přípustnosti či nepřípustnosti vydání osoby, jak tomu bylo dříve dle § 397 TrŘ, kdy ve vztahu k Mezinárodnímu trestnímu soudu bylo otázkou, jak by vůbec soud mohl dojít k rozhodnutí o nepřípustnosti předání, když vůči Mezinárodnímu trestnímu soudu nebylo možné uplatnit žádný ze známých důvodů nepřípustnosti.⁴³⁷ Rozhodnutí ministra spravedlnosti o povolení či nepovolení vydání dle § 97 ZMJS (dříve dle § 399

⁴³³ DZ k ZMJS, cit. 359, např. k § 153.

⁴³⁴ Tamtéž, K části čtvrté a § 145 a násl.

⁴³⁵ Tamtéž, k části čtvrté.

⁴³⁶ Tamtéž, k § 167.

⁴³⁷ Viz § 375 odst. 3 spolu s § 393 TrŘ ve znění platném k 31. prosinci 2013.

TrŘ) představuje politický rozměr státní suverenity a jeho použití má proto smysl pouze v případech horizontální spolupráce mezi státy.⁴³⁸

Co se týče právní pomoci v užším smyslu či průvozu osoby přes území státu, předešlá právní úprava podle trestního řádu vyžadovala příliš mnoho povolení a souhlasů, které bylo částečně možné ospravedlnit námitkou zachování suverenity státu, ale zároveň je nutno poukázat na to, že především představovaly značné zdržení celého procesu mezinárodní justiční spolupráce. Myslím, že podobné bariéry jsou významné spíše při spolupráci s cizími státy, vůči kterým takto Česká republika prokazuje svoji suverenitu, ale spolupráce s Mezinárodním trestním soudem by měla probíhat pouze s použitím nejnútnejších překážek. Z tohoto důvodu je třeba ocenit, že v otázce právní pomoci v užším smyslu umožňuje ZMJS větší interakci mezi orgány Mezinárodního trestního soudu a orgány vnitrostátními. Jako příklad lze uvést skutečnost, že orgán Mezinárodního trestního soudu je oprávněn být přítomen během provádění jakéhokoli úkonu právní pomoci (§ 148 odst. 1 ZMJS) a je oprávněn doručovat písemnosti přímo prostřednictvím poštovních služeb (§ 161). ZMJS dále zohledňuje případnou potřebu zvláštního postupu orgánů při plnění konkrétního úkonu právní pomoci tak, aby byly splněny všechny náležitosti vyžadované pro následné úspěšné použití výsledku takového úkonu v řízení před Mezinárodním trestním soudem.⁴³⁹

Ohledně výkonu trestů uložených rozsudky Mezinárodního trestního soudu a průvozu osob přes území České republiky za účelem jejich předání tomuto soudu lze konstatovat, že ZMJS obsahuje jednodušší postup, oproštěný od zbytečných formalit a zdlouhavého rozhodování. Je tak zohledněna potřeba rychlého řešení situace, aby nedocházelo ke zbytečným průtahům - jak během trestního stíhání, tak i při výkonu trestu uloženého Mezinárodním trestním soudem. Pro výkon trestu postačuje pouze přímé nařízení takového výkonu (§ 172 odst. 1 ZMJS) místo složitého a časově náročného řízení o uznání rozhodnutí Mezinárodního trestního soudu podle dřívějšího § 449 a násl. TrŘ a průvoz osob přes území ČR je teoreticky možný bez jakéhokoli souhlasu udělovaného Českou republikou. Ačkoli se v praxi očekává alespoň předběžné informování státu o takovém průvozu⁴⁴⁰, není to nezbytné.

⁴³⁸ Stanovisko pléna Ústavního soudu z 13. srpna 2013, sp. zn. Pl.ÚS-st.37/13, publikováno pod č. 262/2013 Sb. Bod. 10. Dále také nález Ústavního soudu ze dne 29. ledna 2008, sp. zn. Pl. ÚS 63/06, vyhlášen pod č. 90/2008 Sb., body 26 a 38.

⁴³⁹ DZ k ZMJS, cit. 359, k § 157.

⁴⁴⁰ Tamtéž, k § 184.

Závěrem je vhodné upozornit na skutečnost, že ne všechny projevy spolupráce upravené v ZMJS představují také závazek podle Římského statutu. Jako určitý projev vstřícnosti České republiky můžeme vnímat například snazší průvoz osob bez nutnosti schvalování žádosti (§ 184 odst. 3 ZMJS ve srovnání s čl. 89 odst. 3 písm. b) Římského statutu) nebo závazek spolupracovat s Mezinárodním trestním soudem v souvislosti s odškodňováním obětí (viz § 162 ZMJS a čl. 93 odst. 1 písm. l) Římského statutu).

5 Personální účast České republiky u Mezinárodního trestního soudu

Spolupráce České republiky s Mezinárodním trestním soudem se může uskutečňovat nejen na poli právním, ale také personálním, a to konkrétně poskytováním odborného personálu pro výkon funkcí soudce, žalobce nebo i řadových úředníků.

Tato forma české účasti v systému mezinárodní trestní justice však není historicky první, neboť její obdoby bylo možno pozorovat i dříve, zejména u mezinárodních trestních tribunálů. Jedním z prvních českých občanů s výraznou účastí v mezinárodním trestním soudnictví byl generál prof. JUDr. Bohuslav Ečer, vedoucí československé delegace u Norimberského tribunálu, který se podílel zejména na procesu vedeném proti protektorovi Konstantinu von Neurathovi.⁴⁴¹ Dále lze zmínit JUDr. Ivanu Janů a JUDr. Roberta Fremra. JUDr. Janů, v současné době soudkyně Ústavního soudu ČR, působila v letech 2001 až 2004 u Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii jako soudkyně *ad litem*,⁴⁴² a to konkrétně ve dvou řízeních, vedených proti Radoslavu Brdaninovi, sp. zn. IT-99-36 (původně také proti Momiru Talicovi, který ale během procesu zemřel), a proti Mitaru Vasiljevičovi, sp. zn. IT-98-32. Na stejné pozici, avšak u Mezinárodního trestního tribunálu pro Rwandu, působil v letech 2006 – 2008 a 2010 – 2011 JUDr. Fremr, který nyní zastává funkci soudce Mezinárodního trestního soudu. U Mezinárodního trestního tribunálu pro Rwandu působil ve funkci soudce *ad litem* v celkem třech trestních řízeních, a to konkrétně v řízení proti Simonu Bikindi, sp. zn. ICTR-01-72-T, Siméonu Nchamihigo,

⁴⁴¹ EČER, Bohuslav. *Norimberský soud*. 1. vydání. Praha : Orbis, 1946. 392 s.

⁴⁴² I. Janů se Mezinárodnímu trestnímu tribunálu a mezinárodní trestní justice obecně věnovala například ve svém článku *Mezinárodní spravedlnost : Tribunály OSN a Jihoafrická komise pravdy a usmíření. Paměť a dějiny*. 2010, roč. 4., č. 4, s. 113 – 122.

sp. zn. ICTR-01-63-T, a proti Ildéphanse Nizeyimanovi, sp. zn. ICTR-2000-55C-T.⁴⁴³ Nelze zapomenout ani na JUDr. Annu Richterovou a Vladimíra Dzuru, kteří v minulosti působili v úřadu žalobce ICTY.⁴⁴⁴ V současné době má Česká republika kromě Mezinárodního trestního soudu své zastoupení také u Zvláštního tribunálu pro Libanon, u jehož odvolacího senátu působí od listopadu 2012 soudkyně JUDr. Ivana Hrdličková.⁴⁴⁵

5.1 Soudci

Volba soudce Mezinárodního trestního soudu je upravena v čl. 36 Římského statutu. Jednotlivé kandidáty jsou oprávněny navrhnout všechny smluvní strany a státy, které jsou v procesu ratifikace, přijetí nebo schválení Římského statutu nebo v procesu přistoupení k němu za předpokladu, že tento proces bude dokončen před koncem doby, po kterou je možno navrhnout kandidáty.⁴⁴⁶ Z navržených kandidátů jsou budoucí soudci voleni tajným hlasováním na schůzi Shromáždění smluvních stran, přičemž kandidáti nesmějí být během volby přítomni.⁴⁴⁷ Zvoleni jsou kandidáti, kteří získají nevyšší počet hlasů a zároveň jsou zvoleni alespoň 2/3 z přítomných (a hlasujících) smluvních stran. Kandidáti jsou voleni ze dvou seznamů, kdy seznam označený písmenem A reprezentuje kandidáty se zaměřením na trestní právo a seznam označený písmenem B sdružuje kandidáty se specializací na příslušné oblasti mezinárodního práva, například na mezinárodní humanitární právo.⁴⁴⁸ Obvykle jsou kandidáti ze seznamu A vnímáni jako soudci z praxe, zatímco kandidáti ze seznamu B spíše jako

⁴⁴³ R. Fremr o svém působení u Mezinárodního trestního tribunálu pro Rwandu poskytl rozhovor časopisu Respekt, viz ŠAFARÍKOVÁ, Kateřina. Tě myšlenky pořád věřím : S Robertem Fremrem o Mezinárodním trestním soudu a rwandském volání. *Respekt*, 2012, roč. 23., č. 2, s. 46 – 48.

⁴⁴⁴ Pracovní skupina pro mezinárodní trestní soudnictví. *Mezinárodní trestní soudnictví a Česká republika*, s. 10. [online] [cit 21. dubna 2014]. Dostupný z WWW: Český červený kříž, http://www.cervenykruz.eu/cz/nsmhp_mts.aspx.

⁴⁴⁵ Special Tribunal for Lebanon. Judges of the Special Tribunal for Lebanon, Appeals Chamber Judge Ivana Hrdlickova. [online] [cit 28. srpna 2013]. Dostupný z WWW: Special Tribunal for Lebanon, <http://www.stl-tsl.org/en/about-the-stl/biographies/judges-of-the-special-tribunal-for-lebanon/appeals-chamber-judge-ivana-hrdlickova>.

⁴⁴⁶ International Criminal Court. Procedure for the nomination and election of judges, the Prosecutor and Deputy Prosecutors of the International Criminal Court, ICC-ASP/3/Res.6, Article 1-7. [online] [cit 16. října 2012]. Dostupný z WWW: International Criminal Court, <http://www.icc-cpi.int/Menu/ASP/Resolutions/Sessions/2004+-+3rd+Session.htm>.

⁴⁴⁷ SCHABAS, William A. *The International Criminal Court : Commentary on the Rome Statute*. Oxford University Press, New York 2010, s. 533.

⁴⁴⁸ Procedure for the nomination and election of judges, the Prosecutor and Deputy Prosecutors of the International Criminal Court, ICC-ASP/3/Res.6, cit. 446, Article 18-20. Srov. čl. 36 odst. 3 a 5 Římského statutu.

akademici.⁴⁴⁹ Pokud není v prvním kole volby za uvedených podmínek zvolen požadovaný počet soudců, konají se další kola až do obsazení všech míst.

Samotné volbě soudců Shromážděním smluvních stran předchází proces výběru kandidátů v jednotlivých zemích. Každá smluvní, a za podmínek uvedených výše i nesmluvní, strana může pro dané funkční období navrhnout pouze jednoho kandidáta (čl. 36 odst. 4 písm. b) Statutu), ačkoli tento kandidát nemusí být občanem navrhujícího státu – zcela postačí, je-li občanem kterékoli ze stávajících smluvních stran.⁴⁵⁰ Domnívám se, že v praxi státy upřednostní nominaci vlastních občanů. Rozhodnutí státu, zda podá nominaci, je ovlivněno celou řadou faktorů, jako například aktuálním zahraničněpolitickým postavením státu či mírou pravděpodobnosti, že daný kandidát bude skutečně zvolen.⁴⁵¹

Po výběru kandidátů nastává období, ve kterém se státy pro své kandidáty snaží získat co nejvíce hlasů smluvních stran. Státy tak pro své kandidáty organizují například návštěvy ambasad či stálých zastoupení jednotlivých smluvních stran při OSN v New Yorku.⁴⁵² Uplatňuje se také tzv. obchodování s hlasy, kdy jeden stát přislíbí hlasovat pro kandidáta druhého státu ve volbách soudce Mezinárodního trestního soudu, a na oplátku pak tento druhý stát hlasuje pro jeho kandidáta ve volbách probíhajících u jiného mezinárodního orgánu.⁴⁵³ Výbor Shromáždění smluvních stran se těmito praktikám pokusil zamezit,⁴⁵⁴ ale v praxi se nadále uplatňují.⁴⁵⁵ Velký zájem je o hlasy malých zemí, kterých je značné množství a jejich hlas má stejnou váhu jako hlas kterékoli z velkých zemí.⁴⁵⁶

⁴⁴⁹ MAJERČÍK, Lubomír. Česká železnice v ohni mezinárodního práva : Rozhovor s Renátou Klečkovou z mezinárodněprávního odboru Ministerstva zahraničních věcí ČR o zákulisí voleb do mezinárodních organizací. *Bulletin Centra pro lidská práva a demokratizaci*. 2011, roč. III, č. 5, s. 3. [online] [cit 10. listopadu 2012]. Dostupný z WWW: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, <http://www.iips.cz/data/files/Centrum%20LP/bulletin%20LP/Vol.%20III/bulletin-LP-III-5.pdf>.

⁴⁵⁰ SCHABAS, cit. 447, s. 532.

⁴⁵¹ Centre for International Courts and Tribunals. *Selecting International Judges : Principle, Process and Politics : Discussion Paper*. Centre for International Courts and Tribunals, Faculty of Law, University College London, London 2008. Bod 3.2. [online] [cit 16. listopadu 2012]. Dostupný z WWW: University College London, <http://www.ucl.ac.uk/laws/cict/docs/>. (dále citováno jako „Selecting International Judges“)

⁴⁵² Tamtéž, bod 16.3.

⁴⁵³ Tamtéž, bod 17.1.

⁴⁵⁴ International Criminal Court. Consideration of issues on the agenda of the Assembly during the first and second resumptions of the first session, ICC-ASP/1/3/Add.1, Part 1, Election of Judges, bod 16. [online] [cit 20. listopadu 2012] Dostupné z WWW: United Nations, http://untreaty.un.org/cod/icc/asp/1stsession/report/english/add1/part1_e.pdf.

⁴⁵⁵ Selecting International Judges, cit. 451, bod 17.10.

⁴⁵⁶ MAJERČÍK, cit. 449, s. 4.

Již zmiňovaný čl. 36 Římského statutu uvádí i konkrétní požadavky, které by měli všichni kandidáti na soudce Mezinárodního trestního soudu splňovat. V případě České republiky byly tyto požadavky promítnuty a dále rozvedeny v usnesení vlády č. 478 ze dne 14. června 2010, resp. v jeho příloze, kterou tvoří Pravidla pro výběr kandidáta pro funkci soudce Mezinárodního trestního soudu (dále jen „Pravidla“).⁴⁵⁷

Tato Pravidla stanoví, že kandidát pro funkci soudce Mezinárodního trestního soudu je vybírán ve výběrovém řízení, které vyhlašuje Ministerstvo zahraničních věcí ČR. Požadavky na kandidáta jsou upraveny v čl. 2 Pravidel a patří mezi ně např. kritérium, aby kandidát byl uznávaným odborníkem v oblasti trestního práva a trestního práva procesního nebo v oblasti mezinárodního trestního práva. Dále se musí jednat o osobu s vysokým morálním kreditem, hovořící plynně alespoň jedním z pracovních jazyků soudu. Kandidát je vybírán speciálně ustanovenou komisí, které předsedá ministr zahraničních věcí a dále ji tvoří ministr spravedlnosti, předseda Ústavního soudu, předseda Nejvyššího soudu, předseda Nejvyššího správního soudu, nejvyšší státní zástupce, veřejný ochránce práv a členové Národní skupiny u Stálého rozhodčího soudu (čl. 4 odst. 1 Pravidel). Členové komise kromě členů Národní skupiny u Stálého rozhodčího soudu za sebe dle čl. 4 odst. 3 Pravidel mohou určit náhradníka. Komise během pohovoru s kandidátem přezkoumává zejména jeho kvalifikaci pro funkci soudce, jeho jazykové znalosti, motivaci a veškeré jím předkládané materiály.⁴⁵⁸ Návrh komisí vybraného kandidáta poté ministr zahraničních věcí předkládá přibližně osm měsíců před očekávaným datem volby soudce ke schválení vládě. Pokud vláda kandidáta neschválí, může Ministerstvo zahraničních věcí výběrové řízení opakovat. Nedojde-li k opakování výběrového řízení, nenominuje Česká republika pro dané funkční období nikoho.⁴⁵⁹

Proces výběru kandidáta na soudce Mezinárodního trestního soudu proběhl v České republice prozatím pouze jednou. Byl zahájen přijetím již zmíněných Pravidel pro výběr kandidáta pro funkci soudce Mezinárodního trestního soudu. Na jaře 2010 následovalo rozeslání výzev k podávání nominací. Ze všech podaných nominací poté

⁴⁵⁷ Usnesení vlády č. 478 ze dne 14. června 2010. [online] [cit. 10. října 2012] Dostupné z WWW: Vláda ČR, http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/web/cs?Open&2010&06-14 (dále citováno jen jako „Pravidla“).

⁴⁵⁸ FREMR, Robert. *Questionnaire for ICC Judicial Candidates, December 2011 Elections*. Coalition for the International Criminal Court, nedatováno. [online] [cit. 6. listopadu 2012]. Dostupný z WWW: Coalition for the International Criminal Court, [http://coalitionfortheicc.org/documents/Reply_from_Dr._Robert_Fremr_\(Czech_Republic\)_to_CICC_judicial_questionnaire.pdf](http://coalitionfortheicc.org/documents/Reply_from_Dr._Robert_Fremr_(Czech_Republic)_to_CICC_judicial_questionnaire.pdf).

⁴⁵⁹ Pravidla, cit. 457, čl. 1 a čl. 6.

v září 2010 komise vybrala JUDr. Roberta Fremra⁴⁶⁰ a jeho kandidaturu následně dne 24. listopadu 2010 schválila i vláda.⁴⁶¹ Následovala více jak rok trvající kampaň na podporu českého kandidáta, kterou intenzivně podporovaly české zastupitelské úřady v zahraničí i samotný tehdejší ministr zahraničních věcí K. Schwarzenberg při svých zahraničních cestách. Kampaň byla zkomplikována nutností navrácení R. Fremra do funkce soudce *ad litem* u ICTR v tanzanské Arushe.⁴⁶² I přesto byl R. Fremr v prosinci 2010 přítomen na zasedání Shromáždění smluvních stran Mezinárodního trestního soudu v New Yorku, kde vystoupil s příspěvkem na téma překážek v řízeních před mezinárodními trestními tribunály,⁴⁶³ a za podpory Stálé mise České republiky u OSN se účastnil řady bilaterálních setkání. V průběhu roku 2011 kampaň pokračovala v podobném duchu.⁴⁶⁴

K zatím poslední volbě soudců Mezinárodního trestního soudu došlo v prosinci 2011 v rámci zasedání Shromáždění smluvních stran v New Yorku. Samotná volba trvala pět dnů a vyžádala si konání patnácti kol, během nichž došlo ke zvolení celkem šesti nových soudců Mezinárodního trestního soudu. Jedním z takto nově zvolených soudců se stal také český kandidát, JUDr. Robert Fremr, který byl s celkovým počtem 77 hlasů zvolen již ve druhém kole, konaném dne 13. prosince 2011. Stal se tak prvním českým soudcem u Mezinárodního trestního soudu. Mezi dalšími zvolenými byli například soudci z Velké Británie, Nigérie či z Filipín, a to celkem dvě ženy a čtyři muži, čímž byl splněn požadavek čl. 36 odst. 8 Římského statutu na rovnoměrné zastoupení geografických oblastí, hlavních světových právních systémů a zastoupení jak mužů, tak i žen. Při zcela první volbě soudců Mezinárodního trestního soudu v únoru 2003 si zvolení celkového počtu osmnácti soudců vyžádalo konání celkem 33 kol.⁴⁶⁵

⁴⁶⁰ MAJERČÍK, cit. 449, s. 3.

⁴⁶¹ Usnesení vlády č. 834 z 24. listopadu 2010. [online] [cit 12. listopadu 2012] Dostupný z WWW: Vláda ČR, http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/web/cs?Open&2010&11-24.

⁴⁶² MAJERČÍK, cit. 449, s. 3.

⁴⁶³ “Soudce Fremr, český kandidát do Mezinárodního trestního soudu, hovořil během 9. Shromáždění smluvních stran Římského statutu tohoto soudu na téma „jak eliminovat překážky v řízeních před mezinárodními trestními tribunály“. Stálá mise České republiky při OSN v New Yorku, 21. prosince 2010. [online] [cit 17. listopadu 2012]. Dostupný z WWW: Ministerstvo zahraničních věcí ČR, http://www.mzv.cz/un.newyork/cz/zpravy_a_udalosti/soudce_fremr_cesky_kandidat_do.html.

⁴⁶⁴ MAJERČÍK, cit. 449, s. 3.

⁴⁶⁵ Official Records of the Assembly of States Parties to the Rome Statute of the International Criminal Court, First Session (first and second resumptions), New York, 3 – 7 February and 21 – 23 April 2003, ICC-ASP/1/3/Add.1, paras 19 – 26. [online] [cit. 10. října 2012] Dostupné z WWW: United Nations, http://legal.un.org/icc/asp/1stsession/report/english/add1/part1_e.pdf.

Podle R. Fremra je Mezinárodnímu trestnímu soudu ve vztahu k volbě soudců často vytýkána nedostatečná transparentnost.⁴⁶⁶ Tento problém by dle jeho názoru měl vyřešit Římským statutem předpokládaný Poradní výbor pro kandidatury (tzv. Advisory Committee on Nominations; čl. 36 odst. 4 písm. c) Římského statutu), který byl založen 30. listopadu 2011.⁴⁶⁷ Složení a mandát Poradního výboru pro kandidatury mělo za úkol stanovit Shromáždění smluvních stran, jehož Výbor na svém zasedání dne 1. května 2012 rozhodl o založení pracovní skupiny, jejímž úkolem bylo Shromáždění smluvních stran představit devět kandidátů, navrhaných smluvními stranami z řad jejich občanů. Členem uvedené pracovní skupiny byla také Česká republika jakožto reprezentant bloku východoevropských států.⁴⁶⁸ Volba členů budoucího Poradního výboru se uskutečnila na jedenáctém zasedání Shromáždění smluvních stran, konaném od 14. do 22. listopadu 2012 v Haagu. Úkolem Poradního výboru pro kandidatury je zajistit, aby kandidáti na soudce Mezinárodního trestního soudu splňovali veškeré požadavky na tuto funkci a aby bylo zaručeno dodržení principu transparentnosti volby. Poradní výbor aktuálně připravuje nominaci kandidátů na šest soudců Mezinárodního trestního soudu, k jejichž volbě dojde na třináctém zasedání Shromáždění smluvních stran v prosinci 2014 v New Yorku.⁴⁶⁹

Oproti volbě soudců Mezinárodního trestního soudu stojí zcela odlišný proces volby soudců mezinárodních trestních tribunálů. Statut ICTY a Statut ICTR shodně stanoví, že k volbě soudců má pravomoc pouze Valné shromáždění OSN. V případě ICTY mohou členské státy OSN a státy, které mají u OSN trvalou pozorovatelskou misi, navrhnout až dva kandidáty, kteří ale nesmějí mít shodné státní občanství. Z takto navržených kandidátů poté vybírá Rada bezpečnosti 14 až 28 kandidátů, z nichž dále Valné shromáždění zvolí 14 stálých soudců Mezinárodního trestního tribunálu pro

⁴⁶⁶ FREMR, Robert. *Výzvy pro ICC po zkušenosti ad hoc tribunálů*. Příspěvek na konferenci Výzvy pro Mezinárodní trestní soud : 10 let činnosti ICC, konané dne 9. října 2012 na Ministerstvu zahraničních věcí v Praze.

⁴⁶⁷ International Criminal Court. Report of the Bureau on the establishment of the Advisory Committee on Nominations of judges of the International Criminal Court. ICC-ASP/10/36. 30. listopadu 2011. [online] [cit. 11. listopadu 2013] Dostupné z WWW: International Criminal Court, http://www.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/ASP10/ICC-ASP-10-36-ENG.pdf.

⁴⁶⁸ International Criminal Court. Assembly of States Parties. ICC-ASP/S/07. [online] [cit. 11. října 2012] Dostupné z WWW: International Criminal Court, http://www.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/Elections/ACN2012/NV-ACN-PM-15052012-ENG.pdf.

⁴⁶⁹ Report of the Advisory Committee on Nominations of Judges on the work of its second meeting. ICC-ASP/12/47. 29. říjen 2013. [online] [cit. 5. prosince 2013] Dostupné z WWW: International Criminal Court, http://www.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/ASP12/ICC-ASP-12-47-ENG.pdf.

bývalou Jugoslávií.⁴⁷⁰ Velmi obdobný proces volby soudců zná i Statut ICTR. Odlišnosti lze spatřovat pouze v počtu předvybraných kandidátů a následně zvolených soudců.⁴⁷¹ U obou tribunálů lze zaznamenat snahu o spravedlivé zastoupení různých geografických oblastí, zatímco na vyvážené zastoupení žen a mužů nebývá brán přílišný zřetel a u tribunálů tak převládají zejména muži.⁴⁷² Rozdílnost průběhu volby soudců u tribunálů a u Mezinárodního trestního soudu lze dle mého názoru spatřovat zejména ve skutečnosti, že tribunály byly zřízeny a dodnes existují v závislosti na OSN (jsou pomocnými orgány Rady bezpečnosti), zatímco Mezinárodní trestní soud funguje až na určité výjimky⁴⁷³ samostatně. Tato samostatnost by byla narušena, pokud by volba soudců připadla do pravomocí Valného shromáždění OSN, ačkoli i tato varianta byla původně navrhována.⁴⁷⁴

5.2 Žalobce

Úřadu žalobce včetně jeho volby a volby jeho zástupce se věnuje čl. 42 Římského statutu. Požadavky na kandidáty ucházející se o funkci žalobce a způsob jejich nominace jsou velmi podobné jako v případě volby soudců,⁴⁷⁵ ačkoli není nutné, aby kandidát byl občanem smluvní strany Římského statutu. Požadavek občanství smluvní strany byl vynechán záměrně, když se vyskytly názory, že ponechání této funkce dostupné i pro nesmluvní státy bude mít pozitivní vliv na rozhodnutí těchto států pro případnou ratifikaci Římského statutu.⁴⁷⁶ Co se týče ostatních kvalifikačních podmínek, žalobce a jeho zástupci musejí být zejména osoby vysoké mravní úrovně s rozsáhlými znalostmi a zkušenostmi v oblasti trestního stíhání nebo soudnictví (čl. 42 odst. 3 Římského statutu). Požadavek na praktické zkušenosti žalobce v oblasti

⁴⁷⁰ United Nations. *Updated Statute of the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia*, čl. 13bis a čl. 13ter. September 2009 [online] [cit 10. října 2012]. Dostupný z WWW: ICTY, <http://www.icty.org/sid/135>.

⁴⁷¹ United Nations. *Statute of the International Criminal Tribunal for Rwanda*, čl. 12, 12bis a 12ter. January 2010. [online] [cit 10. října 2012]. Dostupný z WWW: ICTR, <http://www.unictr.org/Legal/StatuteoftheTribunal/tabid/94/Default.aspx>.

⁴⁷² SCHABAS, cit. 447, s. 528.

⁴⁷³ V této souvislosti je možné zmínit například možnost Rady bezpečnosti OSN iniciovat zahájení trestního řízení u Mezinárodního trestního soudu podle čl. 13 písm. b) Římského statutu.

⁴⁷⁴ Report of the International Law Commission on the work of its forty-fifth session, 3 May – 23 July 1993. In *Yearbook of the International Law Commission 1993 : Volume II, Part 2*. UN Doc.A/CN.4/SER.A/1993/Add. 1 (part 2), para 71. [online] [cit 12. října 2012] Dostupný z WWW: United Nations, [http://legal.un.org/ilc/publications/yearbooks/Ybkvolumes\(e\)/ILC_1993_v2_p1_e.pdf](http://legal.un.org/ilc/publications/yearbooks/Ybkvolumes(e)/ILC_1993_v2_p1_e.pdf).

⁴⁷⁵ International Criminal Court. Procedure for the nomination and election of judges, the Prosecutor and Deputy Prosecutors of the International Criminal Court, ICC-ASP/3/Res.6, Article 28. [online] [cit 16. října 2012]. Dostupný z WWW: International Criminal Court, <http://www.icc-cpi.int/Menu/ASP/Resolutions/Sessions/2004+-+3rd+Session.htm>.

⁴⁷⁶ SCHABAS, cit. 447, s. 581.

trestního soudnictví se zde objevuje vůbec poprvé, jelikož tuto kvalifikační podmínku předchozí tribunály neznaly. Mnoho z bývalých žalobců mezinárodních trestních tribunálů by tomuto požadavku nevyhovělo – například Robert Jackson, který působil u Norimberského tribunálu, nebo Richard Goldstone, který byl žalobcem jak u ICTY, tak u ICTR.⁴⁷⁷

Žalobce je volen absolutní většinou hlasů členů Shromážděním smluvních stran, přičemž při jeho volbě panuje snaha dosáhnout konsensu všech členů. Pokud konsensus není možný, je žalobce zvolen v tajném hlasování, kdy úspěšný kandidát musí získat absolutní většinu hlasů. Není-li žalobce tímto postupem zvolen v prvním kole, konají se kola další až do celkového počtu tří kol. Není-li žalobce zvolen ani ve třetím kole, je volba odložena. Po jejím opětovném zahájení, není-li žalobce zvolen v takto opakovaném prvním kole, postupují do dalších kol volby pouze dva kandidáti, kteří získali nejvíce hlasů. Volba pokračuje až do úspěšného zvolení jednoho z kandidátů absolutní většinou hlasů členů Shromáždění smluvních stran.⁴⁷⁸

Česká republika ve svém právním řádu výběr kandidáta na funkci žalobce Mezinárodního trestního soudu neupravuje, pouze v již zmiňovaných Pravidlech pro výběr kandidáta pro funkci soudce Mezinárodního trestního soudu, konkrétně v čl. 7, stanoví, že tato Pravidla se přiměřeně použijí také při výběru kandidáta na funkci žalobce.

Zatím poslední (a zároveň teprve druhá) volba žalobce Mezinárodního trestního soudu proběhla v roce 2011. Na rozdíl od zcela první volby žalobce Mezinárodního trestního soudu, kdy existoval pouze jediný kandidát,⁴⁷⁹ navrhly nyní smluvní strany v časovém rozmezí od 13. června 2011 do 9. prosince 2011 celkem 52 osob, z nichž speciálně ustavená Komise,⁴⁸⁰ jejímž úkolem bylo zjednodušit výběr vhodných kandidátů a následnou volbu, vybrala čtyři kandidáty. Ačkoli žádný z kandidátů ani z členů uvedené Komise nebyl český občan, v případě členů Komise lze alespoň zmínit slovenské zastoupení v osobě M. Koterce, stálého reprezentanta

⁴⁷⁷ Tamtéž, s. 580.

⁴⁷⁸ International Criminal Court. Procedure for the nomination and election of judges, the Prosecutor and Deputy Prosecutors of the International Criminal Court, ICC-ASP/3/Res.6, cit. 449, Article 33 – 35.

⁴⁷⁹ SCHABAS, cit. 447, s. 581.

⁴⁸⁰ International Criminal Court. Assembly of State Parties, ICC-ASP/10/S/59. [online] [cit. 21. října 2012] Dostupné z WWW: International Criminal Court, http://www.icc-cpi.int/en_menus/asp/elections/Pages/election%20-%202011.aspx.

Slovenské republiky u OSN.⁴⁸¹ Během neformálních konzultací bylo dohodnuto, že nový žalobce Mezinárodního trestního soudu by měl pocházet z afrického kontinentu a že by měl být zvolen metodou konsensu.⁴⁸² Toto rozhodnutí zúžilo další výběr pouze na dva kandidáty, z nichž byla poté vybrána Fatou B. Bensouda⁴⁸³, tehdejší zástupkyně nyní již bývalého žalobce Luise Morena Ocampy. K jejímu oficiálnímu zvolení novou žalobkyní Mezinárodního trestního soudu došlo během schůze Shromáždění smluvních stran konané od 12. do 21. prosince 2011 v New Yorku.

Na rozdíl od způsobu volby žalobce Mezinárodního trestního soudu je žalobce Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii a žalobce Mezinárodního trestního tribunálu pro Rwandu do funkce jmenován Radou bezpečnosti OSN na návrh generálního tajemníka OSN. Žádný z takto jmenovaných žalobců mezinárodních trestních tribunálů nebyl státním příslušníkem České republiky.

5.3 Ostatní personál

Další z významných funkcí u Mezinárodního trestního soudu je tajemník Kanceláře. Možné kandidáty na tuto funkci vybírá dle čl. 12 odst. 1 Jednacího a důkazního řádu⁴⁸⁴ Předsednictvo. Z nich je poté tajemník volen podle čl. 43 odst. 4 Římského statutu na základě doporučení Shromáždění smluvních stran v tajném hlasování absolutní většinou hlasů soudců. Musí se opět jednat o osobu vysoké mravní úrovně s vynikající znalostí alespoň jednoho pracovního jazyka Mezinárodního trestního soudu, tedy angličtiny nebo francouzštiny (čl. 43 odst. 3 Římského statutu). Zcela prvním tajemníkem byl dne 24. června 2003 zvolen Francouz Bruno Cathala. Po něm následoval dne 28. února 2008 Ital Silvano Arbia. V pořadí třetí tajemník byl zvolen dne 8. března 2013 z celkem jedenácti kandidátů, mezi nimiž měla své zastoupení například Francie, Itálie, Čad nebo Austrálie⁴⁸⁵, a stal se jím Holanďan

⁴⁸¹ International Criminal Court. Assembly of States Parties, ICC-ASP/10/S/06. [online] [cit. 21. října 2012] Dostupné z WWW: International Criminal Court, <http://www.icc-cpi.int/Menus/ASP/Elections/Election+-+2011.htm>.

⁴⁸² International Criminal Court. Election of the Prosecutor of the International Criminal Court, ICC-ASP/10/38, Article 9. [online] [cit. 17. října 2012]. Dostupný z WWW: International Criminal Court, <http://www.icc-cpi.int/Menus/ASP/Elections/Prosecutor/Prosecutor+%282011%29.htm>.

⁴⁸³ Tamtéž, Article 10 a 11.

⁴⁸⁴ International Criminal Court. Rules of Procedure and Evidence. ICC-ASP/1/3(part II-A). 9. září 2002. Rule 12. [online] [cit. 11. února 2014] Dostupné z WWW: International Criminal Court, http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/legal%20texts%20and%20tools/official%20journal/Pages/rules%20of%20procedure%20and%20evidence.aspx.

⁴⁸⁵ International Criminal Court. Assembly of the States Parties. Election of the Registrar of the International Criminal Court, ICC-ASP/11/19. 9. října 2012. [online] [cit. 26. listopadu 2012] Dostupné

Herman von Hebel. Česká republika zatím nikdy neměla svého kandidáta na tuto pozici.

V souvislosti s volbou žalobce a tajemníka nelze opomenout ani jejich zástupce, kteří jsou voleni velmi obdobně. Zástupce žalobce je volen z kandidátní listiny poskytnuté žalobcem, kdy žalobce vybírá vždy přesně tři kandidáty na každé volné místo zástupce (čl. 42 odst. 4 Římského statutu). Zástupce tajemníka, který ale nemusí být zvolen vždy, je volen soudci na doporučení tajemníka (čl. 43 odst. 4 Římského statutu).

Ostatní personál je vybírán a přijímán za podmínek stanovených Personálním řádem Mezinárodního trestního soudu, který na návrh tajemníka Kanceláře a po odsouhlasení Předsednictvem a žalobcem schvaluje Shromáždění smluvních stran (čl. 44 odst. 3 Římského statutu) a který je platný pro veškerý personál Mezinárodního trestního soudu. V závislosti na konkrétní pracovní pozici je nový zaměstnanec oficiálně přijímán tajemníkem nebo žalobcem Mezinárodního trestního soudu, nebo jimi ustanoveným zástupcem, bez ohledu na rasu, pohlaví či náboženské přesvědčení, ale naopak s přihlédnutím k rovnoměrnému a spravedlivému zastoupení právních systémů, zeměpisných oblastí a jak mužů, tak i žen.⁴⁸⁶ V praxi nového zaměstnance vybírá výběrová komise, tvořená maximálně třemi členy, a pověřený úředník z oddělení lidských zdrojů.⁴⁸⁷

Ačkoli informace o případných českých občanech, zaměstnaných u Mezinárodního trestního soudu nejsou široké veřejnosti dostupné, domnívám se, že určitě nějakí již jsou, nebo alespoň v blízké budoucnosti budou. Jedná se ovšem o individuální případy, nikoli o hromadné vyslání personálu jak tomu bylo například ve vztahu k Mezinárodnímu trestnímu tribunálu pro bývalou Jugoslávii na základě Smlouvy mezi vládou České republiky a Organizací spojených národů o zapůjčení vězeňského personálu Mezinárodnímu trestnímu tribunálu pro bývalou Jugoslávii (vyhlášena pod č. 69/2007 Sb. m. s.), z 23. března 2006 s účinností na dobu tří let, která umožnila vyslání několika příslušníků Vězeňské služby České republiky k působení ve

z WWW: International Criminal Court, http://www.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/ASP11/ICC-ASP-11-19-ENG.pdf.

⁴⁸⁶ International Criminal Court. Assembly of State Parties. *Staff Regulations*. ICC-ASP/2/10. Article 4, Regulation 4.1–4.3. International Criminal Court, New York 2003. [online] [cit. 28. října 2012] Dostupné z WWW: International Criminal Court, <http://www.icc-cpi.int/Menus/ICC/Legal+Texts+and+Tools/Official+Journal/Staff+Regulations++Adopted+by+the+Assembly+of+States+Parties++Second+session++New+York++8+12+Septemb.htm>.

⁴⁸⁷ Tamtéž, Annex to the Resolution, č. 5.

Vazební věznici ICTY v Haagu na základě žádosti představitelů ICTY podané u zastupitelského úřadu České republiky v Haagu.⁴⁸⁸

5.4 Závěrečné shrnutí

Podle mého názoru lze zvolení R. Fremra soudcem Mezinárodního trestního soudu vnímat jako velký úspěch pro celou Českou republiku. Jsem přesvědčena, že v následujících letech bude tato stránka spolupráce České republiky s Mezinárodním trestním soudem dále posilována, a to jak v rovině státem zprostředkovaných pracovníků, tj. např. na základě zvláštní smlouvy uzavřené mezi Českou republikou a soudem, tak v rovině individuálních žadatelů o zaměstnání. V této souvislosti je vhodné připomenout existenci Národní kontaktní databáze, spravované Ministerstvem zahraničních věcí, jejímž účelem je vedení přehledu českých občanů se zájmem o zaměstnání u mezinárodních organizací.⁴⁸⁹

Domnívám se však, že pro podporu většího zapojení českých občanů v oblasti mezinárodní trestní justice by bylo vhodné aktivněji šířit informace o těchto možnostech a zejména podporovat a rozšiřovat výuku mezinárodního práva trestního na českých právnických fakultách.

⁴⁸⁸ Vládní návrh č. 79 z 2. listopadu 2005 k vyslovení souhlasu s ratifikací Smlouvy mezi vládou České republiky a OSN o zapůjčení vězeňského personálu Mezinárodnímu trestnímu tribunálu pro bývalou Jugoslávii. Předkládací zpráva pro Parlament. [online] [cit. 28. října 2012] Dostupné z WWW: Parlament České republiky, Kancelář Poslanecké sněmovny, <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=5&ct=79&ct1=0>.

⁴⁸⁹ Ministerstvo zahraničních věcí ČR. Národní kontaktní databáze (NKD). [online] [cit. 28. srpna 2013] Dostupné z WWW: Ministerstvo zahraničních věcí, http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/prace_v_mezinarodnich_org/narodni_kontaktني_databaze.html.

Závěr

Cílem této rigorózní práce bylo zhodnotit vztah mezi Římským statutem Mezinárodního trestního soudu a právním řádem České republiky, a to zejména z hlediska spolupráce, k níž se Česká republika vůči Mezinárodnímu trestnímu soudu zavázala ratifikací Římského statutu (čl. 86 a čl. 87 odst. 1 Římského statutu). Vzhledem k tomu, že Mezinárodní trestní soud nedisponuje donucovacím aparátem,⁴⁹⁰ je zcela závislý na právní pomoci poskytované mu smluvními stranami a eventuálně i státy, které nejsou smluvní stranou Římského statutu (čl. 87 odst. 5 Římského statutu). Jelikož je význam soudu zcela nezpochybnitelný, je nezbytné, aby byla Česká republika připravena a ochotna v případě potřeby Mezinárodnímu trestnímu soudu poskytovat nezbytnou součinnost. Pro zajištění úspěšné spolupráce mezi tímto soudem a ČR je potřeba, aby český právní řád nebyl v rozporu s Římským statutem.

Za účelem dosažení vytyčeného cíle této práce jsem porovnála závazky vyplývající pro Českou republiku z Římského statutu s českým právem, zejména s právem ústavním a trestním.

Expertní skupina zřízená vládou v roce 1999⁴⁹¹ za účelem zjištění možných nesrovnalostí mezi českým ústavním pořádkem a Římským statutem upozornila ještě před provedením ratifikace Římského statutu na nutnost změnit Ústavu v oblasti imunit čelních představitelů státu a v oblasti udělování prezidentských milostí a amnestií. Dále shledala vážné rozpory s čl. 14 odst. 4 Listiny, který zakazuje nucení občanů k opuštění vlasti.⁴⁹² Po důkladné analýze napadených ustanovení Ústavy a Listiny jsem dospěla k názoru, že veškeré namítané nesrovnalosti lze zhojit interpretací Ústavy, jelikož dle čl. 1 odst. 2 Ústavy je nutno vykládat ústavní zákony konformně s přijatými mezinárodními závazky. Jelikož je Římský statut mezinárodní smlouvou dle čl. 10a Ústavy,⁴⁹³ odevzdala Česká republika jeho ratifikací Mezinárodnímu trestnímu soudu část svých pravomocí a Římský statut tak zároveň získal aplikační přednost před

⁴⁹⁰ MIKLÍK, František. Štatút Medzinárodného trestného súdu a právny poriadok Slovenskej republiky. *Justičná revue*. 2002, roč. 54, č. 11, s. 1251-1276, s. 1270.

⁴⁹¹ Usnesení vlády č. 253 ze dne 22. března 1999. [online] [cit. 10. ledna 2014] Dostupné z WWW: <http://www.vlada.cz> Vláda ČR,

⁴⁹² Vládní návrh ze dne 23. ledna 2008 na vyslovení souhlasu s ratifikací Římského statutu Mezinárodního trestního soudu. Předkládací zpráva pro Parlament, část II, bod 4.1, s. 11. [online] [cit. 1. února 2014] Dostupný z WWW: Parlament České republiky, Kancelář Poslanecké sněmovny, <http://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=26244>. (dále jako „Návrh na ratifikaci“)

⁴⁹³ Tamtéž, s. 12-13.

zákony (i ústavními).⁴⁹⁴ Provedením ratifikace se Česká republika také zavázala ke spolupráci s Mezinárodním trestním soudem (čl. 86 a násl. Římského statutu). Lze tedy konstatovat, že Římský statut je v souladu s českým ústavním pořádkem. Z hlediska ústavního práva tak úspěšné spolupráci České republiky a Mezinárodního trestního soudu nic nebrání.

Co se týče skutkových podstat zločinů v jurisdikci Mezinárodního trestního soudu, jejich provedení v českém trestním zákoníku není zcela doslovné v porovnání s jejich úpravou v Římském statutu. Přesto lze přijmout závěr, že v trestním zákoníku došlo k úspěšnému pokrytí všech skutkových podstat zločinů zakotvených v čl. 6, 7, 8 a 8bis Římského statutu, k čemuž přispěla taktéž nedávná novela trestního zákoníku zákonem č. 105/2013 Sb., o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, která spočívá v zařazení nového ustanovení § 405a upravujícího zločin agrese. Úspěšnému obsažení všech skutkových podstat zločinů spadajících do jurisdikce Mezinárodního trestního soudu v trestním zákoníku napomohlo také využití blanketních a obecných skutkových podstat, které odkazují přímo na mezinárodní právo a mohou být nápomocné při řešení situací, kdy bude nutné další rozšíření skutkových podstat. Trestní zákoník tak umožňuje postih i těch jednání, která nejsou výslovně upravena mezi zločiny v hlavě XVIII. (zločiny proti lidskosti, proti míru a válečné trestné činy), podle „jednodušších“ skutkových podstat (např. braní rukojmí nebo vražda).⁴⁹⁵

Pro Mezinárodní trestní soud zcela klíčový princip komplementarity (čl. 17 Římského statutu), který zajišťuje, aby závažné zločiny nezůstaly nepotrestány, ale zároveň respektuje suverenitu států,⁴⁹⁶ znamená, že státy mají při vyšetřování a stíhání pachatelů zločinů upravených v Římském statutu vždy přednost, zatímco Mezinárodní trestní soud je k řízení příslušný pouze, není-li takto schopen nebo ochoten postupovat příslušný stát.⁴⁹⁷ Při rozhodování, zda je v konkrétní věci přípustné řízení před Mezinárodním trestním soudem, tj. zhodnocení otázky případné neochoty nebo neschopnosti státu zahájit a vést trestní stíhání, je nezbytné zejména správné posouzení

⁴⁹⁴ MALENOVSKÝ, Jiří. Mezinárodní smlouvy podle čl. 10a Ústavy ČR. *Právník*. 2003, roč. 142, č. 9, s. 848.

⁴⁹⁵ Návrh na ratifikaci, cit. 492, část II, bod 4.1, s. 14-16.

⁴⁹⁶ BERNARD Diane. Art. 17 Issues of admissibility. In DE HERT, Paul, HOLVOET, Mathias (eds.) *Code of International Criminal Law and Procedure : annotated*. Brussel : Groupe Larcier s. a., 2013, s. 109.

⁴⁹⁷ PIPEK, Jiří. Jurisdikce Mezinárodního trestního soudu a princip ne bis in idem. *Právník*, 2003, roč. 142, č. 12, s. 1256.

vnitrostátní právní úpravy států, které mají v daném případě jurisdikci, a zhodnocení jejich aktuální vnitropolitické situace. Současná česká právní úprava vedení trestního stíhání ohledně zločinu upraveného Římským statutem nebrání, proto by případné vyšetřování či stíhání takového zločinu mohlo probíhat na vnitrostátní úrovni.⁴⁹⁸ Česká republika je taktéž připravena se v případě potřeby aktivně zapojit do řešení otázky přípustnosti zahájení vyšetřování věci před Mezinárodním trestním soudem nebo podat oznámení o spáchaném zločinu v souladu s čl. 14 Římského statutu.⁴⁹⁹

Ačkoli zatím vede Mezinárodní trestní soud trestní stíhání pouze v souvislosti se zločiny spáchanými na území Afriky, kdy pravděpodobně v dohledné době nelze očekávat výraznější zapojení České republiky, nemusí tomu tak být navždy. Kdykoli tak může dojít například k situaci, že Česká republika bude požádána o předání osoby, na kterou byl Mezinárodním trestním soudem vydán zatýkací rozkaz a tato osoba se bude nacházet na českém území. Příkladem může být aktuální situace na Ukrajině, jelikož dne 25. února 2014 bylo ukrajinskými poslanci rozhodnuto o předání trestního stíhání zločinů spáchaných na Ukrajině od 30. listopadu 2013 do 22. února 2014 Mezinárodnímu trestnímu soudu.⁵⁰⁰ Po podání oznámení v souladu s čl. 14 Římského statutu se záležitostí nyní zabývá Úřad žalobce Mezinárodního trestního soudu.⁵⁰¹ Bude-li shledáno, že spáchané jednání spadá do jurisdikce Mezinárodního trestního soudu a bude-li rozhodnuto o přípustnosti trestního stíhání, lze dle předběžných dohadů českých i zahraničních médií očekávat vydání mezinárodního zatýkacího rozkazu na bývalého ukrajinského prezidenta Viktora Janukovyče (nyní uprchlého a skrývajícího se

⁴⁹⁸ § 4 až § 9 trestního zákoníku upravující působnost souladně s Římským statutem, kdy české orgány činné v trestním řízení stíhají trestné činy spáchané na území republiky i trestné činy spáchané občany České republiky mimo její území. Viz také § 2 odst. 3 trestního řádu upravující zásadu legality, tj. povinnosti státního zástupce stíhat všechny trestné činy, o kterých se dozví.

⁴⁹⁹ § 181 odst. 2, odst. 3 ZMJS.

⁵⁰⁰ The Verkhovna Rada of Ukraine adopted the Statement to the International Criminal Court for recognizing by Ukraine the jurisdiction of the International Criminal Court for committing crimes against humanity by high-ranking state officials that led to particularly serious consequences and mass killings of Ukrainian people during peaceful protests since 21 November 2013 until 22 February 2014. 25. února 2014. [online] [cit. 28. února 2014] Dostupné z WWW: Verkhovna Rada of Ukraine, <http://portal.rada.gov.ua/en/news/page/news/News/News/88413.html>. Srov. International Criminal Court. Declaration of the Verkhovna Rada of Ukraine. No. 790-VII of 25 February 2014. [online] [cit. 20. dubna 2014] Dostupné z WWW: International Criminal Court, http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/press%20and%20media/press%20releases/Documents/997/declarationVerkhovnaRadaEng.pdf.

⁵⁰¹ International Criminal Court. The Prosecutor of the International Criminal Court, Fatou Bensouda, opens a preliminary examination in Ukraine. Press Release, ICC-OTP-20140425-PR999, 25. dubna 2014. [online] [cit. 26. dubna 2014] Dostupné z WWW: International Criminal Court, http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/press%20and%20media/press%20releases/Pages/pr999.aspx.

na území Ruské federace), případně také na bývalého ministra vnitra Vitalije Zacharčenko a bývalého generálního prokurátora Viktora Pšonku.⁵⁰²

Z uvedených důvodů bylo proto nezbytné nalézt přesný postup, jak by v případě potřeby poskytnutí nezbytné součinnosti měly příslušné české státní orgány jednat. Ačkoli dřívější právní úprava justiční spolupráce České republiky s Mezinárodním trestním soudem obsažená až do 31. prosince 2013 v hlavě XXV. TrŘ byla nedostatečná a příliš formální, současná úprava dle zákona o mezinárodní justiční spolupráci v trestních věcech, účinného od 1. ledna 2014, obsahuje speciální úpravu justiční spolupráce s mezinárodními soudy a tribunály,⁵⁰³ přičemž nabízí jednodušší, méně formální postup předávání osob, výkonu trestů i poskytování právní pomoci v užším smyslu⁵⁰⁴ a je dostatečně otevřena případným dalším budoucím rozšířením a úpravám v této oblasti. V současné situaci je tedy Česká republika i po procesní stránce připravena poskytovat Mezinárodnímu trestnímu soudu veškerou potřebnou součinnost.

Dle mého názoru došlo k naplnění všech předsevzatých cílů této rigorózní práce, tj. zejména posouzení souladu ústavního pořádku České republiky s Římským statutem, přezkoumání úpravy zločinů podle Římského statutu v českém trestním právu a zhodnocení implementace závazků vyplývajících pro Českou republiku z Římského statutu do českého právního řádu. Za obzvlášť důležitou považuji část věnovanou procesním postupům pro případ nutnosti jakékoli formy spolupráce České republiky s Mezinárodním trestním soudem, jelikož toto má zásadní význam z hlediska praxe orgánů činných v trestním řízení. Rigorózní práce prokazuje existenci úzké vazby mezi mezinárodním právem a právem vnitrostátním, a to na konkrétním příkladu Římského statutu a českého vnitrostátního práva.

⁵⁰² Euronews. Ukraine MPs call on ICC to try Yanukovych for crimes against humanity. 25. února 2014. [online] [cit. 27. února 2014] Dostupné z WWW: Euronews, <http://www.euronews.com/2014/02/25/ukraine-mps-call-on-icc-to-try-yanukovych-for-crimes-against-humanity/>. Srov. také iDNES.cz. Poslanci ženou Janukovyče do Haagu : Majdan si diktuje podobu vlády. [online] [cit. 27. února 2014] Dostupné z WWW: Mafra, http://zpravy.idnes.cz/stihani-viktora-janukovyce-v-haagu-nova-ukrajinska-vlada-a-lecba-expremierky-julije-tymosenkove-v-n-iro-zahranicni.aspx?c=A140225_082129_zahranicni_im.

⁵⁰³ Sněmovní tisk 646/0 z 23. března 2012, návrh zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních. Důvodová zpráva, k části čtvrté a § 145 a násl.. [online] [cit. 2. ledna 2014] Dostupné z WWW: Parlament České Republiky, Kancelář Poslanecké sněmovny, <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=646&CT1=0>.

⁵⁰⁴ Tamtéž, např. k § 153.

Seznam zkratek

a násl.	a následující
apod.	a podobně
cit.	citováno
č.	číslo
čl.	článek
ČR	Česká republika
ČSR	Československá republika
EU	Evropská unie
event.	eventuálně
ICTR	Mezinárodní trestní tribunál pro Rwandu
ICTY	Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii
Interpol	Mezinárodní organizace kriminální policie
kol.	kolektiv
KPR	Kancelář prezidenta republiky
mj.	mimo jiné
např.	například
NATO	Severoatlantická organizace
NSS	Nejvyšší správní soud
odst.	odstavec
OSN	Organizace spojených národů
písm.	písmeno
resp.	respektive
roč.	ročník
s.	strana
Sb.	Sbírka zákonů
Sb. m. s.	Sbírka mezinárodních smluv
Sb. rozh. tr.	Sbírka rozhodnutí trestních
Sb. z. a n.	Sbírka zákonů a nařízení
sp. zn.	spisová značka
srov.	srovnej

SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
tj.	to je
TrŘ	trestní řád
TZ	trestní zákon
TZk	trestní zákoník
tzn.	to znamená
tzv.	takzvaný
UNMICT	Mezinárodní zbytkový mechanismus pro trestní tribunály
ÚS	Ústavní soud
USA	Spojené státy americké
Zb.	zbierka zákonov
ZMJS	zákon o mezinárodní justiční spolupráci

Seznam použité literatury a pramenů

Monografie

- AKSAR, Yusuf. *Implementing International Humanitarian Law : From The Ad Hoc Tribunals to a Permanent International Criminal Court*. Taylor & Francis e-library, 2005. ISBN 0-203-64610-X.
- CRYER, Robert a kol. *An Introduction to International Criminal Law and Procedure*. Second Edition. Cambridge : Cambridge University Press, 2010. 618 s. ISBN 978-0-521-13581-8.
- EČER, Bohuslav. *Norimberský soud*. 1. vydání. Praha : Orbis, 1946. 392 s
- EL ZEIDY, Mohamed. *The Principle of Complementarity in International Criminal Law : Origin, Development and Practice*. Leiden : Martinus Nijhoff Publishers, 2008. 367 s. ISBN 978 90 04 16693 6.
- FENYK, Jaroslav, KLOUČKOVÁ, Světlana. *Mezinárodní justiční spolupráce v trestním řízení*. Praha : Linde Praha, a.s., 2003. ISBN 80-7201-436-6.
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 1. vydání. Praha : Leges, 2009. ISBN 978-80-87212-24-0.
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 1.vydání. Praha : Leges, 2010. ISBN 978-80-87212-30-1.
- KAMLACH, Milan, REPÍK, Bohumil. *Mezinárodní spolupráce v trestním a občanskoprávním řízení*. Praha : Panorama, 1990. 348 s. ISBN 80-7038-145-0.
- LEMKIN, Raphael. *Axis Rule in Occupied Europe : Laws of Occupation – Analysis of Government – Proposals for Redress*. Washington D.C. : Carnegie Endowment for Interational Peace, 1944.
- MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné, jeho obecná část a poměr k jiným právním systémům, zvláště k právu českému*. 5. vydání. Brno : Masarykova univerzita a Doplněk, 2008. ISBN 978-80-210-4474-6.
- MCCORQUODALE, Robert. *The Rule of Law in International and Comparative Context*. London : British Institute of International and Comparative Law, 2010. ISBN 978-1-905221-42-4.
- MUSIL, Jan; KRATOCHVÍL, Vladimír; ŠÁMAL, Pavel a kol. *Kurs trestního práva : Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-572-8.

- ONDŘEJ, Jan, ŠTURMA, Pavel, BÍLKOVÁ, Veronika a kol. *Mezinárodní humanitární právo*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-185-7.
- PAVLÍČEK, Václav a kol. *Ústavní právo a státověda : 1.díl : Obecná státověda*. Praha : Linde, 1998. ISBN 80-7201-141-3.
- PRAŽÁK, Josef M. a kol. *Latinsko-český slovník : A-K*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1955.
- SCHABAS, William A. *An Introduction to the International Criminal Court*. Third edition. Cambridge : Cambridge University Press, 2007. ISBN 978-0-521-70754-1.
- SCHABAS, William A. *The International Criminal Court : A Commentary on the Rome Statute*. Oxford : Oxford University Press, 2010. ISBN 978-0-19-956073-8.
- STIGEN, Jo. *The Relationship between the International Criminal Court and the National Jurisdictions : The Principle of Complementarity*. Leiden : Koninklijke Brill N.V., 2008. ISBN 978-90-04-16909-8.
- ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0305-5.
- ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní a evropské kontrolní mechanismy v oblasti lidských práv*. 3. doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-318-9.

Komentáře

- BAHYLOVÁ, Lenka, SUCHÁNEK, Radovan. *Ústava České republiky : komentář*. Praha : Linde, 2010. ISBN 978-80-7201-814-7.
- DE HERT, Paul, HOLVOET, Mathias (eds.) *Code of International Criminal Law and Procedure : annotated*. Brussel : Groupe Larcier s. a., 2013. ISBN 978-2-8044-5238-4.
- FENYK, Jaroslav, HÁJEK, Roman, STŘÍŽ, Igor, POLÁK, Přemysl. *Trestní zákoník a trestní řád : Průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou : 1. díl : Trestní zákoník*. Praha : Linde, 2010. 1317 s. ISBN 978-80-7201-802-4.
- KLÍMA, Karel et al. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vydání Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-140-3.
- NOVOTNÝ, František a kol. *Trestní zákoník 2010 : stav k 1. 4. 2010 : komentář, judikatura, důvodová zpráva*. Praha : Eurounion Praha, s.r.o., 2010. ISBN 978-80-7317-084-4.
- SLÁDEČEK, Vladimír; MIKULE, Vladimír; SYLLOVÁ, Jindřiška. *Ústava České republiky. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-869-9.

- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád : Komentář : II. díl (§ 180 až § 471)*. 5. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2005. ISBN 80-7179-405-8.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II : § 140 až 421 : Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-178-9.
- TRIFFTERER, Otto. (ed.). *Commentary on the Rome Statute of the International Criminal Court*. Baden-Baden : Nomos Verlagsgesellschaft, 1999. 1295 s. ISBN 3-7890-6173-5.
- WAGNEROVÁ, Eliška a kol. *Zákon o Ústavním soudu s komentářem*. Praha : ASPI, a.s., 2007. ISBN 978-80-7357-305-8.

Sborníky

- *VIII. studentská vědecká konference mezinárodního práva veřejného zaměřená zejména na mezinárodní ochranu lidských práv, uprchlické právo, mezinárodní humanitární právo, mezinárodní právo trestní, právo mezinárodních prostorů a právní úpravu zákazu obchodování s lidmi : Sborník studentských prací*. 1. vydání. Praha : Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2007. ISBN: 978-80-85889-98-7.
- FILIP, Jan. *Deset let Ústavy České republiky : východiska, stav, perspektivy : sborník příspěvků*. 1. vydání. Praha : Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 80-86432-45-9.
- GERLOCH, Aleš, WINTR, Jan. *Lisabonská smlouva a ústavní pořádek ČR*. Plzeň : Aleš Čeněk 2009. ISBN 978-80-7380-192-2.
- *Max Planck Yearbook of United Nations Law*. 2003, Volume 7. 747 s. ISBN 90-04-13819-6.
- *Mezinárodní trestný súd na začiatku 21. storočia : Zborník z medzinárodnej konferencie*. Bratislava : Slovenská spoločnosť pre medzinárodné právo pri Slovenskej akadémii vied, 2006, 108 s. ISBN 978-80-969540-1-8.
- *Problémy implementace Statutu Mezinárodního trestního soudu do právního řádu : Sborník příspěvků ze semináře pořádaného Českou národní skupinou Mezinárodní společnosti pro trestní právo*. 1. vydání. Praha : C.H. Beck, 2004. ISBN 80-7179-911-4.
- RUGGERI, Stefano. *Transnational Inquiries and the Protection of Fundamental Rights in Criminal Proceedings : A Study in Memory of Vittorio Grevi and Giovanni Tranchina*. Heidelberg : Springer, 2013. 587 s. ISBN 978-3-642-32012-5.
- *Sborník příspěvků ze Semináře o Mezinárodním trestním soudu*. Praha : Mezinárodněprávní odbor Ministerstva zahraničních věcí ČR, 2007.

- VANDUCHOVÁ, Marie, GRIVNA, Tomáš. *Pocsta prof. JUDr. Otovi Novotnému k 70. narozeninám*. 1. vydání. Praha : CODEX Bohemia, s.r.o., 1998. ISBN 80-85963-68-X.

Články

- AKHAVAN, Payam. Whither National Courts? The Rome Statute's Missing Half : Towards an Express and Enforceable Obligation for the National Repression of International Crimes. *Journal of International Criminal Justice*. 2010, Issue 8. ISSN 1478-1387.
- ALAMUDDIN, Amal, WEBB, Philippa. Expanding Jurisdiction over War Crimes under Article 8 of the ICC Statute. *Journal of International Criminal Justice*. 2010, Issue 8. ISSN 1478-1387.
- BÍLKOVÁ, Veronika. Z Říma do Kampaly. *Mezinárodní politika*. 2010, roč. 34, č. 8. ISSN 0543-7962.
- BŘÍZA, Petr. Jaké jsou dopady „Lisabonského nálezu“ (nejen) pro ústavní rovinnu vztahu českého a unijního práva? *Soudní rozhledy*. 2009, roč. 15, č. 6. ISSN 1211-4405.
- CLARK, Roger S. Amendments to the Rome Statute of the International Criminal Court Considered at the first Review Conference on the Court, Kampala, 31 May-11 June 2010. *Goettingen Journal of International Law*. 2010, Issue 2. ISSN 1868-1581.
- DEEN-RACSMÁNY, Zsuzsanna. Lessons of the European Arrest Warrant for Domestic Implementation of the Obligation to Surrender Nationals to the International Criminal Court. *Leiden Journal of International Law*. 2007, Vol. 20, Issue 1. ISSN 0922-1565.
- DUFFY, Helen. National Constitutional Compatibility and the International Criminal Court. *Duke Journal of Comparative & International Law*. 2001, Vol. 11, Issue 1. [online] [cit. 22. září 2011] Dostupný z WWW: Duke University School of Law, <http://www.law.duke.edu/shell/cite.pl?11+Duke+J.+Comp.+&+Int'l+L.+5>.
- GLENNON, Michael J. The Blank-Prose Crime of Aggression. *The Yale Journal of International Law*. 2010, Vol. 35, Issue 1. [online] [cit. 12. prosince 2011] Dostupné z WWW: The Yale Journal of International Law, <http://www.yjil.org/print/volume-35-issue-1/the-blank-prose-crime-of-aggression>.
- HAŤAPKA, Miloš. K problému (ne)vydávania vlastných štátnych občanov. *Justičná revue*. 2001, roč. 53, č. 1. ISSN 1335-6461.
- HÖLLANDER, Pavel. Materiální ohnisko ústavy a diskrece ústavodárce. *Právnik*. 2005, roč. 144, č. 4. ISSN 0231-6625.

- HWANG, Phyllis. Defining Crimes Against Humanity in the Rome Statute of the International Court. *Fordham International Law Journal*. 1998, Volume 22, Issue 2. [online] [cit. 12. února 2014] Dostupné z WWW: Berkley Electronic Press, <http://ir.lawnet.fordham.edu/ilj>.
- JANŮ, Ivana. Mezinárodní spravedlnost : Tribunály OSN a Jihoafrická komise pravdy a usmíření. *Paměť a dějiny*. 2010, roč. 4., č. 4. ISSN 1802-8241.
- KAVĚNA, Martin. Ústava ČR a ratifikace Římského statutu Mezinárodního trestního soudu. *Trestněprávní revue*. 2003, roč. 2, č. 12. ISSN 1213-5313.
- KAVĚNA, Martin. Základní právo občana ČR nebýt nucen k opuštění své vlasti, evropský zatýkáací rozkaz a mezinárodní trestní soud. *EMP*. 2004, roč. 13, č. 5. ISSN 1210-3977.
- KLANDUCH, Peter. Rekodifikácia Trestného zákona vo svetle ustanovení Rímského štatútu Medzinárodného trestného súdu. *Justičná revue*. 2007, roč. 59, č. 3. ISSN 1335-6461.
- KOMÁREK, Jan. Tajná demokracie. *Respekt*. 2009, roč. 20, č. 5. ISSN 0862-6545.
- KRATOCHVÍL, Jan. Římský statut Mezinárodního trestního soudu není v rozporu s ústavou. *Právní rozhledy*. 2007, roč. 15., č. 15. ISSN 1210-6410.
- KUBÍČEK, Miroslav. Základní principy a obecná pravidla spolupráce justičních orgánů České republiky s mezinárodními trestními soudy a tribunály z pohledu platné právní úpravy. *Trestněprávní revue*. 2010, roč. 9, č. 4. ISSN 1213-5313.
- KUBÍČEK, Miroslav. Jednotlivé typy spolupráce justičních orgánů České republiky s mezinárodními trestními soudy a tribunály z pohledu platné právní úpravy. *Trestněprávní revue*. 2010, roč. 9, č. 9. ISSN 1213-5313
- KÜHN, Zdeněk, KYSELA, Jan. Je Ústavou vždy to, co Ústavní soud řekne, že Ústava je? *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2002, roč. 10., č. 3. ISSN 1210-9126.
- KÜHN, Zdeněk, KYSELA, Jan. Na základě čeho bude působit komunitární právo v českém právním řádu? *Právní rozhledy*. 2004, roč. 12, č. 1. ISSN 1210-6410.
- KÜHN, Zdeněk. Samovykonatelnost, přímá účinnost a některé teoretické otázky aplikace mezinárodních smluv ve vnitrostátním právu. *Právník*. 2004, roč. 143, č. 5. ISSN 0231-6625.
- KYSELA, Jan. K dalším důsledkům přijetí tzv. euronovely Ústavy ČR. *Právní rozhledy*. 2002, roč. 10, č. 11. ISSN 1210-6410.
- KYSELA, Jan. Rok 2004 ve vývoji vybraných institutů českého ústavního práva – 1. část. *Právní rozhledy*. 2005, roč. 13., č. 12. ISSN 1210-6410.

- MAJERČÍK, Ľubomír. Česká želízka v ohni mezinárodního práva : Rozhovor s Renátou Klečkovou z mezinárodněprávního odboru Ministerstva zahraničních věcí ČR o zákulisí voleb do mezinárodních organizací. *Bulletin Centra pro lidská práva a demokratizaci*. 2011, roč. III, č. 5. [online] [cit 10. listopadu 2012]. Dostupný z WWW: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, <http://www.iips.cz/data/files/Centrum%20LP/bulletin%20LP/Vol.%20III/bulletin-LP-III-5.pdf>.
- MALENOVSKÝ, Jiří. Postavení mezinárodních smluv o lidských právech v českém právu po 1. červnu 2002. *Právník*. 2002, roč. 141, č. 9. ISSN 0231-6625.
- MALENOVSKÝ, Jiří. Mezinárodní smlouvy podle čl. 10a Ústavy ČR. *Právník*. 2003, roč. 142, č. 9. ISSN 0231-6625.
- MALENOVSKÝ, Jiří. Ve věci ústavního základu působení komunitárního práva uvnitř ČR nebylo řečeno poslední slovo. *Právní rozhledy*. 2004, roč. 12, č. 6. ISSN 1210-6410.
- MALENOVSKÝ, Jiří. K nové doktríně Ústavního soudu ČR v otázce vztahů českého, komunitárního a mezinárodního práva. *Právní rozhledy*. 2006, roč. 14, č. 21. ISSN 1210-6410.
- MALENOVSKÝ, Jiří. Znovu k navrhované ratifikaci Římského statutu Českou republikou. *Právní rozhledy*. 2007, roč. 15, č. 22. ISSN 1210-6410.
- MIKLÍK, František. Štatút Medzinárodného trestného súdu a právny poriadok Slovenskej republiky. *Justičná revue*. 2002, roč. 54, č. 11. ISSN 1335-6461.
- NEUBACHER, Frank. Legitimace a význam stálého Mezinárodního trestního soudu – trestněprávní, kriminologické a kriminálně-politické úvahy. *Trestněprávní revue*. 2003, roč. 2, č. 6. ISSN 1213-5313.
- PIPEK, Jiří. Jurisdikce Mezinárodního trestního soudu a princip ne bis in idem. *Právník*. 2003, roč. 142, č. 12. ISSN 0231-6625.
- PIPEK, Jiří. Mezinárodní trestní soud – k některým aspektům Římského statutu. *Trestněprávní revue*. 2004, roč. 3, č. 2. ISSN 1213-5313.
- PIPEK, Jiří. Princip ne bis in idem v konkurenci jurisdikcí. *Trestněprávní revue*. 2004, roč. 3, č. 4. ISSN 1213-5313.
- POCAR, Fausto. Completion or Continuation Strategy? Appraising Problems and Possible Developments in Building the Legacy of the ICTY. *Journal of International Criminal Justice*. 2008, Issue 6. ISSN 1478-1387.

- ŠAFAŘÍKOVÁ, Kateřina. Té myšlence pořád věřím : S Robertem Fremrem o Mezinárodním trestním soudu a rwandském volání. *Respekt*, 2012, roč. 23, č. 2. ISSN 0862-6545.
- ŠTURMA, Pavel. Význam přijetí Statutu Mezinárodního trestního soudu. *Právní rozhledy*. 1999, roč. 7, č. 1. ISSN 1210-6410.
- VÁLEK, Petr. Přínos trestních tribunálů OSN mezinárodnímu trestnímu právu. *Trestněprávní revue*. 2007, roč. 6, č. 3. ISSN 1212-5313.
- VANTUCH, Pavel. Evropský zatýkací rozkaz. *Právní rádce*. 2004, roč. 12., č. 4. ISSN 1210-4817.

Soudní rozhodnutí

Ústavní soud

- Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 249/2000 ze dne 27. září 2000.
- Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl.ÚS 36/01 ze dne 25. června 2002, publikován pod č. 403/2002 Sb.
- Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl.ÚS 44/03 ze dne 5. dubna 2005, publikován pod SbNU 73/37.
- Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl.ÚS 50/04 ze dne 8. března 2006, publikován pod č. 154/2006 Sb.
- Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl.ÚS 66/04 ze dne 3. května 2006, publikován pod č. 434/2006 Sb.
- Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 733/05 z 20. prosince 2006, publikován pod SbNU 230/43.
- Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl.ÚS 63/06 ze dne 29. ledna 2008, publikován pod č. 90/2008 Sb.
- Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl.ÚS 56/05 z 27. března 2008, publikován pod č. 257/2008 Sb.
- Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl.ÚS 19/08 ze dne 26. listopadu 2008, publikován pod č. 446/2008 Sb.
- Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 420/09 z 3. června 2009.
- Stanovisko pléna Ústavního soudu Pl.ÚS-st.37/13 ze dne 13. srpna 2013, publikováno pod č. 262/2013 Sb.

Nejvyšší soud a Nejvyšší správní soud

- Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 20. května 1930, sp. zn. Zm I 250/30.

- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 2. července 1980, sp. zn. 4 To 24/80, publikováno pod č. 9/1981-II Sb. rozh. tr.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. října 1999, sp. zn. 4 Tz 149/99, publikováno pod č. 41/2000-II Sb. rozh. tr.
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 22. ledna 2004, sp. zn. 5 Azs 47/2003, publikován pod č. 112/2004 Sb. NSS.
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. srpna 2010, sp. zn. 5 Tdo 130/2010.

soudy cizích států

- Supreme Court of Izrael. *Adolf Eichmann v. The Attorney General*, Criminal Appeal 336/61, judgement of 29 May 1962.
- House of Lords, *R. v. Bow Street Stipendiary Magistrate and others, ex parte Pinochet Ugarte*, 2 All ER 97-192, judgement of 24 March 1999.
- Court of Appeal of Amsterdam. *Wijngaarde et al. v Bouterse*, order of 20 November 2000, LJM: AA8395.

mezinárodní soudy a tribunály

- Rozsudek Norimberského tribunálu z 1. října 1946. *The Trial of German Major War Criminals*. Proceedings of the International Military Tribunal sitting at Nuremberg, Germany, Part. 22. 22 August 1946 to 1 October 1946.
- International Court of Justice. *Democratic Republic of the Congo v. Belgium*, Judgement of 14 February 2002.
- International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia. *Prosecutor v. Tihomir Blaškić*. Judgement on the Request of Croatia for Review of the Decision of Trial Chamber II of 18 July 1997. Case No. IT-95-14, A.Ch., 29 October 1997.
- International Criminal Tribunal for former Yugoslavia. *Prosecutor v. Dusko Tadic*. Decision on the Defence Motion for Interlocutory Appeal on Jurisdiction of 2 October 1995.
- International Criminal Tribunal for Rwanda. *Prosecutor v. Jean-Paul Akayesu*. Case No. ICTR-96-4-T, Judgement of 2 September 1998.
- International Criminal Tribunal for Rwanda. *Prosecutor v. Jean Kambanda*. Case No. ICTR-97-23-S, Judgement and Sentence of 4 September 1998.
- International Criminal Tribunal for Rwanda. *Prosecutor v. Georges Anderson Nderubumwe Rutaganda*. Case No. ICTR-96-3-A, Judgement of 26 May 2003.
- International Criminal Court. Situation in the Democratic Republic of the Congo. *Judgement on the Prosecutor's Appeal against the decision of the Pre-Trial Chamber I*

entitled „Decision on the Prosecutor’s Application for Warrants of Arrest“. 13 July 2006. Separate and partly dissenting opinion of Judge Georghios M. Pikis. ICC-01/04-169.

- International Criminal Court. Situation in the Democratic Republic of the Congo. *Prosecutor v. Thomas Lubanga Dyilo*. Decision on victims’ participation. Trial Chamber I, 18 January 2008. ICC-01/04-01/06.
- International Criminal Court. Situation in the Democratic Republic of the Congo, *Prosecutor v. Germain Katanga and Mathieu Ngudjolo Chui*. ICC-01/04-01/07. Judgment on the Appeal of Mr. Germain Katanga against the Oral Decision of the Trial Chamber II of 12 June 2009 on the Admissibility Case. 16 June 2009.
- International Criminal Court. Situation in Libya. *Prosecutor v. Saif Al-Islam Gaddafi and Abdullah Al-Senussi*. Decision on the admissibility of the case against Abdullah Al-Senussi of 11 October 2013. ICC-01/11-01/11.

Právní předpisy

české

- ústavní zákon č. 121/1920 Sb. z. a n., ústava ČSR
- ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů
- ústavní zákon č. 395/2001 Sb., kterým se mění ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 165/1950 Sb., na ochranu míru, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 141/1961 Sb., zákon o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 309/1999 Sb., o Sbírce zákonů a Sbírce mezinárodní smluv, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

- zákon č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením a o změně zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 539/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění zákona č. 253/2006 Sb.
- zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů)
- zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních
- zákon č. 105/2013 Sb., o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních

zahraniční

- Constitution of the Republic of Estonia of 28 June 1992
- The Constitution of the Republic of Poland of 2 April 1997

Mezinárodní smlouvy

multilaterální

- Petrohradská deklarace o zákazu používání výbušných nábojů ve válce z roku 1868
- Úmluva o zákonech a obyčejích pozemní války ze dne 18. října 1907
- Řád války pozemní (součástí haagské Úmluvy o zákonech a obyčejích války pozemní)
- Versailleská mírová smlouva, vyhlášena pod č. 217/1921 Sb. z. a n.
- Briand-Kelloggův pakt, vyhlášen pod č. 126/1929 Sb. z. a n.
- Úmluva o otroctví, vyhlášena pod č. 165/1930 Sb. z. a n.
- Protokol o zákazu užívání ve válce dusivých, otravných nebo podobných plynů a prostředků bakteriologických, vyhlášen pod č. 173/1938 Sb. z. a n.
- Charta Organizace spojených národů, podepsána 26. června 1945 a platná od 24. října 1945
- Dohoda sjednaná vládou Spojeného království Velké Británie a Severního Irska, vládou Spojených států amerických, Prozatímní vládou Francouzské republiky a vládou Svazu sovětských socialistických republik o stíhání a potrestání hlavních válečných zločinců evropské osy, vyhlášena pod č. 164/1947 Sb.
- Charta Mezinárodního vojenského tribunálu pro Dálný východ, Tokio, 19. ledna 1946.
- Úmluva o zabránění a trestání zločinu genocidia, vyhlášena pod č. 32/1955 Sb.

- Ženevské úmluvy z 12. srpna 1949 na ochranu obětí války, vyhlášeny pod č. 65/1954 Sb.
- Úmluva o nepromlčitelnosti válečných zločinů a zločinů proti lidskosti, vyhlášena pod č. 53/1974 Sb.
- Mezinárodní úmluva o potlačení a trestání zločinu apartheidu, vyhlášena pod č. 116/1976 Sb.
- Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, vyhlášen pod č. 120/1976 Sb.
- Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech, vyhlášen pod č. 120/1976 Sb.
- Úmluva o zákazu vojenského nebo jakéhokoli jiného nepřátelského použití prostředků měnících životní prostředí, vyhlášena pod č. 77/1980 Sb.
- Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání, vyhlášena pod č. 143/1988 Sb.
- Dodatkové protokoly 1 a 2 k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů a konfliktů nemajících mezinárodní charakter, vyhlášeny pod č. 168/1991 Sb.
- Úmluva OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami, vyhlášena pod č. 462/1991 Sb.
- Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, vyhlášena pod č. 209/1992 Sb.
- Úmluva o právním postavení uprchlíků, vyhlášena pod č. 208/1993 Sb.
- Evropská sociální charta, vyhlášena pod č. 14/2000 Sb. m. s.
- Úmluva o potlačování teroristických bombových útoků, vyhlášena pod č. 80/2001 Sb. m.s.
- Druhý dodatkový protokol k Evropské úmluvě o vzájemné pomoci ve věcech trestních, vyhlášen pod č. 48/2006 Sb. m. s.
- Statut Mezinárodního trestního soudu, vyhlášen pod č. 84/2009 Sb. m. s.
- Úmluva OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu, vyhlášena pod č. 75/2013 Sb. m. s.

bilaterální

- Cooperation agreement between the Office of the Prosecutor of the International Criminal Court and the International Criminal Police Organization-Interpol, podepsaná dne 22. prosince 2004 a platná od 22. března 2005. [online] [cit. 15. prosince 2011]

Dostupná z WWW: Interpol, <http://www.interpol.int/About-INTERPOL/Legal-materials/International-Cooperation-Agreements>.

- Dohoda mezi Českou republikou a OSN o relokaci svědků Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii, vyhlášena pod č. 56/2007 Sb. m. s.
- Smlouva mezi vládou České republiky a OSN o zapůjčení vězeňského personálu Mezinárodnímu trestnímu tribunálu pro bývalou Jugoslávii, vyhlášena pod č. 69/2007 Sb. m. s.

Dokumenty orgánů moci výkonné a zákonodárné

sněmovní tisky

- Sněmovní tisk 697/0, návrh zákona o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením. Důvodová zpráva. [online] [cit. 23. dubna 2014]. Dostupné z WWW: Parlament České republiky, Kancelář Poslanecké sněmovny, <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=697&CT1=0>.
- Sněmovní tisk č. 884 ze dne 22. března 2001. [online] [cit. 16. října 2011] Dostupný z WWW: Parlament České republiky, Kancelář Poslanecké sněmovny, <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=513&ct1=0>.
- Sněmovní tisk č. 513/0 ze dne 29. října 2003, vládní návrh na vydání zákona, kterým se mění ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb. [online] [cit. 29. září 2011] Dostupné na WWW: Parlament České republiky, Kancelář Poslanecké sněmovny, <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=513&ct1=0>.
- Sněmovní tisk 783/0, návrh zákona, kterým se mění zákon č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením. Důvodová zpráva. [online] [cit. 24. ledna 2014] Dostupné z WWW: Parlament České Republiky, Kancelář Poslanecké sněmovny, <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=783&CT1=0>.
- Sněmovní tisk č. 410/0 z 25. února 2008, návrh trestního zákoníku. Důvodová zpráva [online] [cit. 8. listopadu 2011] Dostupné z WWW: Parlament České republiky, Kancelář Poslanecké sněmovny, <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=410&CT1=0>.
- Sněmovní tisk 617/0 ze dne 27. února 2012, návrh zákona o obětech trestných činů a změně některých zákonů. Důvodová zpráva. [online] [cit. 19. dubna 2014] Dostupné z WWW: Parlament České republiky, Kancelář Poslanecké sněmovny, <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=617&CT1=0>.

- Sněmovní tisk 646/0 z 23. března 2012, návrh zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních. Důvodová zpráva. [online] [cit. 12. ledna 2014] Dostupné z WWW: Parlament České Republiky, Kancelář Poslanecké sněmovny, <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=646&CT1=0>.
- Sněmovní tisk 647/0 z 23. března 2012, vládní návrh zákona o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních. Důvodová zpráva. [online] [cit. 22. dubna 2014] Dostupné z WWW: Parlament České republiky, Kancelář Poslanecké sněmovny, <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=647&CT1=0>.
- Sněmovní tisk 160/0 ze dne 1. dubna 2014. [online] [cit. 22. dubna 2014] Dostupné z WWW: Parlament České republiky, Kancelář Poslanecké sněmovny, <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=160&CT1=0>.
- Sněmovní tisk 161/0 ze dne 1. dubna 2014. [online] [cit. 22. dubna 2014] Dostupné z WWW: Parlament České republiky, Kancelář Poslanecké sněmovny, <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=161&CT1=0>.

dokumenty vlády

- Usnesení vlády č.253 ze dne 22. března 1999. [online] [cit 15. června 2011] Dostupné z WWW: Vláda ČR, http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/EB13EAEE120650F2C12571B60070DD14.
- Vládní návrh č. 79 ze dne 2. listopadu 2005 na vyslovení souhlasu s ratifikací Smlouvy mezi vládou České republiky a OSN o zapůjčení vězeňského personálu Mezinárodnímu trestnímu tribunálu pro bývalou Jugoslávii. Předkládací zpráva pro Parlament. [online] [cit. 28. října 2012] Dostupné z WWW: Parlament České republiky, Kancelář Poslanecké sněmovny, <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=5&ct=79&ct1=0>.
- Vládní návrh ze dne 23. ledna 2008 na vyslovení souhlasu s ratifikací Římského statutu Mezinárodního trestního soudu. Předkládací zpráva pro Parlament. [online] [cit. 17. října 2011] Dostupný z WWW: Parlament České republiky, Kancelář Poslanecké sněmovny, <http://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=26244>.
- Příloha k usnesení vlády č. 393 ze dne 24. května 2010. [online] [cit. 24. listopadu 2011] Dostupné z WWW: Vláda ČR, http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/web/cs?Open&2010&05-24.

- Usnesení vlády č. 478 ze dne 14. června 2010. [online] [cit 10. října 2012] Dostupné z WWW: [Vláda ČR, http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/web/cs?Open&2010&06-14.](http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/web/cs?Open&2010&06-14)
- Usnesení vlády č. 834 z 24. listopadu 2010. [online] [cit 12. listopadu 2012] Dostupný z WWW: [Vláda ČR, http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/web/cs?Open&2010&11-24.](http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/web/cs?Open&2010&11-24)
- Usnesení vlády č. 819 ze dne 30. října 2013. [online] [cit. 10. února 2014] Dostupné z WWW: [Vláda ČR, https://apps.odok.cz/djv-agenda?date=2013-10-30.](https://apps.odok.cz/djv-agenda?date=2013-10-30)
- Usnesení vlády č. 105 z 19. února 2014. [online] [cit. 22. dubna 2014] Dostupné z WWW: [Vláda ČR, https://apps.odok.cz/djv-agenda?date=2014-02-19.](https://apps.odok.cz/djv-agenda?date=2014-02-19)
- Usnesení vlády č. 106 z 19. února 2014. [online] [cit. 22. dubna 2014] Dostupné z WWW: [Vláda ČR, https://apps.odok.cz/djv-agenda?date=2014-02-19.](https://apps.odok.cz/djv-agenda?date=2014-02-19)

výbory a komise

- Usnesení ústavněprávního výboru Poslanecké sněmovny ČR č. 176 ze dne 20. dubna 2005 [online] [cit. 21. září 2011] Dostupný z WWW: [Parlament České republiky, Kancelář Poslanecké sněmovny: http://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=2334.](http://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=2334)
- Usnesení stálé komise Senátu pro Ústavu České republiky a parlamentní procedury č. 8 ze dne 17. dubna 2008. [online] [cit. 17. září 2011] Dostupný z WWW: [Senát ČR, http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/htmlhled?action=doc&value=46644.](http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/htmlhled?action=doc&value=46644)

dokumenty prezidenta republiky

- Odbor legislativy a práva Kanceláře prezidenta republiky. *Stanovisko k ratifikaci Římského statutu Mezinárodního trestního soudu*. Kancelář prezidenta republiky : Praha, 2009. [online] [cit. 3. dubna 2011] Dostupný z WWW: [Správa Pražského hradu, http://www.hrad.cz/cs/pro-media/informace-soudnim-sporum/5.shtml](http://www.hrad.cz/cs/pro-media/informace-soudnim-sporum/5.shtml)
- OCHVAT, Radim. *Římský statut: míč není na straně prezidenta republiky*. Tiskové sdělení mluvčího prezidenta republiky ze dne 4. února 2009. [online] [cit. 18. října 2011]. Dostupný z WWW: [Václav Klaus, http://www.klaus.cz/clanky/1871.](http://www.klaus.cz/clanky/1871)
- Rozhodnutí prezidenta republiky ze dne 29. listopadu 2013 o přenesení pravomoci v řízení o udělení milosti, vyhlášeno pod č. 378/2013 Sb.

dokumenty ministerstev

- Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Římského statutu Mezinárodního trestního soudu, publikováno pod č. 84/2009 Sb. m. s.
- Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o přijetí aktů o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, publikováno pod č. 68/2013 Sb. m. s.

Dokumenty Mezinárodního trestního soudu

- International Criminal Court. *Elements of Crimes*. ICC-ASP/1/3(part II-B), 9. září 2002. [online] [cit. 11. února 2014] Dostupné z WWW: International Criminal Court, http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/legal%20texts%20and%20tools/official%20journal/Pages/elements%20of%20crimes.aspx.
- International Criminal Court. *Rules of Procedure and Evidence*. ICC-ASP/1/3(part II-A). 9. září 2002. [online] [cit. 11. února 2014] Dostupné z WWW: International Criminal Court, http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/legal%20texts%20and%20tools/official%20journal/Pages/rules%20of%20procedure%20and%20evidence.aspx.
- Official Records of the Assembly of States Parties to the Rome Statute of the International Criminal Court, First Session (first and second resumptions), New York, 3 – 7 February and 21 – 23 April 2003, ICC-ASP/1/3/Add. [online] [cit. 10. října 2012] Dostupné z WWW: United Nations, http://legal.un.org/icc/asp/1stsession/report/english/add1/part1_e.pdf.
- International Criminal Court. Assembly of State Parties. *Staff Regulations*. ICC-ASP/2/10. International Criminal Court, New York 2003. [online] [cit. 28. října 2012] Dostupné z WWW: International Criminal Court, <http://www.icc-cpi.int/Menus/ICC/Legal+Texts+and+Tools/Official+Journal/Staff+Regulations++Adopted+by+the+Assembly+of+States+Parties++Second+session++New+York++8+12+September.htm>.
- International Criminal Court. President of Uganda refers situation concerning the Lord's Resistance Army (LRA) to the ICC. Press Release. ICC-20040129-44. 29. ledna 2004. [online] [cit. 4. února 2014] Dostupné z WWW: International Criminal Court, http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/press%20and%20media/press%20releases/2004/Pages/president%20of%20uganda%20refers%20situation%20concerning%20the%20lord_s%20resistance%20army%20_lra_%20to%20the%20icc.aspx.
- International Criminal Court. Situation in Uganda. ICC-02/04. [online] [cit. 4. února 2014] Dostupné z WWW: International Criminal Court, http://www.icc-cpi.int/EN_Menus/ICC/Situations%20and%20Cases/Situations/Situation%20ICC%2002/04/Pages/situation%20index.aspx.

- International Criminal Court. Prosecutor receives referral of the situation in the Democratic Republic of Congo. Press Release. ICC-OTP-20040419-50. 19. dubna 2004. [online] [cit. 4. února 2014] Dostupné z WWW: International Criminal Court, http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/press%20and%20media/press%20releases/2004/Pages/prosecutor%20receives%20referral%20of%20the%20situation%20in%20the%20democratic%20republic%20of%20congo.aspx.
- International Criminal Court. Preliminary Examinations : Completed – Decision not to proceed. [online] [cit. 22. dubna 2014] Dostupné z WWW: International Criminal Court, http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/structure%20of%20the%20court/office%20of%20the%20prosecutor/comm%20and%20ref/pe-cdnp/Pages/default.aspx.
- International Criminal Court. Procedure for the nomination and election of judges, the Prosecutor and Deputy Prosecutors of the International Criminal Court, ICC-ASP/3/Res.6. [online] [cit 16. října 2012]. Dostupný z WWW: International Criminal Court, <http://www.icc-cpi.int/Menus/ASP/Resolutions/Sessions/2004+-+3rd+Session.htm>.
- International Criminal Court. *Victims before the International Criminal Court : A Guide for participation of victims in the proceedings of the Court*. [online] [cit 26. dubna 2014]. Dostupné z WWW, International Criminal Court, http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/structure%20of%20the%20court/victims/participation/Pages/booklet.aspx.
- International Criminal Court. Procedure for the nomination and election of judges, the Prosecutor and Deputy Prosecutors of the International Criminal Court, ICC-ASP/3/Res.6, Article 1-7. [online] [cit 16. října 2012]. Dostupný z WWW: International Criminal Court, <http://www.icc-cpi.int/Menus/ASP/Resolutions/Sessions/2004+-+3rd+Session.htm>.
- International Criminal Court. Consideration of issues on the agenda of the Assembly during the first and second resumptions of the first session, ICC-ASP/1/3/Add.1, Part 1, Election of Judges, bod 16. [online] [cit 20. listopadu 2012] Dostupné z WWW: United Nations, http://untreaty.un.org/cod/icc/asp/1stsession/report/english/add1/part1_e.pdf.
- International Criminal Court. Prosecutor receives referral concerning Central African Republic. Press Release. ICC-OTP-20050107-86. 7. ledna 2005. [online] [cit. 4. února 2014] Dostupné z WWW: International Criminal Court, http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/press%20and%20media/press%20releases/2005/Pages/prosecutor%20receives%20referral%20concerning%20central%20african%20republic.aspx.

[cpi.int/en_menus/icc/press%20and%20media/press%20releases/2005/Pages/otp%20prosecutor%20receives%20referral%20concerning%20central%20african%20republic.aspx](http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/press%20and%20media/press%20releases/2005/Pages/otp%20prosecutor%20receives%20referral%20concerning%20central%20african%20republic.aspx)

- International Criminal Court, Assembly of States Parties. Report of the Bureau on the Review Conference, ICC-ASP/8/43/Add.1. 10. listopad 2009, Annex III - V. [online] [cit. 12. února 2014] Dostupné z WWW: International Criminal Court: http://www.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/ASP8/ICC-ASP-8-43-Add.1-ENG.pdf.
- International Criminal Court, Assembly of States Parties. Resolution ICC-ASP/8/Res.6. 26. listopad 2009. [online] [cit. 12. února 2014] Dostupné z WWW: International Criminal Court, http://www.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/Resolutions/ICC-ASP-8-Res.6-ENG.pdf.
- International Criminal Court. Resolution RC/Res.6, adopted on 11 June 2010. Annex I. [online] [cit. 17. listopadu 2013] Dostupné z WWW: International Criminal Court, http://icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/Resolutions/RC-Res.6-ENG.pdf.
- International Criminal Court. Report of the Bureau on the establishment of the Advisory Committee on Nominations of judges of the International Criminal Court. ICC-ASP/10/36. 30. listopadu 2011. [online] [cit. 11. listopadu 2013] Dostupné z WWW: International Criminal Court, http://www.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/ASP10/ICC-ASP-10-36-ENG.pdf.
- International Criminal Court. Assembly of State Parties, ICC-ASP/10/S/59. [online] [cit. 21. října 2012] Dostupné z WWW: International Criminal Court, http://www.icc-cpi.int/en_menus/asp/elections/Pages/election%20-%202011.aspx.
- International Criminal Court. Assembly of States Parties, ICC-ASP/10/S/06. [online] [cit. 21. října 2012] Dostupné z WWW: International Criminal Court, <http://www.icc-cpi.int/Menus/ASP/Elections/Election+-+2011.htm>.
- International Criminal Court. Election of the Prosecutor of the International Criminal Court, ICC-ASP/10/38. [online] [cit. 17. října 2012]. Dostupný z WWW: International Criminal Court, <http://www.icc-cpi.int/Menus/ASP/Elections/Prosecutor/Prosecutor+%282011%29.htm>.
- International Criminal Court. Assembly of States Parties. ICC-ASP/S/07. [online] [cit. 11. října 2012] Dostupné z WWW: International Criminal Court, http://www.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/Elections/ACN2012/NV-ACN-PM-15052012-ENG.pdf.
- International Criminal Court. Renvoi de la situation au Mali. 13. června 2012. [online] [cit. 4. února 2014] Dostupné z WWW: International Criminal Court, http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/press%20and%20media/press%20releases/2012/Pages/renvoi%20de%20la%20situation%20au%20mali.aspx.

cpi.int/NR/rdonlyres/A245A47F-BFD1-45B6-891C-3BCB5B173F57/0/ReferralLetterMali130712.pdf.

- International Criminal Court. Assembly of the States Parties. Election of the Registrar of the International Criminal Court, ICC-ASP/11/19. 9. října 2012. [online] [cit. 26. listopadu 2012] Dostupné z WWW: International Criminal Court, http://www.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/ASP11/ICC-ASP-11-19-ENG.pdf.
- International Criminal Court. Situation in Libya. *Prosecutor v. Saif Al-Islam Gaddafi and Abdullah Al-Senussi*. Application on behalf of the Government of Libya relating to Abdullah Al-Senussi pursuant to Article 19 of the ICC Statute, 2 April 2013. ICC-01/11-01/11. [online] [cit. 22. dubna 2014] Dostupné z WWW: ICC, <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/doc/doc1575650.pdf>.
- Report of the Advisory Committee on Nominations of Judges on the work of its second meeting. ICC-ASP/12/47. 29. říjen 2013. [online] [cit. 5. prosince 2013] Dostupné z WWW: International Criminal Court, http://www.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/ASP12/ICC-ASP-12-47-ENG.pdf.
- International Criminal Court. Prosecutor opens investigation into war crimes in Mali. "The legal requirements have been met. We will investigate." Press Release. ICC-OTP-20130116-PR869 [online] [cit. 5. února 2014] Dostupné z WWW: International Criminal Court, http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/press%20and%20media/press%20releases/news%20and%20highlights/Pages/pr869.aspx.
- International Criminal Court. Declaration of the Verkhovna Rada ov Ukraine. No. 790-VII of 25 February 2014. [online] [cit. 20. dubna 2014] Dostupné z WWW: International Criminal Court, http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/press%20and%20media/press%20releases/Documents/997/declarationVerkhovnaRadaEng.pdf.
- International Criminal Court. The Prosecutor of the International Criminal Court, Fatou Bensouda, opens a preliminary examination in Ukraine. Press Release, ICC-OTP-20140425-PR999, 25. dubna 2014. [online] [cit. 26. dubna 2014] Dostupné z WWW: International Criminal Court, http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/press%20and%20media/press%20releases/Pages/pr999.aspx.

Dokumenty EU

- Council Act of 29 May 2000 establishing in accordance with Article 34 of the Treaty on European Union the Convention on Mutual Assistance in Criminal Matters between the Member States of the European Union. In *Official Journal of the European Communities*, C 197/1, 12. července 2000. [online] [cit. 16. ledna 2012] Dostupný z WWW: [European Union, http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?uri=OJ:C:2000:197:SOM:EN:HTML](http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?uri=OJ:C:2000:197:SOM:EN:HTML).
- Council Framework Decision of 13 June 2002 on the European Arrest Warrant and the surrender procedures between Member States. In *Official Journal of the European Communities*, L 190/1, 18. července 2002 [online] [cit. 23. září 2011] Dostupné z WWW: [European Union, http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?uri=OJ:L:2002:190:SOM:EN:HTML](http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?uri=OJ:L:2002:190:SOM:EN:HTML).

Dokumenty OSN

- United Nations Basic Principles of the Independence of the Judiciary, adopted at the Seventh Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, Milan 26 August to 6 September 1985, endorsed by General Assembly resolutions 40/32 and 40/146. [online] [cit. 31. ledna 2014] Dostupné z WWW: OHCHR, <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/IndependenceJudiciary.aspx>.
- *Yearbook of the International Law Commission 1993 : Volume II, Part 2*. UN Doc.A/CN.4/SER.A/1993/Add. 1. [online] [cit. 12. října 2012] Dostupný z WWW: [United Nations, http://legal.un.org/ilc/publications/yearbooks/Ybkvolumes\(e\)/ILC_1993_v2_p1_e.pdf](http://legal.un.org/ilc/publications/yearbooks/Ybkvolumes(e)/ILC_1993_v2_p1_e.pdf).
- Report on the situation of the human rights in Rwanda, Economic and Social Council UN, 12 August 1994. [online] [cit. 1. února 2014] Dostupné z WWW: OHCHR, http://ap.ohchr.org/documents/dpage_e.aspx?c=154&su=154.
- Report on the situation of the human Rights in Rwanda, Economic and Social Council UN, 11 November 1994. [online] [cit. 1. února 2014] Dostupné z WWW: OHCHR, http://ap.ohchr.org/documents/dpage_e.aspx?c=154&su=154.
- Draft Code of Crimes against the Peace and Security of Mankind. In *Report of the International Law Commission on the work of its forty-eighth session*. Official Records of General Assembly, Doc. A/51/10 (1996). [online] [cit. 31. října 2011] Dostupný z WWW: United Nations, http://untreaty.un.org/ilc/documentation/english/A_51_10.pdf.

- United Nations Press Release L/2773: Preparatory Committee on International Criminal Court Continues Considering Complementarity between National, International Jurisdictions, 2 April 1996. [online] [cit. 31. ledna 2014] Dostupné z WWW: United Nations, <http://www.un.org/News/Press/docs/1996/19960402.L2773.html>.
- Draft Statute for the International Criminal Court. In *United Nations Diplomatic Conference of Plenipotentiaries on the establishment of an International Criminal Court : Addendum*. A/CONF.183/2/Add1. Rome : United Nations, 1998. [online] [cit. 29. října 2011] Dostupný z WWW: United Nations, <http://www.un.org/law/n9810105.pdf>.
- United Nations Diplomatic Conference of Plenipotentiaries on the Establishment of the International criminal Court, Volume II. Rome 15 June – 17 July 1998. [online] [cit. 2. února 2014] Dostupné z WWW: United Nations, <http://legal.un.org/icc/rome/proceedings/contents.htm>. ISBN 92-1-100883-2.
- Report of the Preparatory Committee. In *United Nations Diplomatic Conference of Plenipotentiaries on the establishment of an International Criminal Court : Reports and other documents*. A/CONF.183/13 (Vol. III). New York : United Nations, 2002. [online] [cit. 31. října 2011] Dostupný z WWW: United Nations, http://untreaty.un.org/cod/icc/rome/proceedings/E/Rome%20Proceedings_v3_e.pdf.
- Report of the International Commission of Inquiry on Darfur to the United Nations Secretary-General (pursuant to UNSCR 1564 of 18 September 2004), Geneva, 25 January 2005. [online] [cit. 1. února 2014] Dostupné z WWW: United Nations, www.un.org/News/dh/sudan/com_inq_darfur.pdf.
- United Nations. Updated Statute of the International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia. September 2009. [online] [cit. 19. února 2014] Dostupné z WWW: ICTY, <http://www.icty.org/sid/135>.
- United Nations. Statute of the International Criminal Tribunal for Rwanda. 4 January 2010. [online] [cit. 10. října 2012]. Dostupný z WWW: ICTR, <http://www.unicttr.org/Legal/StatuteoftheTribunal/tabid/94/Default.aspx>.
- United Nations. Rules of Procedure and Evidence of the International Criminal Tribunal for Rwanda. 10 April 2013. [online] [cit. 12. září 2013] Dostupné z WWW: ICTR, <http://www.unicttr.org/tabid/95/default.aspx>.
- United Nations. Rules of Procedure and Evidence of the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia. IT/32/Rev.49. 22 May 2013. [online] [cit. 19. listopadu

2013] Dostupné z WWW: ICTY,
<http://www.icty.org/sections/LegalLibrary/RulesofProcedureandEvidence>

rezoluce

- General Assembly. Resolution 96 (I) The Crime of Genocide, 11 December 1946 [online] [cit. 3. listopadu 2011] Dostupný z WWW: United Nations, <http://www.un.org/documents/ga/res/1/ares1.htm>.
- General Assembly. Resolution 3314 (XXIX) Definition of Aggression. 14 December 1974. [online] [cit. 17. listopadu 2011] Dostupný z WWW: United Nations, <http://www.un.org/documents/ga/res/29/ares29.htm>.
- Security Council. Resolution 1422 (2002), 12 July 2002. [online] [cit. 17. října 2011] Dostupné z WWW: United Nations, <http://www.un.org/Docs/scres/2002/sc2002.htm>.
- Security Council. Resolution 1487 (2003), 12 June 2003. [online] [cit. 17. října 2011] Dostupné z WWW: United Nations, http://www.un.org/Docs/sc/unsc_resolutions03.html.
- Security Council. Resolution 1593(2005), 31 March 2005. [online] [cit. 17. října 2011] Dostupné z WWW: United Nations, http://www.un.org/Docs/sc/unsc_resolutions05.htm.
- Security Council. Resolution 1966(2010), 22 December 2010. [online] [cit. 12. února 2014] Dostupné z WWW: UNMICT, http://unmict.org/files/documents/statute/101222_sc_res1966_statute_en.pdf.

Ostatní prameny

- Centre for International Courts and Tribunals. *Selecting International Judges : Principle, Process and Politics : Discussion Paper*. Centre for International Courts and Tribunals, Faculty of Law, University College London, London 2008. [online] [cit. 16. listopadu 2012]. Dostupný z WWW: University College London, http://www.ucl.ac.uk/laws/cict/docs/Selecting_Int_Judges.pdf.
- FREMR, Robert. *Výzvy pro ICC po zkušenosti ad hoc tribunálů*. Příspěvek na konferenci Výzvy pro Mezinárodní trestní soud : 10 let činnosti ICC, konané dne 9. října 2012 na Ministerstvu zahraničních věcí v Praze.
- *International Criminal Court : Manual for the Ratification and Implementation of the Rome Statute*. Third edition. Vancouver : International Centre for Criminal Law and Reform and Criminal Justice Policy, 2008. [online] [Cit. 15. února 2011] Dostupný z WWW: The International Centre for Criminal Law and Criminal Justice

Policy, <http://www.icclr.law.ubc.ca/Site%20Map/Publications%20Page/International.htm>. ISBN 978-0-9730432-6-6.

- OPATOVÁ, Helena. *Česká republika a Mezinárodní trestní soud*. Praha, 2012. 106 s. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, Katedra mezinárodního práva, vedoucí práce doc. JUDr. PhDr. Veronika Bílková, EM.A., Ph.D.
- Pracovní skupina pro mezinárodní trestní soudnictví. *Mezinárodní trestní soudnictví a Česká republika*, s. 10. [online] [cit. 6. dubna 2014] Dostupné z WWW: Český červený kříž, http://www.cervenkykruz.eu/cz/nsmhp_mts/Mezinarodni-trestni-soudnictvi-a-CR.pdf.

Internetové zdroje

- Euronews. Ukraine MPs call on ICC to try Yanukovich for crimes against humanity. 25. února 2014. [online] [cit. 27. února 2014] Dostupné z WWW: Euronews, <http://www.euronews.com/2014/02/25/ukraine-mps-call-on-icc-to-try-yanukovich-for-crimes-against-humanity/>.
- iDNES.cz. Poslanci ženou Janukovyče do Haagu : Majdan si diktuje podobu vlády. [online] [cit. 27. února 2014] Dostupné z WWW: Mafra, http://zpravy.idnes.cz/stihani-viktora-janukovyce-v-haagu-nova-ukrajinska-vlada-a-lecba-expremierky-julije-tymosenkove-v-n-iro-/zahranicni.aspx?c=A140225_082129_zahranicni_im.
- International Criminal Tribunal for Former Yugoslavia, Member States Cooperation, Agreements on the Enforcement of Sentences. [online] [cit. 16. ledna 2014] Dostupné z WWW: ICTY, <http://www.icty.org/sid/137>.
- Ministerstvo vnitra ČR, Odbor azylové a migrační politiky. [online] [cit. 21. dubna 2014]. Dostupné z WWW: Ministerstvo vnitra ČR, <http://www.mvcr.cz/clanek/oddeleni-mezinarodni-ochrany.aspx>.
- Ministerstvo zahraničních věcí ČR. Mezinárodní humanitární právo a trestní soudnictví. Dostupné z WWW: Ministerstvo zahraničních věcí ČR, http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/mezinarodni_humanitarni_pravo_a_trestni/index.html.
- Ministerstvo zahraničních věcí ČR. Národní kontaktní databáze (NKD). [online] [cit. 28. srpna 2013] Dostupné z WWW: Ministerstvo zahraničních věcí, http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/prace_v_mezinarodnich_org/narodni_kontakt_ni_databaze.html.

- SCHABAS, William A. *An Assessment of Kampala : the Final Blog*. [online] [cit. 24. listopadu 2011] Dostupné z WWW: The ICC Review konference, <http://iccreviewconference.blogspot.com/2010/06/assessment-of-kampala-final-blog.html>.
- Special Tribunal for Lebanon. Judges of the Special Tribunal for Lebanon, Appeals Chamber Judge Ivana Hrdlickova. [online] [cit 28. srpna 2013]. Dostupný z WWW: Special Tribunal for Lebanon, <http://www.stl-tsl.org/en/about-the-stl/biographies/judges-of-the-special-tribunal-for-lebanon/appeals-chamber-judge-ivana-hrdlickova>.
- Stálá mise České republiky při OSN v New Yorku, 21. prosince 2010. [online] [cit 17. listopadu 2012]. Dostupný z WWW: Ministerstvo zahraničních věcí ČR, http://www.mzv.cz/un.newyork/cz/zpravy_a_udalosti/soudce_fremr_cesky_kandidat_d_o.html.
- The Verkhovna Rada of Ukraine adopted the Statement to the International Criminal Court for recognizing by Ukraine the jurisdiction of the International Criminal Court for committing crimes against humanity by high-ranking state officials that led to particularly serious consequences and mass killings of Ukrainian people during peaceful protests since 21 November 2013 until 22 February 2014. 25. února 2014. [online] [cit. 28. února 2014] Dostupné z WWW: Verkhovna Rada of Ukraine, <http://iportal.rada.gov.ua/en/news/page/news/News/News/88413.html>.

Použité prameny a literatura jsou řazeny chronologicky či abecedně a právní předpisy dle jejich právní síly.

Resumé

The thesis is called **Legal Aspects of Cooperation between the International Criminal Court and the Czech Republic** and presents an analysis of the mutual relationship between the International Criminal Court and the Czech Republic with a special regard to the legal obligations of the Czech Republic to cooperate with the International Criminal Court.

The International Criminal Court was established by the Statute of the International Court (hereinafter called “the Rome Statute”) in 1998. The Czech Republic ratified the Rome Statute in 2009. The Czech Republic committed itself by this ratification to provide international judicial cooperation and legal assistance to the International Criminal Court. This thesis attempts to clarify the link between the Rome Statute and the relevant Czech legislation. I have made a comparison of the Rome Statute and Czech legal system and tried to find answers for the following questions: whether the Rome Statute is in accordance with the constitutional order of the Czech Republic, whether the crimes in the jurisdiction of the International Criminal Court are sufficiently covered by the Czech criminal law and whether the Czech law allows procedural steps required by the Rome Statute.

This thesis is composed of five chapters that are further subdivided into subchapters. The first chapter presents in detail the professional debate over the possible discrepancies between the Rome Statute and the Czech constitutional order, particularly the issue of immunities of the state authorities, surrender of the nationals and granting presidential pardons or amnesties. The second chapter is devoted to the crimes within the jurisdiction of the International Criminal Court and their comparison with the regulation in the Czech criminal law, especially in the Act No. 40/2009 Coll., the Criminal Code as amended. The third chapter deals with the question of jurisdiction and admissibility of the International Criminal Court and explains the principle of complementarity. The fourth chapter proposes possible procedural steps of the Czech state authorities in case of a request from the International Criminal Court for any form of international cooperation under the article 86 et seq. of the Rome Statute, such as a request for surrender of a person from the Czech Republic to the International Criminal Court or a request for mutual legal assistance. Finally, the fifth chapter describes the

involvement of Czech citizens in the international criminal justice, especially the International Criminal Court.

Abstrakt

Tato rigorózní práce se zabývá vzájemným vztahem mezi Římským statutem Mezinárodního trestního soudu a právním řádem České republiky, a to zejména závazkem České republiky poskytovat Mezinárodnímu trestnímu soudu součinnost. Česká republika se ratifikací Statutu Mezinárodního trestního soudu (tzv. Římského statutu) zavázala spolupracovat s Mezinárodním trestním soudem.

Za tímto účelem byla v práci analýzou právních textů provedena komparace vzájemné vazby mezi Římským statutem a českého právního řádu, a to zejména práva ústavního a trestního. Cílem práce bylo zejména najít odpověď na otázky, zda je Římský statut v souladu s ústavním pořádkem České republiky, zda jsou jím upravené zločiny v dostatečné míře obsaženy také v českém trestním právu a zda české právo umožňuje v případě potřeby procesní postup požadovaný úpravou v Římském statutu.

Abstract

This thesis presents an analysis of the mutual relationship between the Rome Statute of the International Criminal Court and the legislation of the Czech Republic with a special regard to the legal obligation of the Czech Republic to cooperate with the International Criminal Court. The Czech Republic committed itself by the ratification of the Statute of the International Criminal Court (Rome Statute) to provide international judicial cooperation to the International Criminal Court.

For this reason the thesis attempts, via analysis of legal instruments, to compare the link between the Rome Statute and the relevant Czech legislation, especially the constitutional and criminal law. The purpose of this thesis was to find answers for the following questions: whether the Rome Statute is in accordance with the constitutional order of the Czech Republic, whether the crimes in the jurisdiction of the International Criminal Court are sufficiently covered by the Czech criminal law and whether the Czech law allows procedural steps required by the Rome Statute.

Klíčová slova – Key words

Mezinárodní trestní soud – mezinárodní justiční spolupráce – mezinárodní právo trestní

International Criminal Court – international judicial cooperation – international criminal law